IOS. QVERCETANI CONS. ET MEDICI REGII

LIBER

De Priſcorum Philoſophorum veræ medicinæ materia, præparationis modo, atque in curandis morbis, præſtantia.

Déque ſimplicium, & rerum ſignaturis tùm externis, tum internis, ſeu ſpecificis, à priſcis & Hermeticis Philoſophis multa cura, ſingularíque induſtria comparatis, atque introductis, duo tractatus.

mus – C.

His acceſſerunt eiuſdem Ios. Quercetani de dogmaticorum medicorum legitima, & reſtituta medicamentorum præparatione, libri duo.

Tab-27 a

Itémque ſelecta quædam conſilia medica, clariſsimis medicis Europæis dicata.

n° 2

S. GERVASII,
Apud Hæredes Euſtathij Vignon.
M. DCIII.

S

Ex libris Ffm Praedicatorum Parisiensium ...

PRÆFATIO.

RÆCLARA semper ingenia extiterunt, quæ summam curam, summúmque studium posuerunt, in excolenda, promouẽdáque arte, seu facultate, in qua non tantùm cum laude versari, sed præ aliis etiam excellere gestiebant. Hoc studium licèt præcipuum, & commune omnibus, atque adeo singulis idem, (quippe vnum omnibus intentum, vnius scopus) sentiendi tamen & opinandi varietate distinctum, sola procedendi, collimandíque diuersitate, in partes diuersas fuit distractum. Nam alij medicinarum facultates solis experimẽtis addisci posse, magna contentione asseruerunt. Hi Empirici priscis dicti, etiamnum hodie illud nomen retinuerunt. Alij nescio quid compendij in arte difficillima (quã longã dixit Hippocrates, [Aph. 1.] nos verius immẽsæ longitudinis, atq; difficultatis) quærentes, dum singula ad paucissima quædam capita redigere conati sunt, pro compendio, quod satagebant, dispendium inuexerunt. Hi semet methodicos, omine haud minùs, quàm nomine glorioso vocitarunt, Thessalica hæc secta, à Thessalo authore homine summæ impudentiæ (quòd & spacio semestri tantam artem addisci posse dice-

re non veritus sit) fuit appellata: vtrámque prædictarum superciliosè repudiantes alij, nec soli experientiæ inniti, nec in arctū tantam disciplinam contrahi æquo animo ferentes, rationem quoque in subsidium artis comparandæ accerserunt. Hos dogmaticos vocant. secta, si quæ alia medicorum, nobilis, & ob grauissimos, quos semper habuit autores, celebranda. Priores duæ, vel ante Hippocratis tempora ad Galenum vsque in summa existimatione à plerisque fuerunt habitæ: quas tamen idem Galenus in libro suo de Sectis proponit, examinat, atque confutat. Tertiam verò, hoc est, suam dogmaticam, inquam, ab Hippocrate (vt ille ait) mutuatam principiis quibusdam vniuersalibus, vti hypothesibus suis solent Geometræ, superstruxit. Ea sunt: Omnia ex quatuor elementis tanquam primis & vniuersalissimis principiis sensibilibus, certa quadam, & conuenienti proportione mixtis, oriri, ex cuius mixtionis symmetria in viuentibus sanitatem: ametria verò morbum excitari. Rerum omnium virtutes, atque facultates ab elementorum illa mixtione, seu mixtionis exuperantia promanare. Vniuscuiúsque rei formam essentialem ex certa elementorū mistione, & temperatura insurgere.

Qua-

Qualitates constituit quatuor, duas actiuas, calidum & frigidum: totidem paßiuas, humidum, & siccum. Secundas qualitates, nempe sapores, odores, colores, aliásque sensibiles ex illis primis deducit. Quatuor humani corporis (quos vocat) humores, sanguinem, pituitam, bilem, & melancholiam, analogia quadam primis elementis respondere statuit. Iisdem principiis ac fundamentis, & ipsemet Galenus, & omnes quoque eius sectatores suffulti non tantùm omnium morborum, & symptomatum causas ascripserunt: sed & ipsis primis qualitatibus, in mixtis tamen, seu compositis corporibus existentibus, vim, & potestatem omnem ad profligandos morbos, inesse dixerunt: Ac proinde contraria contrariis curari, calidum frigido, humidum sicco, horúmque vnumquódque suo contrario, ceu regio quodam edicto, ideóque firmo, ac indubitato axiomate promulgarunt. Hinc infinitæ medicamentorum compositiones, ac formularum varietates promanarunt. Quarum materia ex familia tam vegetabilium, quàm animalium, & mineralium deprompta est. Atque ex hac diuersorum remediorum farragine, tertium (quod vocant) medicinæ instrumentorum,

quo ſanitas deperdita reſtitui debeat, emanauit, nempe pharmacopœa, ſeu ratio præparandorum diſpenſandorúmque medicamentorum. De quo medicinæ Galenicæ inſtrumento omnibus ferè medicis ad vſum, ad gratiam, addam. Et ſi lubet illud, ad pompam præcipuo, cognitúque neceſſario hoc ſuſcepto opuſculo diſſerendi ſpartam ſuſcepimus.

Sed antequam rem ipſam ſpecialiùs attingamus, libet aliquid de quarta, multis noua, nobis verò vetuſtiſſima habita pauciſſimis anticipare. Quartam, inquam, hodiè putant, & faciunt medicinæ ſectam ſpagiricam, de cuius dignitate, ac vetuſtate hoc loco pluribus differere tantiſper differamus, dum de eadem, eiúſque potiſſimo organo ſequenti capite tractare ſit animus. Fatendum tamen hoc loco, & verè fatendum, hanc eſſe, ſi rationem & experientiam habeat, tanquam organa ſubſidiaria, totius medicinæ imperatricem. Huius ſectæ anteceſſores, & rationem, & experientiam faciunt maximi, ſed vtriúſque alios fontes, alia ſtatuunt fundamenta. rationem quippe non vulgatis, & vel vulgò notis, elementorum, mixtorúmque proportionibus adſcribunt, ſed res ipſas intuiti,

& con-

& contemplati, ibi rationem quærendam efficaciter contendunt, vbi rationis sit fons, & scaturigo: atqui hanc non in extrinsecis, & vniuersalissimis illis mundi elementis, sed in insitis, sed in propriis corporum essentiis quærendam satius ducunt. Hic aqua hæret: hæc diuersitatis occasio: hoc totius spagiricæ fundamentum. At quid sit insitum illud elementum, quod, & omnis vitæ, omnísque medicinæ statuunt fundamentum, mox patebit. Vnum illud nunc addam, huius sectæ assectas, non tam compendij rationem, quàm medicinæ inuictam efficaciam naturæ insuper optatissimum solatium, præter præparationem, subtiliationem, dosin, atque gratiam (quæ mera sunt accidentia) summam omni medicinæ attulisse perfectionem. Hoc nunc satis sit, dum interim plura mox, sed specialiora in aliis nostris operibus meditamur. Nunc ad dogmaticam reuertamur, cuius principem Galenum faciunt ferè omnes: quamuis idem eandem à summo Hippocrate promanasse liberè, nullâque vsus circuitione fateatur. Eius pars, seu organum præcipuum est pharmacopœa, seu medicamentorum præparandorum administrandorúmque ratio, de qua hoc libro sumus acturi.

Sed ne illotis, quod dici solet, manibus rem ipsam statim aggressi videamur, placet prius fundamenta quædam futuræ disputationis ponere, atque, vt tractationis series postea melius elucescat, pauca quædam anticipare.

Itaque cum de pharmacopœa Galenica, seu medicamentorum vulgarium præparatione potissimum hæc tractatio sit suscepta, imprimis demonstrandum quid per medicamentum, seu medicinam ex Galeni sententia sit intelligendum. Deinde docendum, quæ fuerit priscorum medicina Hermetica seu balsamica, vt quantum vtráque inter se differat omnibus fiat notum. Tum reassumpta Galenica seu dogmatica præparandi ratione, ipsa medicamenta per classes distribuemus, atque totius pharmacopœæ formam integram quasi ob oculos ponemus: subinde quid in ea probandum, Quid improbandum censeamus, suis quibúsque locis inseremus: adeóque vniuersam Galeni pharmacenticen bona fide, singularíque industria reformabimus. Denique innumeris ferè præparationibus, correctionibus, medicamentis omnis generis specificis, atque ad omnes sanandos corporis affectus, tum internos, tum externos ditabimus: adhæc quibusdam Chymicis seu

cis seu spagiricis ornamentis vt ornatior, ditior, atque vtilior hic noster prodeat fœtus, exornabimus, & illustrabimus.

De medicamenti & medicinæ vocabulo, seu nomine diuersæ sunt, & discrepantes medicorum sententiæ. Alia námque est Hermeticorum medicorum, seu eorum qui Hermetis Trimegisti omnium philosophorum celeberrimi, ac vetustissimi, sequuntur sententiã. Alia est dogmaticorũ, seu eorum qui sunt sectatores Galeni. Hi quippe per medicinam, & artem ex certa præceptionum coadceruatione ad sanandos, profligandósque humani corporis morbos: & medium, quo illud præstatur, hoc est remedium, vel simplex, vel ex pluribus simplicibus commixtum, intelligunt. Illi verò per medicinam non artem quandam ad humani corporis sanitatem conseruandam, morbósque pellendos comparatam intelligebant: sed quandam potiùs essentiam in rerum natura sensibus sese offerentẽ. Verùm non statim, ac primo quoquo obtutu, sed artificiosa, ac legitima præparatione ex rebus omnibus, quotquot sub cœlo sunt, erutam, & ritè ad humani corporis affectus, & langores profligandos, administratam: hanc, inquam, propriè, ac veræ medicinæ nomen sibi

vendicare censent, secundùm quam etiam verus medicus comperiatur. Nam vt in vniuersum omnes artes, itá quoque medicina, artium, extra controuersiam, nobilißima, sibi materiam quandam sumit, eiúsque naturam, proprietates, virtutes, actiones, conditiones, effectus, cæteráque ad eam pertinentia, diligentißimè rimatur. Quibus cognitis, atque perspectis, nondum satur, sed vlteriùs pergens, quali insuper præparatione, quibus medüs, quali denique methodo, atque processu ad vsus humanos poßit accommodari, inquirit. His demum perceptis, inuentis, atque cognitis, ars vera constituitur medica: naturæq́; solius ministri fiunt ipsi medici, quæ natura, teste Hippocrate, [6.Epid.f.5.part.1.] *morborum est medicatrix. Medici igitur ex eorum sententia officium est, vitalibus, potentibúsque remediis morbos illos radicales in corpore, & semine genitos eradicare. Hoc autem fit ope vitalis cuiusdam balsami, quod veræ medicinæ firmum fundamentum, morborúmque omnium vera est medicina, modò ab omnibus impuritatibus separetur, & debitè præparetur. Hoc est, illud vitale balsamum, hæc vnica, & vera medicina, quæ ad omnes corporis affectus, tum præseruationis, tum*

tum curationis ergo exhibetur.

Hanc Fernelius in suo opere de abditis rerum causis subolfecit, dum probare conatur in natura esse quiddam diuinum, atque præstantius, quàm quod ex vulgatis illis elementorum qualitatibus insurgat, illúdque occultam proprietatem appellat. Quam si cognouisset esse in natura, (vt discipuli Hermetis illud norunt) certè hanc rem manifestam, & quæ verè in natura est, atque subsistit diuiniori alicui principio non ascripsisset. Ansam verò, & quasi fundamentum, cur ita sentiret, atque statueret, ex plurimis Hippocratis, & Galeni, locis desumpsit. Hippocrates námque libro de Antiqua medicina, repudiatis antiquorum hypothesibus & fundamentis, (propterea quod caliditati, frigiditati, humiditati, & siccitati omnium morborum causas ascripsissent) inquit: omnia à vi quadam, & facultate, ἀπὸ δυνάμεων proficisci: quibus etiam curationem morborum acceptum refert. Et alibi scribit τὸ θερμὸν diuinum quiddam esse. Quicquid autem per hæc intelligat Hippocrates. [l. de Diæta.] *nihil tamẽ reuera id aliud est, quàm ipsamet vera absolutáque prædicti balsami natura: cuius virtute viuunt, virent,*

vigentque omnia: & ſine quo mortua, & extincta iacerent. Hanc materiam ſecretiores philoſophi appellant quintam rerum eſſentiam, elixir aurum potabile, lapidem, cœlúmque philoſophorum, diuerſiſsimis quidem nominibus, eandem tamen rem intelligentes. Quintam eſſentiam dicunt: quod ſit aliquid, quod non ex craſi quatuor elementorum reſultarit, ſed aliquid præter hæc, & quaſi τὸ θεῖον quiddam, ſiue autorem rerum omnium, qui eam creauit, ſpectes: ſiue admirandas eius virtutes, atque effectus, non temerè ab elementari corpore promanare percipias. Elixir vocant, quod ſit ad vitam conſeruandam, morbóſque depellendos, incomparabilis medicina. Aurum potabile verò nõ quod ex ſolo auro, & ſemper ex eo fiat. (ſit enim ex omnibus rebus, quæ ſub cœlo ſunt, vt mox docebitur) ſed κατ᾽ ἐξοχὴν ſic dictum, quod eius præſtantiam adæquet. Lapis vocatur, non vt ille, cuius contactu metalla tranſeant in aurum: (hoc enim auaritiæ inuentum eſt, atque opus, non medicorum, vel medicinæ) ſed propter perpetuam, atque inuictam durationem; aut quòd de natura ſit ſalis, ſalis, inquam, rerum vitæ, in quo tanquam duriſsimo, firmiſsimóque corporum fundamento

reliquæ virtutes conquiescunt. Cœlum denique philosophorum, quòd elemētorum naturam longè transcendat. Balsamum quoque meritò eam materiam dicunt, quòd sit quædam natura radicalis, fons actionum, & fœcunditatis, cuius beneficio elementa concordi mixtionis ratione vinciuntur, & in cuius facultate, seu virtute, vera, & vniuersalis est omnium morborum medicina, sanitatis restauratio, corporum renouatio, atque conseruatio: denique id, quod vigorem, & potiendi facultatem præbet omnibus naturæ rebus. Et quamuis hæc materia spiritualis, cœlestis, inuisibilis, & occulta, atque iccirco rationi magis, quàm sensui subiecta, vix seorsim reperiri possit: attamen eam, & esse, & à vero philosopho haberi posse, certis, & euidentibus rationibus, diffusáque verborum serie conuincemus, atque ostendemus in libro nostro de recondita rerum naturo artísque mysteriis & mox eiusdem specimen familiarißimum exhibebimus.

Enimuerò sanè, vt artis beneficio corporea spiritualia reddi possunt: sic rursus etiam spiritualia corporea, vel astralia, vt vocat Paracelsus: inuisibilia visibilia, & quæ modò in orco Hippocratis, vel nocte Orphei vel puteo Democriti

occulta iacebant, nunc manifesta fieri possunt: denique quieta mobilia, & è contrà.

Hoc incorruptibile balsamum in corruptibilibus rerum fœcundis seminibus præsertim, & reperitur, & conseruatur. Atque hîc maximè locum habet illud Aristotelis: Ex corruptione vnius, alterius fieri generationẽ. *Semẽ námque terræ iniectum quodammodò putrescit quidem, aut saltem corrumpitur, hoc est, digeritur, atque resoluitur: at radicalis, seu balsamicalis ipsius substantia, quæ in vitali, & spirituali quadam humiditate otiosa antea delitescebat, & in qua totius virtus, atque potestas seminis vigebat, nunc prodit, séque in conspectum dat. Vt vel hinc satis supérque manifestè pateat, balsamicam illam substantiam, quam incorruptibilem iure diximus, non corrumpi, sed perfici, nouúmque corpus inde procreari. Quod si constet solam naturam per se talia præstare posse, ipsiúsque solius beneficio, spirituale à corporeo, incorruptibile à corruptibili, inuisibile à visibili, & denique purum ab impuro separari posse, quid eadem præstet adiuta beneficio, atque dexteritate artis? Maximè verò cum maius quiddam, & præstantius fieri conspiciamus in ipsiúsmet naturæ operatio-*

rationibus, si debitum, & legitimum artis ministerium accedat, vt fit in agricultura, cum terram optimè præparamus, ipsámque stercoribus & vrinis animalium (in quibus salia balsamicalia continentur) impinguamus, quò & ipsa terra, ipsáque semina fertiliora reddantur. Tale quiddam sanè inest rebus omnibus, ac ita quidem inest, vt à philosophis ac veris artificibus medicis sagaci industria elici, & in perfectionis, puritatísque summum gradum reduci posſit. Atque hoc illud est, quod medici, ac philosophi Hermetici propriè, & per excellentiam medicinam appellarunt: De cuius antiquitate, materia, præstantia, qualitatibus, & officiis deinceps specialius disseramus.

DE MATE-

ILLVSTRIBVS, AMPLISSIMIS ATQVE MAGNIFICIS *Viris*, POMPONIO BELLEVREO *Regni Galliæ Cancellario &* NICOL. BRVLARDO *In sacro Regis scrinio & conclaui Consiliario Viris ac Patronis suis omni obseruantia dignißimis* IOSEPHVS QVERCETANVS *Regius Medicus S.*

PRISCI illius æui scriptoribus inualuit consuetudo, antequam messis suorum laborum auspicium facerent, falcémque seriò immitterent, quædam priùs præmetere sacrificio dicanda, tum etiam vt flamen aliquis de maturitate frugum decerneret ac pronũtiaret. Quorum Imitatione, amplissimi Proceres, atque Patroni obseruandissimi, spicam vnam aut alteram futuræ meæ messis (quam paro) offerre, & flaminio vestro lubens submittere decreui: vobis, inquã, optimis ac optatissimis meis Meçœnatibus coniunctim:

qui & animi magnitudine, sic & mutua beneuolentia congruitis: quorum vnum meritò, pro officiis ac meritis, Potentissimus Rex: imò Regum, quotquot tellus habet, facilè primus, talem tantúmq; agnouit, & iudicauit, vt ad clauum & regni huius potentissimi gubernaculum torquendum primas partes pro dignitate præfixerit. Alterum verò vtpote sagacissimum ac prudentissimum virum, tanquam alterum suum in consilio captando & decernendo oculum, nunquam à conspectu suo recedere: sed suæ Majestati semper adhærere voluerit & iusserit. Quod cùm Rex ipse, dynasta amplissimus de vobis verè iudicet, quotusquisque fuerit, qui vos in sublimi hoc culmine constitutos non suspiciat & veneretur? quíque propter tot virtutes vobis insitas, tot animi dotes, & rerum à vobis fœliciter gestarum gloriam (qualia ab aliis nunquam, quàm à generosis, & verè heroicis geniis proficisci solent) non amet, admiretur, & colat? vos inquam, qui vobis non parcitis vt aliis vsui sitis & auxilio: qui in omnes benigni, mansueti & moderati, in vos verò ipsos seueri, & truces:

qui

qui citra cõtemptum & abiectionem, sed cum honesta grauitate faciles: sine terrore reuerendi ac metuendi, nullius honoris aut gloriæ ambitiosorũ instar cupidi: quos tamen honores licèt inuiti & reluctantes, consecuti estis maximos vt quorum prudẽtiæ, fidei ac æquitati Rex augustissimus rerum suarum summam & administrationem concrediderit. Quamobrem & reliquus Senatus regius totus vos colit & amore amplectitur: vniuersúsque populus, votis prosequitur, veneratur ac celebrat. Taléśque estis, quos Deus opt. max. selegerit, eáque sapientia ditauerit, quam, ad statum huius regni exitialibus tot bellis penè attritum, instaurandum ac restituendum sufficeretis. Magna dico (fateor) sed quæ cum gestis vestris de officiis si conferátur, minima futura sint: vestris enim tam egregiis virtutibus celebrádis cùm impar sim, ni finem dicẽdi faciam, vereor, ne ingenij mei tenuitate, & linguæ errore, laudes vestras potius deteram, quam augeam. fateor equidem sic oportere æstimari, colíque Heroas, qui Catonũ ac Fabiorum in morẽ bono publico atque patriæ nati sunt, ac vi-

uunt, vt eorum laudibus canendis nullus finis debeatur. At quum ſatis gloria vbiq; veſtra refulgeat, metuendum potius mihi eſt,ne ſi maiorē lucem ei afferre ſtudeam, tenebras potius offudiſſe videar. Quin & clariſſimè gloriam veſtram abundè prædicat, tanta temporum & huius opulentiſſimi regni, veſtris auxiliis & conſiliis parta permanénſque tranquillitas.

Ecquid igitur vobis tantis Mecœnatibus meis & Flaminio veſtro ſpicas meas iudicandas non exhibeam, priuſquàm vberioris meſſis ſpe fretus, tempus & occaſionem captem ſtudiis & conatibus meis aptiorem & opportuniorem? Nam vberiorem omnino meſſem, idq; breui, (confido) vel tempori dabo, vel dabit mihi tēpus. At ſi mihi plauſibilis vllus teſtimonij publici fauor eſſet affectandus, vnde potiùs is mihi quàm ex ſolo iudicio veſtro, cui prorſus acquieſco, expectandus eſſet? vel iuxta Heraclitum, veterem illum philoſophum, qui ſummam laudis arbitrabatur, vel vnicò tantùm placere, ſi eſſet optimus qui probaret: nunquid laus mea tantò maior futura eſt, ſi duobus vobis & optimis

ptimis & sapientissimis placeam & probe? Sed de his satis. Restat vt de nostro scripto aliquid referam: & si fortè præcocem nimiùm fœturam atque immaturam excludã, vestræ tutelæ & propugnationis honore indignam: spero tamẽ fore, vt pro candore, liberalitate, comitate, mansuetudine, modestia, aliisque vestris plus quàm heroicis virtutibus, serena frõte excipiatis. Quòd si vel lectionis honore ipsum dignemini, maturiores fortè fructus, sitis quàm ego sperem, agnituris. In hoc enim conatu meo, vsque adeo neruos viresque contendi & exerui, vt nihil non de vtraque medicina, quæ nunc apud plerosque excolitur, & magna laude in vsum venit, ex Hippocratica & Trimegistana schola profecta, sagacissimè & magno labore exquisierim, nec non quicquid arcani ex vtriusque penetralibus effodi potuit, eruerim & extorserim. Si quid autem præstiterim, & ex vsu Reipub. nostræ promouerim, vestrum, non meum sit iudicium. Affirmare tamen ausim me vtriusque scholæ flores selegisse, vt gratum naribus odorem ex illis in sertum contractis, sitis, nî fallor,

reportaturi. In hoc enim ſertulo, præter Hippocratica dogmata, iam olim adhuc omnibus peruia & detrita, renouata delibatur hîc, longè, meo iudicio, ſolidior, tutior, & ad agendum potentior Hermetica philoſophia, quæ guſtum & ſaporem ſuauiſſimum & iucundiſſimum inducat. Scio tamen, quàm plenum ſit aleæ opus hîc à me ſuſceptum: vbi noui quid introducere multis videbor: vnde multa auguror mihi ſuſtinenda fore, quæ debacchari in me audeant illi, à quibus falsò medicina Hermetica nouitatis inſimulatur. Sed hoc mihi tutiſſimum fore præſidium ſpero, quòd quicquid authoritati veſtræ nuncupatur, ab omni iniuria ſecurè vindicetur.

Excipite igitur ex obſequẽtiſſimo cliente veſtro, viri ampliſſimi & fideliſſimi propugnatores ac conſeruatores ſalutis publicæ hoc noſtrũ munuſculum: & QVERCETANI veſtri perpetuò memores ſaluete fœliciſſimè & valete.

IN IOS. QVERCETANI MEDICI REGII CELEBERRImi, opus verè aureum, ſumma eruditione, induſtria, & fide, ex luce Naturæ elaboratum: IOANNES SARRACENVS Char. apud Sancer. Medicus, votiuum hoc vt debuit, fidelis amicitiæ pignus conſecrauit.

Quæ pridem natura ſuo viduata nitore eſt,
Laruatus fœde commaculata genas:
Longáque natiuum poſuit per ſecula lumen:
Pſeudo ſophiſtarum diſsimulata dolis.
En QVERCETANVS *tenebroſo educit ab orco*
Arte potens, proprium reſtituitque iubar.
Ipſas quin animas etiam (mirabile viſu)
Euocat, & digitis atterit aſtra ſuis.
Scilicet vt poſito, rerum myſteria, fuco
Indubia exhibeat, conſpicienda fide.
Hanc igitur ſectare viam Sophei neſcia falſi
Naturæ hæc cæcos explicat vna ſinus.

IO. SARRAC.

DE MATERIA, PRÆPARATIONIS MODO, ET PRÆstantia *Medicinæ Balsamicæ priscorum Philosophorum.*

CAP. I.

VETVS est, non noua secretorum naturæ inuestigatio exactior, atque penitissima, immo vetustissima. Constat quippè omni seculo, omníque tẽpore extitisse præclara, ac summa quædam ingenia, quæ in naturæ mysteriis indagandis insudarunt, & summi adeò philosophi, & inter cæteros eminentissimi in ea cura toti versati sunt. Summus ille Sabor atque Hermes ille, propterea cognomine τρισμέγιςΘ- ter maximus dictus (quem nõ ita pridem literariæ reipublicæ cultor, atque promotor illustr. D. Franciscus de Candolle lumini, atque vsibus humanis reddidit) aliíque summi viri nihil aliud in votis habuerũt, quàm vt multiiuga, & sublimi illa inuestigatione, summam quandam medicinam, inculpatam, vniuersalissimámque medendis humani corporis morbis aptissimam, sufficientémque inuenirent. Factum tamen, vt eámmet curiositatem (vt est nobilissimorum ingeniorum satagentia multa)

ad transmutationes quoque metallorum adhiberent, qua efficerent, & consequerentur illammet medicinam, quam appellarunt lapidem philosophicum. Hic lapis impostorum, & ignorantium culpa adeò abiit in contemptum, vt hodie nihil ferè sit aliud, quàm fabula vulgi. Contra quos non tantùm huius artis contemptores, sed etiam sectatores præcipui meritò inuehuntur. Audiamus quid scribat Augurellus summus ille Poëta, atq; philosophus in doctißima sua Chrysopœia.

Nec miseram magis affirmes veracier vllam
Artẽ aliã,quã quæ externis Halchymia verbis
Dicitur: obscurisque tegens ambagibus errat
Auia per:miserósque trahit per iniqua sequentes.
Ac tandẽ eiectos in cœca baratra relinquit
Vt videas quemcúmque bonũ sua prædia, ciuem
Vendentem,patriásque domos nubésque repostas:
Fornaces inter versari, ac follibus aurum
Captare,in tenuémque(nefas) cõuertere fumum
Rem, dubias dum quærit opes insanus auitam
Protrahit,illachrymãt nati, fit sordidus ipse
In tantum ludúsque patens, & fabula vulgi.

Ecce quid magnus hic vir & philosophus Chimicus scribat de miseris, atque indoctis illis Halchymistis, déque spuria, & sophistica Halchymia:qui tamen idem Poëta summus verã, atque legitimam magnis laudibus deprædicat in toto suo opere: atque statuit solos esse verè doctos, & in pietate, atque timore Domini versantes, qui

in tam

in tam diuina ſcientia occupari poſsint, ac debeant. Quapropter idem alibi ſic inſit.

Hanc non impuris manibus fraudator auarus
Attingat, decoctor item, quiſquiſve fabrili
Arte valet: molliſve etiã, cui perdita cordi
Otia, mercatórque vagus, &c.

Tandem ſubdit:

At ſapiens ſuperos imprimis qui colat, & qui
Noſcendis penitus cauſis modò gaudeat, huc ſe
Conferat, hanc totis ſectetur viribus artem:
Hic comes hærebit grauis exploratio rerum
Intima naturæ paßim veſtigia ſeruans.
Tum mora ſollicitos curſus remorata ſequetur.
Et viſura olim ſtabilis patientia finem.

Et ſanè negari nequaquam poteſt artem hanc cum medicina ſummo Dei dono, coniunctam eſſe vtiliſsimam: maximè cùm certum ſit eam nos docere correctiones, purificationéſque rerum, aperiátque nobis myſteria mirabilia in naturæ ſinu recondita.

Cæterùm ænimagta, tropi, atque figuræ, quibus priſci ad legenda myſteria hæc eleuſina ſunt vſu, multos in maximos errores, magnáſque confuſiones perduxerunt. Nec fuit illis tamen integrum, tam mirabiles huius artis fructus, ceu præcioſiſsimas quaſdam perlas porcis obiicere, & hominibus brutis. Quod ſi pulcherrima hæc ſcientia tot habet hoc noſtro ſeculo oſores, atque contemptores, nihil mirandum, quod ſoli id eorum ignorantiæ tribuendum ſit. Nam con-

ſtat, & apertum eſt ſatis, ſapientiſsimos, atque celeberrimos hominum omnis antiquitatis, eandem & admiratos, & ſummis laudibus extuliſſe. Inter quos primi Hebræi, Ægyptij, & Chaldæi Cabaliſtæ eandem ſingulari commendatione dignati ſunt: & ab his prima eius origo deſcendit. Græci poſtea antiquiores huius meminerunt quidem, ſed ſub velo,& tegmine fabularum ſuarum: cuiuſmodi ſunt Draco, qui Heſperidum fructum aureum cuſtodiebat. Nauigatio Iaſonis facta ad Colchos,quam explicant Suidas, Apollonius, & interpretes eiuſdem nauigationis: qui omnes ſtatuunt, & ſentiunt ſub fabula conquiſitionis velleris aurei, obſcurè deſcriptam, ſignificatámque eſſe rationem faciendi auri. Simili ratione traditur de agno ſeu ariete Atræi, cuius maximæ diuitiæ conquiſitæ fuerunt per tranſmutationem metallicam, vt ſcribit Caliſthenes Olynthius conſanguineus atque diſcipulus Ariſtotelis. Legimus apud Suidam Ægyptios ad hanc ſcientiam tanta cura animos appuliſſe, & tam benè in ea inſtructos fuiſſe, vt maximas illas opes inde conſecuti ſint, quorum adminiculo bella, Romanorúmque impetus hoſtiles profligarent. Quod durauit ad tempus vſque Diocletiani, qui infinitos eorum libros, qui de tali ſcientia erant conſcripti combuſsit. Legimus inſuper principem Grecum Democritum, quem tantopere admiratus eſt Hippocrates, quem Plato ne reprehendere quidem eſt auſus, à quo pro-

manauit

manauit secta Democritea, aliàs dicta Abderitica: legimus, inquam, postquam frequentasset Ægyptios, atque Indos magna exinde secreta reportasse. Nam & ex iisdem scriptis patet eundem insignem fuisse philosophum Chymicum. Michaël Psellus interpres Aristotelis, præter alia magnæ eruditionis volumina, edidit quoque opera Chymica Constantino imperatori dicata. In eadem scientia doctissimè quoque scripsit Hediodorus, qui libros suos dedicauit Imperatori Theodosio. Similiter Heraclius Cynesius non pauca ea de re edidit. Qui quidem omnes Philosophi plerique scripta sua Chymica extraxerunt ex præceptis Democriti, qui magnitudine ingenij, ætatisque immensa confirmatione, prorogationéque (qua centesimum quoque superauit annum) suæ ætatis Chymicorum princeps, atque celeberrimus fuit habitus. Neque tam obscurè tantóque tecta velamine sua edidit, quin à doctis optimè intellectus fuerit: Quamuis Hermolaus barbarus eum temerè taxarit, obscuritatisque accusarit. Non considerans bonus ille ab Hermeticis Philosophis hoc præcipuè fuisse obseruatum, secreta non esse temerè prophananda, ne ab ignaro vulgo perciperentur. Sic certè Pythagoreos nouimus ἀποχῇ vsos, atque silentio, posteris deinde Pythagorico dicto, qui tacendo secum interquærendóque philosophabatur. Sic Heraclitici ęnigmatis se mutuò interrogabant, & respondebant. At post desola-

tionem Græciæ atque Italiæ, Barbari, & Arabes de eorum ſpoliis triumpharunt, vt multi etiam libri ab iis poſtea ſint proditi, atque ab ipſis etiã regibus, cuiuſmodi ſunt rex Sadid & Cadid: Ac eoúſque tandem ſcientia hęc per vniuerſam Maurorum regionem fuit expanſa, vt & principes, & reges, & primę notę homines, philoſophos, ac Medicos excitarit, ac in ſui amorem rapuerit. Hoc abundè teſtantur libri ab iis proditi, cùm præcitati, tum qui ab Auicenna, à Rhaſi, à Gebere aliíſque multis ſunt proditi. Ab his demum floruerunt Arnoldus à Villa Noua, Lullius, Albertus Magnus, Thomas de Aquino, Scotus, Guillelmus Pariſienſis, Chriſtophorus Pariſienſis, omnes magnæ exiſtimationis homines, atque adeo peripateticorum, & ſcholaſticorum principes, ſubſecuti ſunt hos Iſaacus Holandus, Riplorus, Northon, Rogerius Bacho, Agidius de Vadis, Thomas de Bononia, Bonus Ferrarienſis, & noſtra memoria Theophraſtus Paracelſus, Heluetius, atq; Ioan. Frãciſcus Pic⁹, Mirãdulæ, & cõcordię dominus, aliíq; infiniti propemodùm inſignes philoſophi, ac medici, quorum ſcripta etiamnum magna ex parte extant, quóſque hoc in loco lubens nominare volui ac debui: vt taceam eos qui adhuc hodie viuunt, quorum quidam haud exiguam faciunt ſpem poſteritatis iuuandę, circa nobiliſsimam hanc ſcientiam. Hi, inquam, nominati, & non nominati omnes, non tantùm magna cura, fœlicitatéque pulchra,

chra, admirandáque naturę ſecreta indagare ſunt conati, ſed ex profeſſo quoque ea de re libros conſcribere dignati ſunt: quamuis verbis interdum obſcuris, ne res tam ſacrę, támque eximiæ, & quę vulgi captum tranſcendunt, profamentur. Vt deinceps nunc ij tantæ exiſtimationis rem iudicantes, aut condemnantes, ipſi potius deridendi ſunt, deplorandi, atque contemnendi, neſcientes diſcernere verum à falſo. Sed, vt ad medicinam noſtram Balſamicã reuertamur: (à qua paulo longius meo diſcurſu diſceſsiſſe videor, tantùm, vt me defenderem ab iniquo inuidiæ calumniæque dente, atque oſtenderem me velut diſcipulum, ac vmbram quandam eſſe tot, tantorúmque virorum, qui omni ferè ſeculo floruerunt) tempus iam eſt: vt aliquid dicamus. De materia ſupra quam prædicti philoſophi operas ſuas collocarunt, & ex qua operis ſui ſubiectum, nempe vniuerſalis illius medicinæ deprompſerunt. Id quod pro ingenij noſtro modulo partim ex ſcriptis eorum, partim ex collatione cum ſummis ea de re ſapientibus, partim denique ex propria experientia, atque perſcrutatione, hauſimus.

Cap. II.

Proprietates à Philoſophia materiæ ſuæ tributas ſali præſertim conuenire.

PRo fundamento itaque futuræ diſputationis, ſumã verba illa Remundi Lullij, quę olim me

legisse memini: queq; à quouis sagaci medico meritò diligēter sunt notāda, quāuis paulo crassiore locutionis Minerua prolata videātur. Velle præseruari (inquit ille) per rem putridam, & corruptibilem, & reformari per rem fœdam, & deformitati subiectam, & velle facere incorruptibile per rem corruptibilem, & infirmum curare per rem infirmam, est phantasticum & inane. Vnde Rogerius Bacho in libro suo de retardatione senectutis, materiam ex qua suam præparabat medicinam, colore, durabilitate, conseruatione, & incorruptione describit. Nam illud conseruat (ait) quod diu conseruatur, & id corrumpit, quod citò corrumpitur. His regulis vniuersalibus addiderunt & istud, quod omnes veri philosophi vnanimiter fatentur: nempe materiam sui elixiris, aut magnæ illius medicinæ esse animalē, vegetalem, & mineralem, abiectæ naturæ vilis est pretij, quæ vbique reperiatur, etiam in fimetis, & iumentorum stabulis, adeóque in ipso homine, & quæ nascitur in medio mari, quæ liquefit, atque induratur facillimè. Sanè verò, cui potius rei totius vniuersi has qualitates proprietatésque tribuam omnes, quàm sali primo illi motori, atque balsamo naturæ vniuersali, non video. Hæcque est ratio cur ars illa antiquitùs dicta sit halchymia, quasi dicas salis fusio: & artifices qui eā tractarunt Halchymistæ: sicque vocatur, & medicina, quę queritur, & cui prędictæ omnes proprietates attribuūtur, nempe sal. Nam cui potiùs illæ qualitates omnes

omnes tribuantur, quàm vnico, & soli sali? Quid? an non animale quid est sal, cùm eo videamus, & vrinas hominum, & brutorum turgere? quando videmus eo tantopere illici, & boues, & arietes, cæteráque id genus bruta, qui sal tãtopere, & instinctu quodam naturali appetunt, tanquam balsamum, quo pręseruantur, conseruantur, & vegetantur? appetunt, inquam, appetunt, huícque inhiant, & vel ex muris atque antiquissimis ruderibus halitu suo exhauriunt, & lingua lingunt: & columbæ, aliæque aues rostro curioso perquirunt, etiam in locis fœculentis, & hominum excrementis, atque vrinis abundantibus. Et quando tam manifestè appareat, tot genera piscium generari atque nutriri in mari salso, mirum iudicia hominum adeò peruersa esse, atque perturbata, vt non agnoscant, aut agnoscere nolint admirandos effectus balsami huius naturę radicalis! Et quis nõ mirabitur proprietates, qualitatésque (vt ita loquar) virtuales salis, atque adeo eius, qui extrahitur ex ipsis animalibus, quas præbet liquefaciendo, detergendo, adstringendo, incidendo, penetrando, ab omni corruptione præseruando atque adeo attrahendo, purgando, & euacuando? An non sufficiant hæ facultates omnes, aliæque plures, quarum supra meminimus, quibus demonstretur sal esse animale? eóq; id magis, quod sũm i fuerint philosophi, qui magnetẽ propter solã vim attractiuam ferri dixerint animatum? Quot vires atque facultates ista lõgè maiores, immo magni-

ficas deprehendemus in ſale, ſi omnes diligenter & ad amuſſim perueſtigauerimus? Quid maius, quid admirabilius ſale vrinæ hominis? quæ poſt conuenientem præparationem apta redditur ad diſſoluenda magna illa duo luminaria, ſolem, & lunam? Quæ ſympathia hac ſua, atque concordantia ſatis produnt, & in apertum dãt attractionem, & virtutem magneticam, cauſatam ab eorũ coniugio, & copulatione. Quis non ſuſpiciat admiranda, quæ obſeruantur, atque eueniunt in eius præparatione, & exaltatione, ſiue reſpicias tot colorum varietates, ſiue coagulationes, atque diſſolutiones, quãdo ſpiritus redit in corpus, & corpus rurſus tranſit in ſpiritum? Non vanè Chriſtophorus Pariſienſis, magnus ille philoſophus hinc operis ſuis ſubiectum, atque fundamẽtũ exorſus eſt. Vt ſatis iã ſatis, opinor, nunc conſtet prædictum noſtrum ſal dici poſſe animatum. Sed vt pateat æquè eſſe vegetale, atque animale, nimirum non exutum eſſe, ſeu priuatum facultate vegetatiua, vel inde diiudicari poteſt, quod primum ſit in natura mouens, quod creſcere facit, multiplicare, adeóque omnium rerum generationi inſeruit, vt nõ ſine cauſa cum Poëtis, atque priſcis philoſophis dicatur, Venerem matrem, & principiſſam omnis generationis, ex ſpuma maris ſalſa eſſe progenitam: id quod etiam cõfirmat Atheneus. In hunc finem à Græcis ἁλιγενῆ, ſignificatiſſimo vocabulo fuit appellata. Et magis etiam confirmat hanc ſententiam generatio pretioſiſſi-

tiosissimarum perlarum in conchis, & corallij ex intimis saxis emergentis, & in brachia, & ramos instar arboris diuaricati. Hi effectus sunt, quos ignis ille naturæ, nempe sal, producit, etiam in medio frigidissimæ aquæ. Sed videamus quoque quid operetur in terra. Nempe calefacit, impinguat, immo animat, fortificat, & roborat, auget, & virtutẽ vegetantem in singula semina dispẽsat. Nam quid aliud est terræ impinguatio, quæ efficit, vt granum vnicum producat cẽtum, quàm stercoratio quædam, & expansio fimi, atque vrinarum, à bestiis prodeuntium? Quid aliud primo vere, postquam sol exaltatus est ad signum Arietis, (quod signũ est casus Saturni, & domus Martis signi prorsus ignei) terram vegetat, & aperit, quàm eleuationes, sublimationesque spirituum prædicti salis, & balsami naturæ? Hic est, qui viuificat, qui calorem impertit, qui crescere, qui prata & campos ridere facit, denique qui amplissimũ, vniuersalissimúmque illum vigorem producit. Sed quis non hoc in ipso etiam aëre videt, per sublimationes spirituum eiusdem salis naturæ, qui eodem anni tempore in aërem sublevati roris in speciem decidunt supra frumenta, atque stirpes omnes? Quid, inquam, per hæc ipsa non eosdem vegetationis effectus, quę fit à sale, manifestè percipit? At rorem non esse spiritum prædicti salis, immo salsum vel inuiti, nec sine pudore fateantur, qui se egregios philosophos censent, quando videant à veris philosophis ex rore elici dissolués,

corallos,atque perlas:haud secus,quàm ex sale cō-muni, ex sale petræ, nitro, aut aliis salibus idem paratur in eundem finem. Sed hæc plus satis sunt nota. Idem præterea sal meritò quoque vegetale dicere possumus ex eo,quòd manifestè reperiatur in omnibus vegetabilibus: & quòd ea in quibus dominatur maximè, longioris sint vitæ, atque durationis, temporum iniuriis magis resistant, & effectus vegetabiles, vel in propria sua natura, vel in eorum vsu manifestius ostendant.

Iam verò sal quoque esse metallicum,seu minerale,notum illud est satis.atque eo quidem notius illud est cunctis, quod tam varia, atque diuersa genera salium reperiantur in visceribus terræ, cuiusmodi sunt sal gemmæ, alumen, vitriolum, sal nitrum, & cætera id genus, quæ omnia sunt naturæ metallicæ, aut certè de ea plurimum participant. Philosophus verò hoc altius indagare potest ex diuersis aquis fortibus, quas parare nouit: quæ nihil aliud sunt, quàm spiritus prædictorum salium, qui vim habent dissoluendi, & in aquas reducēdi corpora metallica,vt cuiuis ferè notum est.Per hanc,inquam, dissolutionem perspicere possumus concordantiam atque συμπάθειαν istorum salium cum natura metallica. Nam quia similia sunt optimè miscētur, se mutuò peruadunt,coniunguntur,atque vniuntur,simili dissoluente, sibíque associante simili: quippe aquæ fortes nunquam agent in ligna aliámve materiam, quæ non sit de natura metalli. Vt verissimè dictum

dictum sit à magno quodam philosopho: Natura amat simile, & in sua natura gaudet. & ab alio: In habentibus symbolum, facilis est transitus. Sulphur, & alia, quæ de natura sunt oleaginosa, citius, & melius dissoluuntur oleis, vt therebinthinæ, aut lini quod suauissimum est, quàm magna illa vi, & violentissima acrimonia aquarum fortium: quæ nihil aliud sunt, quàm spiritus saliũ, & per consequens non multum conueniunt cum sulphure, quod est principium ipsis contrarium. Amplissimus hîc esset disputandi campus, si res & occasio illud postularet: sed hoc reseruamus in alium locum, & tempus. Nunc verò redeamus ad sal nostrum: quod si ab igni vehementiori fundi, atque dissolui, haud secus, ac aurum, atque argentum, & rursus refrigeratum coagulari in massam, sicut metalla, demõstrauero, sine dubio pulchrè patebit sal esse de natura metallica. Atqui fit hoc, inquam: nec tantùm in sale, quod in mineris, atque terræ cauitatibus reperitur, sed in ipso etiam sale maris. Quod cum notius sit, vel mediocriter in anatomia metallica versatis, quàm vt à me pluribus demonstrare conueniat, ne verbum quidem ampliùs addam. Quamuis ex hac demonstratione ὅτι plus satis euidens fiat axioma illud Aristotelis esse falsum, quo dicit: Quæ à calore coagulãtur, frigus dissoluit: & è cõtra. Id quod tamẽ ei ex vna parte cõcedimus: pbè gnari sal, quod à calore solis coagulatur, in aqua frigida dissolui. At fateatur oportet, & ille quod verum

est, sal à vehementia caloris ignis dissolui, fundi, ac fluxile reddi, vt in massam fusilem proiici possit, haud secus atque metalla. His accedit, quod salia ex omnibus metallis calcinatis elici posint, quæque eodem prorsus modo dissoluuntur, filtrantur, atque coagulantur, ac alia salia, siue vulgaria, & non fusa, sine vi caloris iam fusa, vt supra docuimus, quinimo ex ℔. j. plumbi calcinati decem atque duodecim vncias salis elici posse, id vel semestri chymico notum est. Quæ omnia sufficienter demonstrant, atque conuincunt salis naturam esse metallicam, atque adeò metallum nihil esse aliud, quàm sal quoddam fusile.

Ex dictis itaque facile patere arbitror, quomodo sal sit animale, vegetale, & minerale, ac proinde conuenire cum eo, quod omnes Philosophi vnanimi consensu statuunt, de materia, atque subiecto medicinæ vniuersalis. Ad quod faciunt cætera signa, quibus, quamuis obscurisimè prædictam materiam suam describunt. Quæ omnia planè conueniunt naturæ salis: cuiusmodi sunt, esse vilis æstimationis: reperiri in omnibus, adeóque in nobismetipsis, quod abundè manifestè patet, cùm nihil sit in hoc vniuerso mundo compositum, ex quo, ac omni quidem tempore sal extrahi non posit.

CAP.

CAP. III.

In sale è terra elicito tria rerum omnium principia contineri.

SEd vt ea, quæ in genere diximus, deinde etiã particularius demonstremus: nempe sal participare de natura animali, vegetali, & minerali, vtemur exemplo vulgari, & prorsus communi, quod tamen exactè atque diligenter peruestigatum, atque consideratum à vero philosopho, insigne est mysterium. Quod etsi erutum ex terra, posit tamen eleuare oculos nostros in cœlum. De nitro, inquam, seu sale petræ quod vocant, hic mihi futurus est sermo. Mitto nunc detestandum atque perniciosissimum vsum eius inuentum ad interitum hominum: quamuis, vt ingenuè fatear, summam admirationem mereatur, quòd tantos, & tam incredibiles producat effectus, dũ nobis in inferioribus his, haud secus, ac in sublimi æthere repræsentat fulgura, fulmina, atque tonitrua. Sed si consideremus quid sit, & quale in sua natura, & compositione, quàm diuersæ facultates, qualitates, atque effectus sint in re tam vili, támque trita, proculdubio immenso mirandorum cumulo obruemur.

Fit & componitur nitrũ ex terra matre eius, quæ id producit: vel ex cemeteriis, materiis stabularum fimetis, aut eius generis terris, & liquoribus pinguibus, animaliúmve vrinis inebriatis potiùs, quàm è terra macilenta, exucca, vel pluuiis

aliáve simili causa humore illo radicali exuta. Ex terra columbariorum, columbarúmq; fimo omnium copiosissimè extrahitur:& tale nitrum euadit optimum, cæterísque omnibus præstat, quod notatu est dignissimum. Quod dictum sit, vt appareat nitrum participare cum ex crementis, atque vrinis animalium. Vrinæ siquidem nihil sunt aliud, quàm separatio superflua salis vegetabiliũ, à quibus animalia nutriuntur,& viuunt. Ex quo patet, quomodo prædictum sal in genere participet de natura animali,& vegetabili. Nam quod ad mineralem pertinet, de ea à nobis dici non maximopere attinet, nisi addere velimus illud, quod sit extractum ex terra: quæ ratio est cur sal petræ vocitetur, cum magis propriè diceretur sal terræ. Sed pergamus.

Natura subministrat arti materiam, ex qua cõponitur sal petræ, quam ars per se facere nequit, non magis certè, quàm natura sal petræ purum, separatúmque ab omni terrestritate (vt sic loquar) atque heterogenea substantia reddere potest: nam vt eosdem producat effectus, quos producit illud, quod artificum industria paratum est. Hi siquidem terram eligunt conuenientem,& ex locis opportunis sibi cognitis, & aqua communi calida iteratis vicibus filtrata, seu transcolata, per illam terram, vt fiunt lixiuia: fit vt cum ea misceatur salsugo, quod salium omnium est proprium: De quo lixiuio, si duæ tertiæ aut circiter, ad ignẽ exhalentur (refrigescant, sal cõdensatur in glaciẽ, ex qua

ex qua artifex nitrarius opus suum perficit, purificatione facta, iteratis dissolutionibus, & coagulationibus, vt pinguedinem (quam vocant) exuat omnem. Hoc opus commune admodum, & vel vulgo notum, veréque mechanicum, si probè cōsideretur, ac perpendatur, admirationis est plenũ, vti iam dictum. Nam ea ipsa præparatione tria principia eliciuntur ex terra, quæ à se inuicem possunt separari, & nihilominus omnia tria consistunt in vna eadémque essentia: suntque tãtùm proprietatibus, ac viribus distincta, in quo manifestatur, & ad quod aliquo modo referri potest incomprehensibile illud mysterium de tribus personis in vna, eadémque hypostasi, quæ diuinam constituunt Trinitatem. Voluitque summus ille creator manifestari vnitrinus, seu triunus, non tantùm in eo, quod reperitur in natura terræ, sed in omnibus etiam totius creationis operibus. Si quidem comparatio hæc nostra salis terræ generalis est, & vbique reperitur atque in rebus omnibus. Vt non malè fortè hanc comparationem accommodare possimus ad ineffabile illud magnúmque mysterium Trinitatis: haud sanè minùs, quàm veteres, qui, vt captui se nostro accommodarent, fontem cum riuulis, aquam cũ vapore, qui ab ea subleuatur: arborem cum ramis: semina cum plantis contulerunt, tantùm vt ostenderent generationem filij, qua ratione procedat à patre. Qui per communicationem totius diuinæ essentiæ, absque omni disiunctione, diui-

ſionéque progenuit filium ſuum generationis modo inenarrabili. Vnde occaſio oborta prædictis patribus ſanctis, vt eiuſmodi comparationibus vterentur, quibus aliquo modo nobis manifeſtarent id, quód ſua natura eſt incomprehenſibile. Sic quoque in prædicta noſtra comparatione ſalis videre licet tres diſtinctas naturas, quæ tamen ſunt, atque ſubſiſtunt in vna eadémque eſſentia. Nam prima natura eſt ſal commune fixũ, & conſtans: & altera ſal volatile, quod ſolum, & vnicum quærit nitrarius. Quod volatile ſal, duo genera ſalis volatilis continet: alterum ſulphureum, facillimè concipiens flammam, quod nitrum vocant: alterum mercuriale, aqueum, acidũ, de natura ſalis armoniaci participans. Quapropter in communiſsima illa terræ eſſentia ſub vna, eadéque natura hęc tria diſtincta ſalia reperiũtur de quibus omnia quot quot ſunt vegetabilia atque animalia participant. Atque in his tribus tãquam fundamẽtis collocabimus tria noſtra principia hypoſtatica, in opere illo noſtro, de recondita rerum natura, artíſque myſteriis, quod prius in publicum dare conſtitueramus, quam horaria hæcce preludia: in quibus tamen etiam obiter aliquid dicẽdum eſſe iudicauimus, quod ab iis fundamenta, ac vtriúſque medicinæ principia dependeant. Quare vt magis, atque diligentius ab vnoquoque, præſertim ſapiente, quàm hactenus factum, tam immenſa doctrina conſideretur, oſtendam, & quaſi ob oculos ponam tres illas di-

ſtinctas ſalis naturas, vnica, vt iam dictũ, ὑποςάσει comprehenſas. Nam Nitrarius, vt ſal ſuum petræ efficacius, volatile, & ad concipiendam flammam reddat aptius, detrahit ei pinguedinem, (ſic loquuntur) hoc eſt tollit, & ſeparat eius ſal, quod idem prorſus eſt, ac ſal marinum, vel commune quod diſſoluitur in aqua communi: è contra ſal petræ (quod vocant) conglaciatur in fruſtula talia, qualia conſpiciuntur: atque ita fit ſeparatio viſibilis duorum ſalium. Quippe aqua (in qua diximus ſal commune diffuſum diſſolutúmque contineri) euaporata, in fundo ſubſidebit ſalis portio, ad noſtrum ſal accedentis, vel eiuſdem potius ſpeciei, atque naturæ cum marino, vel communi. Nam eaſdem poſsidet qualitates ſalſuginoſas, fixum eſt, nec ab igne diſsipatur, neque flammam concipit, ac proinde prorſus diſtinctum eſt, ab eo quod coagulatur in eadem aqua, quod ſal petræ dicitur. Quæ res ſanè meretur, vt diligentiſsimè conſideretur non à mechanicis, & rerum ignaris hominibus, ſed à philoſophis, ſi modò tales & eſſe, & haberi velint. Quibus manifeſtum fiet ſal, quod natura, & qualitate ſua, ſecundùm communem philoſophorum opinionem eſt calidum, & ſiccum, immo ſal ſulphureum, atque igneum, flammámque concipiens, quale eſt ſal petræ, in aqua coagulari, in qua reliqua ſalia diſſoluuntur, haud ſecus ac ſal ipſum, quod ab eiuſdemmet ſalis petræ eſſentia proceſsit, in aqua diſſolui diximus. Non igitur abſque cauſa ingen-

ti consideranda venit admiranda salis petræ natura, quæ duas partes volatiles in se complectitur: sulphuream alteram, alteram mercurialem. Pars sulphurea est eius anima: mercurialis, est illius spiritus. Sulphurea accedit ad primum illud mouens naturæ, quod nihil est aliud, quàm ignis æthereus, qui non calidus est, aut siccus, non consumens sicut ignis elementaris: sed ignis quidam cœlestis, humor aëreus, calidus & humidus, & talis quidem, qualem ferè cernere licet in aqua vitæ, ignis, inquam, cõtemperatus, viuificus, quẽ in vegetabilibus appellamus animam vegetantem, in animalibus humidum, & calidum radicale, emphytum, symphitũmque calorem, verum nectar vitæ, qui si deficiat in aliquo subiecto siue animali, siue vegetabili, illicò mors consequitur. Quod quidem non alia de causa euenit, quàm ex solo defectu viuifici huius caloris, qui modo vitam restaurabat, & conseruabat. Idem calor viuificus reperitur etiam, licet obscurius, in mineralibus: quod facilius comprehendi potest ex symphathia, & concordantia, quam sal illud petræ habet cum metallis, vt videre est in dissolutionibus, de quibus quædam attigimus supra.

Præter partem illam sulphuream, reperitur etiam in sale petræ spiritus quidam mercurialis, qui quidẽ est de natura aërea, & qui tamẽ flammam concipere haud possit, sed huic potius contrarius. Hic spiritus qualitate sua non est calidus, sed potius frigidus, vt testatur eius aciditas: quæ

aciditas,

aciditas, atque frigiditas mira prorſus exiſtit, & longè diuerſa ab elementari: quippe quæ diſſoluere poſsit corpora, & coagulare ſpiritus, haud ſecus ac coagulat ipſum ſal petræ: quæ aciditas generalis eſt cauſa fermentationis, atque coagulationis rerum omnium naturalium. Hic ipſe ſpiritus acidus reperitur quoque in ſulphure, eiuſdem qualitatis nec vrens, nec flammam concipiens, & qui ſulphur quod alioqui fluidum eſſet vt oleum coagulat, atque firmũ reddit. Hoc ſpiritu inter omnia ſalium genera maximè abundat vitriolũ, quippe quod de natura ſit Veneris: quẽ acidum ſpiritum (mercurius mobilis, ac ſemper tamen tendens ad ſuam perfectionem, hoc eſt, coagulationem, atque fixationem) probè nouit eligere, ſibíque attrahere, vt figatur, atque coaguletur: quando cum ipſomet vitriolo permiſcetur & ſublimatur. Haud ſecus ſanè, atque apes, mel ſugunt ex floribus, vt inquit Ripleus. Denique hic ſpiritus acidus atque frigidus, cauſa eſt, cur ſal petræ igni iniectum, ſulphuréque eius accenſo, crepitum edat: vt ſal petræ de eorum numero ſit, quæ Ariſtoteles contrario motu alicubi moueri ſcripſit: quæ eius verba diligenter ſunt perpendenda.

Sed quam denique aperio portam horti Heſperidum tam apertè loquens de ſale petræ? quẽ liberum aditum præbeo ſtupidis, atque ignaris, quem ſolis ſapientibus, ceu muſarum cultoribus apertum eſſe decet? Ne idcirco decipiamini

quæcunque estis curiosorum ineptiorum ingegenia, sumendo verba mea ad literam, vt aiunt. Sal petræ philosophorum, aut sal fusile, quod ab omni æuo Halchymiæ dedit nomen, non est sal petræ seu nitrum illud vulgare: nihilominus tamen huius compositio, admirandáque natura, est ceu exemplar quoddam, & regula lesbia operis nostri. Quamuis ea de re clariùs, & manifestius locutus sim vobis, quàm vllus eorum, qui me præcesserunt, non quod improbem iccirco illorum rationem scribendi, sed vt probem, atque defendam. Ac magis certè illis fuit integrum ita scribendi, quàm priscis illis philosophis Pythagoreis, & Heraclæis: (quod tamen de rebus non tāti momenti, tantisque mysteriis, ac vera chymia tractasse constat) quando illi silentio, muneris, & symbolis sua transegerunt. Hi verò, vt scribit Plato, interrogationibus, & respōsionibus Ænigmaticis. Eccur non eodem iure licitum sit Lullio tractandi suam philosophiam per literas? cum idem consuetum fuerit omnibus eius antecessoribus, vt tropis, allegoriis, atque ænigmatibus tanta mysteria, atque secreta proponerent, ne à vulgo prorsus intelligerentur? raperentur interim in admirationem rerum tam sublimium, atque adeò diuinarum? Vt cessent tandem Momi, atque obstupescant crassiores isti, atque insulsi beani maledicendo, malefacta ne noscant sua: Ij ipsi, inquam, Theones, qui nomina illa, quibus in libro nostro de Spagirica medicamentorum præparatione

ratione ſumus vſi,nec guſtare,nec conterere potuerunt. Cuiuſmodi ſunt Aqua ſtigia : Maria acida,turbithminerale:menſtruum fœtidum, menſtruum cœleſte, calx fixa,atq; perlucida : ſalia reſuſcitantia : ſal, corneoli cryſtallini, Kibric, terra fœtida, terra mortua,lapis Sedenegi, lapis perlatus,Salamandra,lacertus viridis,leo rubens,aquila volans,aquila expanſa,acolum montanum,ſanguis Meduſæ, aliáque id genus nomina apprimè ſignificatiua : Quæ ab iis tantùmmodo intelligi nouimus,qui melleum illum dulcorem librorum tam pulchræ,támque abſconditę philoſophię deguſtarunt.

At enimuero, ne reſtet ipſis calumniandi locus,atque occaſio,arrigant,& aduertant nunc aures, attollant oculos, & mentem, vt videant,cōprehendántque clariùs tot, tantáque admiranda, atque ſummæ vtilitatis ſecreta, quæ huic noſtro operi inſerere eſt animus. Quibus nunc aliquantum ſatiati deinceps æquo animo expectent donec plura, & his etiam longè maiora, abſtenſioráque verbis ſignificatiſsimis, atque à quouis vero philoſopho intelligibilibus, exhibeam, in reſtituta mea præparatione Spagirica, quàm breui quoque,ſi Deus vitam,& vires conceſſerit,vſurę publicæ committam. Interim diſcant,immo admirentur,vt ſapiant,niſi nolint, quod modò docebo pulchra, & mirabilia, de ſola compoſitione ſalis noſtræ petræ.

CAP. IIII.

Salis naturæ vires & proprietates exemplis illustrantur.

VIdistis ex primo illo Chao residuo,(hoc est, ex terra illa vili, seu ex materia confusa, atque informi) extractionem, separationémque formæ pulchræ, nitidæ, claræ,atque transparentis: nempe salis illius, quod aptum est ad recipiendas plures formas alias, quódque diuersis, & mirabilibus proprietatibus donatum est. Vidistis etiam ex vna eadémque essentia tres res distinctas,atque separatas, immo tria principia naturæ eruta, ex quibus omnia corpora sunt composita,quæque anatomicus Chymicus eruere atque secernere potest ex omni corpore naturali: ex minerali,inquam,vegetabili & animali: nempe sal, sulphur,atque mercurium. Principia sanè purissima,simplicissima veréque elementaria naturæ, omnia sub vna essentia salis comprehensa: sal,sulphur,& mercurius, quæ philosophi conferre solent cum corpore,spiritu,& anima:nam corpus attribuitur sali, spiritus mercurio, anima sulphuri,singulis suo attributo, & hoc illis aptè atq; conuenienter respondentibus. Estque spiritus velut mediator, & conseruator animæ cum corpore, quod illius beneficio cum anima iungitur, & copulatur. Anima verò viuificat spiritum & corpus. Vidistis etiam in dicto sale naturã Hermaphroditicam: marem & fœminam: fixum & volatile:

volatile: agens & patiens:& quod magis eſt,calidum & frigidum : ignem,& glaciem mutua amicitia, atque ſympathia in vnum coniuncta , atque in eandem ſubſtantiam vnita. In quo ſanè eius naturam mirabilem cernere licet.

Nec minùs eius proprietates ſunt admirandæ. Immo vel multò etiā magis.Sal enim petræ præcipuè eſt clauis, atque primarius ianitor, qui aperit corpora etiam duriſsima , ſolidiſsimáque tam lapides quàm metalla:ipſúmque adeò ſolem , atque lunam redigit in liquorem cum aqua propria extracta ex tota maſſa abſque ſeparatione maris aut fixi. Et quemadmodum ſpiritualia reddit , atque volatilia omnia corpora metallica : ita & è contrà virtutem habet fixandi , & incorporandi ſpiritus , etiam ſummè volatiles. Iam quis non miretur,vel potius obſtupeſcat,cui conſtat ſal petræ tanta promptitudine concipere flammam, per quam in aërē ac fumum exhalet : interim videat liquidum atque fuſum manere in crucibulo igneo , conſtituto in centro flagrantiſsimorum carbonum? in quo tamen licèt ardentiſsimo, nec flammam concipiat,niſi flammę,aut ignis admotio fiat ad tactum ? & quod magis,cùm naturæ adeo ſit volatilis , fixatur tandem,nec patitur ab igne,nec reformidat vel violentiſsimum, nō magis ſanè,quàm ſalamandra(ſi verū eſt quod aiunt, intactam manere in igne) quem tamen nec ferre poterat antea,nec vlla ratione pati ? Vides itaque vt à ſolo igne natura eius transformetur.

Idem præterea ſal petræ, quod debitè paratum atque depuratum modò erat, tam candidum, tam cryſtallinum, támque diaphanum (ſaltem vt extrinſecus apparet) nunc igni fixatorio immiſſum videbis interius continere omnis generis colores, virides, rubros, flauos, albos: non hercle minùs diuerſos, quàm nubes ex radiorum ſolarium variantibus impreſsionibus concipere, aut prata præ delectabili illa florum verſicolorum varietate ridere ſolent. Quod ſi quis ad credendum contumax, incredulus potius eſſe, quàm docilis haberi velit, ſuadeo, vt experiatur, & diſcat tam pulchrum naturæ myſterium, vel ſpatio decem horarum, ac vix ſex aſsium interuentu. Et ne (vt nuperi quidam) Lycophronem quendam me eſſe putes, rem candidè, & clariùs te docebo. Accipe ſalis petræ finiſſimi, & clariſſimi libram vnam, vel duas, coniice in alembicum vitreum cum capitello, & in arenam colloca, haud aliter, ac ſi aqua quædam fortis eſſet deſtillanda. Ignem ſubmitte, & per gradus ſecundùm artem moderato: quem tertia vel quarta hora in tantum augebis, vt arena vel ipſa incandeſcere poſſe videatur. Hũc ignem ardentiſſimum continuabis per quinque, vel ſex horas: & deprehendes, atque apertè videbis ſalis petræ ſpiritus ipſum etiam alembici vitrum penetraſſe, coloréque tam intus quàm extra tinxiſſe opalino, hoc eſt, diuerſiſſimo, & pulchrè variante colore. Præterea ſpiritus ſalis petræ, qui vitri ſoliditatem traiecerunt, extimæ eius ſuperficiei in

florum

florum farinæ speciem adhærescentes, quos molli pluma abstergere, atque colligere haud fuerit difficile, etiam in satis magna copia reperies. Hic sanè flos, nihil est aliud, quàm spiritus salis petræ, in quo conspicias viuidos omnis generis pulchrè expressos colores, haud secus sanè, ac in lapide illo pretioso qui opala dicitur. Philosophentur nunc ingenia acutiora, si libet, & in subtiliationem hanc spirituum, qui corpus alioqui solidissimum, & omnibus impermeabile habitum, tamen mirabili subtilitate traiecerunt. Et habent sanè quod volitentur hîc, si velint, ingenia curiosiora. Itémque de ratione tantæ diuersitatis colorum plantarum hisce spiritibus tribuimus, quámque nos propria experientia consecutos esse primos, & ad oculum multis viris summis, atque doctissimis ostendisse fatemur, & ingenuè gloriamur. Testis erit charus ille Pylades noster, Io. Hen. Cherlerus philosophiæ, & vtriusque medicinæ non infœlicior adsectator, quàm admirator, quẽ amoris nostri erga ipsum (quem ceu fidum quendam Achatem semper habuimus) tam illustris inuestigationis, vt & aliarum plurimarum magnæ admirationis rerum testem ἀυτοθεασάμενον, & gnarum facere voluimus. Sed ad propositum reuertamur.

Id quod residet in cucurbitæ fundo, niuis instar candidum, ac prorsus fixum, remedium est specificum ad omnes febres extinguendas. Datur à ʒ.ß ad ʒ.j. dissolutum in liquore quodam cõue-

nienti. Et(vt verbo dicam)huic remedio non eſt aliud ſimile ad incidendum,tergendum: itémque ad purgandas, & euacuandas humorum corruptiones,atque putrilagines, & ad conſeruandum corpus ab omni corruptionis inquinamento. Nã cùm de natura ſit ſalis balſamici, oportuit ipſum talibus virtutibus & proprietatibus eſſe præditum. Et certè, vt ingenuè fatear, ſi vel velim, non poſſim tamen ſatis laudibus extollere verum ſal petræ, atque ſal fuſile philoſophorum. Quod ſal Homerus appellat diuinum: quod Plato ſcribit eſſe amicum, & familiare rebus diuinis: quódque multi philoſophi dixerunt eſſe animam vniuerſi, & ſpiritũ viuificantẽ, generantémq; res omnes.

Videbimur fortè longiori ſerie orationis in inquiſitionem, ſpeculationémque tam generalem, quàm particularem ſalis naturæ euagati: Sed tam vtilis eſt, & neceſſaria, vt ſit etiam baſis, ac fundamentum facultatum omnium medicinarum, vti fuſiùs ſuo loco declarabimus: vt hic potiſsimum habeant medici, quod ſatagant, quod perquirant, atque intelligant. Quod verò attinet ad philoſophum Chymicum, ſciat in ſalibus fuſilibus ſe operas ſuas potiſsimum collocare debere, atque meminiſſe haud temerè philoſophos illud ſubinde occlamare ſolitos, coque, coque, & iterum coque. quod idem eſt ac ſi dicerent, calcina, calcina, (intellige ex præſcripto philoſophorum) aut in cinerem redige. Et ſanè ſi fateri velimus, quod res eſt, omnes operationes Chymicæ, deſtilla-

destillationes, inquam, calcinationes, reuerberationes, dissolutiones, filtrationes coagulationes, decoctiones, fixationes, aliæque huic scientiæ dicatę, non tendunt ad alium scopum, quàm, vt sua corpora ita reducãt in cineres, vt spiritus salis, & sulphuris, qui illa perfecerunt (sub vna tamen, eadémque essentia constituti) communicent, modo quodam imperceptibili, cum sua aqua metallica, veróque mercurio: Idque in eum finem, vt per vim, atque virtutem salis internam mercurius atteratur, coquatur, atque transmutetur ex natura sua vili, atque abiecta, in longè nobiliorem: dum ex mercurio vulgari fit mercurius philosophorum beneficio spiritus salis, quem attraxit ex cinere, seu calce viua metallica. Haud secus sanè, quàm euenire solet in lixiuio, quod fit ex cineribus, & aqua, in quam optime percolatam, atque filtratam cinis omnem suam animam, viresque transmittit. Nempe suum sal aquę prędictę communicat: quę aqua, etsi semper maneat fluxilis, ac liquida, non tamen restat aqua simplex pura, atque frigida, vel exiguę virtutis: sed iam lixiuium facta, fit calida, facultatis exiccantis, detergentis & qualitatis prorsus actiuę, quę tota est virtus, atque facultas medicinę transmutantis. At considerandum est, ex qua re cinis hic viuus, atque metallicus sit conficiendus. Item ex qua aqua idẽ parandum sit lixiuium, vt extrahas sal, aut sulphur philosophicum, hoc est medicinam balsamicam, quę fulminis instar refertissima sit actiuarũ qua-

litatum, reducta in calcem verè viuam, atque dum prius esset corpus quoddam mortuum, atque inanimatum, tunc fiat corpus animatum, spiritu præditum, & medicinale.

CAP. V.

Aurum animatum præcipuum esse subiectum medicinæ Philosophorum metallicæ.

Tantum potest sulphur naturæ philosophicum, quod auget, & multiplicat viribus ipsum etiam aurum, iam magna perfectione præditum, non tam propter æquabilem sulphuris, atque argenti viui concurrentiam, quàm propter perfectam combinationem, adęquationem, ęquabilitatem, ęqualitatémque elementorum, atque principiorum, quę aurum constituunt. Ac ita quidem constituunt, vt alterum non superet alterum: sed velut in ęquilibrio constituta, aurum efficiunt incorruptibile: cum nec à terra exedi, vel corrumpi, nec ab aëre alterari, nec ab igne domari aut diminui, quamuis minimum, possit. Atque hoc pręterea, quod, vt inquiunt philosophi, par in parem non habet imperium: eo quod etiam in omni ęquato corpore nulla reperiri possit actio, aut passio. Et hęc est sola illa ęqualitas, quam Pythagoras dixit esse matrem, nutricem, atque tutricem concordię rerum omnium. Hęc causa est, quod in auro, atque omni corpore perfecto, vbi hęc ęqualitas existit, sit indomita

quę-

quædam, atque incorruptibilis compositio. Id quod prisci philosophi obseruantes, in auro quæsiuerunt magnam illam, & incomparabilem medicinam. Quoniam autem cognouerunt, quod propter compactam, atque firmam suam compositionem in corpus nostrum agere non possit, conati sunt dissoluere, atque frangere durissima eius vincula, atque beneficio sulphuris vegetabilis, & balsami vitæ artificiosa operatione, redigere ad perfectam adæquationem, vt spiritus vegetabilis auri, qui modo quasi in otio delitescebat, ex auro vulgari (quod modo erat) redderent aurum philosophicum, atque medicinale, quod vegetationem nactum perfectiorem, & virtutem seminalem, dissolui possit in omni liquore, eíque communicare exuperantem, balsamicámque illam perfectionem, seu vitæ, naturæque nostræ balsamum. Sed audiamus, quæso, quod dicit Augurellus de hoc auro per prædictum sulphur, aut spiritum naturæ animato:

Denique sic etiam fuluo detentus in auro
Ipse manum capit artificis, qui vincula soluat,
Et qui se propria reddat virtute Potentem.
Quod si quis properans hanc artis viribus vnquã
Explicet, atque diu tepido, post incoquat igni,
Continuo aspiciet (visu mirabile) vitam
Auro impartiri longo cum seminis vsu
Nec deerit quin ex auro sibi procreet aurum.
Quod cum ita cõstiterit durate, & credite verbis
Intenti artifices, & res sperate secundas.

Et quia nunc sermo est de animatione auri, & vt ostendamus qua ratione antiqui philosophi inhiarint, atque insudauerint huic operi, vel materiei: age, videamus quid scribat Palingerius in suo zodiaco: cum hunc aurificum puluerem piis quærentibus viris respondisset Apollo, sub obscuro quodam ænigmate: & hinc ad cœli conuexa euolasset: hæc scribit.

Tunc mentis diuinæ homines oracula cæca
Voluentes animo ancipiti, vix tempore longo
Experti multa, & non paruis sumptibus illam
Inuenere artem, qua non ars dignior vlla est.
Fingendi lapidem æthereum, quem scire profanis
Haudquaquam licet, & frustra plebs improba quærit,
Quem qui habet, ille potest, vbi vult, habitare decenter,
Nec fortunæ iram metuit, nec brachia furum:
Sed tanto paucos dignantur munere diui.

Constat sanè ex præcipuis, & primæ notæ antiquorum libris hunc præcipuum fuisse eorum scopum, vt inquisitioni tam eximiæ rei insudarent, nempe vt componerent medicinam quandam balsamicam, ad vegetandum, roborandum, atque insigni sua adæquatione, & integritate naturæ, conseruandum balsamum radicalem, & nectar illud vitæ nostræ in bono & laudabili tẽperamento. Hinc idem Augurellus verba faciens de puluere aurifico, postquam ostendisset effectus quos efficere potest in metallis, ita subiungit.

Quin

Quin etiam humano decuit de corpore pelli
Hac, omnes valida morbos, facilíque medela,
Seruaríque diu nitido cum flore iuuentam
Et senium placidos produci grande per annos.

Et profectò mirum videri haud debet, aurum à suo, ceu compede, liberatum, adeóque spirituale, atque animatum redditum, viribúsque adauctum roborare posse naturam, atque instaurare balsamum nostræ naturæ, támque exigua dosi vnius aut duorum granorum conseruare ad vltimam vsque periodum vitæ. Tantò minùs mirum videatur, quod conueniens, atque magna illa adæquatione temperaturæ communicans cum balsamo nostro radicali, impediat dominium phlegmatis, bilis excandescentiam, atque melancholiæ adustionem, suáque incorruptibili virtute conseruet sanguinem à putredine, atque ita balsamo illo nostro subueniat, & quasi manus præbeat, vt non tantùm naturam nostram præseruare, sed maximos etiam corporis nostri morbos superare possit. Præsertim, cùm balsamum illud naturæ, innatus ille spiritus, omnium actionum, operationum, & motuum in nobis sit præcipua causa, à temperie seu crasi minimè dependens, sed eam conseruans: vt ipsemet Galenus de innato illo nostro calore verba faciens, profiteri cogitur.
» [*Com.in aph.*15.*l.*1.] Cognoscere oportet (in-
» quit) Hippocratem innatum dixisse calorem,
» quem in quoquo animãtium natiuum spiritum
» vocamus. Neque enim aliud, quicquam animal

„ ab initio formauit, ſicuti rurſus adauxit, aut vſ-
„ que ad mortem enutriuit, præterquam iſte ca-
„ lor innatus, qui omnium operum naturalium
„ eſt cauſa. Nulla itaque ratione excuſari poſſunt, qui contumaciter, & abſque vlla ratione flocci pendunt, vituperant, atque calumniis inceſſant talia remedia, quæ principaliter collimant ad reſtitutionem, & corroborationem balſami noſtri radicalis: qui ſolus (ea potiſsimùm medicina adiutus) ſeparare poteſt heterogenea, & naturæ moleſta per expulſiones, euacuationéſq; ordinarias, & conuenientes: atque retinere homogenea, cum quibus ad earum conſeruationem, maximè conſentit. Quod ſi ad virium corroborationem vſus aliquis eſſe poſsit auri foliati, (quod nihil eſt aliud quàm res quędam mortua, quęque noſtrę naturę nullatenus communicari poteſt, tantóque minùs digeri à calore noſtro naturali) qualis ferè eſſe ſolet in omnibus medicinis reſtaurantibus: vt in confectione alkermes, electuario de gemmis, aurea alexandrina, diamargarito Auicennę, aliiſque: cur quęſo improbetur vſus auri animati ea ratione, atque modo vti iam dictum? Et fruſtra mehercle immo temerè tantopere perſtringunt, atque contemptim proclamant remedia metallica, ac ſi verò nihil eſſent aliud quàm venena: maximè cum conſtet, hodie ęgros, etiam deploratiſsimos, & vbi aliis medicamentis vulgaribus nullus amplius reſtabat locus, relegari ad thermas, quę nihil aliud ſunt, quàm aquę medi-

cæmentosę,nitrosæ,aluminosæ,vitriolatæ,sulphureæ,bituminosæ, antimoniales, plumbeæ : denique omnes participantes de substantia,atque spiritu quodam metallico, quem reipsa comperimus purificare, atque euacuare corpora nostra omni euacuationis genere, non sine ingenti vtilitate, vt fusiùs declarabimus, vbi ea de re speciatim agemus in libro nostro de recondita rerum natura artísque mysteriis : in quo opere apertè, & manifestè ostendemus quales sint qualitates virtuales, vt ita loquar, illorũ spirituum metallicorum. Quos ratione, & experientia docebimus, eosdem habere effectus cum thermis naturalibus, etiámque naturaliter calidis: simulac ostendemus apertè posse tales artificiosa quadam industria parari quouis tempore,quouis loco,interim haud minori commoditate,atque vtilitate.

Multi eiusmodi hominum excusandi sunt magna ex parte, quos, (cum iam sint senes cani, & quod prouerbio dici solet, iam alterum pedem habeant in Cymba Charontis, cúmque nihil se ignorare existiment) pudet de integro doceri, atque redire ad scholam, quod aiunt. At illis qui obstinatè sese opponunt, & per inuidiam, atque maliciam lacessunt, & carpunt, nihil habemus aliud,quod pro causa defensionis nostræ & confutationis illorum obiiciamus, quàm crassam illorum,puram,& putam ignorantiam.

Porrò hæc ratio præparandi medicinam, de qua hîc agimus, olim dicta fuit mineralis, pro-

pterea quod ſulphur,aut ſal philoſophicum,cuius vſus eſt ad animationem, & vegetationem, depromptum, eſt ex prima ſcaturigine vegetatiua naturæ mineralis. Plures philoſophi pro ſubiecto minerali aſſumpſerunt Saturnũ. Alij Magneſiam Saturnalem, quæ prima eſt radix metallica, & de ſtirpe vitrioli. Iſacus Holandus, Ripleus, aliíque magni philoſophi ſua opera de hac materia ſcripſerunt,quę cum extent,vnus quiſque videre poteſt. Nobis enim hoc loco aliud non eſt inſtitutum, quàm docere, & quaſi ob oculos ponere, quodnam ſit illud balſamum radicale, & medicina vniuerſalis,tantopere à priſcis philoſophis celebrata ad conſeruationem valetudinis, & ſanationes morborum corporis humani. Cui quidem rei maximopere conferri poteſt aurum animatum, & balſamicatum (excuſent, quæſo, manere Ciceroniani ἀμαθέστερον καὶ σαφέστερον, hoc eſt rudiùs,ſed planiùs loquẽtem, vt intelligatur.) Alij, inter quos eſt etiam Raymundus Lullius, ignem ſuum naturę ad animationem auri quęſiuerunt in vegetali. Nam hic præcipuus omnium fuit ſcopus,vt aurum animarent. Atque hæc eſt ratio,cur omnes dicant, vnicam tantùm eſſe, viam vnámque materiam,ſeu ſulphur balſamicum & naturę, quod præbet ignem agentem,atque internum ad idem opus. At verò inter omnia vegetabilia primas tenet vinum. Nam inter omnia de natura vitriolata plurimum participat:quod non tam ex viridante illo colore racemorum immaturorum,

atque

atque gustu acerbo colligere licet: quàm ex colore saphyrico maturorum, rutilo & intrinseco colore, saporéque acuto; quæ omnia externas & internas vitrioli qualitates planè referunt.

Tales etiam notum est esse quasdam aquas in Auernia, quarum gustus vinosus est cum facultate quadam pungente. Ipsum quinetiam acetum, in quod vinum facillimè transmutatur: (anima nimirum sulphurea, hoc est, spiritu eius separato) acetosam vitrioli qualitatem repræsentat, vt & aliæ vini signaturæ, veris philosophis abundè cognitæ. Quod etiam ex concordantia, atque symphatia, quam habet vinum cum natura metallica, colligere licet, cum ex vino perinde, ac ex vitriolo præparari posit artis chemicæ menstruum, (vt vocant) quod metalla in liquorem dissoluere posit. Atque hæc est ratio cur Poëtæ cecinerunt.

Bacchus amat colles.

Hæ, inquam, sunt rationes, cur Raymundus Lullius, aliíque celebres philosophi operas suas collocarunt in vino, ad extractionem sui sulphuris Balsamici, vt inde conficerent verum aurum potabile & veram Balsamicam medicinam.

Sed age paucissimis tantum verbis aperiamus Lullij methodum, quam tantopere celauit in suo de quinta essentia libro, aliísque in locis: quæ si rectè intelligantur, facile diriget, atque instruet quemuis verum philosophum ad componẽdam, atque ex omnibus rebus eliciendam medicinam

illam Balſamicam. Nam vbíque idem ſcopus, idem finis, eadem vnica atque ſola via ad compoſitionem illius Balſami, aut ſulphuris philoſophici, exiſtentis in omnibus rebus mineralibus, vegetabilibus, atque animalibus: quamuis in aliis magis, in aliis minus.

CAP. VI.

Qua arte paretur ſulphur & mercurius philoſophorum ex vegetabili ad faciendum verum aurum potabile.

ERgo vt ritè omnia peragantur, quæ ad talem operationem requiruntur: eligendum eſt vinum generoſiſsimum rubellum, ad minimum dolum integrum, ex quo aquam vitæ extrahes, ratione ſolita, quam rectificabis ad perfectionem ſummam. Hunc ſpiritum vini adſeruabis in loco frigidiſsimo, vaſe optimè clauſo, ne propter immenſam, quam habet ſubtilitatem expiret. quod reſiduum eſt vini iterum deſtillabis, & exibit media quædam aqua vitæ, ſi vinum fuerit optimum. Quod vbi extillauerit ſeorſim ſeruabis. Hoc iterato facies de vini reſiduo, ſeparando, vt prius, aquam vitæ à ſuo phlegmate, ſingulis ſeorſim reſeruatis. Fœces verò in fundo reſidentes demum colliges, ex quibus vltimam humiditatem elicies, per balneum vaporoſum, aut per cineres, donec picis inſtar craſſeſcant. Huic ſubſidentiæ piceæ in diuerſos alembicos (ſi magna fuerit copia) immiſſæ, affunde reſeruati phlegma-

tis

tis tantumdem: vt quatuor, vel quinque digitos superemineat: pone omnia in balneo calido, aut supra cineres itidem calidos, sic paucis diebus phlegma, quod prius erat album, denuò recipiẽs tincturam euadet rubrum valdè: attracto nimirum ad se sulphure combustibili, ex vini fœcibus impuris. Phlegma hoc tinctum per inclinationem separa, & seorsim quoque si lubet, reserua ad alios vsus, vti dicemus. Postea demum aliud nouum phlegma affunde supra easdem fœces, & in distinctis alembicis, si magna sit copia, vt iam dictum: quod rubedine tinctum, vt prius, itidem separa, & prædicto iam tincto, atque separato affunde. Hoc toties continuabis, donec phlegma nullam amplius attrahat rubedinem, atque fœces iam subalbidæ, vel crystallinæ sint redditæ. Quod vt facilius dignoscas aliud phlegma affunde, & vel digito, aut baculo (mundo tamen) misce, vt aduertas, num aliquid restet tincturæ: nam omnino omnis eliciẽda, vt ne ampli⁹ tingatur, vel minimum affusum phlegma: quo argumento certissimè cognosces, omnino depuratam esse residentiam, seu fœces, quas alibi Crystallum tartari vocabimus, quoniam ex tartaro quouis communi, faciliori etiam methodo similes crystalli eliciuntur. Remedium sanè iucundissimum, gratissimúmque si quod aliud in mundo, promptè mundificans stomachum, hepar, atque lienem à suis impuritatibus: prouocans vrinas, & mouens vnam, aut alteram sedem extraordinariè. Sed ad

opus nostrum redeamus. Fœces prædictæ iam debitè atque conuenienter, vti dictum, depuratæ, reponantur in diuersis cucurbitulis colli oblongi, atque affundantur vnicuique de primo illo spiritu vini rectificato, vt tres digitos supereminéat: mox inducto vnicuique paruo capitello cũ suo recipiente, luto tenaci, Hermeticè vndique obserato ne quid expiret, ponantur in cineribus calidis, vt bulliant, atque destillent: reaffuso eo, quod extillarit, atque ita rursus bulliant. Postea permittes omnia vt refrigescant. Tum spiritum per inclinationem quàm poteris diligentissimè separabis, ne quid simul exeat turbidi: & rursus vnicuíque cucurbitulæ alium spiritum vini affundes, & facies sicut prius: hoc toties iterabis, & cõtinuabis, donec fœces, quæ à propria sua natura calcinantur, incipiant nigrescere, & fumare, si supra laminam ignitam ponantur. Nam signum hoc est, primam calcinationem philosophicam esse peractam, & spiritum eâdem opera iam factum esse animatum ex Balsamo acido, & fermento naturæ contento in prædictis fœcibus reductis in crystallum, vti dictum. His spiritibus animatis simul iunctis, ac optimè reseruatis, ne expirent, fœces prædictas iniicies in vasa, quæ appellantur, matratia, globi instar rotunda, angusta habentia colla, per quæ materia infunditur. Hæc vasa hermeticè clausa, atque obturata, ne quicquã exhalare posſit sepeliantur in arena, in furno Athanoris, quod flammam præbeat circumcirca ambi-

ambitum prædicti vasis. Tum ignem admoue per quinque vel sex dies continuos, donec terra candida fiat sicut nix, sitque optimè calcinata, atque fixa. Quam vt magis volatilem reddas, & facias sulphur aut mercurium philosophorum, poteris si velis hanc tuam calcem diuidere in duas, vel tres cucurbitulas magnitudinis conuenientis, pendendo prius pondus vniuscuiúsque, & supra vnamquámque affundes spiritus vini animati prædicti, quartam partem: applica capitellum paruum cum suo recipiente benè accommodato, vt prius; colloca in B. M. tepido per diem vnum. Postea iisdem vasis in cineribus positis adhibebis ignem mediocrem, vt extillet liquor, qui cum prius fuisset ardentissimus, atque acerrimus, nunc affluet prorsus insipidus, nec alium saporem linguæ imprimens, quàm fontanæ communis: propterea quod prædictus spiritus relinquat suum sal Balsamicum, quod antea cum spiritu permixtum exstillauerat, cũ sale prædictæ calcis: Natura enim naturam amat eámque sequitur in sua natura, vt inquiunt philosophi. Denuò alium spiritum vini animati affundes, vt prius, eadem proportione, distilandíque ratione seruata, donec ad gustum percipias prædictum spiritum animatum exire, atque destillare æquè fortem ad gustum, ac fuerat tum, quando affuderas. Nam hoc erit signum sal fixum prædictum, retinuisse ex volatili quantum sufficit, retineréque decet, & potest. Iámque si pendas lance tuas materias, deprehen-

des parte tertia ponderis adauctas, vt si fuerit ℥.j. calcis in vnoquoque vase nunc aduertas vnumquódque pendere ℥. iij. aut etiam magis. Quod accuratè obseruandū est pro sublimatione, atque postrema operatione, (quæ adhuc facienda restat) vt volatile nempe transcendat, superétque fixum. Iń quo negocio, vt tutius procedas, accipiendum aliquid prædictæ calcis viuæ philosophiæ, atque iniiciendum laminæ ferreæ ignitæ: quod si videas omnem prædictam calcem exhalare, & in fumum euaporare, sicut sal armoniacum, absolutum & perfectum habes opus. Sin minus, operatio prædicta iteranda, continuandáque donec prædictum signum appareat.

Quo facto, materias has pones in paruis alembicis longiusculis in formam sublimatorij, adhibitis capitellis, & recipientibus, ad excipiendam humiditatem spiritualem sulphuream, atque destillabis in cineribus, igne lento, per diem integrum: augebis postea ignem per gradus magis, ac magis, eousque, donec sub finem per octodecim, aut viginti horas ignis fiat sublimatorius, videásque vasa non amplius obscurari spiritibus, aut fumis exalbidis. Et videbis iam vasorum lateribus sublimatam materiam adhærescentem, pulchrā, nitidam, atque perlarum seu talei instar transparētem: supra quam in puluerem redactam in paruo mortario porphyriano, affundes spiritum sulphureum destillatum, humectando paulatim, atque coquendo totum, per tres, vel quatuor dies in forti

in forti Althanor:& habebis materiã perlaceam, balſamum radicale ex vegetabili extractum,mercurium philoſophorum,ſulphur Balſamicum,denique ignem illum naturæ tam celebrem, tam abditum, atque occultum ab omnibus philoſophis,qui omnes vno conſenſu dicunt: ignis, & azoc tibi ſufficient. Hic ſolus balſamus eſt medicina vniuerſalis ad tuendã,conſeruandámque ſanitatem, ſi exhibeatur cum liquore aliquo conuenienti, quantitate vnius vel duorum granorum. Magna & admiranda eſt eius virtus ad reſtaurandum balſamum noſtrũ radicalem: quem ex communi conſenſu omnium medicorum diximus eſſe medicinam morborum.

At Lullius noſter, cæteríque philoſophi non conquieſcunt in hoc,ſed vlterius progreſſi, prædictum ſulphur philoſophicum diſſoluunt in cõuenienti portione ſpiritus vini ad perfectionem rectificati, vt prius, & in pellicano hermetice clauſo, ſinunt vt vniantur, & optimè copulentur ſimul per viam circulationis: & intra paucos dies a qua redditur azurea ſeu cœleſtis: quæ diſtillata vim habet diſſoluendi aurum,illúdque reducit in calcem verè philoſophicam, in liquorem pretioſum, qui per iteratas circulationes ac deſtillationes, tranſire etiam poteſt per collum alembici, aut per retortam. In qua operatione,ſi procedas, vt decet, ſeparare poteris à ſole iam philoſophicè diſſoluto & animato diſſoluens tuum philoſophicum quod perpetuò inſeruiet ad nouas

dissolutiones. Nam exiguum admodum in vnaquaque dissolutione deperditur: & sic habes verum aurum potabile: medicinam vniuersalem, quæ nec æstimari, neque laudari satis potest. Eadem planè ratione facies dissolutiones perlarum, atque lapidum pretiosorum: remedia generalissima, & inter prima collocanda ad roborationes, si dissoluantur, & modo, & ratione prædicta, cum dissoluente naturali. Remedia, inquam, quæ longè meliùs naturam nostram confirmare ac roborare possunt, quàm si, vt vulgò fieri consuetum, tantummodò conquassentur, aut in puluerem tenuissimum redigantur, vt in communibus illis nostris præparationibus atque pulueribus cordialibus fieri solet.

Sed erũt fortasse, qui dicẽt, eiusmodi p̃parationes nimis esse difficiles, vel iis, qui eas nõ intelligunt, vel iis, qui ista sursque deq; ferẽtes, non maximoperè scire gestiunt. At, inquam, longè difficili' est plurimis medicis, benè ac ritè præparare, aut cõmune aliquod electuariũ (quod illi tamen præscripserint) vel molle, vel solidum: immo (& conscientiam illorum appello) ritè coquere saccarum vt fiat syrupus aut tabella. Quod tamen, vel semestri atque vix initiato pharmacopœo, & qui manus dociles, ingeniúmque capax adhibuerit, perfacile fuerit. Et quot, quæso, hodie extant medici, qui ex innumeris, quibus suas compositiones inferciunt, simplicibus, ne decimam fortè quidem nouerint partem? Scio quid loquar, nec

aliter

aliter norunt, aut intelligunt, quàm quod ita vel legerint, vel in scholis audiuerint, aut ex suis collectaneis corraserint.

Quot rursus sunt hodie, vt & fuerunt ante hæc tempora, quorum præscripta si ad amussim sequeretur pharmacopœus, tabellæ loco, quam ille putabat, faceret opiatam, aut econtrà: cùm nesciat miser ille (cùm interim egregiè sapere se putet) tantùm proportionem saccari cum puluere ingrediente ad formandum vtrumque. Quid? quod loco vnguenti emplastrum, aut huius loco illud, quod lepidus ille consiliarius naturæ, atque sanitatis nõ intelligat dosim olei atque ceræ ad compositionem alterutrius? Hinc fit, vt pharmacopœi magna ex parte rideant hos nostros medicastros: vnde fit, vt ijmet pharmacopœi hodie à plerisque non minoris æstimentur quàm ipsimet medici. Immo hos prę aliis contẽnunt, cùm illi non secus atque hi medici munere fungantur. Apud priscos sanè nõ ita erat comparatum. Nam proles Asclepiadea sibi inuicem communicabat secreta veluti de manu in manum, quæ propria manu domi suę parabant, etiam tempore Galeni: erántque simul & medici, & chirurgi, & pharmocopœi. Quapropter & deorum loco tùm fuerant habiti, quod remedia illorum atque secreta non ita essent communia, atque in vulgus spargerẽntur, vt fit hodie: sed sanctè sibi reseruabant, sub religioso quodam silentio: populo verò etiam persuadebant ea seper reuelationem quandam, in somniis aut tẽplis

accepisse à diis suis, vt in maiori pretio haberentur. Quinimò cremato Æsculapij templo retulisse chartis Hippocratem præceptiones medicas per quietem haustas, memoriæ proditum est. At hodie tam nobilem artem, adeo communem atque tritam, & tam à pristino suo splẽdore deturbatam videmus, vt mulierculæ etiam ægrorum, & puerperarum famulatrices eam exerceant: immo medici nonnulli eousque degenerarũt, vt etiam munere famulitio prædictarum mulierculaum fungi non dubitent, nimirum, vt seruitutis nomen indignum, quod tamen vnicè flagitant, mereantur. Nomen, inquam, indecens prorsus atque ignobile professori artis tam liberalis, quod tamẽ plerique hodie affectant, vt vulgo videantur boni & magni medici. At hercle talium medicorum fama non extenditur vlteriùs quàm ad aures mulierculaum decumbentium, atque puerperarum, quæ degunt in sua ciuitate, quibus illi seruilem suam operam præstiterunt, non vt medici, sed vt coqui, vt serui lectuarij, etiam circa mediã noctem, omníque hora, vt aliquos gloriari nouimus. Atque vtinam horum magna pars, non indigno prorsus atque seruili aucupio sibi captaret eiusmodi mulierculaum ægris atque puerperis accubuarum beneuolentiam, vt ab ipsis magni fiant apud plebeios, & prædicentur. Et fit tamen hoc, fit, inquam, non sine immenso illorum artísque, quam falso profitentur dedecore. Vt satis iam ex dictis constet culpam plurimorum esse medi-

medicorum, quod hanc artem nimis communem reddiderint, vt dictum est. Quare temerè atque frustra obiiciunt, & quasi pro excusatione suæ ignorantiæ prætendunt difficultatem harum præparationum, temporísque diuturnitatem: cũ ea res nec difficilis sit, neque longa iis, qui manus adhibere norunt. Nec flocci faciendæ sunt, aut labori parcendum, cum instituantur pro medicina tam excellenti támque pretiosa, quæ tantula, atque tam exigua dosi possit causare adeò magnos, & admirandos effectus: vnde ad medicum pertingat honor, & gloria, ad ægrum verò ingens solatium, ipsáque adeò sanitas. Atque, vt concludam libet hoc loco adducere pulcherrimam quãdam sententiam, quam apud Ciceronem in Tusculanis me legisse memini. Nec modus est vllus (inquit) inuestigandi veri, nisi dum inueneris, & quærendi defatigatio turpis, dum id, quod quæritur, sit pulcherrimum.

CAP. VII.

Medicinæ balsamicæ ex rebus omnibus præparandæ & conficiendæ ratio.

EX præparatione prædicta sulphuris balsamici vegetabilis, quam supra docuimus fideliter, clarè, atque manifestè, facilè est intelligere, qua ratione idem sulphur extrahi possit ex omni corpore mixto. In quo, vt summatim omnia colligam, reperitur primum liquor, omnis odoris, atque saporis expers, qui appellatur phlegma, vel

aqua pafsiua : deinde liquor guſtu,colore,odore, aliiſque impreſsionibus qualitatum virtualium præditus,qui vocatur liquor mercurialis: & tandem liquor oleagineus innatans, & flammam concipiens,qui ſulphur dicitur. Poſt extractioně iſtorum trium humidorum diſtinctorum, nihil aliud reſtat,quā cinis,ſeu pars ſicca : ex quo cinere optimè calcinato ſal extrahitur cum proprio phlegmate ſecundùm artem ſæpiùs, & iterato illam aquam calefactam ſupra prædictos cineres (in manica Hippocratis impoſitos) affundendo, & tranſcolando,hócque toties repetendo, donec aquam ſalſam ad guſtum percipias: haùd ſecus ac in lixiuio fit. Quo facto humidum deſtilletur,& ſubſidebit ſal in fundo,quod in prima hac præparatione non ſatis mundum eſt & benè purificatum. Quare denuò aqua exſtillata affundenda,vt ſal in eademmet aqua rurſus diſſoluatur: quo diſſoluto filtra (aut ſæpius per manicam tranſmitte, vt prius, vt clarifsima euadat) tum rurſus coagula ad lentum calorem. Atque hac ratione ex omnibus cineribus vegetabilibus extrahes ſal clarum & purum. Super hunc ſalem in alembico impoſitum affunde totam ſuam aquam mercurialem acidam, degerantur per vnum aut alterum diem Balnei lentum:dein deſtillentur per cineres,& aqua deſtillabit inſipida. Quoniam quicquid continebat ſalis volatilis reſidebit cum proprio ſuo ſale fixo. Perge ita in operando vt ſupra de vino docuimus. Aut ſi nolis tam exactè omnia

perficere, transcola rursus omnem liquorē mercurialem per sal prædictum, qui in se recipiet quicquid habuerit illa aqua impressionis virtualis, exibítque aqua, seu liquor nullius nec saporis, neque gustus, sed aquæ communi omnino similis. Quod si adiicias tantum, vt pars volatilis superet fixam: hoc est, vt plus sit salis volatilis, quàm fixi, (quod facilè cognosces ex pōdere, quod triplo auctum erit, & per probationem laminæ cupreæ, vel ferreæ candentis, quando materia hæc super eam iniecta exhalat, atque in fumum abit) tum sublimare potes, & fiet sal armoniacum philosophorum (ita enim hanc materiam appellare illis libitum fuit) quod clarum erit, & perlarum instar transparens. Supra hanc puluerisatam materiam paulatim affundes liquorem oleaginosum purificatum, & coques hanc materiam, vt ex volatili denuò fixetur: quod tamē fixum erit de natura fusibili magis, quā vel ipsamet cera, & per cōsequens facillimè cōmunicabit cum spiritibus, & naturali nostro balsamo, cum separatum sit & ab aqua sua passiua, itémque à terra passiuá, inutili, quam vtramque materiam elementum passiuum vocant: quod nullam in se contineat proprietatem, nec vllam actionem edat. Ita fit corpus siue natura prorsus homogenea, & simplex etiamsi tres distinctæ naturæ videantur, quæ tamen sint vnius, eiusdémque essentiæ, atque naturæ. Sic cōponetur corpus exactè purum ex tribus principiis hypostaticis, nempe sale, mercurio, & sul-

phure. Quod sulphur aliqua ex parte respondet igni verè simplici, ac elementari: mercurius aëri, & aquæ, itidē simplicissimis, atque verè elementaribus: Sal verò terræ puræ, simplici, atque elementari. Quæ terra non frigida est, & mortua: sed terra calida, terra viua, & actiuarum, atque vegetabilium qualitatum plena. Ecce quomodò paranda sit perfecta, atque vniuersalis medicina ex omnibus naturę rebus. Qua si vti velis ad purgandum, elige pro subiecto simplex aliquod purgans: si specialiter velis roborare, elige res quę maximè confortant: si specifica lenientia parata habere velis, vel generalia anodyna, sume ea, quæ maximè sunt anodyna. At scias interim in vno eodémque, ac eo quidem solo remedio hac ratione præparato, exempli gratia in natura salis balsamici, habere te etiam detergens, purgans, diureticum, ac vt verbo dicam, euacuans vniuersale, correctiuum omnium impuritatum, atque corruptionum. Habes quoque in natura sulphuris particulari, anodynum generale, & spirituale: in natura mercuriali confortatiuum vniuersale, idémque nutriens. Quę naturę omnes simul iunctæ, vt supra, arte atque industria veri medici atque philosophi, has omnes functiones absque vlla molestia, ac perturbatione præstare, atq; exercere possunt: interim balsamum nostrum radicalem roborare virtute sua balsamica, subministrādo ei omnia media non tantùm ad defensionem suam, sed etiam ad expulsionem, & suppressionem

nem omnium morborum.

Atque hæc est vera illa medicina, hæc ratio eius vniuersitatis, hæc eius puritas, atque perfectio. Nec quicquam est eius præparatione facilius, si rectè intelligatur. Accedit quod immensa eius vtilitas atque excellentia tanta sit, vt nullus labor, nullus conatus, nulla industria omitti, aut difficilis haberi debeat, quicquid tandem difficultatum, vel dubitationum oboriri, vel adfferri possit. Quòd si quis ne hunc quidem laborem, licèt vtilissimum, quippe ad sanitatem, vitæque prolongationem institutum, suscipere velit, vt tam exactè præparet istas medicinas balsamicas: at velit saltem eo ipso medio, & quodam quasi directore, in genere perquirat facultates euacuantes, mundificantes, detergentes, quæ in maximo sunt vsu, & potissimum consistunt in salibus: Itémque anódynas, lenientes, consolidantes, in sulphure atque oleo: deniq; nutrientes, restaurantes & confortantes, in liquore seu mercurio. Eadémque ratione docebitur, vera correctiua omnium remediorum esse solas purificationes, atque coctiones, hásque solas esse verum mel, & saccarum ad dulcorationem rerũ omnium. Nam & ea, quæ maximè sunt acria, acerba, austera, vel amara hoc medio dulcorantur, omnísque maligna qualitas corrigitur, atque contemperatur, sicut fructus, qui ante perfectam coctionem, maturitatéve sunt acerbi, austeri, vel acidi nimis, quilibet in suo genere, & qualitate. Sic vina vide-

mus, in quorum maturatione defuit calor solis, crudiora acidioráque e fieri. Quæ ratio est cur huius, quàm illius anni, licèt ex vna prorsus vinea, vina tamen maturiora, generosiora, & naturæ conuenientiora reddantur. Quamuis hac in re non parum etiam regioni, locóque cui solis radij fortius imprimi possint, sit tribuendũ. Vt & hinc ratio diuersitatis vinorum sit petenda, quòd alia sint generosa, alia mediocria, alia cruda admodum, & vix vina. Sic vina Tigurina, aliáque in locis montosis, & frigidis nata cruda ferè esse solét: maturaríque ampliùs, immo aliquot etiam annis in cadis siue doliis suis necesse est, antequam cum voluptate, & vtilitate bibantur. Eadem etiam propter imperfectam maturationem, concoctionémque, hoc est, quod adhuc sint cruda, tanta fœce atque materia tartarea sunt referta, vt incolæ qui ea loca, vbi hæc vina crescunt, inhabitant, calculis præ aliis sint obnoxij. Quòd si hunc defectum videmus in vino, tanto nutritiuo, & tam benè naturæ nostræ accommodato, quid de Helleboro aliisque plurimis medicinis venenatis erit dicendum: quæ tamen in montibus frigidissimis, & omni cultura carentibus, progignuntur, tantóque minùs à sole coquuntur? Non itaque mirandum Helleborum nostrum nõ iisdem effectibus respondere, quos ei Hippocrates attribuit: nam quod ille commendat in Græcia sub cœlo longè magis propitio prouenit, in qua plantas, & vina efficaciora esse non est dubitandum. Quare soleo

ego pro prima quadam præparatione Helleborum in hortos, temperatiori ſolo, locóque ſitos tranſplantare. Qui quàm varient ab incultis,& frigidis montibus, vel cichorij, aut endiuiæ hortenſis, à ſylueſtris differentia ſatis ſupérque oſtẽdit. At ille præparationes, quæ ab arte proficiſcũtur,& fiunt,coctionéſque quas eadem ars(naturæ imitatrix) perficit, ſunt multò præſtantiores & correctæ ac dulcoratæ, vt ex infra poſitis præparationibus longè exactioribus,quàm vulgares illæ,quæ nihil ferè aliud oſtendunt, quàm id quod crudum eſt, atque impurum, patebit manifeſtè, atque adeò res ipſa fidem faciet.

Nulla itaque ratione excuſandi, ſed omnino culpandi ij, qui dum hæc,aut non intelligunt, aut non intelligere volunt, reprehendunt tamen,atque inconſideratè occlamant omnibus,nullo habito diſcrimine verorum philoſophorum ab impoſtoribus, falsò philoſophi ſpagyrici nomẽ ſibi vſurpantibus. Nec minus inſulsè nobiliſsimam hanc artem quidam damnant, argumento ex eo ipſo ſumpto,quod multi circa eam verſentur impoſtores. At ſciant naſuti iſti Theones, artis abuſum non tollere vſum: nec aſcribendam culpam arti,quæ non eſt artis,ſed artificis titulum temerè aſſumentis. Et ſanè optandum eſſet publici boni gratia,vt omnes eiuſmodi impoſtores,atque empirici, quíque non legitima vocatione, vel autoritate publica ad hanc nobiliſsimam profeſsionem ſunt vocati, eiicerentur è ciuitatibus, & re-

gionibus: aut ſaltem interdiceretur ipſis, ne tam fœdè, tantáque temeritate artem, quam priſci ſacram appellare non dubitarunt, profiterentur. Hîc aſclepiadei medici, quod ſui eſt officij facere deberent, omnéſque neruos, atque conatus intendere apud ſuos magiſtratus, & principes, ne ars tam ſancta, támque pudica ab ipſis etiam deſperatis, ac nullius conſilij, nullius pietatis aut doctrinæ hominibus, tam fœdè, ac turpiter proſtitueretur. Hi ſibi caueant, ſi hoc contemnant, ne ſi quando in abuſum eiuſmodi empiricorum animaduertatur: inquiratur etiam in multorum, (qui nomine tenus tantùm, & non reipſa ſunt veri medici) inuidiam, auaritiæque, & ambitionis plenam æmulationem, maledicentiámque. Verendum profectò ne eueniat tandem quod in hiſtoriis legimus accidiſſe olim apud Lacedæmonios, qui rhetores, atque oratores è Republica ſua exterminarunt: horúmque exemplo Romani, non tantùm cauſidicos & oratores, ſed medicos etiam, atque philoſophos ſectarios non ſine ingenti infamia eiecerunt.

Videbimur fortè medicinæ noſtræ balſamicæ, vniuerſali ac vegetabili diutius inhæſiſſe: & quoniam de minerali, atque animali particularius ſumus acturi in præparatione noſtra ſpagyrica, nũc vela contrahamus: poſtquam tamen aliquid de animali dixerimus: idque breuiſsimè.

CAP.

Cap. VIII.

Medicinæ balſamicæ virtus atque præſtantia.

HVius medicinæ materiam, philoſophorum quidam, in nobiſmet ipſis quærunt: alij in melle, naturæ animalis, atque cœleſtis: alij in natura quædam animata, non actu, ſeu effectu, ſed potentia: quæ mundi ſimilitudinem refert: quæque in ventre ſuo continet Solem & Lunam: ſulphur & mercurium: album & rubrum quæ debita proportione ab ipſa natura vetuſtiſsima rerum diſpenſatrice mixta ſunt. Ex quibus materiebus, per varias, pulchras, ac longas, præparationes, ſuam parabant medicinam vniuerſalem: quę propter perfectam contemperationem, ad æquationem, ac puritatem, contemperare, conſeruare, atque etiam augere poteſt humorem radicalem, & nectar illud noſtrum viuificum: quoniā puritate naturæ ſuæ ſpiritualis, cum ſpiritibus noſtris ſymbolo communicat: Videamus deinceps, quantum dicta illa medicina præſtet ad profligandos morbos, quàm infinita illa multitudo diuerſorum remediorum. Ac primò, cùm accommodari poſsit ad omnes intentiones requiſitas, (vt ex prædictis facilè colligere eſt) cúmq; dari poſsit in doſi tam exigua, quæ nec nauſeam, nec actionem violentam vllámve perturbationem corpori noſtro inducat, ac nihilominus inſignem ſuam operationem, pro diſpoſitione naturæ noſtræ exerceat,

non video deinceps, cur vniuersalissima, atque nobilissima hæc medicina, non istis medicamentorum rapsodiis sit præferenda. Hac qui rectè & tempestiuè vsus fuerit, refocillabitur, & corroborabitur, viribúsque ita armabitur, vt deinceps morbum longè faciliùs, ac promptiùs excutere queat: qua alioqui destituta natura, facilè succumberet. Vtamur exemplo familiari, vt quæ hactenus diximus, omnibus clariùs innotescant. Videmus in igne nostro elemētari, si adiicias aliquid, quod facile concipiat flammam, vt paleas, sermēta aut tale quid, illico exardescere, & accrescere vi, & vrendi potentia, qui modo ferè extinguebatur: quòd alimento erat quasi destitutus, ac penitùs quasi à cineribus obrutus. Ita quoque balsamum nostrum radicale, fax & lampas illa flagrās, ignis vitæ nostræ, defectu alimenti proprij fatiscens, aut à fœcibus, atque cineribus obstructionum ita obrutus, vt periculum sit suffocationis, aliáve aliqua causa præpeditus, quominus viuidam suam flammam exerere possit ad conseruationē vitæ nostræ: tum sanè eget quodam calefactore, atque restauratore, vt meliùs, & faciliùs suas functiones edere queat. Similis quoque est ratio de balsamo nostro radicali, quod imminutum, aut aliquo extrinsecus occurrente impeditum, aut oblæsum, medicina illa balsamica adauctum, rursus insurgat, functionésque consuetas perfectissimè edat. Nam cum balsamum illud medicinale sit naturæ cuiusdam æthereæ, siue ignis cœlestis,

quippe

quippe quòd viuificat, non vrat atque consumat; ideo statim ceu aqua quædam vitę permanens, & spiritualis communicat, & quasi vnitur cum nostro spiritu, eúmq; propter sympathiam, & symbolum commune, restaurat, & vegetat. Nec alia de causa hoc fieri arbitrandum est, quàm (vti modo dictum) ex amica illa conuenientia, amicitiáque, quam balsamica illa medicina habet cum balsamo nostro radicali. (Quę sola est ratio, vt propter vtriusque conuenientiam relatiuam, illud balsamum vitę, hoc balsamum medicinale appellem, quod παρεργῶς hoc loco à nobis dictum sit) Pręter tamen hanc naturę similitudinem, familiaritatémque, habet & alias virtutes particulares. Quippe cũ magna actiuitate sit pręditum, sit spirituale summéque penetrans: ideò attenuat, digerit, dissoluit, atque euacuat infarctus istos fœculentos, cinereósque, & suffocationis periculum vitę balsamo minitantes. Rursus si adsit quędam impuritas, vel corruptio, aqua haud parum offendatur, quo quęso alio medio tutiùs, meliúsque extirpabitur, quàm à re tam pura, tam incorruptibili? Iam si febris quędam ardens eundem cum pręcordiis inuaserit, quo Syrupo acetoso, quo syrupo de limonibus conuenientiori, efficaciorique extingues, quàm aciditate balsamica nostrę illius medicinę? Causam hic nostram dicat, sicque locuples huius rei testis pyrius ille puluis bombardicus, quem non tantùm extinguit liquor ille, sed ne porrò cõcipiat flammam,

prorsus reddit ineptum. Testes sint spiritus ardentissimi, summéque volatiles aquę ardentis, quos nec tota glacies montium hyperboreorum congelare possit, congelantur tamen cum liquore illo acido in ipso etiam balneo M. cuius licet sit proprium vel gelidissimam glaciem attemperandi, dissoluendíque, sedandus est dolor? Hęc medicina tibi anodynum erit, hoc saluberrimum illud Nepenthes. Amolliendum, extirpandúmque venenum, aut pestilens, & maligna quędam qualitas? Hac nulla tibi tutior theriaca; nullum salubrius alexipharmacum, quę ipsa cunctorum alexipharmacorum summum est, atque pręcipuum alexipharmacum. Corroborãdum est cor, vegetandíque spiritus? Huic balsamo nulla confectio alkermes, nulla de hyacintho pręferenda. Denique quę medicina, quod alterans promptius intemperiem corrigere possit, quàm remedium illud temperatissimum? His omnibus immensis virtutibus adde & illam, quòd hęc medicina nullam vnquam adferat vel nauseam, vel perturbationem corporis; quod citò, tutò, & iucundè operationes suas exerat. Nec mirum. Est enim purissima, homogenea, & à nullo heterogeneo impedita eius natura. Vnde fit, vt liberiùs, ac promptiùs de potentia redacta in actum, separet, corrigat, roboret, expellat, cęterásque functiones suas exerceat. Idque dosi tam parua, támque nulla, vt dum in cęteris medicinis vncię requirũtur, hic pauca quędam grana dissoluta in vino, iuscu-

lo,

lo, alióve conuenienti liquore,morbo opposito, sufficiant,quę tantos,& vel dictu admirandos effectus producunt.

Hæ sunt magnæ illæ proprietates huius medicinæ vniuersalis, tantopere à priscis philosophis celebratæ. Hæ virtutes admirandæ dicti nostri balsami medicinalis, coadiutoris, & quasi Symmystæ balsami nostri naturalis, qui solus est rector, solus conseruator vitæ nostræ: solus auerruncator & liberator immediatus,morborum atque corporis nostri infirmitatum. Nam si morbus ex ipso Galeno est affectus contra naturam actiones lædens: vtique contrarius est balsamo nostro radicali,& nectari vitæ nostræ, quod nihil est aliud quàm eademmet natura: aut certè instrumentum ita ei assistens, atque coniunctum, vt absque huius adiumento, nihi moliri,nihil agere aut perficere possit. Ergo siue iam functiones sint imminutæ, siue deprauatæ, siue prorsus abolitæ, hoc fieri aliter nequit quin dictus noster balsamus radicalis aliqua ex parte sit oblęsus,cùm certum sit omnes laudatas functiones ab eo proficisci. Hic ille est, qui φύσις ἀνθρώπου Hippocrati dicitur: Hic ille dispensator,faciens alimentorum attractiones, expulsiones, mixtiones, separationes, coctiones. Huic idem Hippocrates prædictas corporis nostri functiones omnes, & singulas potissimùm attribuit. Non quod idem noster balsamus radicalis in se atque sua substantia suscipere possit alterationes,atque pati,cùm sit de na-

tura ætherea, cœlesti, ac proinde quodammodo incorruptibili: sed quòd eius actio retardetur, vel impediatur obstaculis quæ internis membris atque visceribus delitescunt, quæque ipsi pariunt negotium atque molestiam. Hæc morborum est occasio, hic ortus, hoc præcipuum fundamẽtum. Quare vt partes communis scholæ suscipiam atque defendam, sic statuo. Si eiusmodi morbus occursans sit extirpandus, primo omnium naturam in integrum atque pristinum suum statum, atque laudabilem esse restituendam. Ad quem sanè scopum omnes nostræ cogitationes collimare debent. Prospiciendum itaque, vt primò auferantur obstacula. Ad quod discipuli Hermetis Trismegisti respondent, hoc totum abundè præstari ac perfici posse sola restauratione balsami radicalis: quippe à quo omnis actio atque ipsæ etiam crises salutares dependent. cui si, vt conuenit, subueniatur, fore, vt æger vel vnica hora plus solatij percipiat, atque tantò id magis quum idem balsamus vitæ adiutus balsamica illa medicina, atque stipatus audentius hostem sit expulsurus: atque id breui admodum, quod alia illa tritáque infundendarum potionum & medicinarum caterua, ne multo quidem tempore, & vix tamen tandem ægrè præstare possit.

Ne verò quis existimare possit, nostra hęc esse inuenta, eadémve temerè à nobis prolata, audiamus quid idem Galenus præter ea, quę supra attulimus referat in libro suo decimotertio me-

thodi

„ thodi. Pręcipua (inquit) intẽtio medici esse de-
„ bet ad naturalem statum reducere laborantem,
„ & quòd cæteris neglectis, vna adhibenda cura
„ est, vt illud conseruemus, à quo agendi facultas
„ procedit. Hæc autem consistit in calido inna-
„ to, quod dum validum est, nec impeditum, cor-
„ pus innoxium conseruat, ita vt quicquid cor-
„ pori accesserit præter naturam, quod sit amo-
„ uendum, semper calido naturali valido egere,
„ indubitatum axioma sit. Et quamuis in exter-
„ nis morbis, & in quibusdam aliis nihil confer-
„ re calor naturalis videatur, vt in amotione car-
„ nis super excrescentis in vulnere, vel distan-
„ tium labiorum vulneris reünione, tamen con-
„ iunctio & carnis generatio, & cicatricis indu-
„ ctio non fiunt nisi ab ipsomet calore innato.
Hæc Galenus, & rectè. Enimuerò sanè omnes e-iusdem sectatores, (vt ne quicquam de authoritate tanti coryphæi derogemus) vltrò dicent atque fatebuntur, verè atque omnino esse naturam, adeóque viuificum illud balsamum radicale, quod omnes eiusmodi salubres edit functiones, quam naturam & hîc & suprà ex Galeno meritò diximus veram & genuinam medicatricem omnium morborum: sed eatenus, quauis arte atque ope medicinæ illius balsamicæ adiuta, excitata, corroboratáque natura, expellere possit, domare, aut exturbare omne id, quod ei molestum est, siue contrarium. Idem prorsus sanè & nos statuimus.

Nihilominùs tamen & illud quoque concedendum est, eandem naturam esse principium,

& quasi primum mouens omnis curationis: quippe absque cuius robore vel vigore omnis medicina inutilis est atque frustranea: Natura quippe sibi semper est similis ac eadem, nec vnquam in nobis otiatur, sed in perpetuo versatur negocio, iugiter agitans, motitans, atque vegetans, donec obstaculo multiplici impedita segniùs illud præstet atque infirmiùs. Quæ sanè obstacula, seu aduersitates, illam et vltrò propriísq; viribus, auellere & superare conatur, aut etiã eiicere: verũ cũ ei res sit cũ hoste fortissimo, aut certè cũ plurib. hos vtique longè faciliùs atque citiùs expugnabit, si artis subsidiis obfirmata, armísque sibi conuenientibus instructa contra ire possit audentior maiorique cum confidentia, robore, atque securitate. Ad quam quidem rem præstandam medicina nostra balsamica, quæ exquisita illa præparatione naturam acquisiuit purissimam, viuificam, spiritualem, roborantem, atque homogeneam naturam quæ nulla exceptione longè accommodatior efficaciórque est, quàm reliqua illa medicamenta vulgi medicorum, nulla arte, nulla industria aut dexteritate præparata. Quę quoniã cruda adhuc, impura & crassa, terrestríque impedita sunt crassitie, naturę potiùs multum facessunt negocij, antequam horum malignam qualitatem eruat, cruditatem decoquat, terrestrémque crassitiem atque impuritatẽ secernat, succumbit priùs, quàm auxiliũ aliquod recipiat atq; solatiũ. Et ne à similitudine nostra digrediamur, applicemus iam

dicta

dicta ad ignẽ, de quo antea locuti sumus. Quemadmodum itaque videmus ignem multis cineribus obrutum, & ne aërem quo nutritur concipiat, impeditum, facillimè suffocari: eundem rursus excitari, si quis admota manu, diductis cineribus, euentilatísq;, quæ restant, scintillis, liberum aëri præbeat aditum: hîc causa refocillationis, excitationísque ignis tribuitur ei, qui semotis cineribus manũ adhibuit; cũ nihil aliud fuerit quã merũ instrumẽtum restitutionis ignis. At principale efficiens consistit in ipsomet igne, quem frustra hercle ille delatârit, aut euẽtilarit, si penitus fuisset extictus. Quapropter soli igni residuo reuiuicatio illa (vt ita loquar) tãquã causæ primariæ, proximę, atque intrinsecę tribuenda, interueniente tantùm extrinseco ventilatore, tanquam instrumento.

Rursus, quemadmodum frustra scis, si ignem languidum, ac vix ac ne vix quidem scintillantem multò carbonum mortuorum obrutu citò resuscitare velis: citiùs enim suffocabitur, quàm in pristinum vigorem accendetur. At si carbones accensos apponas, mox eundem adaugebunt, nec metus ampli⁹ erit vllus extinctionis. Simili prorsus ratione præcipua virtus, seu functio semper igni nostro vitali seu balsamo, radicali accepta, ferenda, potiùs quàm medico, aut medicamento: licet hoc aliqua ratione subuenire, manúsque auxiliares præbere posit, & soleat, dum fœces cinereas, & farctus tartareos impedientes liberat, ac dissoluit, vt liberior sit transpiratio, ne ab iisdẽ oppressus, suffocetur. Talis est Balsamica hęc me-

dicina,quæ purificata,exaltata,atque in essentiam præstantissimam redacta, spiritus alicuius vitæ instar, ignem nostrum vitalem, iam quidem viuentem,sed languidum excitat, instaurat, & pristino vigori restituit. Quod cùm absque omni comparatione longè citiùs, tutiùs, atque iucundius, (sicuti iam dictum) quàm prior illa medicina vulgata id præstet:iccircò illam non malè carbonibus mortuis,seu ligno virenti;hanc verò tãquam præparatam,& iam in balsamum redactam carboni accenso contuleris, quæ totius nostræ disputationis est summa. Atque hæc dicta sunto de natura,proprietate,qualitate, excellentiáque nostræ medicinæ balsamicæ, quam præcitati philosophi præparant ex vna re sola nõ ex pluribus; siue sit mineralis,siue vegetalis,siue animalis. De hac vnica medicina intelligendus est summus ille sapiens. Altissimus creauit è terra medicinam, quam vir sapiens non abhorrebit. Nam per τὸ medicinam,intelligit remedium,non artem medicam. Nam consuetum fuerat primis illis seculis vti hac sola medicina ex vnica & sola materia deprompta. Posterior ætas deinde longa inuestigatione adinuenit balsamum illud radicale, & deprehendit in aliis plus, in aliis minùs de eo inesse. Quicquid sit:notum est veteres simplicissimis remediis esse vsos,nec curabant tantam cõpositionum, mixtionúmque farraginem, quibus hodie passim pharmacopœorum officinæ sint farctæ. Et sanè si paulò diligentius attenderimus

ad ea,

ad ea, quę Theophrastus, Dioscorides, aliíque priscorum nobis de medicina, & simplicium medicamentorum viribus, scriptis reliquerunt, aduertemus simplicissima medicandi ratione vsos esse, nec tantoperè respexisse ad actiuas, vel passiuas qualitates caloris, frigoris, siccitatis, & humiditatis, ex quibus tot mixtionum, confusionúmque ortus processit. At illos suis simplicibus hanc, illámque proprietatem tribuisse constat, vel ea ratione, quod sibi ab aliis ita communicatum fuerat, vel per traditionem magistrorum suorum in medicina facienda versatissimorum, vel denique per experientiam, atque per signaturas, formas, & figuras eorundem simplicium. At apud posteriores iudicij temeritas eo processit, vt de illorũ facultatibus etiam ex gustu, atque sapore decernerent, indéque primas, secundas ac tertias qualitates constituerunt, quibus postea omnis virtus dictorum simplicium fuit attributa. Quoniam aũt non semper & in omnibus vniuersalẽ deprehenderũt hãc regulam, sed fallere: [*Fernel.*] iccircò quidam ad proprietates occultas, à forma, totáque substantia promanantes confugerunt. Hęc, & similia subterfugia nihil aliud causarunt nobis, quàm magnam incertitudinem in dignoscendis nostris bonis. Quot enim quæso res sunt gustu amaro, quæ tamen secundùm edictum illius regulæ neutiquam sunt calidæ? Cuiusmodi inter alia est opium, cichorium aliáque multa. Rursus quot acida existunt, quæ vel secundùm proprium

illorum iudicium ſunt calidiſsima, vt ſpiritus acetoſi, nitri, atque ſulphuris: cum illámet interim regula acida dicat frigidiſsima? Quot dulcia ſuperficie tenus ſunt, quæ interna ſua ſubſtantiâ nequaquam ſunt contemperata? Quot inſipida extrinſecùs, primóque guſtus occurſu, quæ intrinſecùs, & facultate ſunt acerrima, & mordicantia? Mel ſanè caſsia atque ſaccarum, interna ſua ſubſtantia tam ſunt calida, violentáque, vt ex iis etiã parentur talia diſſoluentia, qualia ex aqua forti, aut regali præparari ſolent, quæ aurum, & argentum pari cum promptitudine diſſoluere poſſunt. Plumbum linguæ nullum impertit guſtum. At interior eius ſubſtantia nihil aliud eſt, quàm infatuatus quidam ſaccarinus dulcor. Sic cuprum quoque extrinſecus inſipidum eſt, & colore rubro: at viride illud, in quod permutatur, acerrimum eſt. Talibus, & infinitis propemodum exẽplis ſimilibus demonſtrare poſſemus nec omnino nec temerè fidendum, innittendúmque eſſe guſtui, qualitatibúſve, ac temperamentis rerum exterioribus. Nam ſi interiùs, atque exactiùs, quàm ſuperficiaria illa guſtandi, aut experiundi ratione examinentur, interioráque ſedulò anatomizentur (placet enim voce hac artis vti, licèt minùs latina) longè aliæ, atque diuerſæ ſæpenumero deprehendentur, non tantùm in guſtu, ſed etiam odore, colore, totáque illarum ſubſtantiâ. At ſi fiat ſeparatio trium principiorum hypoſtaticorum, tum innoteſcet vera, & legitima ſaporũ diffe-

differentia. Quippe vna eadémque substantia in se continere potest sapores distinctos, vt ex his nō satis tutò eius proprietates colligas atque vires. Vt exempli causa proponamus Guaiacum ex simplici gustu vires & proprietates diuersas, quæ in ipso insunt: haud facilè dignosces: neque causam de certo adferre poteris, cur sit diaphoreticum, aut sudores prouocare possit: quod ex separatione prædictorum principiorum facilè assequeris: nam reperies in sua mercuriali acetositate, & oleosa seu sulphurea, & tenuiori substantia vim illam sudorificam, quæ inest & in Iuniperino, & in buxo, in quercu, in fraxino, & in lignis vel corticibus ferè omnibus, vt & in quampluri- mis aliis rebus: causam autem, cur substantiæ illæ acetosæ & sulphureæ sudores ipsos prouocent, docebimus postea: Sed & ex ipso Guaiaco subamaro salem quinetiam elicies purgationi, & humorum euacuationi aptum. Sic de cinnamomo & reliquis rebus ferè omnibus dicendum. Cinnamomum enim aperiendi, & adstringendi facultatem habet. Vis aperiendi consistit in sulphurea oleaginosa, & tenui sua substantia, qua separata ex ipsius fœcibus, substantiam de natura aluminis mirè adstringentem reperies. Itē quod opium sit amarum, illud fit ratione salis ex quo separato à suo oleo, seu sulphure narcotico, purgans fit, haud minùs sanè, quàm ex omnibus amaris, vt gentiana, centaurio, & similibus separato mimirum dextréque præparato eodem sale.

His salibus amaris inditum est nomen salis gemmæ, ad differentiam reliquorum salium, quorum magna est specierum diuersitas, vt fusiùs & clariùs docebimus suo loco. Nunc autem tribus tantùm verbis dicam, vt salia quædam sunt amara, ita alia sunt dulcia, alia acida, acerba, austera, acria, pungentia, atque salsa: quorum particularis facultas meritò tribuitur substantiæ propriæ eiusdem salis, quàm alteri cuidam qualitati, quæcúmque tandem ea sit: sed de his alibi.

Hęc dicta sint obiter, tantùm vt constet, ea ratione, quà adhiberi solet gustus, ad diiudicandas rerum proprietates, quàm sit dubius, atque fallax: simulac, vt pateat ei non temerè fidendum, sed vlterius progrediendo internas rerum substantias, atque essentias examinandas esse. Sed, vt ad institutum redeamus, magis nobis probatur simplex illa medicina, qua prisci patres vsi sunt: quę nec tanto apparatu confecta, nec tot coloribus, & miscellaneis erat consarcinata. Hanc sola prouidentissima natura nos docet, & quasi ad oculum ostendit per infinitas propemodum signaturas, quas remediis imprimit, vt subueniat naturę particulari. Quod si natura illa vniuersalis docuit vel bruta, à quibus & homines non pauca didicerunt. Quantò magis nos, qui medici, & esse & haberi volumus, ad notas, & signaturas rerum respicere debemus, quas illa rebus peculiariter impressit, vt nos qui sensu, & ratione præditi sumus, easdem discernere, eorúmque beneficio neces-

necefsitatibus noftris fubuenire queamus? Porrò plantarum hæ fignaturæ, non tantùm defumuntur ex figuris, atque fimilitudinibus, quas vel in radicibus, vel in caulibus, foliis, floribus, & fructibus habent nobifcum, hoc eft, cum corporis noftri partibus interioribus, aut exterioribus, aliáve re quadam fiue animata, fiue inanimata: communes: fed æftimantur etiam illæ fignaturæ ex illarum coloribus, odoribus, faporibus, aliifque plurimis circunftantiis, quarum hoc noftro libro inferemus exempla quædam notatu digniora, quæ partim ex propria experientia, partim ex communi, ea tamen nec dum fatis cognita, atque perfpecta deprompta atque confignata habemus. Ex quibus conftabit naturam fidifsimam illam magiftram non tantùm nobis fuppeditare, fed etiam nos docere remedia: idque abfque omni vfura, & ineffabili quadam liberalitate. Atque hæc eft remediorum materia, quæ cum antiqua illa medicina conuenit: quippe quòd ex ipfa natura exprompta fit, fupra quam præcipuum noftrum fundamentum conftituimus. Et meritò, natura námque prima, antiquifsima, doctifsimáque omnium eft fchola.

DE SIMPLICIVM SIGNATVRIS EXTERNIS TRACTATVS.

HAVD vanè à Platone, eiúsque sectatoribus mirabile illud, & prima fronte παράδοξον visum pronunciatum: Plantam esse hominem inuersum. Hæ si quidem, si rem ipsam exactè, & oculo attento, sagaci, atque curioso, hoc est philosophico, intueamur, magnã, non tantùm cum homine, sed cœteris quoque animantibus habent similitudinem. Quinimò si ad naturæ illam ἀναλογίαν rerum considerandarum ductricem oculos, & mentem attẽderimus, ex iisdem, aut certè non vsque adeò absimilibus plantas cum homine habere quandam proportionem animaduertemus. Quid enim, quæso, aliud est truncus plantæ, aut arboris, à Theophrasto, & Botanicis appellatus, quàm id, quod in homine anatomici truncum quoque, vulgò philosophi, & ipsi quoque statuarij staturam appellitant? quid aliud rami quaqua versum expansi, quàm brachiorum ac pedum: quid surculi, quàm digitorum, atque extremitatum vices gerunt? quid veriùs in arbore lignum, quàm id, quod ossa in homine? Iam verò spinæ, atque osium medullam cum ipso cerebro, atque corde repræsentat medulla plantarum: fibræ neruos, venas, & arterias: quippe per quas φλέβας vocat Hippocrates,

qua voce tanquam generali, omnia tria prædicta vasa complectitur,) & alimentum, & spiritus, & calor, è terræ visceribus exhausta in vniuersæ plantæ œconomiam dispensantur, atque distribuuntur. Sic plantæ radix oris & ventriculi munere fungitur, huius verò fibræ, venarum portæ, quæ mox per maiores, tanquam venam cauam, huiusque ramos, tanquam per canales, & tubulos diffundunt nutrimenta. Corticis pellicula exterior, cuticulam, interior, eáque crassior, carnosior, atque fibrosior, veram cutim repræsentat. Folia verò, quæ floris, & fructus præludia quædam non vsque adeò malè cum carnoso musculosóque genere contuleris: sic internodia, insertiones ramorum, cum articulis, ac ligamentis: ea, quæ proximè cortici ac ligno interiacet. Fibrata tunica, membranæ comparari potest. Sed quid de floribus dicemus, atque fructibus? nimium illi quandam quasi vitæ actionem, seu, vt veriùs loquar, effectum repræsentant: illa enim arbor, illa planta maximè vigere, atque viuere existimatur, quæ plurimum floret. Fructus verò, seu semen naturalis, atque vegetantis facultatis τῆς γονῆς Hippocratis, atque τοῦ σπέρματος Aristotelis vberrimum præbet exemplar. Nimirùm illud est, & totum quidem illud, & solum, quod ad speciei plantarũ conseruationem, propagationémque primario, per se, & quatenus tale est comparatum. Vt non minùs legitima demonstratione concludas: semẽ est. Ergo principium, & facultatem in se conti-

nens generationis, propagationis, ipsiúsque adeò speciei conseruationis. Quam si dicas sperma, siue γονὴν, seu genituram (quam solam procreationis meritò dignantur summi illi Atlantes) ideoq; principium hominis verè ac demonstratiuè concluseris. Quid ampliùs? nondum equidem hoc satis ad exactam comparationem: sed humores, sed efflorescentiæ, sed ipsa quoque excrementa in plantis sunt, atque stirpibus: nec minùs sanè, ac in homine. Argumento sunt nodi, tophi, verrucæ, fructus luxuriantes, liquores, lachrymæ seu resinæ, gummi, musci, atque lichenum genera diuersa. At morbis etiam denique vexari, sanationem admittere, & rursus integra frui valetudine stirpes æquè, atque homines pleni sunt Geoponicῶν libri. Theophrastus imprimis: itémque Cato, Varro, Columella, Palladius, & post hos Plinius multam huius rei obseruationem multipléxque artificium in scriptis suis consignarunt. Iam si naturam vtriúsque, hoc est mores, & vitę regimen spectes, in multis illud simile obseruabis. Plantę se cortice, frondibus ab ęstu ac frigore tutantur. Id animalia prestant, pilis, pennis & pellibus. Odio perpetuo se prosequuntur, brassica vineam, oleam.

Alię mutua conuersatione gaudent, salix cum vinea, vtráque enim Madore delectatur, spinosa spinosis, holeracea, cum holeraceis, coronaria cũ coronariis. Quid dicam? alię se mutuo perimunt, hędera arbores plurimas, vnde nominis, ab exedendo,

dendo,argumentum promanauit. Atque vt animalia dentibus,cornibus,vnguibus,atque aculeis à natura armata sunt,quibus ad pugnam animantur:sic stirpes, Echini vt Eringia armantur aculeis asperitatibúsque improuido, ac importuno attractui noxiis. Hoc patet in Carduis,Eringiis, fruticibus spinosis,quorum plura genera ab herbariis recensentur, Acacia, Zyzipha, Rhamnus, oxyacantha vtráque, vua crispa, leo, draco, scorpius,phœnix, Acarna, Acantha,aliáque plurima, quorum magna pars ab aculeis & armis, quę cum animalibus habent similia,denominata sunt. Immo ipsum quoque triticum, atque cerealia ferè omnia pręcipuo hominis nutrimento à natura genita, aristis ceu spiculis quibusdam obuallata sunt,ne temerè, aut promptè ab auibus, aut quauis bestiola, vermiculóve inuadantur. Sic rosę pulchritudinem horridę spinę comitantur. Vnde adagium illud celebre, In rosis spina; & vicissim in spinis rosa, vt ex natura etiam pateat, difficilẽ esse accessum pulchrorum, iuxta illud δύσκολα τὰ καλά. Difficilia quę pulchra. Hoc,quàm eximiè pateat in arte nostra, norunt, qui eam & norunt: & verò ij quoque,qui eam non norunt. Quę difficultas totius fūdi medici est calamitas. Est quoque in stirpibus distinctio sexus, nec nominis tãtùm,sed & rei. Mares infructiferi magna ex parte: Fœminę fructum concipiunt,& pariunt. Nec sexus distinctio, in eo tantùm, sed in ipsis quoque organis. Argumento sunt mercurialis, mas te-

ſticulis donatus, & mercurialis fœmina iiſdem carens. Idem & in Cynocrambe ſeu mercuriali ſylueſtri, quam ex nominis etymo braſsicam caninam appellare licet. Hanc differentiam eximiè monſtrat Phyllon theligonon,& Phyllon arenogonon nuperis dictum. Tótque ſunt arborum, fruticum,atque plantarum maris,& fœminæ differentiæ,vt eas nunc hoc loco referre pigeat,cum pleni ea de re ſint herbariorum libri.

Hæc & ſimilia, mihi credite, non vanè à natura in mūdi hócce theatro ſunt producta: Namque, vt veriſſimè habet axioma, Deus & natura nihil faciunt fruſtra. Non itaque exiſtimandum fruſtraneas atque fortuitas eſſe iſtas ſignaturas, ſed in certum aliquem finem à natura productas. At in quem potius alium productas illas ſignaturas dicamus, quàm in finem hominis? In bonum, inquam, imaginis diuinæ, cuius gratia cuncta creata, cuncta producta ſunt, cunctáque perenni ſucceſſione propagantur atque conſeruantur? Et certè videtur nobis natura eo ipſo,ceu ſpeculo quodam ob oculos ponere, cui quæque appropriata, propria atque vtilia, & in quem finem ſingula ab ea producta ſint. Nihil enim, vti dictum,facit fruſtra. Cui igitur ſimile potiùs cōparabis, quàm ſuo ſimili? A quo remedia deſumes, quàm ab eo,quod parti affectæ,atque ipſi adeo naturæ eſt ſimillimum? Non abſurdè itaque philoſophati ſunt,qui plantas réſque omnes à natura

tura ſignatas, animantibus brutis: hæcque rurſus omnia, cum illis, creaturarum perfectiſſimo, nobiliſſimóque homine naturæ, viriúmque quadam ſimilitudine ſtatuerunt. Quid impedit igitur quo minùs concludamus occultas plantarum proprietates æſtimari, ac iudicari vt plurimùm ſignaturis, hoc eſt, ex ſimilitudine formæ atque figuræ, cùm animalium, tum inanimatorũ? Dicamus ergo, plantas, quæ repræſentant vel ipſa animalia, vel animalium partes, valere ad propellendos morbos, qui ab ipſis animalibus ſuboriri poſſunt. Serpentaria maior, quæ ſerpentem repræſentat: Rhamuns, aut ſpina alba in qua acutæ ſpinæ habent ſimilitudinem dentium ſerpentis, morſum ſerpentis perſanant. Sic orchidis illa ſpecies, quam à floris ſimilitudine Neoterici eleganter orchin μυώδην vocitarunt, apum ictibus confert. Pſyllij ſemen, quod pulicē ementitur, fugat pulices. Quę caudam ſcorpij repræſentant, vt ſcorpioidis varia genera, Telephium, flos heliotropij, & his ſimilia, magnas virtutes ad ſcorpionum plagas ſanandas obtinuerunt. Sic ſemen Calthæ, quæ habet brachia cancro ſimilia, medetur cancro, quemadmodum & ipſemet cācer, animal de genere cruſtaceorum. Plantæ oculos animalium figurantes, oculis ſalubres habentur, vt Euphraſia. Quæ vterum referunt ad partum valent, vt Ariſtolochia, Cyclamen, quarum radix rotunda eſt atque caua. Quæ veſicæ ſimilitudinem habent, ad veſicæ affectus conducunt, vt ſolanum Halicacabum,

quod barbara voce Alkekengi vocant, ſtaphylodendron, ſeu nux veſicaria. Quæ lienem exprimunt, ad lienis ſeu ſplenis affectus proſunt, vt Aſplenium, Hædera, & ſimiles. Iecur oſtendentes, iecori proſunt, vt lichẽ, (quę hepatica dicta) & ficus, eſt & fumus terræ iecoralis plãta æquè ac lienaris. eius ſignatura eſt, quod radice ſua ſchirroſa vtrumq; dictorũ viſcerũ figurã quodammodo effingit. Quæ pulmones repræſentant, pulmonibus, vt pulmonaria, quę arborum trunci inſtar fungi, aut muſci, ſeu potius integumenti alicuius adhęret, atque Cynogloſſum, & huic ſimilis pulmonaria maculata. Quę cordis figuram referunt, cordi conferunt, vt malum citrinum, fructus anacardi, radices anthorę, nardus, meliſſophillon, quod folium habet cordis circunſcriptione, mirificè ad cordis affectus valent. Item cardiaca, myrobalum, mala Cydonica, &c.

Hæc de plantis internas partes quodammodò figurantibus: ſed & externis partibus multas etiam aſſimilatas videmus. Nam ſunt quædam plantę capitatæ, hoc eſt, quarum pars aliqua in capitis figuram extuberat, vt Scilla, quam iccirco ad comitialem ſeu caducum morbum, epilepſiam medicis dictam commendant. Item pœonię flos antequam excludatur, qui cranium cum ſuis commiſſuris repręſentans, comitiali ſpecificum eſt & remedium.

Dentibus inciſoriis, ſed magis caninis appellatis ſimiles ſunt nuclei pini, itémque herba dentaria,

ria,cuius radix velut ex meris dentibus compacta videtur,hęc omnia dẽtibus prosunt.Quæ articulos,nodos,aut tophos exprimũt,valent ad podagrã,chiragrã,gonagram,omnémq; arthritidem.

Plantę genitalia repręsentantes laudantur ad generationem, vt fabę, pisa, ciceres,lupinus, orchides,satyria,&c. Item phallus quem Hadrianus Iunius doctissimus medicus peculiari libello in hunc eundem vsum commendauit. Præterea tubera terrę,solarum tuberosum neotericorum, & fungi genera plurima.

Pingues plantę ad impinguãdum,vt oleosę arbores omnes, & oleosum fructum proferentes: Nux iuglans,auellana,amigdalus, nuclei pini, radiculę tarsi, tantopere in eum finem ab Italis celebratæ.

Macilentę,corpora pinguia emacerant, vt salsa pariglia. Carnosę plantę carnem gignunt,& augent,vt bulbi, caules, carduorum scapi. Vertebrales herbę, vt cyperi, & iunci genera diuersa, pręsertim odorata, vertebrarũ affectib⁹ prosunt.

Neruosę neruis conducunt, & cartilaginibus, vt linum,cannabis, quę contractos neruos emolliunt. Item inter animalia, vermes, & potissimum lumbrici terrestres (Plinius interanea terrę vocat)qui neruos referunt,neruis medentur.

Plantæ lactuosę, seu fructus, lactis generationem promouent, vt ficus, lactucę genera hordeum, amygdala. At in plantis lactuosis discrimen est adhibendum. Nam ex his alię sunt sero-

ſę,itáque ſeroſos humores expurgant, vt Tithymalli genera diuerſa, quæ purgant aquam inter cutem,vt ſcribit Meſnes. Lathyris quoque, quia abundat lacte aqueo,aquas potenter cit. Eiuſdem generis ſunt Tymelea,eſulę ſpecies,& Scammonium, ex quo ſuccus in officinis ad purgandum vſitatiſſimus paratur.

Lactuoſa quinetiam ſemina, ſemen genitale augent, vt ſemen paſtinacę, amigdala, auellanæ, nuclei pini,nuces recentes, &c. Quarum plantarum ſuccus lac cogit in caſeum; illę quinetiam ſemen augent, & ad prolem procreandam haud parum facere creduntur,vt carduus ſpinoſus,ſcolimos tam domeſticus, quàm ſyluestris, galion. At è contrà, quæ lac diſſoluunt, geniturã pereũt, vt menthæ folia, quæ in lac demerſa, impediunt ipſius coagulationem. Mammis quinetiam applicata, lactis grumos diſſoluunt, quod quotidiana experientia compertum habetur. Sed potentius lac in mammis concretum diſſoluunt ruta per ſe tuſa, aut cum aceto: item cyminum itidem cum aceto tuſa, & applicata intra paucas horas tanquã incantamento quodam lactis prouentum arcet, & iam generatum expellit quod per traſennam dictum ſit.

Nec partes tantùm plantarum, ſed ipſi quoq; colores partium, ſuas quoque ſignaturas habent. Ergo ex plantarum diuerſis coloribus, diuerſarum virium coniecturæ, atque indicia ſumuntur. Sic plantæ floribus albis præditæ, vt plurimùm ad pi-

ad pituitoſos morbos conducunt, vt brionia, ſambucus, ebulus, thimelea, chamelea, lilium album, lilium conuallium, & ſimilia, quorum magna pars pituitam purgat.

Plantæ flaui coloris vel ſucci, ad flauam bilem conferunt, vt Rhabarbarum, Rhaponticum, rhabarbarum monachorum dictum, radix gentianę, centaurij, & cætera id genus quæ bilem flauam purgant: Chelidonia quæ ictero, ſeu morbo regio ex bile exorto plurimum conducit. Habent enim plantæ ſuccos cum humoribus noſtri corporis analogos: flaui flauis, albi albis, nigri nigris, rubri rubris, cæterique ſuis ſimilibus magna ex parte reſpondent.

Radices & herbæ, quæ decoctum rubrum ſeu ſanguineum reddunt, eædémque ſanguinē haud parum mundificant: vt radix Chinæ, Filicis, agrimonia Chamædris rad. acetoſæ &c.

Plantę glauci coloris vrinas mouent, vt abrotonum Siriacum, crocus, ononis.

Plantæ ſubrubræ, aut etiam coccineæ, atque in vniuerſum igneum, atque adeò flammeum referentes colorem, extinguendis inflammationibus internis ferè proſunt. Exemplo ſunt: papauer rhęas cuius aqua & puluis pleuritidi & peripneumoniæ plurimum conducit, vt & Syrupus qui ex eius ſucco paratur, quem infra deſcribemus. Item anagallis, Chryſocome, ſeu ſtœchas citrina, quæ pulmonum inflammationi conferunt. Itemq; ex cortice auellanarum rubrarum & corallo rubro

ſit puluis qui dragmæ vnius pondere exhibetur cum aqua pap.readis tamquam ſpecificum remedium ad pleuriſim. Miſti plantarum colores miſtos humores trahere putantur. Iridem ſanè variegatam, non tantùm ſerum, ſed mixtos humores purgare obſeruatum eſt. Porro maior eſt colorum varietas in floribus,quam in foliis,quòd folia vt plurimum participent ſolo mercuriali liquore:vnde fit,vt ex his nunquam ferè aliud, niſi id quod mercuriale eſt,per deſtillationem elicias. Liquorem, inquam,ſeu humidum illud quod per deſtillationem effluit. At flores continent nitroſulphureum liquorem ſeu oleum vt dicemus poſtea. Flores igitur albi & lutei pituitam & bilem purgant,vt flores arthemidis,parthenium, rhabarbarum luteum,& rubrum pituitam,& ſanguinem:Iris pituitam,& bilem,Melancholicis affectibus herbæ atri coloris ſubueniunt, vt recentiores multi herbam Paridis ad id imprimis commendarunt.

Plantæ quinetiam nonnullæ rubræ, & aſtringentes ſanguinis eruptionem ſiſtunt,vt ſunt vulnerariæ,morus, polygonum, ſanguinaria,androſæmon, biſtorta, amaranthus, fragaria: & inter lapides Hæmatites,corallium rubrum: inter metallica crocus Martis,&c. Ita diſtinguendæ ſunt ſignaturæ. Maioris verò momenti eæ habentur, quæ multæ conueniunt, hoc eſt in multis ſignis conſentiunt alicui parti humani corporis,vt figura, colore & ſimilibus, vt ex præcedentium alio-

rúmque inductione colligere est.

Plantæ motu, colore, & aliis figuris, similitudines syderum gerunt, & imitantur, quorum etiam virtutes aliqua ex parte sibi vendicant.

Solares herbæ, quæ videntur radios vndique emittere, non tantùm foliorum in orbem digestorum posita veluti radij, sed proprio colore, vt solsequia ob id sic appellata, quòd florem semper soli obuertat, atque ita cursum eius imitatur: item flos maximus Peruuianus, qui omnium manifestissimè id præstat, & flores minores solis dicti, omnes ob eandem rationem: Item Calendula, Crocus, &c. Cordiales ferè sunt herbæ.

Lunares herbæ sunt albifloræ, & cerebro opitulantur, vt œnanthe, dictamnus, lilium conuallium, lilium candidum: atque eæ quæ plenum orbem lunæ repræsentant, vt chamemeli genera. Item quę habent folia sinuata velut in cornua, vt lunaria minor botrytis dicta; & quæ crescendo, & decrescendo ad lunam alludunt, hę omnes cerebrum roborare existimãtur, participatione quadam virtutis lunaris. Nam vt aurum flammi color inter metalla cordi, sic luna cerebro fauet: Illud námque magis cor, hęc magis cerebrum respicit Hyacinthus inter lapides cordi, margaritę cerebro familiaris. Ametistus vini referens colorem, ebrietatem arcere creditur, Ætitem, qui velut pręgnans alios continet in se lapillos, (vt ex sono percipitur, aut apertione, & distractione) confirmare vterum tradunt, si brachio sinistro

adalligetur. Contrà fœmoribus alligatum parturientibus conferre. Has sanè virtutes his lapidibus inesse sola signatura indicauit: quam demum multa experientia confirmauit. Sed ad plantas reuertamur, & rem breuius expediamus.

Herbæ perforatę, & quarum expresſio est sanguinolenta, vt in floribus Hyperici, eximiè id patet, si digitis atterantur, ad vulnera recentia conducunt. Huc referunt etiam gentianellam, & vlmum.

Ad fistulas valent fistulosæ plantæ, vt gentiana, symphytum, lupinus, &c.

Quartanam quadratos caules curare posse, sunt qui statuant. eiusmodi plantarum immensus est numerus. Experimentis opus est, vt signaturæ fides adhibeatur: quę, vt hoc semel dicam phisico, & medico non causa, sed occasio quędam esse debet ad dignoscendas plantarum, & rerum virtutes: vel potiùs signa quædam σημεῖα Græcis dicta, seu εἰκότα: futura etiam τεκμήρια, hoc est certa, & indubitata, si experientia rerum omnium indubitata magistra, confirmentur. Pari coniectura statuunt tertianas trigonas, seu triangulares caules curare.

Istud maioris existimationis, herbas masculas viris: fœminas mulieribus magis appropriatas esse. Et masculinas potentiores esse volunt fœmineis. Mercurialis sanè fœmina quæ testibus caret, fœminarum vuluis repurgandis plurimum conducit, vel ipsomet teste Hippocrate medico-

rum principe. Et nos extractũ, & syrupum mercurialem specificum ad eundem affectum tradeimus. Mas proceriori ferè corpore prædita, viris magis confert.

Pœonia mas exhibetur viris: fœmina mulieribus epilepsia correptis.

Aristolochia longa, mas est: rotunda, fœmina. Rapum longum mas est: rotundum fœmina. Illud validius est, medicamentum ad mucilaginosos humores, siue causam materialē calculorum, aut ipsummet etiam calculum recentem dissoluēdum. Rapa verò ad alimenti naturam quàm proximè accedit. Notum quippe est ex schola medicorum, alia purè esse medicamenta, alia purè alimenta, & alia medicamenta alimentosa: alia alimenta medicamentosa. Purè medicamenta sunt purgantia omnia, quia semper suæ qualitatis vim exerũt, nec in corporis substantiam transmutantur. Purè alimenta sunt, panis, vinum non nimis forte, carnes, butyrum, oua, & similia, hæc enim in sanguinem, & substantiam corporis abeunt. Medicamenta alimentosa, medicamenti quidem vim retinuerunt, quod propiùs ad illa accedant: nihilominùs tamen quia aliquid in se continent, quod corpus enutrire possit, alimentosa dicuntur, vt saccarum, mel, herbæ præter holoraceæ ferè omnes, vt acetaria: item succi inspissati, vt defruta, sapa, & similia. Alimenta denique medicamentosa suum quoque nomen alimentosum reseruarunt, quod ad alimenti naturam propiùs ac-

cedant, nondum ſint tamen purè alimenta, ſed quiddã medicamentoſi, aut alterantis, aut quomodocúmque in corpus noſtrum agere potentis habent. Qua de cauſa alimenta medicamentoſa vocantur, cuiuſmodi ſunt rapum, vti dictum. Holeracea ferè omnia, quod maximè in ſpinachia, & blito patet. Præterquàm enim quòd nutriunt, aluum etiam laxant. In alterantibus, & acetoſa, portulaca, lactuca, quę tamen ſi ad medicamenta alimentoſa referre placuerit, non multum peccaueris. Ad alimenta medicamentoſa quoque refertur lac omne, fructus ferè omnes, vel de pomorum ſiue genere, vel de numero nucum. Item hordeum, ſerum, legumina, aliáque multa. Et placuit hęc ita animi gratia hoc loco inſerere: maximè quia ad hoc opus potiſsimùm pertinere, & pharmacopœo haud parùm profutura iudicauimus pergamus.

Althea pro mare habetur in ſua ſpecie: Malua pro fœmina. Vrtica mas, quę nodulos, & veluti teſticulos habet, vt & maximè etiam illa quam Romanam vocant Herbarij, fœminâ longè eſt aſperior, infeſtior, magíſque pungens. Placidior verò fœmina, quoniam vegetabili illo ſale plumę minus abũdat, de qua re poſtea pluribus agemus.

Arbores longeuæ, quæ ideò multo, & ſale, & ſulphure, ſeu balſamo naturę abundare ſe indicãt, atque ideò ſemper vireſcunt, ad humanam vitam conſeruandam valent, vt Iuniperus, ex cuius baccis optimum remedium ad vitę tutelam paratur.

Item

Item pinus: nuclei enim pini vitam nobis prorogant, vel eo potifsimum, quòd balſamum noſtrum vitę quodammodo augeant. Item palma: cuius fructus dactyli dicti, ſunt amici ſenectutis, dicitúrque palma immunis eſſe à ſenio. Certè ad ſummam, & plurium centenorum ętatem pertingere cognitum eſt. Aloë quoque perpetuum habet virorem: ex qua, ſicut & ex prædictis, optima remedia parantur ad conſeruationem ſanitatis, vitæque prolongationem: Quemadmodum etiam ex helleborino, Chelidonia, & reliquis, quæ ob abundantiam ſalis perpetuo vireſcunt.

Arbores reſinoſæ etiam, quia multo balſamo radicali abundant, vt myrrha, thure, maſtice, & ſimilibus, cum balſamo noſtro non contemnendã habent affinitatem. Porrò vt ex plantis ita quoque ex animalibus longæuis ad vitæ propagationem valent, vt ceruus: qui dum ſentit ſe grauari ſenectute ſerpentum pabulo reparatur. Serpens nam que quotannis renouata pellem ſeu exuuias deponit: quoniã ſub terra degens, veſcitur balſamo illo radicali naturæ quo ſingulis annis quaſi renouatur reſtauratúrque. Hinc fit, vt qui viperarum carnibus veſcuntur, ſenectutem producant, atque in longum protrahant, vt ſcribit Dioſcorides. Hæc eſt cauſa, cur theriaca ab ea nomen deprompſerit: cur veteres experientia comprobaſſent viperam ad lepram conducere, variíſque venenatis, & vitæ noſtræ inſidiantibus potenter reſiſtere.

Arbores,& fructus,qui vermiculantur,& vermium materiam repræsentant, vermes in nostris corporibus generant, vt ficus,pyra,mala dulcia,& inter herbas ocymum. Contrà, qui vermiculos non patiuntur, sed ipsa enecant aut eorum generationem impediunt, contra vermes prosunt, vt inter reliqua Hypericum, cum quo si caseum inuoluas, nunquam vermiculi in caseo generabuntur. Hypericum est etiam specificum ad vermes in ventriculo, in formam cataplasmatis appositũ, & in iusculo exhibitum. Fit etiam ex ipsius succo vel decocto syrupus nostræ descriptionis,ad vermes specificum medicamentum.

Plantæ maculatæ maculis hominum detergendis prosunt, vt flores fabarum, cyclaminus,semina ricini diuersa, quorum pulchrimæ species nuper ex indiis importata: Prosunt quinetiam contusis vulneribus, vt persicaria maculata ex qua præstantissimum ad omnes conlusiones paratur remedium.

Plantæ quæ lapidosum quiddam proferunt,ad calculos multa experientia commendatæ habentur, vt milium solis, quod à semine lithospermõ, hoc est lapideum semen, propter duritiem nuncupatum. Item ossicula fructus mespilli. Item ea, quæ petris innascuntur,& saxorum rimis,eas,ceu vi quadam peruadentes,quarum plura genera habentur. Saxifragia nomine, & re primas tenere putatur: præterea quorum radices in globulos diuisæ.

Iam

Iam ipſi quoque lapilli, qui in diuerſis animãtium generibus, diuerſiſque eorum partibus gignũtur eaſdem vires lapidem vel calculum frangendi habere creduntur. Lapillos, qui in ventriculo bouis menſe Maio reperiuntur, in vino diſſolutos, atque exhibitos lapidem in renibus diſſoluere aiunt.

Lapilli quinetiam ſpongiarum, lapis item Iudaicus dictus, qui omnes ſalis naturam repræſentant, quorum proprium eſt diſſoluere tartarum, ſeu tartaream materiam. Pulchras, & aſpectu iucundas plantas, vel foliis, vel floribus naturæ gratas eſſe, præter aſpectum, ipſe quoque docet odor. Exemplo ſunt roſa, Cariophylli quibuſdam betonicæ dictæ, violæ, Hyacinthi, pręſertim oriẽtalis: Narciſsi, maximè ille quem miro aptè tamẽ compoſito nomine doctiſsimus vir, Pœna noſtri ordinis amicus, & medicus regius leuconarciſſoliriam appellitauit in ſuo herbario.

Deformes verò tetri odoris ferè, & quædam etiam venenatæ depræhenduntur, vt Aconitum, cicuta, quarum, vt & papaueris odor, ſed magis vuluariæ, vel ductu faſtidiendæ herbæ naturæ quodammodo aduerſatur.

Tales & ſimiles ſignaturæ propemodum infinitæ, quæ veteres ad rerum cognitionem, ceu per θαυμασίαν quandam rei viſibilis excitarunt, hoc loco adduci poſſent. Sed vel nimium etiam his inhæſiſſe videmur: voluimus tamen generali iſta enumeratione lectori quaſi ob oculos, ponere

quid & veteres & nuperos quosdam magni nominis philosophos ac medicos compulerit ad harũ signaturarum peruestigationem. [*Ripleus, Isacus Holandus, Parar. & inter nuperos Io. B. à Port. Neapol. de his signaturis multa scripserunt.*] Nam cum viderent aliquid quod similitudine quadam cum corporis nostri partibus participaret, illico sagaci quadam animaduersione similitudinem rei, & quandam veluti συμπάθειαν subolfecerunt: quam experimento comprobantur vti dictum, ex coniecturali fecerunt certam, atque scientificam. Harum signaturarum quasi fons alter & ad rerum virtutúmque earum cognitionem acquirendam, fuit sensus: maximè autem sapor, & color. De quibus quædam in præcedentibus attigimus. Nec opus esse duximus hoc in loco pluribus ea de re agere, cum Galenus eius rei (vti æstimatur) clarissima documenta, experimẽtáque in scriptis suis, & maximè in libris de simplicium medicamentorum facultatibus reliquerit. Transeamus nunc ad signaturas internas philosophorum, & medicorum Hermeticorum.

DE

DE SIGNATVRIS RERVM

INTERNIS SEV SPECIFICIS, AB HERmeticis *Philosophis multa cura, singularíque industria comparatis, atque introductis.*

VT rerum omnium diuersa est considerandi ratio, diuersúsque cognoscendi modus: ita ratio & instrumenta ad acquirendam illam cognitionem diuersa. Exempla in rem præsentem facientia, non inter multa delegimus, sed res quotquot sunt in naturæ elementaris hocce theatro abundè faciunt fidem. Res enim vt perquirerent, atque naturas earum peruestigarent, alio medio Empirici ac ipsi quoque dogmatici, alio Hermetici philosophi vsi sunt. Illi ad signaturas externas, & qualitates intrinsecus incurrentes, maximè verò ad gustatiles, visibiles, atque olfactiles respexerunt. Præterea ad qualitates primas, calidum, frigidum, humidum & siccum, quas harum principia constituerunt, atque facultatum seu virtutum prima fundamenta. Priores merè sunt accidentariæ: quippe quarum basis atque fundamentum nihil sit aliud quàm forma, seu figura extrinsecus apparens, vt ex præcedentibus liquet. de quibus pluribus egimus, quã sperabamus, & quàm fortè instituti nostri ratio postularat. Posteriores, etsi à suo subie-

cto quodammodo promanent, habent tamen aliam penitiorem in eodem subiecto basim, quam iccirco rectè principia, causas & fundamenta virtutum cum Hermeticis philosophis dixeris. Chymici itaque, seu spagirici relictis nudis illis corporum qualitatibus, actionum, atque ipsorum etiam saporum, odorum, colorum fundamenta in alio quæsiuerunt. Tandem sagaci inquisitione cognouerunt illa esse tres diuersas atque distinctas substantias illas, quas in omni corpore naturali elementato singulari artificio inuenerunt: nempe sal, sulphur atque mercurium. Hæcque principia rerum interna, principia constituentia, virtualia, atque hypostatica nuncuparunt. In his quippe tribus principiis hypostaticis illæ memoratæ qualitates virtuales atque sensibiles, non imaginatione, analogia, aut coniectura, sed reipsa & effectu reperiuntur. Nempe sapores in sale potissimum: odores in sulphure, colores ex vtrisque etiam, sed potissimum ex mercurio, quòd hic sibi adiunctum habeat sal volatile rerum omnium. Duplex enim est sal, fixum nempe & volatile, vt dicetur mox.

Sal itaque principium est firmum, fixum, & substantificum rerum cunctarum: ideóque comparatur cum terræ puro ac puto elemento. Quod sal non est sua natura frigidum & siccum (vt volunt esse terram) quæ qualitates nihil aliud sunt, quàm mors rerum: sed potius calidum, & qualitate actiua præditum, quippe quod inseruire debeat

beat generationi rerum cunctarum.

Sulphur confertur igni: facillimè namque, vt illud flammam concipit, & ardet: quemadmodum & reliqua omnia, quæ de natura eius participant, cuiusmodi sunt resinosa, pinguia, & oleaginosa.

Mercurius analogia respondet aëri & aquæ: non enim tantùm aqua illa sicca mineralis, quam & alio nomine hydrargirum, & argentum viuum vocant, mercurius dicitur, sed omnis aqua seu liquor actiua aliqua virtute dotatus mercurius quoque dicitur propter excellentiam. Qui mercurius, vt diximus, vtrique elemento, aëri, inquam, & aquæ adsimilari potest: aëri, quòd calori admotus, nihil ferè esse deprehendatur, quàm aër seu vapor, qui statim in auras euanescat. Hunc si placet, non malè humidum actiuum dixeris. Aquæ verò comparari potest, quòd sit fluidus, nec proprio sed alieno termino, dum in sua natura est, contineatur, quæ humidi est, apud Aristotelem definitio. Hæc tria, inquam, principia in omnibus corporibus reperiuntur, tanquam substantiæ internæ ac necessarię ad compositionem omnis corporis mixti. Nam humiditas prædicta mercurialis volatilis ac spiritualis cum parte terrena corporea atque fixa propter ingentem illam discrepantiam atque contrarietatem vtriusque consociari facilè cùm non posset: opus fuit medio, ac ceu quodã sequestro, qui vtriusq; hoc est, tã spiritualis quàm fixi participatione vtrũque con-

iungeret. Atque hoc est sulphur seu oleum, quod inter fixum atque volatile medium quiddam tenet. Nunquam enim tam facilè, nec tam citò, aut tam benè destillatur oleum, ac aqua: accedit quod sulphuris seu oleaginosi corporis substantia sit tenax, ideóque aptissima ad combinationem reliquorum duorum ad efficiendam bonam, perfectam & æquabilem mixtionem. Res exemplo fiet manifestior. Quemadmodum enim nunquam tenax atque laudatum cœmentum confici potest ex sola aqua, atq; arena, sed calce insuper opus est, quæ vtraque illa tanquam oleum ac gluten quoddam connectit. Sulphur itaque, seu oleaginosa substantia, & salis & mercurij est mediator, & vtrumque copulat. nec copulat tantùm, sed acrimonium salis atque mercurij aciditatem, quæ vt plurimùm in eo reperitur, reprimit atque contemperat. Haud secus sanè ac spiritus, & humidum illud viuificum seu radicale, animam, substantiam incorpoream, cum corpore, toto genere ab illo distante coniungit.

Apparet itaq;, qua ratione tres hæ naturæ possint consistere simul, atque corpus mixtum, ac perfectum constituere. Nam quemadmodum sal solum per se istud præstare nequit: ita nec duo isti humores fluxiles & mobiles sua natura corpus fixum, firmum atque solidum componere sine sale possunt. Rursus sulphure opus est tanquam glutine, quo sine, alioqui mercurialis liquor absorbetur à siccitate salis terrestris, & violētia caloris

ignei,

ignei, quem continet; At humor mercurialis reliquorum est tanquam vehiculum ad penetrationem & mixtionem facilitandam seruiens. Si quis fortè aut obstinacior, aut iudicio hebetiori, ne sic quidem rem hanc percipere velit: respiciat sanguinem corporis nostri, vt in eo serum sit vehiculum, & quasi mediator, ac combinator reliquorum duorum principiorum, vt patet ex præparatione, & separatione eius. Meritò enim tali exemplo hoc loco vti possumus. Suo verò loco demonstratione euidenti, atque infallibili ostendemus, qua ratione & reliqua duo principia, præter serum (quod mercurij vices gerit, & vel ex leni destillatione separatur) insint in sanguine. Sal, inquam, quod vires suas exerens, atque prodens, tot diuersorum vlcerum genera, aliósque plurimos morbos procreat: præter portionem illam salis, quæ cum vrinis per renes, atque vesicam perpetuò transcolatur. Sulphur item, seu oleaginosus liquor in eodem sanguine vt insit, monstrauimus. Quod sulphur exaltatum efficit exhalationes sulphureas, vt inflammationes, à quibus tot febrium differentiæ. Ita sublimationes mercuriales suscitant catarrhos, alióſq; morbos mercuriales: Nec in sanguine tantùm, sed in ipso etiã lacte, quod ex illo fit, vel cuiuis manifestè patebit, tria prædicta principia inesse, si serosam substantiam, mercurialem: buthyrosam, sulphuream: & caseosam, salsuginosam, seu terrestrem continere intellexerit. Sed nimis fortè hoc in loco de

istis, cùm hæc materia nobis in alium locum reseruata sit. Porrò Chymici varia, atque diuersa salium genera statuunt, quæ vt in natura seorsim, sic at in omnibus corporibus mixtis reperiuntur. Nempè sal commune (quod ipsum mare per secretos & intimos canales toti terræ communicat) itémque sal gemmæ, alumẽ cuius plures sunt species, vitriolum, sal armoniacum, & sal nitrum, quod sal petræ vocant. Inter hæc salia duo sunt volatilia, atq; duobus liquoribus insensibili quadam ratione permixta: nitrum nempè siue sal petræ, & sal armoniacum naturæ: nitrum quidem de sulphure, oleosóq; rerum liquore participat, Armoniacum de mercurio, seu humore rerum merculiali. Hæc autem prædicta salia (quę in substantia terrestri, atque metallica reperiuntur) vegetabilibus etiam, radicum beneficio, communicantur, quę cum semper existant in terra naturam potissimum salis fixi retinent. Et ea quidem ratione peruestiganda est in radicibus salis fixi natura: quemadmodum etiam flores & folia plurimùm participant de duobus reliquis salibus volatilibus, quę cum sint eiusmodi facilè euanescũt, & pereunt, cùm flores, & folia flaccescere, & exsiccari percipiuntur. At verò, quòd ex sale fixo nutrimentum capiant integrę semper, virentésq; conseruantur: Ideóque validiùs & ęstatis ardori tabifico, & hyemis frigori mortifero resistere possunt. Adde quòd & ipsarum radicum maxima pars altiùs terram penetret, quò faciliùs exter-

nas iniurias præferre,ac propulſare queat. Inſtāte autem verno tempore, cum cœleſtis calor,ſiue ſol ſeſe nobis appropinquans, arietis ſignum ingreditur, radiiſque ſuis viuificis tellurem feriens, hanc excitat, ſinúmq; ſuum aperire cogit, ex quo tandem duo illa liquida principia (de quibus ſuprà verba fecimus)profūdit affatim. Liquor quidem, ſeu vapor mercurialis, qui cum ſale armoniaco naturæ volatili(admirabili quodam naturæ deſtillandi modo) eleuatur ſurſum per radices, truncúmque ſub cortice aſcendens (quo quidem tempore facilis fit decorticatio) ſtirpes iam flacceſcentes, ac penè mortuas exſuſcitat, viuificat, foliiſque viridibus adornat. Alia verò ſalis volatilis ſpecies nitro-ſulphurea, ſulphuri, oleóque naturæ volatiliori permixta, vniuerſam terram vndique diuerſis pulcherrimiſque floribus inueſtit,atque exornat. Neque tamen propterea exiſtimandum eſt vaporoſum vnum liquorem, qui ex terra procedit, alterius non eſſe participem, cum ſulphureus liquor mercuriali, & mercurialis ſulphureo non careat. Atque hæc eſt cauſa,cur in natura vegetabili, aliàs citiùs folia, aliàs flores,aliàs denique folia & flores ſimul & vnà effloreſcere percipiamus. Et magna ſanè prudentia illa principia in res omnes diſpenſata ſunt à natura. Experientiáque docet alias magis, alias minus de hoc vel illo participare. Neque enim facilè ex foliis oleum elicias,ſed mercurialem liquorē abundè ex omnibus at ex paucisſimis aliquid ſulphu-

rei,seu oleaginosi. Ratio est,quia mercurius in iis dominatur, & eorum potissimum est nutrimentum, principium, atque fundamentum, vt diximus. Florum verò prouentum vrget liquor sulphureus, sed hic non solus, & purus, sed cum portione aliqua mercurialis liquoris, salis verò minimo immixtus: vnde ex floribus & mercurium elicias, & sulphur,seu oleum, magis volatile,& salis minimum. At ex seminibus plurimum sulphuris fixioris,mercurij & salis ferè nihil.Causa est,quod seminibus, etiamque iis, quæ in magnis herbis mercurialibus, atque carnosis fructibus,vt pomis,pyris cucurbitis &c.Latent ortum, & constitutionem potissimam præbuerit non sulphur volatile illud nitrosum & aëreum, sed sulphur verè oleaginosum, & pingue, quódque medium tenet inter fixum & volatile. Sal verò in his quidem omnibus consistit, quippe maximè fixum,& necessarium principium ad constitutionem & compactionem omnium corporum.

At in ligno,atque radice potissimum sal ipsum residet, non tanquam in suo centro, seu propria sede fixum, (in terra enim principium eius radicatum est) sed quia primò ei, atque copiosissimè communicatum. Hinc postea multum in surculos & folia, minimum in flores, & fructus dispensatur. Vnde ex foliis plerísque satis magnam quantitatem salis elicere licet. At ex floribus,& seminibus quam minimum ad proportionem cæterorum.

Patet

Patet itaque, qua ratione tria hæc principia, vegetabilia omnia constituant, tanquam principia hypostatica, eáque producant, conseruent, vegetent, & viribus diuersis instruant. Patet etiã omnia quidem prædicta tria principia rebus inesse, sed de alio plus, de alio minus, vt iam in exẽplo vegetabilium ostensum est.

Nullum itaque ex tribus illis principiis simplex, atque solum reperitur, quòd non participet quoque de alio. Sal enim, beneficio dictorum duorum salium nitrosi & armoniaci, continet in se substantiam oleaginosam, & mercurialẽ: Sulphur substantiam salsam, & mercurialem: & mercurius substantiam sulphuream, atque salsam. Sed nomen vnumquódque retinet eius, de quo plurimùm participat. Si tamen rem exactè consideremus, depræhendemus cætera omnia à sale, tanquam principio firmo, atque constanti promanare. Cuius sanè natura meritò oculos nostros attollat in cœlos, cum vel hinc & in inferioribus istis & naturalibus dilucidè admiranda, venerandáque illa trinitas in vnitate lucens innotescat, & eluceat. Cùm itaq; principia illa hypostatica sint, atque inueniantur in naturæ rebus omnibus nequaquam existimandum est sine vllo effectu, aut omni prorsus virtute spoliata inesse, quin potius contrarium statuendum, firmitérque credendum ex his potissimùm promanare, omnes rerũ proprietates, qualitatésque virtuales. Nam quidquid sapore præditum est: is si fuerit amarus erit à sale

gemmæ. Talia itaque virtutem habent tergentẽ, euacuantem, seu purgantem. Sic reliqua omnia quæ amaritudinem continent talia esse depræhẽduntur, vt & ab ista salis specie illud habeant, & huius beneficio, inter medicamenta tergentia, atque purgantia referuntur: cuiusmodi sunt herbæ amaræ omnes, earúmque succi. Item omnia fella. Immo sine his ne excretio quidem ritè in corporibus obitur. Natura enim illud per ductũ cholidocon, quem vocant, subinde aliquid fellis in intestina egerens, expultricem excitat, ac ad excretionem stimulat, ipsúmque per se etiam terget, purgat, atq; euacuat. Quod nisi fiat, quasi sepulta, & obruta expultrix iacet, nec quicquã boni inde sperandum est: succos autem amaros (vt & ipsa fella) esse, de natura salis, facilè vel inde colligi potest, quòd fel sæpissimè in propria vesicula in lapillos, aut sal fixum congeletur. Ex amaris quoque herbis, vt absinthio, centaurio minore, quod non malè fel terræ dixerunt Botanici, plurimum salis elicitur, vti norunt artifices. Ex fellibus animalium etiam fel amarum elicitur mirificè purgans. Quorum humiditas si euaporetur, aut dissipetur, vt crassiora euadãt, subsistit in vesicula, & ductu bilario offarcto, hæret, nec naturam stimulat. Sic sal quoque est in vrina, quod sanguinem per venas emulgentes in renes, & inde per vreteres in vesicam, & inde rursus per canalem ad id dicatum expurgat. Sed quid istis inhæreo tãquam notis? In opio ipso amaro quod tam

tam insigniter stupefactiuum, & frigidum esse clamitant omnes, inest sal amarum & nitrosum, quod si à sulphure suo fœtido (cuius solius beneficio narcoticum est) separaueris, insigne purgans efficies. Ita ex centaurio, gentiana, ruta, fumaria seu fumo terræ, & similibus omnibus egregia purgantia elicere norunt periti. Sal aluminosum, saporem rebus reddit acerbum: vitriolum adstrictionem, seu stipticitatem: armoniacum aciditatem. Eorundem porrò salium diuersa mixtio diuersos parit sapores: & id potissimum beneficio duorum salium volatilium quæ omnium optimè commiscetur propter subtilitatem, atque spirituosam suam substantiam. Armoniacum, quod acidum, copiosiùs inest vitriolo, rebúsque vitriolatis, quàm vlli alteri substantiæ salsæ, aut metallicæ. Sal enim illud acitum, seu aciditas illa naturæ eiusdem est fermentatio, & coagulationum dissolutionúmque rerum omnium causa, vt iam supra paucis attigimus, & pluribus, atque manifestiùs declarabimus alibi.

Ergo q̃ sunt stiptica, atq; extrinsecùs colorē viridē, seu vitriolatū habent cum interna aciditate, & rubore quodā, vt apparet in granatis, berberis, & limonib. certum est ea id habere à vitriolo, & à sale armoniaco acido naturæ vitriolū.n. extrinsecùs viret: & intrinsecùs si artificiosa anatomia facta inspicias, rubet. Sic quoque ex cortice p̄dictorū fructuū vt pote granatorum extrahere licet substātiā quā p̄ximè ad vitrioli naturā accedētē.

Et liquor qui ex illorum granis rubris elicitur aut ex limonum aut fructuum berberis succo, habet vim dissoluendi perlas atque corallia perinde ac spiritus vitrioli: Hócque fit virtute salis armoniaci acidi naturæ, & per naturam mixti: sed ita mixti, vt industria artificis separari poßit, ita vt tandē sale illo armoniaco, elicito liquor ille fiat dulcis & potabilis, sálque separatim remaneat, quod tamen denuò cum aqua fontana, vel quauis insipida mixtum, illam reddat acidam. Aciditas illa seu sal armoniacum spirituale non tantùm reperitur in vitriolo, sed & in sale communi, in nitro immo in ipso etiam sulphure vt & in omnibus rebus. Námque illa aciditas illud ipsum est, quod sulphur coagulat, quod copiosè in eo reperiatur. Nam sine eo sulphur ipsum non vnitum cohæreret, sed fluidum esset, vti reliqui liquores oleaginosi. Idem sal armoniacum naturæ nobis manifestatur per extractionem illam olei acidi, quod ex sulphure elicitur: cuius natura longè est alia, quàm dicti sulphuris: tantum enim abest vt flammam concipere poßit, sed è contrà impedit etiam vel ipsúmmet puluerem pyrium aliàs sclopetarium dictum, ne & ipsemet ab ignis contactu inflammetur, vt iam suprà dictum est.

Idem liquor æquè, atque verò haud minùs, ac succus limonum, berberis, aliúsve eius naturæ dissoluit perlas, atque coralliun, idque virtute dissolutiua eiusdem salis armoniaci naturæ quod continet. Idem, & simili prorsus ratione præstat

acetum.

acetum. Quippe vinum(quod supra reliqua vegetabilia est de natura vitrioli, vti monuimus suprà) plurimùm continet prædicti salis acidi naturæ. Hæc qui exactè perpenderit, promptè, & ex veris fundamentis dissoluet quæstionem de vera, & genuina aceti qualitate, quæ quæstio plurimos medicos doctißimos diuexauit. Virtus quippe dissoluens quæ in aceto apparet, vel ex eo quoque quòd terræ iniectum velut bulliat, arguunt eius naturam esse prorsus calidam. Alij contrà frigidum existimantes acetum summum statuunt remedium ad extinguendas, reprimendásque inflammationes externas. Item ex gustu acido,quẽ omnino effectum frigiditatis autumant, atque adeò ex eo,acetum frigidum esse concludunt. At verò hæc controuersia facillimè tolli potest ab iis, qui habent cognitionem perfectam salis armoniaci naturæ,quod acetum cõtinet in se. Hoc enim sal, vera est causa virtutis eius dissoluentis. Quoniam autem idem sal vim habet coagulandi spiritus,& dissoluendi corpora,iccirco efficax est, atque remedium singulare ad inflammationes tum internas,tum externas.Etenim coagulat exhalationes nitro-sulphureas,quæ inflammationes illas excitant. Nam ex solis spiritibus, siue nitrosis, siue sulphureis ex sale nitrosulphureo seu tartaro corporis nostri emersis, atque in euaporationes elatis eiusmodi ardores,atque symptomata febrilia efflorescunt. Id quod nõ efficitur dum illi spiritus in propriis corporibus seu fœcibus

tartareis adhuc colligati, & quasi in iis sepulti iacent. Quod si manifestiùs cognoscere voles vim corrosiuam, atque inflammantem dictorum spirituum, respice ad aquas fortes cõmunes (quæ nihil sunt aliud, quàm spiritus nitri, atque vitrioli) quas videbis dissoluere argẽtum, aut aliud quoduis metallum solidissimum. At si vel centum libris vitrioli, & nitri, (vt sunt in sua natura, atque corpore) addas vnicam tantum vnciam argenti, hoc tamen non dissoluent vnquam. Patet igitur vires eiusmodi violentas inesse tantùm spiritibus à corpore suo separatis, euaporatis, vel dissolutis: quas vires nullo medio tutiori auferes, atque supprimes, quàm si rursus spiritus illi incorporentur ac coagulentur. Hoc autem præstat sal illud armoniacum acidum naturæ quod in aceto vt & in omnibus rebus aciditatem habentibus inest. At sunt fortè, qui proprio nos iugulaturos gladio existimantes, eodem exemplo à nobis allato inferẽt, eiusmodi essentias à Chymicis paratas ferè omnes esse spirituales, & per consequens remedia violentiora naturæ, quàm par sit: nec satis tutò proinde posse exhiberi. His ita responsum velim. Non esse eandem rationem, ac proinde conclusionem ineptam. Nam si vel spiritum vitrioli, aut salis petræ assumamus, qui verè sunt spiritus participantes de igne terrestri: eos tamen aut dulcorari, atque familiariores naturæ reddi posse aut certè misceri cum iusculis, aut liquore aliquo conuenienti. Tum gratissimos futuros,

turos, hoc est sapidissimos, atque benignos, non sine insigni interim virtute, atque efficacia. Quin ipse quoque limorum succus per se solus copiosè exhibitus stomacho nocere potest. Quapropter vel cum liquore aliquo, vel cum saccaro commiscere, & in syrupum, vel iulepum redigere solemus, ventriculo non minùs vtilem, quàm gratum. Sed notior est hodie virtus spiritus vitrioli, atque à probatissimis diuersarum regionum medicis commendatus, quàm, vt eius dignitati ac laudi quicquam detrahere possint ignari. In Gallia præsertim nostra iam passim audio celebrari à pluribus ad ardores, & febres extinguendas. Et meritò sanè. Est enim & ad has, & ad alias plurimas etiam contumacissimas ægritudines singulare remedium, vti suo loco tradetur, sed à medico experto exhiberi par est: non ab empirico, aut tali aliquo qui mortes (vt cū Plinio loquar) per sua experimenta facere consueuit.

Porrò spiritus acidus ex solo nitro, aut sulphure (inter salia metallica) elicitus, eiusdem est naturæ, atq; proprietatis. Nā & hi haud minùs, quā ille cōducunt ad extinguendas cuiuscúmq; generis febres. idque virtute sua coagulatiua, qua sulphureos, & excādescētes illos nostri corporis spiritus domant, atq; coagulāt. At rursus nos multa reprehēsione dignos iudicabūt alij, q̄ suprà diximus, vnū idemq; sal armoniacū acidū esse virtutis dissoluentis, atque coagulantis: qui cum effectus sint contrarij ab vna eadémq; causa ꝑcedere

neutiquam possunt, iuxta commune dogma philosophorum. Sed rectè istud à nobis dictum est: & ita dictum volumus: Ac dicimus denuò sal istud armoniacum naturæ acidum, de quo loquimur, & dissoluere corpora, &, quod magis est admirandum, coagulare spiritus: immo, quod omnem prorsus superet admirationem, in media etiam flamma. Ac de dissolutione non maximoperè à nobis istud probari necesse est, cùm illud constet vel mulierculis harum rerum studiosis. Spiritus námque vitrioli (vt hoc addam propter ignaros) aut sulphuris, aut nitri acidus, benè præparatus, atque ab omni terrestritate separatus, vel in vola manus, dissoluit corallos, atque perlas. Ex qua dissolutione insigne remedium paratur ad fluxus hepaticos, lientericos, dysentericos, vbi hepar opus habet prompta corroboratione. Sed ritè parentur necesse est secundùm formulas infrà à nobis descriptas. Eadem planè dissoluentia parantur ex succis limonum, granatorum, berberis, ribes, debitè, ac conuenienter depuratis à fœcibus suis terrestribus, quæ dissoluentem facultatem non parùm impedire solent. Nec minùs idem præstat acetum optimum destillatum. Hæ námque omnes sunt aciditates armoniacæ, seu vitriolatæ, ac perinde vim habent dissoluendi iisdem rationibus, vti dictum est.

Sed de contraria huius aciditatis facultate, contrarióque priori effectu coagulãte, (quem harum

rerum

rerum ignari mirabuntur) nunc à nobis verba fieri tempus suadet,& ratio. Quamuis nec in his magno opus sit ingenio, aut multiiuga vestigatione. Nam vel mediocriter in arte spagirica versati,atque vix semestres quidam Chymici, aut ipsi etiam vulgò pharmacopœi istud norunt, & viderunt in præparatione (quam vocant) mercurij, seu argenti viui vulgaris. Cuius liquorem ac fluidam naturam nulla frigiditas exterior, nullũ gelu elementale,quantum quantum tandem fuerit, congelare potest, aut fixum reddere. At si cũ solo vitriolo mediocriter calcinato sublimetur, fiet, vt mercurius, qui coagulationem, tanquam perfectionem suam appetit, virtute quadam magnetica (sicut apicula roscidum illum liquorem ex floribus, vt inquit Ripleus) attrahat in se illud sulphur, aut sal armoniacum naturę acidum fitq; eius beneficio ex fluido, solidus, vt & facillimè manibus contrectari possit. Qua in forma constitutus vulgò sublimatum appellatur. Sed, vt perfectior euadat, artifices maiorem curam adhibentes, addito huic nouo vitriolo, reiterant sublimationes, vt denuò ex eius sale armoniaco naturę impręgnetur. Ita tandem solidus euadit, & lucidissimus instar vitri alicuius Crystallini Venetorum. Philosophi Spagyrici hunc mercurium ita prętaratum, possunt rursus exuere suo coagulato, seu sale armoniaco naturę acido. Nam aquę iniectus eam omnino reddet acidam, quod proprium est omnium salium.

Quo facto, mercurius suo acore coagulante spoliatus, redit in pristinum statum, fitque rursus ex fixo mobilis, & fluxus: Sed perfectè depuratus; nec ampliùs mercurius, seu hydrargirũ illud vulgare, sed mercurius philosophorũ.

Iam verò si aqua prædicta exhaletur, vt restet tantùm liquor acidus similis spiritus vitrioli, habebis liquorem quouis spiritu vitriolato excellentiorem ac verè spiritualem. Sic pro magno veneno, quod admixtum erat mercurio (quod tum nihil erat, quàm quidam quasi ignis terrestris corrosinus) nunc habebis verum spiritum vitrioli, cuius maior pars eáque melior euaporat, consumitur, aut deperditur, si modo, & ratione, quâ solent vulgò, igne illo magno, & violento per retortam extrahatur. Talis spiritus ea ratione, qua dictum præparatus, ingens est, specificum, solus domator epilepsiæ, si non ab ignaro empirico, sed à medico, vti par est, cum liquore aliquo appropriato administretur. Atque hæc est vna probatio virtutis coagulantis mercurij. Eadem eius vis coagulatiua manifestè apparet in præparationibus, quas præcipitationes vocant, quæ fiunt cum spiritibus acidis vitrioli, atque sulphuris, quorum beneficio in puluerem redigi potest, quod non facilè fit ab igne. Sed, vt constet hanc coagulandi potestatem armoniaci acidi naturæ non tantùm esse in mercurium, (in quẽ hãc vim exercere potest,) neutiquã verò in spiritus nitro sulphu-

ſulphureos corporis noſtri, cum quibus argentũ viuum nullam habet ſympathiam, atque conuenientiam) oſtendemus illud alia quadam demõſtratione manifeſta, atque veriſsima: vti conſtabit experiri volentibus: eóque ſimul experimento docebo ad minùs excellens remedium ad gangrænas, & omnia vlcera cancroſa, & phagedenica, ſi ſuſpectum ſit, quod intra corpus aſſumatur propter vrinã ingredientem. Accipe vrinã pueri, aut adoleſcentis vinum bibentis, bonam quantitatẽ: depuretur ſecundùm artẽ: cui adde vitrioli Romani, aut Hungarici (his.n. melior fiet operatio) duplum. Pone ad digeſtionẽ in B.M. tepido per ſex vel octo dies, in vno, aut diſtinctis alẽbicis vitreis. Nam multa opus eſt materia. Hac digeſtione peracta augebis ignẽ balnei, vt bulliat aqua. Mox impoſito capitello, adhibitóq; recipiẽte deſtillabis aquam. Ac ea quidem, quæ primo exibit erit inſignis aqua ophtalmica. Secunda priori paulo acrior, ad dolores podagricos tepidè cum linteolis applicata confert. Eſtque hæc vna antipodagricarum mearum. Perge ita vrgendo calorem balnei, aut etiam per cineres calidos, donec materia in alembici fundo reſtet inſtar mellis. Quam poſtea infundes in vas ferreum, & adhibito igne ſpatula ferrea continuo agitabis, ne adhæreat: hócque eoúſque continuabis, donec omnis liquor vi ignis exhalarit, & reſideat ſolum ſal vitrioli, atq; vrinæ in fũdo ſiccũ, & in maſſa quadã.

Hanc puluerisatam in cornutam benè lutatam immittes adhibito amplo recipiente optimè obsignato, ne spiritus exhalare posſint: admoue ignem vehementem, quali opus est ad parandam aquam fortem, aut spiritum vitrioli. Sed tamen ita moderandus est ignis per gradus, donec ad summum perueniat, vti ars postulat. Et videbis tandem recipientem impleri spiritibus albidis vndique, qui in summo illo calore, tanquam in nubibus aëris, congelabuntur in glacies quaquauersum per recipientis capacitatem dependentes. Haud secus sanè ac præ ingenti frigiditate hyemis, & aëris, nubes, atque vapores in niuem glacialem seu squammulas congelatas arboribus adhærescentes conspicimus: ita spiritus hi salis, ignis non frigoris vehementia, concresunt in glaciales illas particulas, & quasi in media etiam flamma. Sic duo hi prædictorum salium, vulgò philosophis pro calidissimis habitorum in glaciem congelantur per virtutem coagulatiuam salis armoniaci acidi naturæ, quem in se continent. Hæc glacies adseruari potest in modum salis nitri. De qua, si scrupulum vnum, aut dimidium exhibeas in iusculo, vino, aut liquore conuenienti, ingens erit remediũ ad omnes obstructiones hepatis, atq; lienis, prouocat vrinas, & est specificum remedium ad dissolutionem calculi. Eadem glacies redacta in aquam (nam conuertitur facilè in humido) insigne atque præcipuum est est remediũ ad in-

ad inflammationes & gangrænas, quas subitò extinguit. Ex hac tam pulchra atque nobili experientia, omnis verus philosophus ac medicus argumentum eliciet vlterius philosophandi atque inuestigandi, quàm solet vulgus: sicque certiùs disquirere poterit de causis coagulationis calculorum, qui ex iisdem salibus aut tartarea materia in diuersis partibus corporis nostri procreantur. Idem sagaciùs inquiret in alios plures morbos qui fiũt ex coagulatione prædictorum spirituum acidorum aut vitriolatorum, vel ex euaporationibus aliorum salium acerrimorum, à quibus inflammationes & dolores podagrici efflorescunt, atque tandem tophi, ex virtute interna condensantium prædictorum spirituum. Ex his quoque facilius patebit remedium mitigandi, atque artificium dissoluendi eiusmodi calculosa, si attendamus & consideremus diligẽter in quo latitet virtus illa acris, atque dissoluens, in quo item proprietas coagulatiua dictorum spirituum.

Eadem contemplatio occasionem subministrabit inquirendi in diuersa meteora, quæ fiunt in microcosmo, homine, inquam, ex continuis illis vaporibus atque exhalationibus, quæ ex inferiori ventre, (quem meritò cum terra compararueris) in aëream, hoc est, superiorem corporis nostri regionem, cerebrum, inquam, subleuantur. Ita patebit ex solis vaporibus mercurialibus in nubes à cerebri frigiditate condensatis, nec digeri, aut dissipari ab eo potentibus: modò pluuiæ

moderatæ ac simplicis specie, modò densissimarum nubium aut cataractarum in modum descendere: vnde catarrhi mites, aut violenti, quos suffocatiuos nuncupant, quòd materia vno quasi quodam impetu in partes vitales procumbat. Denique ex iisdem contemplationibus hauries veram originem ventorum, grandinum, niuium, à quibus tinnitus aurium, paralypseis, apoplexiæ, & similes morbi, à vaporibus mercurialibus condensatis excitantur. Quorum sanè morborum causa non tantùm, quod vulgus facit, ad frigiditatem referenda: sed etiam respiciendum ad aciditatem hanc salis vitriolati, quæ vaporibus illis mercurialibus permixta, eosdem repente, & quasi de improuiso coagulare atque conglaciare potest, vnde apoplexiæ, & eiusmodi morbi producuntur. Nam vel exemplo è corpore nostro ex prompto, hoc est, vrinæ, facilè patet, qualis istis humoribus mercurialibus acido sale permixtis insit vis coagulandi. Quapropter hoc simpliciter nobis concedi necesse est, quod diximus, sal armoniacum naturę acidum habere vim dissoluendi corpora, & coagulandi spiritus, vt in prædictis experimentis aliunde explicatum est.

Sed erit fortè sciolus quidam nasutulus, & qui vix ac ne vix quidem limen philosophiæ salutauerit, qui magna confidentia nullo pudore (vt nō ita pridem à quodam sesquiasello, temeratissimi interim ingenij, homine factum) contrà nos insurgere & occlamare ausit, in corpore nostro

haud

haudquaquam reperiri naturam vitriolatam, aut tale aliquid simile. Sed hunc, aut eiusmodi homines sufficienter & æquanimiter (si discere non recusauerint) illud docebimus in opere nostro de recondita rerum natura, artísque perfectione: vbi & hoc, & plurimas alias vtiles, & vero medico necessarias quæstiones declarabimus. Sed ne vel hîc sicco pede prætergressi videamur, tribus tantùm verbis dicam. Primò omnium exactè considerandum suadeo, quis sit ignis ille naturæ, quis sit ille coctionis cibi in ventriculo author, qui eundem dissoluit atque immutat, & tam exiguo quidem tempore, quod nec aqua bulliens, nec ignis elementaris quidem præstare possit, vel longo. Rursus considerent quæso causam famis caninæ quæ tam promptè consueuit omnem cibum in ventriculo consumere, vt ne terminum quidem, aut spatium legitimum naturę concedat nutriendi sui: vnde fames ista insatiabilis. At ex vulgi opinione licet aliquis hoc fieri ab humore quodam acido & melancholico, qui lateribus iniectus interdum ebullit haud aliter ac fortissimũ acetum, vel potiùs sicut oleum vitrioli, aut aliud simile quiddam deuorans atque dissoluẽs. Enimuerò sanè si aciditas illa diligentiùs fuerit considerata, & per anatomiam philosophicam inspecta, à bonis & candidis facilè iudicabitur, non ineptiùs dici vitriolatum, quàm melancholicum. Quinimò longè etiam meliùs: cùm melancholia talia nec possit, nec præstare soleat, nisi per acidi-

tatem suprà dictam. Hac enim loquendi ratione, longè meliùs exprimitur virtus dissoluens, reliquæque proprietates, quod facilè patebit ei, qui examussim omnia considerauerit. Et quid prohibeat tandem vitriolatas eiusmodi facultates, vel humores appellare, cùm constet omnibus suis proprietatibus atque viribus ad naturam vitrioli accedere? Nimirum liberum est, & concessum vulgò medicis bilem appellare æruginosam, vitellinam, porraceam, propter affinitatem rerum, à quibus ista nomina mutuata est: Eccur igitur nō & nobis integrum sit idem faciendi, & humores vitriolatos appellandi, quod de natura vitrioli participent? Sed redeamus ad meteora quæ fiunt in corpore nostro: & iam locuti sumus de iis, quæ excitantur à vaporibus liquorum mercurialium, quæ cum aqueis similitudinem habent, atque etiam cum iis, quæ ex meris terræ vaporibus fiunt in macrocosmo. Restat nunc, vt etiam de aliis aliquid tradamus. Quemadmodum igitur exhalationes sulphureæ, nitrosæ, vel antimoniales ex terra in aërem atque nubes subleuatæ, causant meteora ignita, vt fulgura, fulmina, tonitrua, cometas, & his similia: Ita quoque in corpore nostro à fumis atque euaporationibus fuliginosis ex sanguine retorrido & adusto, atque à tot támque diuersis tartareis sulphureis, atque nitrosis (quibus viscera nostra scatent) effumationibus excitatis, similia producuntur meteora. Eiusmodi quippe materiæ fuliginosæ, vel in ipsis hepocondriis,

à ven-

à ventilatione præpedita æstuantibus, subortæ, vel à calore immodico & febrili excitatę, tandem efferuntur & subleuantur in cerebrum atque ignita in eo suscitant meteora, manias diuturnas, phrænitides ardentes, melancholias pertinaces, deliria, dolores capitis, epilepsias, & id genus plura. Horum quædam, ob materiæ fuliginosæ tenacitatem, aut copiam longo tempore durant, vti mania: quædam citiùs finiuntur, vt phręnitides: quædam ferociùs hominem exercent, quędā mitiùs, nempe prout materiæ prædictæ fuliginosæ, vel plus, vel minùs fuerint acres, abundantes, adhærentes, salsæ, sulphureæ, aut talis eiusmodi qualitatis magis, vel minùs inflammabilis, vel quacúmque alia ratione noxiæ. Est enim magna istarum materierum fuliginosarum diuersitas: Haud secus sanè, ac ipsorum etiam lignorum cōbustorum differentes fieri fuligines videmus, nēpe alias tenaces magis, alias salsas, sulphureas, & eiusmodi diuersitates. Eadem diuersitas etiam apparet in separatione spirituum tartareorū cereuisiæ, defrutorum, vini, hydromelitis & similiū potuum, quorum diuersitas, vel ex odoribus nares ferientibus abundè manifestè apparet. Ita in salibus quoque, sulphuribus, & oleis, quæ destillantur vaporum diuersitas (qui nihil aliud sunt, quàm spiritus à diuersis materieb. tartareis producti) satis manifestè declarat. Horum námque alij sunt acuti, alij acidi, alij mordicantes, alij fœtidi, alij odorati, quidam tantæ acrimoniæ, vt vel

ſolo odore ferientes cerebrum, moueant ſucceſſiones, & ſternutationes extraordinarias, aut alia quacunque ratione oblædunt cerebrum, vel obfuſcando ſpiritus, aut obtundendo, & conturbando: vel ſulphureis illis fumis, aut narcoticis, quales ex plurimis carbonibus excitari ſolent, ſopiendo: vt videre eſt in plurimis, qui eiuſmodi carbonibus aſsidentes quodammodo lethargici euadunt, aut quomodocumque cerebro vehementer perturbato. Eædem conſtituendæ differentiæ in antimonialibus, arſenicalibus, & mineralibus humoribus, vel vaporibus, idque ex eorũ effectu, vel ſeptico, vel certè cauſtico, quod prædicti fumi continent beneficio ſalis. Tales acres fumi plus ſatis ſæpè oculis noſtris innoteſcunt, quibus & dolores, & inflammationes, & fluxiones acritudine ſua accerſunt, nóſque ſæpè, ceu altera quædam Xantippe aut fœmina rixoſa perturbatrixque è domo noſtra expellũt & arcẽt. Hinc ex ea fumorum diuerſitate diuerſa ſuboriuntur ſymptomata, diuturnitate, malignitate, atque vehementia magis, vel minus infeſtantia, idque pro natura, minera, atque conditione qualitatis, vel quantitatis exhalationum, & earum ſubſtantiarum, quæ cum iis ceu vehiculo quodam ſubleuãtur. Rurſus quoque videmus in viſceribus terræ microcoſmi non minùs, quàm macrocoſmi, in ventribus, inquam, eiuſdẽ ferè effectus fieri meteororum, tam aqueorum, quàm igneorũ. Exemplo ſunt tympanites, hydrocele, itémque flatus ab in-

ab infarctibus inclusi, viscera & partes internas concutientes quæ omnia ventos, pluuias terræq; motus præclarè repræsentant: Aquæ verò intus aut inter cutem, mare, flumina, fontes, & riuulos. Denique & ignita meteora variè fiunt etiam in homine ab exhalationibus spirituum nitrosorum, & sulphureorum, qui inflammati, tot febriũ excitant diuersitates, tot inflammationum. Nascuntur etiam in homine diuersæ substantiæ metallicæ, vt arenæ, lapides, seu calculi, qui in variis visceribus, atque capacitatibus ventriculi, fellis, quisque in splene, hepate, intestinis articulis, ac in ipsis etiam pulmonibus, atque cerebro procreari solent, vt alibi fusiùs ostendimus quamuis frequentiùs id eueniat in renibus atque vesica, in quibus partibus sunt mineræ omnium fertilissimæ. Sed & succi concreti (quos vocant) gignuntur in humano corpore: vt diuersa sulphuris genera, saliúmque præsertim plures differentiæ, vitriolata, aluminosa, nitrosa, gemmea: sal gemmæ, aut sal commune salsum, efflorescit in pituita salsa: sal armoniacũ acetosum, in pituita acida, itémque in quadam specie melancholiæ acidæ: sal vitriolatum æruginosum, in bile æruginosa: sal aluminosum pungens, & stypticum, in pituita vitrea, eiusdem met qualitatis prædita: sal nitrosum amarum in bile amara: vrinæ quinetiam penitùs nitrosæ materiam nitro simillimam repræsentat: reperiuntur & in microcosmo, perinde ac in macrocosmo, plures aliæ salium differentiæ: sal sac-

carinum in dulci pituita: itémque ſal arſenicale & ſepticũ in humoribus malignis, & peſtilentibus. Ex quorum ſalium reſolutionibus, ſed maximè ſtypticorum, fiunt quædam ſpecies colicæ, quæ tandem in contracturas denegenerant. Ex corroſiuis diſtincta dyſenteriarum genera oboriuntur: ex acribus & ſalſis, ardores vrinæ: ex acetatis orexes ventriculi: ex arſenicalibus authraces carbunculi, itémque vlcera cancroſa, phagædenica, dyſepulotica & ſimilia. Ex eorundem verò coagulationibus fiunt arthritides, calculi, ſcirrhi, & varia obſtructionum genera, prout ipſæ tartarorum, ſaliúmque, quæ in corpore noſtro gignuntur naturæ euariant. Sed vt prædicta omnia explicentur meliùs, & clariùs appareant etiã ad ſenſum (cum ex his emenda ſit vera exactáque cognitio cauſarum morbificarum, qua ſine fruſtra remedia quæruntur, aut adhibentur, ſubiiciemus quaſdam demonſtrationes manifeſtas, & ad ſenſum patentes. Sed breuiter, cum ampliorem ſpecialiorémque iſtorum tractationem reſeruauerimus ad opus noſtrum de recondita rerum naturæ, &c.

Notum eſt, & in confeſſo omnibus, vel edicto ſummi medicorum dictatoris Hippocratis: corpus noſtrum conſtare ex continentibus, contentis & impetum facientibus. Continentia ſunt partes ſolidæ, atque firmiores, vt oſſa cartilagines, ligamenta, carnes, quæ continent, & quaſi coërcet partes molliores. Contenta rurſus in duplici ſunt diſcri-

discrimine. quædam sunt impetentia, exhalantia, impellentia, seu impetū facientia: (vt loquuntur medici) quædam humectantia, effluentia. Prioris generis sunt spiritus balsami nostri radicalis, quos spiritus innatos vocant, siue pacti alicui infixi hæreant, seu per vniuersum corpus diuagentur, generati ex substantia purissima, atque spirituali liquoris sulphurei, & salis alimentorum vitæ nostræ. Spiritus rursus subdiuidunt in naturales, in vitales, atque in animales. Hi omnes vel genuini sunt, atque puri, vel impuri & fœculenti. Illi profectò naturæ sunt purissimæ, atque adeò æthereæ, & vitæ conseruatores. Hi crassi, atque impuri ad illos collati, obnoxij alterationibus, quippè qui de impuritate fœculenta mercurij, atque liquorum salis, & sulphuris alimentorum, plurimum participant: Ex quibus principiis nos constare supra docuimus. Humectantes partes sunt liquores mercuriales, aut id, quod vulgò humores nuncupant, tam naturales vtiles, & nutrientes, qui retinent aliquid de spiritu vitæ, quàm inutiles, & excrementitij. Effluentia seu exhalantia sunt halitus, quo nomine & vapores, quorum supra meminimus complectimur: qui nihil sunt aliud, quàm vel destillatio, & euaporatio illa humida, sublata ex parte aquosiori rerum humoralium seu mercurialium: vel exhalatio sicca rerum sulphurearum aut tartarearum atque salium corporis nostri. Et tales exhalationes nihil quoque aliud sunt, quàm fumi, fuliginésque spirituales,

ſed excrementoſi, ideóque ſuperflui. Nam præter primas illas ſeparationes, quas natura facit ex parte alimentorum craſsiori, & impuriori, per excretiones fœcum ordinarias: adhuc etiam in Chylo, ac in ipſo ſanguine humorum nobiliſsimis, ſunt quædam impuritates ſuperfluæ, quas proinde natura ſeparat. Ergo per euaporationes ſeparantur ſuperfluitates humidiores, & eæ tantùm, quæ in tertia concoctione ſeparantur, quæ aſsimilari nutriendis partibus nequiuerunt. Quapropter à natura expelluntur per ductus inſenſiles, poros inquam cutis, vt liberiùs perfletur & ventiletur ab aëre calor noſter naturalis, aut cordis feruor.

Superfluitates halituoſæ quoque æquè participant de ſicco atque de humido: hoc eſt his quæ ex materiebus ſulphureis, ſalſis, atque liquoribus mercurialibus exhalantur, atque euaporantur. Quarum quidem pars tenuior, & halituoſior per inſenſiles tranſpirationes: aquoſior per ſudores: ſordidior verò, atque ea, quæ maximè eſt fœculenta cutis ſuperficiei obhæret. Quod ſi verò iam eiuſmodi exhalationes fuliginoſæ retineantur in corpore noſtro (id, quod vel propter frigus ambiens adſtrictionémque cutis, vel propter locorum aut ætatis rationem, victus rationem intemperantem indéque enatam diſpoſitionem, aut cutis denſitatem ſimiléſve occaſiones accidere ſolet) tum fieri nequit, quin eiuſmodi corpora infinitis propemodum morbis aliis (præter eos,

quos

quos in meteororum aëreorum, atque terrestriũ microcosmi classem retulimus) fiant obnoxia.

Notandum verò etiam hoc loco, in omnibus istis euaporationibus, exhalationibúsque ordinariis, exhalare etiam aliquid substantifici nectaris vitæ nostræ, vel balsami radicalis spiritualis. Quę exhalatio, si fiat lentè, & absque omni violentia, vel vi quacunque, sed continuatione quadã spontanea, & naturali, protrahitur ętas nostra pedetẽtim interim declinando ad extremam vsque senectutẽ, donec omnis aqua vitę naturę oleúmve radicale (quod lampadi vitę nostrę fomitem prębet) suffocetur, aut extinguatur defectu aëris, & humidi radicalis, quo fouetur & sustentatur. At si exhalatio illa fiat vi, vel precipiti violentia, vt accidit in febribus colliquantibus, ardentibus, & affectionibus, atque commotionibus vehementissimis spirituum corporis nostri, vt doloribus atrocibus, extremis atrophiis, lipothymiis frequentibus, sincopúmque incursu vehementi, aut his similibus symptomatis) certè antè senectutem preueniri, adeóque lampadem nectarei illius olei vitę nostrę suffocatione extingui necesse est. Hinc mors præmatura plurimorum, & quodammodo violenta; violentię tamen causa, ab occasione interna oborta.

Quoniam autem apprimè conducit, & necessarium est vt rectè intelligantur ea quę de naturis in nobis contentis, (hoc est impetum facientibus, humectantibus, effluentibus, &c.) modò di-

cta sunt: maximè verò, cùm ex iis deueniamus ad cognitionem spirituum nostrorum, & humoris nostri radicalis, vel nectaris vitę, itémque ad causas conseruationis, prolongationis, destructionis, abbreuiationísque vitę nostrę: iccirco eadem omnia iam declarabo exemplo, quo ad certam perfectámque earum rerum cognitionem quiuis attentus peruenire queat. Nec magni hic facimus prę sumptiones, rationes probabiles, vel etiam authoritates, sed demonstrationem nostram in ipsis sensibus fundabimus, vt & ea quę à nobis dicta sunt, & videri, & palpari possint. Cui si quis porrò obstinatiùs contradicere non erubescet, illud Auerrhonis si bene memini, occinemus: Plus valet vnica experiētia, quàm plures rationes. Experientia autem fit sensu: & qui sensum negat, ille pœna sensus (vt ne quid grauius dicam) dignus est. Quid? quod ipse quoque Aristoteles omnis, demonstrationis, etiam illius τὸ διότι fundamentum in sensu esse dixerit, quis huic porrò repugnare audebit?

Ergo exemplo rursus assumamus vinum, cùm & illud exempli loco sumpserimus suprà. In hoc quàm quęso appertè, quámque manifestè apparet, eiusmodi separationes, & excrementa fieri? & propria quidem sua natura hoc facit, vt tantò facilius ex analogia hac, quam habet cum nostro sanguine, constet natura alterutrius, atque vtriúsque. Ex depuratione enim vini cognoscimus anatomiam vitalem nostri sanguinis: ex eadem

inno-

innotescit quinam sint spiritus nostri innati, ætherei, vt & calor noster natiuus, & humor radicalis: quæ duo corpus nostrum fulciunt, vitámque tuentur, & quorum adminiculo alter alterius opus habet: cùm humidũ illud radicale, sit pabulum, ac fomentum caloris, atque idem hic calor illius humidi beneficio subsistat. Ita hæc duo vndique spiritu perfusa, & quasi connexa, diffundũtur in omne corpus. Eodem hoc exemplo innotescet distinctio humiditatis vitalis nutrientis, ab inutili, & excrementosa. Denique constabit in effluentium genere, quænam sint humida, & quæ sicca; quæ ex iis, naturæ nostræ obesse, aut prodesse possunt. Ex qua quidem sanguinis anatomia plus proficiet (vt ego quidem arbitror) docilis lector, eo ipso, quòd & humores illos quatuor, ex quo sanguinem constituunt, referamus & certa quadam analogia conferamus. Sed ad rem tandem accedamus. Quando igitur vinum paratur, vuæ torculari primùm exprimuntur racemi: at pelliculæ & acini separantur, abiiciunturque. Mox sordibus, & recrementis inutilibus, partim hominum industria, partim ab ipsiúsmet vini natura reiectis: Vinum in cados infunditur, atque dolia. In his digestione facta, atque ebullitione simul etiam fœculentas illas crassioresque superfluitates suapte vi separat atque eiicit. Quo facto, vinum iam ferè factum est. Et potui aptum, atque nutritioni. Prima illa vini artificiosa præparatio (quæ viuaciorum separatione, & expreßio-

ne fit) nobis repræsentat quodammodo præparationem frumenti, in qua & farina, & palea separata, reliquum in farinam conteritur, vt nutritioni magis fiat idoneum. ita in ore nostro prima fit separatio carnium ab ossibus, & talium eiusmodi. Expressio autem fit ore, atque dentibus: mox masticatione ritè peracta cibus in ventriculum deuoluitur. Hæc est prima nutrimenti nostri præparatio analoga cum prima illa vini atq; frumenti: respōdétque id, quod stomacho committitur, ei vino, quod in dolia primùm infunditur, & farinæ iam factæ. Deinceps ergo in stomacho altera fit naturæ operatio: Illud enim, quod concipit stomachus concoquit, digerit, hoc est omnis generis simul mixtos cibos, sicut vinum in suo dolio, aut aliud quoduis genus potulenti, ex melle, fructibus, hordeo, aut aqua, cui varia incoxerint, parati: Stomachus itaque dolium illud naturæ est, in quo non tantùm ei demandata materia coquitur, atque digeritur, sed ab ea quoque separantur fœces tartareæ, & quicquid in eo est excrementitij per ductus à natura ad id destinatos. tandem multa purificatione peracta sanguis fit depuratus, rubeus fons & origo spirituum vitæ nostræ: haud secus, ac vinum ritè purificatum cæteris ferè, quæ nutritioni, ac restaurationi vitæ nostræ deseruiunt, præfertur. Sed pergamus.

Ex hoc vino arte & vel leuissimi caloris interuentu per vasa circulatoria, vt vocant, extrahitur ignis naturæ, quem comitatur humidum radica-

le: nempe aqua vitæ, ignea prorſus, atque æthe-rea, ac verè eſſentia quinta, tota ſpiritualis, & naturæ ferè incorruptibilis. Simili prorſus ratione beneficio ignis naturæ, & per circulationem, quæ à calore cordis atque hepatis fit, elicitur ac generatur in nobis ignis ille viuificus, ſtipatus, atque fotus proprio ſuo humore vnctuoſo, & radicali, qui eſt aqua vitæ, ac verum atque viuificum illud nectar, quinta eſſentia, & ſpiritus æthereus ferè, incorruptibilis fautor atq; cõſeruator vitę noſtræ. Illud etiam in prædicti vini operatione notandum hîc obiter occurrit, quódque animaduerſione quidem & admiratione dignum eſt, nempe quòd duo tréſve ſolùm carbones accenſi ſub ampliſſimo vaſe, ſeu cacabo impoſiti (quod viginti, vel plures vini heminas contineat) calefaciunt ipſum vinum, viniqueſpiritum ad deſtillandum promouent: cùm ex illo minimo calore, vel multo minor aquæ portio vix tepefieri queat. ſed, quod admirandum magis aut notatu dignum eſt, dum ille vini ſpiritus per coluurina, vt vocant, nempe per canales aut fiſtulas æneas oblongas & retortas, ad háncque deſtillationem aptas tranſcendit, eas, vt & ingens aquæ frigidæ plenum dolium, & ab igne ſatis remotum (in quo prædictæ fiſtulę madent) adeo calefacit, vt vix quis manum admouere queat. Quod ſanè ingenti calori, quem vini ſpiritus per prædictas fiſtulas tranſiens aquæ frigidæ impertit, tribuendum eſt. nam dum totus extillarit vini ſpiritus, etiamſi ſub prę-

dictum vas ignem multò vehementiorem adhibeas, calorem tamen illius aquæ in dolio contentæ ſenſim extingui & refrigerari percipies. Quod ſanè nobis in mentem inculcare debet, quænam ſit caloris noſtri emphyti ſeu ſymphiti proxima cauſa & origo: quippe hic calor ex continua & perenni circulatione ſpiritus viuifici ſanguinis noſtri in nobis excitatur. Hæc aqua vitæ dum tota tandem à calore quodam interno ſeu externo & violento deſtillata, aut temporis progreſſu penitus abſumpta eſt, iam proculdubio caloris illius viuifici extinctio tandem apparet, mórſque frigida ſubſequitur. Sed vt ad rem redeamus, Poſt extractionem veræ ac genuinæ aquæ vitæ, ſeu ſpiritus vini (qui eſt tota illa puritas trium principiorum hypoſtaticorũ (cuius liquor mercurium, flamma (quam promptè concipit) naturam ſulphuream, acumen verò, & vis eximiè guſtum feriens, ſpiritum ſalis armoniaci repræſentant: magna reſtat copia phlegmatis, ſeu liquoris mercurialis, qui continet quidem aliquid adhuc ſpiritus vini. At quod reliquum eſt, nihil eſt aliud quàm aqua inutilis, quę mox vapeſcat atque corrumpatur ſimili quoque ratione poſt extractionem aquæ vitæ, ac verè ſpiritualis ex ſanguine noſtro reſiduus manet in corpore humidus, & humectans ille liquor, quem partim alimentoſum, partim excrementoſum diximus. Reſtant vltimò, præter prædicta, fœces, ſeu reſidentiæ tartareæ, & nitro ſulphureæ, quæ in ſe multas

fœti-

fœtidas impuritates, vt & magnam salis copiam continent. Impuritates oculis, & tetri fœtores naribus satis supérque se produnt, dum diuersa ex his olea vehementi igne extillantur. At ex fœcibus calcinatis sal elicitur, idémque fixum cum proprio phlegmate, vt supra docuimus in operatione eiusdem vegetabilis. Sal istud volatile efficitur cum sale armóniaco volatili in proprio spiritu, seu aqua vitæ contento procedendo, vt iam docuimus. Similiter & in sanguine præter spiritum illum vitæ, & liquorem mercurialem (quæ duo re vera separari ab ipso sanguine, & ad oculum ostendi, post digestiones conuenientes, in calore Bal.Mar. qui fit analogus calori naturæ, vt meliùs & faciliùs constet, quomodo idem calor eadémque natura in nobis easdem faciat operationes & separationes) præter illa duo, inquam, quædam consistentia mollis liquidi instar residebit in fundo, in qua mellita consistentia multas impuritates inuenies, quas oculis & naribus percipies, si ad ignem cinerum calori febrili analogum materia prędicta exsiccetur. Quippe qui nidorulentus ac nitrosulphureus ille fœtor manifestè in nobis causat meteora ignita tam superiori, quàm inferiori corporis parte, aliáque innumera symptomata parit, vt ostensum est suprà. Sic ignis quoque vi, (haud secus, ac ex vino) ita ex fœcibus, & tartaro sanguinis, separari possunt sulphura atque olea picis in modum crassa atque tenacia: adhæc tanto fœtore abominanda, vt ne præsens

quidem præ abominando illo odore subsistere queas: ex quibus multa symptomata in corpore nostro suboriri posse quilibet facilè colligere potest. Quo peracto, restabunt cineres ex quibus elicitur sal, quod (virtute salis armoniaci naturæ) effici potest volatile, atque fieri id quod Lullius appellat lunariam maiorem, ad imitationem operis vegetabilis. Admirandum prorsus est hoc opus, ex quo fit vera mumia, medicina vniuersalis, verúsque balsamus naturæ conseruans atque restaurans. Atque hæc est vera atque vitalis anatomia sanguinis, quem non temerè, sed verè, & manifesta demonstratione, & quasi ad oculum ipsáque adeò autopsia innitēti ostendimus magnam habere cum vino analogiam: cùm verus philosophus ęquè ex vno, atque ex alio (licèt alterum maius artificium requirat) norit separare aquas vitæ penitus spirituales, quæ impetentia dicuntur: prętere a liquores mercuriales tam vtiles, quàm noxios, quæ humectantia: denique halitus & fuliginosas exhalationes, quæ effluentia appellantur.

Quod si igitur in vino, quo in dies vtimur ad nutritionem corporis, eóque puro & claro post separationem spiritus eius, videamus tot res heterogeneas, támque impuras: quanto, quæso, plures solidioréſque impuritates deprehēdemus in tartaro vinorum doliis atque cadis adherescente, atque ex fœcibus & residentia vini eiusdem? Qui eximiam illam tartari nigredinem, (quæ manifestatur in calcinatione eius) separationémque spiritus

ritus eius atque olei rubri, nigri, & fœtidi, quæ per destillationem fit norunt, atque intelligunt, hi luculenter satis testari, fidémque facere poterunt, quantus fœtor insit in ipsius sulphure: quanta item sit acrimonia eiusdemmet tartari propter sal, quod ex ipso extrahitur, atque oleum, quod fit ex resolutione eiusdem salis tartari. At hercle in eiusdem vini fœcibus, præter iam dicta, longè impuriora, fœtidiora, sordidioráque depræhenduntur, vt norunt plus satis illi, qui propter calcinationem earum, vt efficiant cineres, quos vocant clauellatos, extra vrbes in campos atque loca remota concedere coguntur, propter ingentem earum infectionem, atque fœtorem, quo & ipsa loca vicina infici solent.

Quid igitur mirum, vt ostensum est superiùs, si in sanguine quoque nostro post separationem veri spiritus, reperiantur tot res heterogeneæ, tot impuritates tartareæ, fœtidæ atque sulphureæ? quin inquam, eo etiã magis plures sordes insint, atque fœtores in plurib⁹ heterogeneis Chyli partibus, ex quibus primum ortum compositionis suæ, sanguis ipse traxerit? Tartarus ille est sanguinis, qui vasis viscerũ adhærescit. Iam verò fœcos Chyli nihilo aliud sunt, quàm tot, tantáque diuersi generis excrementa ipsius alimenti in diuersis corporis partibus existentis. Atque à natura omnino digeri, euinci expellique nitro sulphureæ illæ & tartareæ impuritates cum non possint viscera offerciũt, vnde grauissimorum morborum

ſeminarium, atque prouentus, vt vel hinc, ſi liberè fateri velimus, quod res eſt, cum magno Hippocrate dicere cogamur morbos, & radices, & ſemina in corporibus habere. Quod ex prædicta vini & ſanguinis analogia euidentiſsimè patet. Nam apparentibus innititur fundamentis & ad ſenſum patentibus ſignis ceu terminis quibuſdã, neutiquam verò imaginatione quadam dubia effictis.

Et quemadmodum videmus vernis temporibus, quando natura flores ſuos protrudit, vini fœces ipſo vino permiſceri, iſtud conturbare, & ſæpè corrumpere. Quemadmodũ in calore eximio ſolis aut ęſtatis ęſtu, pars calidior ſulphurea eiuſdem vini nempe ſpiritus exhalare poteſt, & ſolet, vnde eiuſdem vini corruptio conſequitur. Ita quoque iiſdem planè temporibus fœces, & tartarea illa colluuies ſanguini noſtro permixta eundem peruertit, atque corrumpit. Vnde morborum occaſio, atque prouentus multiplex. Nam & ab externo, & ab interno calore diſsipato ſpiritu ſanguinis, atque ſeparato, neceſſe eſt illum corrumpi, cui ſanè corruptioni, & ab eiuſmodi quidem cauſis obortæ, omnino plurimorum quoque morborum cauſa accepta ferenda potius, quàm nudis, & ſimplicibus illis qualitatibus. Sicut itaque docuimus in ſeparatione veri ſpiritus vini (qui nectare cœleſti, ac ſpirituali vitæ noſtræ ſymbolizat, vti dictum) plurimas eius impuritates demum innoteſcere: ita prorſus, ac eadem

dem ratione fit cum tritico, cum fructibus, & ex his paratis potionibus & cibis, & in vniuersum cum rebus omnibus vegetabilibus eodem modo procedendo, vt de vino diximus. Habent enim & illa non leuem cum sanguine nostro proportionem, iuxta illud: *iisdem nutrimur quibus constamus*, & vice-versa haud malè dicas, *iisdem constamus, quibus nutrimur*. Participat autem alterum altero magis, vel de hoc, vel de illo, exempli gratia, spiritu, liquore mercuriali, sale, fœcibus, fœtidis & inutilibus excrementis: quæ ratio, quod ex hoc, aut illo cibi genere laudabilior, aut illaudabilior sanguis generetur.

Ex hydromelite itaque (vt hoc exempli, & quasi superpondij loco addam) ex defruto, ex cereuisia, & similium potionum generibus, eorúmque fœcibus easdem præparationes, & separationes tam laudati liquoris, quàm fœcum, eodem planè modo, vt de vino docuimus fieri possunt: nec aliter ex his elici principia, & partes heterogeneæ, quàm ex illo. Denique ex omnibus iis, quę nutritionem præbent homini, ex quorum præparatione, atque separatione, facta demum cum sanguine nostro analogia longè fœlicius, ac melius morborum fontes ediscere poteris, quàm si, (vt vulgò consuetum) ad qualitates recurras, atque humores, & contemplatione quadam ingeniosiori, quàm veriori morborũ & symptomatũ causas & origines perquiras, atque decernas & placuit quidem ista de exacta & interna humo-

rum anatomia, eorum denique examine artificioso breuibus anticipari. tum, vt ex iis constet, vnde sint petendæ genuinæ signaturę rerum, veræ, & infallibiles morborum causæ, vt exinde omnem artificiosam componendi, præparandi, & administrandi medicamenti rationem (quam hoc opere quærere, atque docere intendimus) veri philosophi ac medici intelligant.

Sed tempus tandem est, vt id, cuius gratia susceptum est hoc opus, exequamur: nempè, vt doceamus modum parandi & concinnandi omnis generis medicamenta etiam secundùm rationem, & methodum dogmaticorũ. Subinde quid in vnoquoque rectè quid perperam passim hodie ab omnibus, atque in vniuersum in cunctis practicantium, & dispensatoriorum libris præscriptum sit ac in pharmacopœorum officinis fiat, graphicè depingamus, & commonefaciamus. Sicque nec veterem prorsus, nec omnino nouam, sed veterem φαρμακοποιΐαν restitutam, & plurimis nostris inuentis, experimentis, atque compositionum formulis, quibus fœliciter vsi sumus, adauctam demus, atque exornatam.

IOS. QVERCETANI CONS. ET MEDICI REGII, DE DOGMATICORVM MEDICORVM LEGITIMA ET RESTITVTA MEDICAMENTORUM PRÆPARATIONE

LIBER PRIMVS.

De medicamenti definitione & diuisione.

CAP. I.

MEDICAMENTORVM dogmaticorum restitutam præparationem, (in quam nũc incumbo) traditurus, operæpretium esse duxi aliquid de eiusdem medicamenti definitione, compositionumque caussis, specialius præfari. sed id breuissimè me facturum polliceor: exactiùs eadem alio opere discussurus.

Medicamentum igitur Galeno, & omnibus dogmaticis medicis, est omne id, quod naturam nostram immutare, & quocunque tandem modo vincere potest. Hoc autẽ vel simpliciter tale est, vel secundùm quid. Simpliciter tale purè medicamentum dicitur, quòd verè, & semper cum definitione modo allata adæquetur, & conuertatur. Secundùm quid medicamentum, nec ita propriè appellatũ dicere possumus omne id, quod cùm alimenti natura, quocunque tandem modo, vel aliqua sui parte participat. Eiusmodi appellantur

medicamenta alimentosa, & alimenta medicamentosa: de quibus aliàs, quę etiam si lubet commodè huc referri possunt. Medicamento velut è diametro est oppositum alimentum. Quidni? illud enim immutat, hoc simile fit. Mutare, & assimilare sunt contraria. Ergo, & illa, quę hoc efficiunt. Iam autem medicamentum de vtroque intermedio, hoc est de medicamento alimentoso, & alimento medicamentoso recedit, atq; participat: tantùm & alimentum. Sed id ea lege, atque omine, vt medicamento adfinius sit medicamẽtum alimentosum: alimento alimentum medicamentosum, cuius rei ratio infra dicetur.

De medicamento hoc opere propositum est agere, siue propriè, siue impropriè sumpto, non autem de alimento. Placuit id tamen hęc in tractationis limine ita distinguere, iuxta illud doctorum pręceptum: *Qui bene distinguit, bene docet.*

Iam verò omne medicamentum, aut simplex est, aut compositum. Simplex appellant medici, non tantùm id, quod purè, & simpliciter tale est, cuiusmodi ignis purus, aqua pura, & impermixta, aut tale quid aliud: & in Spagirica medicina, sal, sulphur, & mercurius: Sed quod ad composita collatum, tale esse videtur respectu eius, quod magis compositum est: vt veriùs, simpliciùs dicas, quàm absolutè simplex. Compositum autem est omne id, quod ex simplicibus prędictis concinnatum est. Vtriusque exempla hęc sunto.

Simpli-

Simplicia: Ex mineralibus; metalla, ſucci, lapides. Ex vegetabilibus: ſtirpes omnes, earúmque partes: radix, lignum, cortex, folia, fructus, ſemina, Iuli, excrementa, reſinę, gummi, herbarum ſucci, denique quicquid à ſtirpibus quocunque tandem modo procedit.

Ex animalibus, ſunt vel integra, vel partes. Integra ſunt ſcinici, oniſci, ſeu aſelli, lumbrici, ſcorpiones, cantharides, aliáque plurima.

Partes eorum ſunt: adeps, cornu, oſſa diuerſa, pili, ſanguis, excrementa, &c.

Hęc, inquam, omnia naturalia ſimplicia in officinis appellantur, nec vllam adhuc pręparationem experta. Sunt námque, & alia etiamnum in pharmacopœorum officinis dicta ſimplicia, non tamen à natura ſed arte parata, vt aquę ſtillatitiæ ſimplices, olea ſimplicia, ſyrupi ſimplices: & his ſimilia, quę collatione cum magis compoſitis eiuſdem formę medicamenti talia dicuntur: & viceuerſa, compoſita cum reſpectu ad illa. Quamuis etiam verè, & abſolutè hęc compoſita dici merentur. Horum omnium cognitio exacta medico dogmatico non tantùm vtilis eſt, ſed etiam neceſſaria, vel ipſo Galeno dogmaticorũ medicorum omnium coryphęo multis in locis illud atteſtante. [*com.3. in aph.1. ſect.5. & 6. Epid.*] Idẽ Galenus hanc methodum medicamenta pręparandi, atque componendi fusè ac doctè tradidit in ſuo opere de compoſitione medicamentorum ſecundùm genera.

Porrò medicamentorum omnium tum simplicium, tum compositorum materia, vel ex mineralium, vel ex vegetabilium, vel denique ex animalium familia depromitur, vt iam dictum est. Quorum omnium perfecta cognitio consistit in delectu, in præparatione, mixtione, compositione, quantitate, proportione, atque forma: Præterea in omnium tam simplicium, quàm cõpositorum administratione, atque vsu legitimo. Electio ex arte fit, indicatione sumpta à substantia medicamenti, vel, vt nuperi quidam profundius philosophantes voluerunt, à totius substantiæ proprietate, à qualitatibus omnis generis, earúmque gradibus primis, secundis, tertiis, quartis, horúmque latitudinibus: à quantitate, numero, figura, situ, loco: & postremò à tempore tum durationis, tum collectionis, quæ omnia breuitatis causa fusiùs hîc non exponemus. Sed de his consulendi sunt veteres, vt Theophrastus, Dioscorides, Galenus, Mesues, & alij, qui de medicamentorum præparandorum ratione scripserunt. Præparationem verò, mixtionem, compositionem, quantitatem, seu dosin, proportionem atque formam docemus in progressu.

CAP. II.

De causis compositionis medicamentorum, secundum doctrinam dogmaticorum.

NOn auaritiæ, aut hominum voluptatis inuentum est compositio medicamentorum,

vti

vti Plinius clamitat,& more suo, haud semel tragicè, tanquam officinarum commenta perstringit. Sed eorum, qui dogmaticam medicinã tuentur,atque sectantur, (quam suo loco, suo tempore, sua occasione ritè cum spagirica contemperatam, probatissimam, & nobilissimam censemus) summo consilio, summa prudentia, summáque tam necessitate, quàm vtilitate, adinuenta atque introducta. Nam & ipsæmet morborum vel simplicium, vel compositorum naturæ, qualitatésque contrariæ,& variæ circa eos intentiones, pro varietate causarum, symptomatum, partium affectarum,naturæ ægrotantium,conditionéque eorundem pro ætate,conditione,vigore, consuetudine: addam & illud si lubet, pro voluptate, & placito eorundem medicamentorum compositioni ansam præbuerunt, rationémque suppeditarunt.

Sed vt liberè fateamur, quod res est compositionis medicamentorum, præcipua causa fuit, & esse debet,vt commodiùs, citiùs,tutiùs,atque iucũdiùs morborũ cura procedat: iuxta illud,quod in votis habuit summus medicorum dictator.

--- *Citò,tutò,iucundè.* ---

At etiamnum vrgentior, & efficacior causa fuit, vt diligentiùs, & quo fieri potuit circunspecto artificio respicerent ad impugnationẽ causæ morbificæ: nimirum vt nunc influentem materiam repellerent, nascentem prohiberẽt, crudam coquerent, crassam inciderent, atque attenuarẽt,

infarctam liberaret, extirparéntque, vt eleganter hanc rem explicat Galenus cap.5.lib.1. de comp. med.secundùm genera.

Interim dum hæc omnia fiunt ad partium situm, naturam, robur vel debilitatem, respicere par fuit. Hæc,inquam,omnia occasionem,& necessitatem quoque pepererunt compositionis diuersorum medicamentorum. Sunt & plurimæ aliæ causæ,quæ hanc medicamentorum mixtionē introducere medicos dogmaticos coëgerunt: Nam,vt omittam alias plurimas,quid non mouit eos ad hoc institutum partium affectarum diuersitas, distinctáque conditio, ac interdum etiam contraria? Quid,inquam, antiquos compulit,vt sua πολύχρηστα pararent, atque concinnarent? quæ sanè ab ipsómet Galeno laudantur, & commendantur cap.7.secundùm locos & cap.1.1.de compositione simplicium secundùm genera.

Enimuero sanè, partis affectę præstantia eandem medicamentorum compositionem iure optimo sibi vindicauit: Hæc ratio, hoc indicium, ista denique necessitas (quam secundùm quid, & propter melius vocant philosophi)suasit,& quasi coëgit eos, vt affectibus vel ventriculi, vel hepatis accommodatis medicamentis, perpetuò resoluentibus, aut aperientibus roborantia, & modicè adstringentia coniungerent. Hoc sanè ipsémet præcipit Galenus, vt passim, sic potissimum lib. 1. de compositione med. sec. loc. cap. 8. & cap.15.l.13.meth.med.& cap.95.artis paruæ.

Sic

Sic medicamenta etiam ſæpiſsimè miſcentur, quę proprietate quadam ſpecifica partes reſpiciẽtes, aliorum vires ad affectas partes ferant: Sic in medicamentis, quibus in affectibus capitis vtimur cephalica admiſcemus, vt & in remediis quæ cordis, ventriculi, hepatis, lienis, & vteri affectibus conducunt, cardiaca, ſtomachica, hepatica, ſplenica, hyſterica admiſcentur, vt ex Galeno lib. de comp. med. ſec. gen. cap. I. intelligere licet.

Præterea miſcentur quoque medicamenta, quando ſimplicia propter ſui craſsitiem, aliámve quandam ob cauſam ad partem affectam internã non peruenire, aut certè vix & ęgrè pertingere poſſunt. Iccirco parant ſua oxycrata: & metallicis tritis acetum admiſceri iubet ipſemet Galenus, [*cap.* I. *lib.* 8. *de comp. med. ſec. gen.*] quò nimirum faciliùs ad intima vſque penetrare poſsint.

Sed & huic mixtioni ſimplicium ſtudere, ipſa quoque neceſsitas compulit dogmaticos. Nam cùm perciperent plurimis medicamentis ſimplicibus, maximè verò purgantibus ineſſe aliquam malignitatem, aut odoris, aut ſaporis ingratitudinem, neceſſe fuit admiſcere quæ & malignitatẽ corrigerent, aut ſaltem infringerent, & palatui, atque naribus gratiam aliquam commendarent, atque ingrati ſaporis, ac nauſeabundi moleſtiam vel reprimerent, vel certè quodammodo obfuſcarent. [*Gal. cap.* 3. *l.* 8. *ſecũd. loc. & com. in aph.* II. *l.* 2. *& de rat. vict. in acutis.*]

Et quoniam medicamenta non præparantur

ſolùm in rem præſentem, ſed etiam in vſus futuros, nempè vt quouis tempore, quauis occaſione ſint in promptu:ideò & his,& multis aliis de cauſis reſeruari debere cenſuerunt: idque etiam ex ſummi dictatoris conſilio.[*lib.de decenti ornatu*] Quare ne putredinem contrahant,ſuis compoſitionibus ea admiſcent, quæ humiditatem excrementitiam putredinis autorem, exiccent, & abſumant: vt ſic integra ad pluſculos non ſolùm menſes,ſed & annos, viribúſque valentibus conſeruare poſsint.Qua de cauſa mel,ſaccarum,ſal,& his alia ſimilia commiſcenda cenſent.

Porrò,ſi quis alias miſtionis,compoſitioníſque medicamentorum cauſas, & quæ ad legitimam medicamentorum mixtionem comparandam requiruntur, exactiùs ſcire velit, cõſulat Meſuem in principio Theorematis ſecundi. Exactè etiam legat Galenum in locis citatis, vt ſuam hac de re mentem conſequatur. Cuius tamen fundamenta, & inſtitutũ paucis etiã hoc loco libet delineare.

Galenus itaque poſtquam morbos ex intemperie ſimplici & nuda ſubortos, & cum materiæ affluxu introduxiſſet ſymptomatum manifeſtis iniuriis animum adhibens, humorúmque vitia, ex quibus morbi deriuantur, in ipſorum copia, aſperitate,viſciditate,craſsitie,mollicie, cruditate collocaſſet: iſtis aduerſa opponenda eſſe remedia ex lege contrariorum cenſuit. Itaque alteratis,& intemperatis, calida,frigida,humida,ſicca: cauſarum vitiis expurgantia, læuigantia, attenuantia, inci-

incidentia, relaxantia, constringentia, coquentia & his similia opponenda esse decreuit. Saporum proinde beneficio, deinde applicatione (vnde indicatio illa à iuuantibus, & lædentibus) & partim priscorum experientia, partim propria industria, aut etiam empiricorum partim analogica quadã ratione, atque coniectura ad eiusmodi virium atque facultatum cognitionem peruenit.

Iam verò postquam idem Gal. (qua erat summa industria atque ingenio præditus) deprænhendisset in vna simplicíque substantia interdum dissimilis, & contrarias inesse proprietates, hic correctione, atque retusione alterutrius obsistendum esse iudicauit: (quamuis contrarias illas qualitates leuiusculè tantùm & velut per transennam solummodò attigerit:) hoc autem aliter fieri non posse putauit, quàm admistione alterius alicuius, vel vnius, vel plurium. Rursus, quia in medicamentis simplicibus vel pauca, vel nimia inerat vis agendi, aut odores & sapores erant ingrati, aut facultates contrarię, omnia obstacula hęc sustulit mixtione, & compositione iam à nobis commemorata. Itémque violentis remediis proprias & anodynas correctiones attulit: venenatis & malignis confortantia, & cordialia adiũxit: ingratámque remediorum amaritudinem cum mellis, & saccari fœcunditate ab Arabibus deprompta, in quandam dulcedinem, sed vt ingenuè fatear, plerísque nauseabundam, transformauit.

Atque hæ sunt causę, & potissimæ rationes

dogmaticorum cur sua medicamenta miscerent, cur tot compositiones suis pharmacopœis paradas, & tot pixides, phialas, scatulas, atque ollas medicinis refertas ad vsum reseruandas præciperent: quibus non tantùm se addictos volunt, sed omnes reliquos, qui medicinam profitentur: empiricos appellantes illos, atque ignaros, qui hísce non tanquam delphicis quibusdam præceptionibus confidunt. At mehercle, vt non vsque quaq; improbo ordinem talem in arte præscriptum, ita tyrannidem inconsideratam omnino abdicandã censeo. Toleranda sanè esset vel illa, si non vt habet ἀδαγίον, vt plurimùm *aliud in scripto, aliud in pyxide*, reperiretur. Sed age vt constet etiam illud eorum nobis probari institutum, proponamus & per classes digeramus, quicquid, & olim, & hodie in officinis medicamentorum paratum, & adseruatum sit: singuláque, qua ratione fiant in officinis, quæ rectè quæ perperã perpendamus. Subinde si quid nouimus meliùs, publici commodi, & salutis ægrotantium, iuniorúmque medicorum (quibus hic noster labor totus dicatus esto) gratia, in medium proferamus: & nostris experimẽtis propria magna ex parte industria conquisitis, collustremus. Ita fiet spero, vt nec noua prorsus, aut nostra, sed veterum dogmaticorum medicorum placita rectè intellecta, restituta, nostrísque inuẽtis adaucta, nasutissimus quísque, & vel ipsémet Theon fateatur.

Cap. III.

Ordo & claßis omnium medicamentorum vel arte, vel ratione compositorum.

Consuetum est hodie officinis, & quasi in legem abiit, pharmacopœorúmq; hodie præcipuam curam summúmque studium esse nouimus, vt ad omnis generis affectus peculiaria sibi remedia parent, eáque in officinis, ceu thesauros quosdam, in vsum dogmaticorum medicorum adseruent. Nimirum vt fœlici operis successu, id postulante necessitate, in promptu statim habeant, quò artis nominísque sui dignitatem & gloriam augeant, atque tueantur. Veteres quidem, vt iam suprà monuimus, in domo sua conficienda curabant remedia, quibus in casu præcipiti vsuri essent, vel etiam ex tempore, si morbus daret inducias. At hodie, quia separata habetur ferè pharmacopœia à medicina, hæcque à liberali disciplina, non mirum si desciuerit (excusent, quæso, modesti & prudentis ingenij viri) ferè in mechanicam: quod pharmocopœorum inscitiæ tribuendum est, qui nullo iudicio consilióque medicorum doctorum directi, sua parant medicamenta. Sed aliter melius multo ab iis, qui reipsa veri sunt pharmacopœi, quíque nihil nisi ex arte & præceptorum authoritate & imperio ducti agunt, talia parari solent.

Aquæ
Vina tam confortãtia, quàm purgantia
Hydromelita
Oximelita, mellísque variæ compositiones
Decocta tum præparantia, tum purgantia, tum sudorifica
Syrupi
Opiatæ
Condita
Conseruæ
Sapæ & Rob
Electuaria mollia lenientia & solutiua
Electuaria sicca solutiua
Catapotia, seu pillulæ
Pulueres medicati
Confectiones cardiacæ, & ad varios morbos conferentes
Confectiones aromaticæ, seu species cordiales
Tabellæ
Trocisci
Antidota, & compositiones opiatæ somnum conciliantes
Collyria sicca, quæ Fief Arabibus dicuntur
Olea
Vnguenta
Cerata
Emplastra.

Sed

Sed præter ista sunt etiam plura alia, quæ in officinis vel ex tempore, vel sanè in paucorum dierum vsum preparari assueti sunt.

- *Epithemata*
- *Fotus*
- *Balnea*
- *Collyria*
- *Clysteres*
- *Decocta*
- *Varij succi vel liquidi, vel inspissati*
- *Emulsiones*
- *Scuti*
- *Sinapismi*
- *Suppositoria*
- *Pessi qui etiam à nonnullis Lyciniadi dicuntur,*

& plura alia, quæ idcirco pretereo, quòd trita sint omnibúsq; cognita, nec preparatione aliqua egeant, cùm in rem presentem prescribantur.

At in omnibus istis formulis variæ preparationes inseruiunt. nempe

- *Maceratio*
- *Expressio*
- *Digestio*
- *Infusio*
- *Pulverizatio*
- *Trituratio*
- *Coctio*
- *Solutio*
- *Mixtio, conseruatio, & similia.*

Quę omnia merę sunt operationes à pharmacopœi industria dependentes.

De his omnibus & singulis ordine quodam sumus acturi, suas pręparationes, pręparationúmque modos consuetos, & non consuetos, sed tamen ad artis pręscriptum conuenientes tradituri.

At verò sunt & alia quæ in officinis vulgò non non habẽt, suis tamen præparationum modis vel possent, vel certè tum ad gratiam, tum ad necessitatem & commoditatem interim, omniúmque medicorum honorem habere deberent. Cuiusmodi sunt

Diuersarum rerum

- *Extracta tum purgantia, tum roborãtia, & ad sanandos morbos specifica, vegetabilium*
- *Liquores mercuriales, seu spiritus aquei medicati, vegetabilium*
- *Liquores sulphurei, seu olea chymicè extracta medicata aromatum, liquorum, herbarum, florum, seminum, & diuersarum aliarum rerum vegetabilium*
- *Salia vegetabilum aperientia, detergentia, purgantia, & ad plures affectus specifica remedia*
- *Salia pyrotica, seu caustica vulgò dicta ex vegetabilibus comparata.*

Operas autem pharmacopœum scire decentia non tractant, aut certè rarissimè, & paucis in

locis,

locis, nisi ab industrio & harum rerum gnaro medico fuerint edocti: Vt sunt, Calcinationes seu incinerationes, dissolutiones, filtrationes, coagulationes, destillationes. Nimirum talia, & similia ad Chymicam, seu Spagyricam medicinam putantes, cùm tamen, & eadem sibi commodo, vtilitati, summóque honori sint profutura. De his omnibus autem eo ordine, ac methodo agemus vt singula suo tantùm loco, & vbi ars, & necessitas tractationísque series id postulat, perspicuè, atq; dilucidè explicemus. De his in nostra pharmacop. Spagyrica si Deus vitam cõcesserit plura dicturi.

Cap. IIII.

De aquis destillatis, & de destillatione in genere.

POsterior ferè ętas aquis stillatitiis maximè incumbit, vt eas parandi ars hodie mulierum veriùs esse videatur, quàm medicorum. Ergo methodo, & ordini nostro suscepto insistentes, dicamus priùs, quę, & quales aquę hodie habeantur in officinis: Deinde quomodo ab iis parentur. Tum in quo delinquant, & peccent in earũdem præparatione, & qua arte atque industria parari debeant aquæ stillatitiæ, clarè, & veraciter doceamus. Tandem plures pulcherrimarum, vtilissimarúmque aquarum tam simplicium quàm compositarum longa, diuturna experientia, atque industria multorúmque ægrotantium, cum salu-

te,atque ſolatio conquiſitarum, & in vſum tranſlatarum, deſcriptiones & præparationes aliquot proponamus:ſicq́ue caput hoc de aquis, ſecũdùm dogmaticam medicinam paratis, finiemus.

Sed antequam iſta omnia fiant, aliquid in genere de deſtillatione,& ad eam pertinentibus rebus,ac operationibus diſſerendum. Etſi deſtillatio Spagyricum ſit inuẽtum, vt in Spagyrica potius pharmacopœa de ea agi conueniat,ita tamẽ hodie non tantùm in officinis, ſed apud vulgus quoque innotuit, vt deſtillationis modum plurimos ſe intelligere putare videam, paucos verò, qui ea in re aliquid recti, atque perfecti ſapiant. Non poſſum itaque non ſummatim quæ ad illam pertinent,hoc loco opportuno complecti,maximè, cũm id pharmacopœi, quem informare, & corrigere intendimus, ſit opus haud minimum. Reliquum quicquid eſſe poteſt ſpecialioris conſiderationis in aliud, quod paramus opus reſeruaturi. Ergo Alchymia ſeu Spagyrica, quæ inter quatuor medicinæ columnas à nonnullis recenſetur, quæq́ue omnium corporum compoſitiones & diſſolutiones, eorúmque præparationes, alterationes, atque exaltationes patefacit, illa,inquam, & deſtillationis quoque inuentrix eſt, atque magiſtra. Vtitur namque ea ſeptem operibus,ac ceu quibuſdam gradibus,quibus,tanquam organis quibuſdam neceſſariis, rerum tranſmutationes inſtituit atq; perficit. Per tranſmutationem autẽ hoc in loco intelligimus, cùm res ſuam

formam

formam extrinſecam amittit, & ita alteratur, vt prorſus priori ſubſtantiæ, & formæ ſuæ priſtinæ non ſit ſimilis, ſed aliam nunc induit formam, atque aliam aſſumit eſſentiam, alium colorem, aliam virtutem, aliam denique naturam, & proprietatem. Exemplum eſto, vt cùm linteamen fit papirus: metallum vitrum: pelles ſeu coria gluten: herba cinis: cinis ſal, & ſal liquor: mercurius res mobilis admodum, quoddam fixum, vt cinabrium, & puluis. Septem autem iſti operationum gradus ſunt.

Calcinatiō
Digeſtio
Fermentatio
Diſtillatio
Circulatio
Subblimatio
Fixatio.

De quorū omniū vtilitatibus hîc maximopere à nobis diſſeri nihil attinet, cum eæ in hoc opere paſsim & alio opere exactiùs ſint manifeſtandæ, & aperiendæ. Quanquam autem ſolutio, & putrefactio, vt plurimum præcedat, aut certè præcedere debeat deſtillationem in ipſa praxi, placuit tamen primo loco de hac agere tanquam de principaliori operatione, communiori, & ad quam reliquæ ferè referantur, vel ſaltem propter eam fiant.

Hic multa dici poſſent de deſtillationis etymo: cur ſic appelletur: An deſtillatio differat ab

elixatione: item de antiquitate destillationis: de dignitate, eiusdémque vtilitate: An præstent destillata decoctis dilutísque. Sed ista omnia in aliud tempus sunt reseruata,

Destillatio autem, de qua hîc orationem instituimus, est liquoris aquei seu partis humidioris in halitus à calore extenuatio, atque sublatio, & ob frigiditatem aëris in aquam conuersio. Vel est puræ, & liquidæ substantiæ à dispositis adhæc corporibus extractio per calorem.

Arabes, & qui eos sequuti sunt complures nônnunquam appellarunt sublimationem latiori nomine, qua in sublime vapores ferũtur, sed Spagyricis haud satis proprio. Nam alius gradus est à destillatione diuersus, sublimatio, in qua in altum quidem vapores à rebus siccis attolluntur, sed nô vt in aquam degenerent: verùm vt sicciores puriores, splendidioresque fiant, adhæreántque ad vasis latera, & operculum. Neque enim, quod ad sublimationem propriè dictam pertinet, rostrato pileo opus est, nisi sit colligendi aquam animus, quæ exundabit. Itaque, vt ex rebus terrestribus partes puriores separentur, sublimantur sulphura volatilia, & salia volatilia. Cùm destillatio contrà in aquam fluentem, seu liquorem eas adducat, ex definitione destillationis facilè patet, quænam sint ea, quæ destillari possint. Cùm enim destillatio nihil sit aliud, quàm liquoris aquei, seu rei humidioris in vapores extenuatio, & in aquã conuersio: satis inde constat ea tantùm destillari

posse,

posse, quæ & humiditatem in se continent, & halitus emittunt, qui rursus in liquorem fluentem cogi possint. Peripateticę philosophiæ princeps Architectus Aristoteles constituit discrimen inter ea, quæ exhalant, & quæ euaporant. Nam exhalant, inquit, quæ à calido comburente fumum emittunt, in quo siccæ, & humidæ partes ita coniunctæ sunt, vt non tanquam duo, sed vt vnum calido subiiciantur, & diuelli vna pars ab altera non queat. Quamobrem huiusmodi fumus, neque madefacit, ob siccum combustum sibi iunctum, neque in spiritum vertitur, cùm distrahatur, dissipetúrque, sed magis inficit, quod in fumo lignorum videtur: qui, vt docet Albertus Magnus, ob siccum terreum adustum atro inficit colore, qui adhæret propter humidum, quod tamen cum exiguum sit, non continuus est, & durus apparet, nisi ab vnctuoso educatur. Tũ enim nidorem appellant, quemadmodum è pingui fuliginẽ: vt ex resinis ferè omnibus fit fuligo. Quid verò intersit inter pingue, & vnctuosum Aristoteles insinuat. Nam picem, ceram, thus, & quæcunque picem habent pinguia vocat: oleum autem, & quæcunque oleosa sunt, vnctuosa. Videtur itaq; ex his, quæ Aristoteles prodidit colligi posse, ligna, ossa, oleum, ceram, thus, & huiusmodi destillari non posse, cum horum fumi non madefcant, ex ipsius sententia: sed in aërem extenuentur, nec possint in aquam cogi. Oleum enim ex sententia Aristoteles, non incrassatur, neque eli-

xatur, quia non est vaporabile, sed exhalabile. Ad hæc cùm idem dicat mirrham, thus, & cætera, quæ lachrimæ appellantur terrea esse: quæ autem talia sint non exhalare, cùm nequaquam liquentur. Quapropter frustra eorum instituetur, aut suscipietur destillatio. Satis etiam perspicuè idem Aristoteles asserit mel, lac, oleum, salem, nitrum, & sanguinem in igne non euaporari, sed crassiora reddi: causámque adferens, ait, ideò id euenire, quod mel sit naturæ terreæ: & alibi, inquit, oleum esse aëreæ, atque terreæ, lac aëreæ & aqueæ & sanguinem (præsertim fibrosum) aqueæ, & terreæ, sed magis terreæ, sal, nitrúmque eiusdem naturæ, quare incrassari igne, neque euaporari.

At mehercle contrarium nos docet philosophia Hermetica, ipsa experientia rationum victrice stipata. Nam ex prædictis omnibus stillatitij liquores elici possunt, sed per diuersos modos vti norunt id, vel semestres Spagyrici, & nos suis locis exactiùs docebimus. Nec est omittendum etiam illud Aristotelis, & prisci illius æui ætate multa vera fuisse præsertim quæ de hac dissolutionum ac eliquationum materia disputari possunt. Vera, inquam, nō simpliciter, sed secundùm quid: quia eiusmodi operationes Chymicæ istis temporibus nondum innotuerant. Nondum sanè cognitum erat tum salis genera à calore dissolui, & rursus alia in eodem, & quidem summo congelari posse. Nondum innotuerant liquores, qua ratione ex salibus elicerentur, quæ vel corpo-

rum durissima metalla dissoluerent. Non olei ex cera conficiendi ratio, nõ sublimatio corporum fixorum, atque solutio: non coagulatio volatiliũ, atque spirituum. Et, vt breuibus rem compræhẽdam, ad externa, & ordinarium naturæ calorem respexit vir ille, cuius vires, & exactè cognitas habebat, & quid in vnamquámque materiam posit: ita in artificialibus ipsum, aut non exercitatum fuisse, aut certè de iis nihil prodidisse, satis constat ex iis, quæ ab illo prodita ad hanc nostrã ætatem peruenerunt. Non igitur cognitas habuit operationes Chymicas. Non enim ita scripsisset summus ille vir. Sed ex iis principiis, & fundamẽtis, quæ posuit ille, Geometricorum more, & rectè, & euidenter, & candidè decreuit. At, inquies, vnius rei vnica tantum veritas, At inquam, veritas non est nisi in animo percipientis: Veritas, inquam, considerationum, & operum artis, neutiquam verò scientiæ quæ perpetuò vna est, & simplex. At artis variat, pro artificum ingenio, industria, & inuentionis modo, pro cuius diuersitate effectus sæpe contrarij consequuntur. Ergo Aristoteles excusandus est hac ratione, & præterea ei gratia quoque habenda, quod tam viuis, & tanta facilitate compræhensibilibus rationibus externis posteritatem docuerit. Non tamen ita suspiciendus est, vt huic nihil detrahi, nihil demi posse videatur. Nam artes contrarium docent, & ex his potissimum artium nobilissima pharmacopœa artificiosa, quã à Spagyrica nihil nisi no-

mine ſolo, differre exiſtimamus.

Dicamus itaque longè aliter, atque diuerſa ratione de rebus hodiè decernẽdum, ſtatuendúmque eſſe, poſtquam tot aquarum, tot liquorum, tot præparationum genera, & dixerim penè ipſis, ſi reuiuiſcant, miracula futura, ſunt introducta.

Enimuerò ſi vel Hyppocrates vel Ariſtoteles, vel ipſe etiam Galenus nunc reuiuiſcat, obſtupeſcat ſanè tot ornamentis artem adauctam, atque illuſtratam: tot nouis inuentis ditatam, tot mirificis operationibus confirmatam. Quod ſi nuperus ille Budæus, lumen illud Galliæ, & vniuerſæ adeò Europæ præcipuus literarum cultor, & reſtitutor, coniugis auus, in vltima hac ætate miratus ſit cryſulcam aquam, quam fortem vocant, diſſoluere metalla, quo tamen ſeculo id non vſque adeò infrequens erat: quid quæſo faciant, aut dicant illi qui nihil iſtorum nec cogitarunt, ac ne ſubolfecerunt quidem? Veriſsimum itaque eſt, quod ſapiẽtum quidam medicorum noſtri ſeculi ait: Creuerunt cum ingeniis, & ipſæ ſcientiæ, artéſque magna & inæſtimabilia incrementa ſumpſerunt. Sed vt (quod noſtræ ingenuitatis ſit, atque modeſtiæ) tueamur quantum licet priſcos illos Atlãtes, fatebimur vel vltrò, eo calore, hoc eſt externo, eóque artificio ignis de quo ipſe loquitur, fornacibus notiſsimo, diſſolui non poſſe, atque deſtillari: At poſſe alia, ipſis, & omni illi ſeculo, aut in hoc, & aliis noſtris operibus methodo perfacili docebimus, atque declarabimus.

Cap. v.

De destillationum differentiis.

DEstillationis modi diuersi sunt pro diuersis rationibus, modis, atque subiectis; vnde diuersæ destillationis differentiæ exurgunt. Prima à rebus è quibus humorem, vel liquorem elicimus desumitur. Nam alio modo mel, alio sulphur, alio vinum, alio cera, alio terebinthina, gũmi, vt mastix, euphorbium, styrax & reliqua eiusmodi: alio salia, alio herbæ, alio radices, alio flores, alio denique semina destillantur.

Secunda, ex differentia liquoris stillatitij desumitur: nam aliter aquæ, seu stillatitij liquores: longè autem diuerso modo olea ipsa eliciuntur. Exẽpli causa ex herbis, floribus, radicibus & seminibus non siccis, sed virentibus aquę per simplicem destillationem eliciuntur sine admixtione alicuius liquoris. At ex radicibus herbis floribus & seminibus siccis & odoratis præsertim mediante aqua aut quouis aliquo alio liquore admixto olea superuacantia eliciuntur. Tertia differentia à materia, & figura vasis dependet. A materia: nam aliud est terreum, aliud æneum, aliud plumbeum, aliud vitreum. A figura: alius namque destillationis modus per alembicum, alius per cornutam, alius per matratium, alius per pellicanum &c.

Quarta à vasis situ, nam vel recta cucurbita, cui rostra tum capitellum imponitur, vel incurua, aut inclinata, cuiusmodi destillationes per a-

ſcenſum dicimus: ſeu cùm vnius matratij (quod vocant) ſeu cucurbitæ collum in alterius collum immittitur, quod bociam contra bociam, vel botum barbatum deſtillatores Chymici nuncupāt. Nimirum quando per concurſum vaſa ita iunguntur, vt alterum alterius os excipiat, ídque diuerſo poſitu, & ſitu recto obliquo, procumbente, &c. Atque his ferè deſtillantur, quæ difficilè aſcēdunt, ſuccíque minus habent. Multa etiam per deſcenſum deſtillantur, vaſe eo, quod materiam continet, inuerſim alteri impoſito: qui modus per deſcenſum vocatur, & contrarius eſt ei, qui fit per aſcenſum. Per deſcenſum deſtillantur gagates, & varij generis ligna pinguia, vt Gaiacinum, iuniperinum, & reſinarum genera. Quod ſi verò accipiamus latiùs deſtillationis nomen, vt ſit humidi eductio à calore: Ad hanc etiam referri poterit ea, quæ per deſcenſum fit inuerſo cucurbitæ ore.

Quinta à gradibus ignis, qui ſunt quatuor, primus, ſecundus, tertius quartus. Primus eſt lentus, qualis eſt ignis balnei, aut vaporis: ſecundus cinerum: tertius arenę vel ſobis ferri: quartus eſt ignis nudus, vt vocant.

Cùm primo, & ſecundo ignis gradu deſtillamus per aſcenſum: cum tertio & quarto, per concurſum, & deſcenſum. Sic deſtillantur olea ex ſalibus, vt ſale communi, vitriolo, & reliquis huiuſmodi. Item

Deſtillatio complectitur ſub ſe tanquam par-

tes, ac veluti ſuccenturiatas, aut certè haud multum abſimiles operationes.

Exaltationem
Exhalationem,
Circulationem,
Rectifiсationem
Cohobationem.

Exaltatio eſt ſuperflui, & impuri humoris à puro euaporatio, in quo differt à deſtillatione, in qua liquores extrahuntur ſpecie vaporis congelati in liquorem, ſeu aquam. At exhalatio fit penitus euaporato humore aqueo, idque ſola cucurbita abſque pileo, aut patella vitrea, cuiuſmodi operatio frequens eſt, & conſueta in parandis extractis vt eſſentia croci, ſennæ, radicum omniũ, rhabarbari, hellebori, & ſimilib. vti docebimus.

Circulatio eſt frequens & crebra rei deſtillatæ aſcenſio in vaſis ad id accommodatis, fitque per ſe ſine fœcibus in organis, quæ pellicani artificibus appellantur exempla ſunt.

Rectificatio eſt repetita liquorum deſtillatio, quò multum purificentur, & magis exaltentur.

Cohobatio, eſt quoque deſtillationis repetitio, qua liquor deſtillatus rurſus fœcibus affunditur, & denuò deſtillatur, vt fit in arcano vitrioli.

Porrò per deſtillationem omnes aquæ liquores & olea proliciũtur ex omnibus lignis, herbis, ſeminibus, & floribus. Ex omnibus verò pinguibus oleum extrahitur.

CAP. VI.

De destillationis quibusdam quasi præludiis comitibus, & veluti ancillis, nempe fermentatione, concoctione, & digestione: operibus apprimè pharmacopœo necessariis.

NOn sufficiat pharmacopœo simplicē tenuisse destillationis modū: de quo iam egimus in genere: sed opus habet insuper, vt præparationes sibi inseruientes exactè cognoscat, si, vt industrius pharmacopœus debet, suas res ex arte parare velit.

Eiusmodi autem sunt, fermentatio, concoctio atque digestio. Quas operationes si ritè intellexerit, naturam quodāmodo imitatus, varias pulchras atque vtiles præparationes efficere poterit. Nec pharmacopœum tantùm easdem nouisse par est, sed ipsum etiam medicum pharmacopœis præcipientem, si suo honori, & ægrotantium saluti consultum velit. Sed talia hodie ita in despectum abierunt, vt vel negligant ista multi medici, vel certè superciliosè contemnant, nescientes nimirum, quid vtilitatis eiusmodi præparationes post se trahant. Et certè, non video, cui potiùs causæ eiusmodi pertinacissimum despectum tribuam, quàm meræ ignorantiæ: cùm satis notum sit, non contemni aliquid, nisi ab ignorante. Et quid non contemnunt isti laruati,

qui

qui & præparationes medicamentorum contemnunt? qui nihil aliud, quàm cruda, & impuritatibus ſcatentia ſuis ægris propinant? malunt nimirum obſtinatius in errore ſuo pergere, etiam cum ignominia, & ægrotantium iactura, quàm rectè monita ſequi, ne non ſatis ſapuiſſe, aut ab aliis aliquid meliùs didiciſſe videantur. Neceſſitatem aſpiciant vitæ noſtræ, vt diſcant eam coëgiſſe nos quęrere pręparationes ciborum ad alimenta corporis neceſſariorum: in quibus tamen præparandis tanta fortè neceſſitas non fuit, quanta debet eſſe in præparatione medicamentorum ſanitatis cauſa generatorum. Reſpiciant frumenta: quæ non cruda, qualia ex terra emerſerunt, ſtatim pro cibis offeruntur: ſed ſeparata prius palea & furfure in farinam rediguntur: quæ etiamnum non cruda, ſed fermentata ritè probéque ſubacta pinſitur & coquitur, vt fiat panis aptus nutritioni. Non itaque vnica tantùm & ſimplex præparatio eſt panificium ſed multiplex, artificioſa, & inſigne magiſterium. Nam fermentationem conſidera, qua panis leuis & ad nutritionem aptiſſimus fit: tantóque leuior atque ſalubrior, quantò magis fuerit fermentatus. Ponderoſior verò, nutritioni ineptior, & inſalubrior, quanto minùs fermentatus fuerit. Quæ ſanè præparatio, ſi non præcedat, ſed farinæ ſimplici aqua affuſa, & ita cocta, pro pane, glutinum naturæ noxium parabis. Nũquid vides, vt amylum, res tenaciſſima, ſola aquæ infuſione paretur? aut panis non fermentatus, ſi cum

modico aquæ irroretur, digitísque subigatur in tenacem, ceream, & prorsus glutinosam substantiam abeat? Quid igitur putas futurum in stomacho atque visceribus, præsertim debilioribus, si eiusmodi offeratur? nempe talis nihil aliud quàm obstructiones, materiam calculosam, & plurimorum morborum seminaria procreare potest. Quapropter in regimine therapentico eiusmodi vsum, cuiusmodi sunt placentæ farinaceæ pistæ, (fougasses vocant nostri) pistoria opera, & similium pastarum non probè fermentatarum curiosè interdicere solent. Nec tamen, quod mirum est, satis attētè ad causas, cur id faciant, aduertūt. At sciant eam solàm ob causam fieri potissimùm, quòd pastæ, ex quibus eiusmodi panes fiunt, non ritè sint fermentatæ. Tantum prodest hæc præparatio, vt pharmacopœo omnino cognitu sit necessaria. Hæc quippe attenuat omnem substantiam, hanc soluit à suo corpore, & impuritate terrestri, vt apta fiat postea ad producendum verum balsamum radicalem, atque spiritum viuificum. Huius solius fermentationis beneficio (vt postea pluribus patebit) eliciuntur aquæ vitæ ex omnibus seminibus farinaceis, atque adeò ex ipsis etiā rosis, deniq; ex omnibus floribus, herbis, & in vniuersum vegetabilibus cūctis. Per hāc fermentationē seu fermētum hoc naturę pari modo omnes corporis nostri humores attenuātur subtiliantúrque. Hinc cognoscas licet, quemadmodum vel modicum acidi fermenti vniuersam pastam

ſtam fermentat, & panẽ leuiſſimum, atque concoctu facillimum reddit, qui alioqui futurus erat grauis, & ad digeſtionem ineptus: ita etiam per eandem viam fermentationis, quæ conſiſtit in liquore quodam acetoſo naturæ, noſtros humores attenuari, atque ad excretionem diſponi: ideóque ſunt quædam acida quæ ſudores mouent, quamuis ea ex medicorum ſententia ſint frigida. Et ſanè qui eiuſmodi præparationem, quæ per fermentationem fit, panificio non adhiberet, ſed tantùm grana frumenti, ſicut à natura producta ſunt, aquæ incoqueret, quid quæſo gratię tam nobili alimento conciliaret? Quid vtilitatis adferret naturę? immo quid non moleſtię eidem, ex re alioqui nobiliſſima vtiliſſimáque, crearet? At parantur hoc modo, atque huc vſque medicamenta in officinis. Non dicam homines abſque panificio etiam fermentato viuere non poſſe: Notum enim eſt, & tradunt hiſtorię plures nationes magna ex parte ſimplici hordei, aut leguminum, vel radicum (vt hodie ſolent Indi Americani) decocto viuere. At noſtros homines abſque eo æquè commodè atque ſalubriter victitare poſſe, illud verò pernego. Digni ſunt profectò qui allia comedant, qui nolunt meliora. Nimis craſſa hercle iſta medicatio, & ſuis cultoribus tantùm digna. Referamus, exempli gratia, quod omnibus notum eſt, quid agatur de vino. Huius pulchram pręparationem, qui non attento & philoſophico animo contemplatur, non meretur ſanè vt bibat.

Primùm ſeparantur racemi, vinacea, pelliculæ: tum exprimitur ſuccus, hic rurſus in doliis ſuámet natura efferueſcit, ſpumam eiicit, fœces deponit, atque tartaream materiã, donec depuretur perfectè. Quæ profectò præparatio, licèt naturalis quodammodo ſit, iuuatur tamen ab arte. Fruſtra námque vinum à natura præſtoleris, ſi non exprimas ſuccum, & ritè præparatum in dolia infundas. Nec ſimilis vtilitas ex vuis, quæ ex vino. Helueticos milites nouimus, ceu ſtrage quadam, vineta obruiſſe, vuáſque magna voracitate depauiſſe. At quid accidit? Nimirũ crudũ, non coctũ, nec ritè fermentatum vinum, quod vorare, quàm bibere maluerunt, voracitatis inconſideratę (licet fortè ob famem vtcumque neceſſariæ viſæ) dederunt pœnas. Nam dyſenteriâ pauló poſt maxima eorum pars interiit. Salubriùs, & lætiùs egiſſent, ſi quo vnicè gaudent, merum perfectum, & ritè fermentatum fuiſſent præſtolati. Quid dicam de reliquis cibis? carnes non crudæ, ſed debitè coctæ, atque conditæ comeduntur. Eadem quoque ratio eſt in aliis cibis.

Nunquid vides, vt induſtriæ percupidæ mulierculæ nonnullæ, ſuis ægrotantibus ex carnibus, & volatilibus parare norint colaturas, gelatinas, conſummata? At hæc extracta ſunt. Separantur quippè terreſtria à laudatiori ſubſtantia, & ægro conducibiliori. Cur non idem facimus de medicamentis? Ægri certè natura, iam plus ſatis proſtrata, crudos iſtos cibos ſuſtinere nequit, ſed ab

iis

iis patitur, aut etiam ſuccumbit. Quantò iſtud magis fiat à medicamentis non ritè præparatis,& ab impuriori ſua ſubſtantia ſeiunctis? Nihil profectò aliud, quàm impedit eiuſmodi impuritas, quo minùs medicamenti vis genuina cum hoſte ſuo, morbo,inquam,eiúſque cauſa congrediatur, eúmque vincat commodè,atque peſſundet.

Quid igitur fiat de iis medicinis, quæ non tãtùm cruditatem in ſe contineant, ſed malignam quoque qualitatem aliquam: & talem non ſeparatam, aut ritè præparatam, vel caſtigatam etiam porrò exhibere audebimus?Solent, & (proh dolor?)ſolent,ac nimis verò,ſæpè,inquam,ſolent,eiuſmodi decocta, puluerata, mixta, nec alio vllo artificio parata medicamenta ægris plus moleſtiæ, (ne quid grauius dicam) adferre, quàm ſolatij,atque auxilij. Non itaque ſpernendæ,aut negligendæ ſunt eiuſmodi præparationes, concoctiones, inquam,digeſtiones, & fermentationes. Nam hæc ſi fiant, ad imitationem fient naturæ, quæ iiſdem vtitur operationibus ad perfectè maturandos fructus, réſque, quas producit vniuerſas.Sed pergamus.

Ariſtoteles in quarto meteorων tres conſtituit πέπ\ψεως,ſiue concoctionis ſpecies. Prima eſt πέπανσις quæ eſt humoris in humido ſemine exiſtentis & indefiniti, à calore naturali facta cõcoctio.Modus autem hic concoquendi, maturandi, atque perficiendi plantarum, & reliquarum rerũ ſemina,vt germinent, & fructus vberrimos pro-

ducere possint, est autem opus solius naturæ, quæ pro instrumento vtitur illo calore viuifico, qui elemento stellarum proportione respondet, vt idémmet ait Aristoteles. Hunc ars si non imitari, ipsius tamen sequi vestigia potest. Secunda concoctionis species est, ἕψησις, seu elixatio, quæ est indefiniti in humore existentis concoctio ab humido calore facta. Tertia, & vltima est ὄπτησις seu assatio, quæ est eiusdem interminati à calore arido, & alieno facta concoctio.

Hæ duæ vltimæ concoctiones ab arte præsertim fiunt: circa quarum moderationem diligentes pharmacopœos erudiemus, diligentes, inquā, & verorum medicorum, artísque obseruantes, non nugiuendulos, qui candelas, faces, & nescio quid nugarum conficere, atque diuendere malũt, & mercatoria merce officinas suas opplere, quam artis operibus incumbere, suámque artísque suæ, quàm temerè profitentur dignitatem tueri. Sint igitur pro liberalibus, mercenarij, & sordidi, non artifices, artísque (quotquot sunt humano generi summè necessariæ, & almæ medicinæ famulæ) cultores, sed mercatores, mechanici, spem in pōpa collocantes, atque lucro. Hostem in vrbe malim videre, quàm hos nebulones. Ab illo enim cauere norunt sibi ciues. At ab istorum perfidia, quam vel ignorantia, vel malicia vel sanè negligentia præstant, quis sibi cauebit, nisi qui eosdem extra vrbium pomeria eiiciet, atque exterminabit? De impostoribus hoc dico, & pharmacopœi

titulum

titulum falsò vsurpantibus, & mercatoriam auaritiæ causa cum ea confundentibus, non de candidis, bonis, atque diligentibus, ad quos hic noster labor pertinet, quibúsque hæc nostra studia, & admonitiones in salutem plurim orum, ipsorúmque laudem & emolumentum dicata sunto. Cautius prisci medici, iíque summi viri sibi consulentes, in maiori hanc artem habuerunt honore, & domi suæ manibus propriis medicamenta parabant. Solemus sanè, & nos nostra quædam arcana, neutiquam istis porcis prostituenda, curare, vt ab amanuensi parentur domi nostræ; non vt lucrum exinde quæramus, sed honorem, artis laudem, & amicorum gratiam, quod norunt omnes, qui nos norunt & à nobis acceperunt. Tam alienus est animus noster ab auaritia, & habendi satagentia. Sed de hac re satis, pro occasione, nūc dicta sint. Pluribus non opus est. Res loquitur ipsa. Vos verò quotquot estis genuini dogmaticæ pharmacopœæ sectatores, incumbite saltem vobis necessariis operationibus iam dictis, atque porrò etiam dicendis. Non obruam vos nouis & inauditis præceptis, aut præparationum modis: non difficilibus aut nullius vtilitatis, sed qui vestram officinam deceant. Non noua fornacum introducam genera, sed ea ipsa, quæ vobis si non consueta sunt, at sanè esse debent, artíque vestræ necessaria existunt. Denique non nouo aliquo docendi, instruendíve genere hiantes animos vestros opplebo, vel cōfundam ne videar vobis

prodiisse nuper ex nescio cuius Paracelsi omnibus ferè, vt video, exosi schola. Hoc iniuriæ enim nomen inurunt hodiè plerique eis, quos non suæ farinæ homines, hoc est, res sibi nõ cognitas proferre animaduertũt. Aiunt enim (viri etiam præcipuę notę) detegisse istum merces pharmacopœorum auratas eorum adaperuisse pyxides, in quibus vix aliud quicquam, quàm aërem putidũ, pro salubribus istis mercibus quas petebat reperisse. Hinc, quòd talia sparserit in vulgus, mirum quot opprobriis, quot conuiciis miserum lacessiuerint. Atque vtinam non tota etiam Galenicorum schola genij sui morbum in eo ostendissent. Qui sic sapiunt, rectiùs meo quidem iudicio sese Galenicos dicent, quàm dogmaticos. Erat Galenus eximię eruditionis vir, & magnę experientię, sed reprehendendi studio, si quis alius probatorum autorum flagrabat, vt patet ex eius scriptis. Veri autem dogmati non sic. Sed veritatem sectantes, & rationis ductum modestiores se, atque ęquanimes prębent, non turbulentos, maledicos, & reipublicę medicę perturbatores, ad me quod attinet, fateor, & gestio dogmaticũ me medicum melioris omnis genium cõstituisse; ad quorum ordinem vocatione legitima pro motus sum iam antè annos triginta. Summorum virorum, & publicę Reipublicę dogmaticę iudicium esto, an dignus eam spartam sim nactus, & an cum laude in illa etiamnum verser. Quicquid sit, istud mihi satis esto, placuisse conatus, & studia

dia mea ipſáque adeò etiam artis officia, ſummis regibus, atque principibus, qui me ſibi in ordinem intimorum, atque familiariorum medicorum ſuorum haud poſtremum aſciuerunt. Summi Hippocratis diuina ſcripta, ceu quędam quaſi oracula ſuſpicio: admiror Galeni ſummum ingenium,& in docendo ſagacitatem,atque promptitudinem. In horum ſcholis nutritia mea hauſi, eadémque in dies publicę vtilitati rependere conor. At mehercle non ideò me ſchiſmaticum eſſe autumo ſi Paracelſi quędam ſcripta pręſertim ea, in quibus Hermetis dogmata ſectatus eſt, probem,dilaudem atq; dilucidem: maximè cùm conſtet indubiè omni vero, candido, atque cordato medico, illum velut ex Cimmeriis produxiſſe multa præclara artis ornamenta, multas admirandas præparationes, atque medicamentorū proprietates, quibus artem noſtram locupletauit. non tamen me ſibi aduocatum conſtitui, vt cauſam eius ſuſcipiam defendendam. Nec multum curo, quid in Theologia ille ſcriptitarit, aut in philoſophia, aliiſque ſcientiis abſtruſioribus, Ipſe viderit, ſi quid præter diuinorum oraculorum veritatem,& reuerentiam à ſe prolatum. Aſſumo ea tantùm, quæ ad artem faciunt, quorum tot, tantáque inuenio myſteria, vt habeat poſteritas,in quo ipſum commendet,& admiretur. Si quæ nouo, vel cælato ſcribendi genere ſcripſit, nec probo,nec non probo. Non probo,ſi animo prorſus cælandi id fecit:Approbo,ſi propterea id

fecit, ne, quod in prouerbio est, *Perlas obiiciat porcis, mysteria ignorantibus, sapientiam contemptoribus.* Si quid secus improbo, imo detestor, vt iam istud feci publico scripto in libello nostro iam ante viginti quinque annos edito cõtra Aubertum quendam. Et certè optandum esset, doctißimos & summi alioqui nominis medicos nõ se ita in publicis suis scriptis mutuis conuitiis lacessere, quæ plerũq; ita iniuriis offerciunt, & replent, vt iam non amplius literati, sed Thrasones potius gloriosi videantur: veriúsque in libris suis animi morbum prodant, quàm doctrinam, & iuuandi præsentis, & posteri seculi studium. Qui hæc vident, & aduertunt, vel ij etiam, qui literas non profitentur, ab iis tamen prorsus non sunt alieni, rident & in contemptum postea trahunt eiusmodi doctores: probè gnari parùm decentis, eruditionis atque moris esse, inuidiis, iniuriis & insectationibus se mutuò, vel scriptis, vel verbis per vrbium compita per angulos, aut apud ipsos etiam ægros clam, vel coram impetere, atque prostituere. Breui, non decent ista medicum, & Philosophum Christianum: sed agyrtas & circũforaneos, qui in scamnis, atque mensis sublimioribus stantes sua dilaudant, & alios præ se contẽnunt, populo vt placeât, quæ improuidis, & non circumspectis obtrudunt. Sane si vel Hippocrates, vel ipse etiam Galenus nunc reuiuiscant, summo gaudio vtique perfundantur, si videant artẽ tanto, & tam nobili accessorio ditatam, & manus porri-

porrigant, & herbam vel vltrò, pro omnibus iis, quibus ars hodiè ampliata: illis verò prisco illo æuo incognita, atque inexperta fuerunt. Multa fortè etiam suorum placitorum, præ nouis, vel ipsimet reiicerent, assueti maximè nimirum summi illi viri, rationi cedere, & manifestæ experientiæ. Nam patet ex eorum scriptis, quàm in multis sæpè hæsitent, in aliis fluctuent, propter fundamenti, cui superstruxerunt, imbecillitatem. Quæ tamē eorum ædificia penitùs destruere, vel quomodocúmque quatere, candoris nostri non est. Quin potius fulciamus ea strenuo ingenij, atque experientiæ nisu: vt & constet posteritati, nos nō fungos, sed nostro etiam ingenio prēditos fuisse, & mentem nobiliori illo sale conditam habuisse. Quod fiet, si maiorum scripta non repudiantes, nouis interim inuentis ornemus, atque ditemus. Traduntur enim artes veluti per manus, & quisq; suam nouis inuentis adornat, quo quísque altero est ingeniosior, vel magistro etiam in aliquibus superior. Inuentis, inquies, facile est addere. Quid tum? inuentoribus gratiam habeamus, & ditatoribus, qui nunc sunt, aut fuerunt, eandem referamus, nostráque si quæ sint etiam conferamus, vt à grata posteritate prædicemur.

Sed latiùs digreßi sumus, ac fortè extra ipsa etiam instituti pomeria. Verùm placuit tamen in re non parui momenti, vtrúmque hoc loco arrepta occasione & nostram sententiam proferre. Excusabunt candidi Medici & probè docti, & e-

qua mente,non iniquâ prolata interpretabuntur. Nunc verò ad propositum redeamus: ad digestiones,inquam,tantopere operibus pharmacenticis necessarias,quarum vtilitates ad purificationes, & exactas, atque veras omnium rerum concoctiones facilè percipient, qui eas ritè adhibebunt.opus est tantùm vel vnico Balneo Mariæ, vel saltem cacabo pleno aqua, quę vel tepida, vel calida ad ignem,si opus sit,reddi possit.Nam differentias, & earum regimē postea trademus.hoc medio apozemata,atque decocta pura, & clarificata parabuntur:non, vt illa,quę vulgò parata,albumine repurgata hoc est crasso illo modo parata, vel vnius quartę horę spatio omnem fœcem in fundum deponunt, quam tamen iterata agitatione cum liquore persusam misero ęgro obtrudere non erubescunt. Has fœces paucis aliquot horulis separabimus per digestionem, viribus nihilominus integris seruatis, aut certè etiam longè valentioribus redditis, dempto nimirū eo, quod laudatioris essentię vim, atque actiones obtundere,obfuscare,aut penitùs impedire posset.

Sic solatio erimus ęgris, sic naturam eius tuebimur, morbóque, minore eius molestia fręna iniiciemus, donec à natura specifici medicamenti ope adiuta penitùs extirpetur exterminetúrque. Eidem porrò digestione perfectè depurantur succi radicum,foliorum,florum, vti docebitur in progressu. Et quod magis etiam est, dum digeruntur coquuntur quoque, hoc est dulcoran-

tur,

tur, atque per Balneum Mar. humido liquore seu vapore separato in Syrupi consistentiam redigũtur, quem diu seruabis, absque melle, vel saccaro. Vt vel hinc constet verissimè ab Aristotele prolatum, omnia concoctione dulcescere, id quod experientia verè confirmat. Aut, ne quid noui introducere videar in officinas, & à pharmacopœorum communi methodo, duas tertias tamen saccari minùs, quàm solent, in ritè digesto atque concocto succo addendas suadeo, vt palatui magis deseruiam exempli gratia, in quo Syrupo antea posuerunt saccari ℔. iij. iam vnam tantùm adiicient: eritque talis Syrupus minoribus paratus sumptibus, nihilominùs longè vtilior, & qui longe minori possit exhiberi dosi, quę tamen cõmunibus illis longè sit efficacior. Nam coclear vnicum Syrupi de succo rosarum pallidarum hoc modo parati sufficiet ad euacuationem sufficientem molliendam. Cùm interim Syrupi, vt vulgò, solent confecti, vix plures vncię sufficiant. Nec mirum: Quid enim aliud ferè in iis, quàm saccarum cum minima succi quantitate? At notum est saccarum nec purgare, nec refrigerare, quod tamen conditio Syrupi rosarum pallidarum maximè requirit. Sed de his plus suo loco agemus.

Cap. VII.

De Aquis.

Opportunum iam est, vt, quam traditurі sumus pharmaciã in ordinẽ, ducto à liquori

bus (quibus ipſa vti ſolet, aut ſaltem debet) exordio, remedia, quæ iam ſuprà inſeruimus, eadem methodo diſcutientes, redigamus. At quoniam inter liquores aquæ primum ſibi vendicant locum, earũ deſcriptiones præmittere operæ-pretium eſſe duxi. Has autem in ſimplices & compoſitas diuidemus.

Ex ſimplicibus aliæ ſunt calidæ, aliæ frigidæ, aliæ denique mediam inter vtráſque qualitatem retinent; calidis ad humoris pituitoſi, ac melancholici (quos frigidos eſſe autumant) præparationem vtuntur: frigidę verò ad bilis omnes ſpecies (quę etiam calidę, ignisque in homine naturam retinere exiſtimantur, quemadmodum pituita aquę & melancholia terrę) pręparandas vſurpãtur.

Aquę autem calidę, quas pharmacopœus in officina ſua paratas adſeruare, omníque tempore deſtillare debet, ſunt

Aquæ

Aquę calidę	*Camomillæ*	*Iuæ arthriticæ*
Abrotani	*Cardui bened.*	*Iuniperi*
Anethi	*Ceterac*	*Lauendulæ*
Abſynthij	*Centaurij*	*Maioranæ*
Ambroſianæ	*Chelidoniæ*	*Marrubij*
Artemiſiæ	*Ebuli*	*Matricariæ*
Baſiliconis.	*Enulæ Capanæ*	*Meliſſæ*
Bardanæ	*Fœniculi*	*Meliloti*
Betonicæ	*Hyſſopi*	*Nucum viridiũ*
Calamenthi	*Iridis*	*Florum nucum*

Origani

Origani
Petrocelini
Pulegij
Peoniæ
Rorisſmarini
Raphani
Ruthæ
Sabinæ
Saluiæ
Satureiæ
Serpilli.
Plantaginis
Papaueris albi
Papaueris rubri
Portulacæ
Ranarū aut potius ſpermatis illarum
Roſarum
Semperuiui
Solani
Violarum.

Frigidę ſunt

Acetoſæ
Boraginis
Bugloßi
Succi citri
Cichorij
Cucumeris
Cucurbitæ
Ceraſorum acid.
Ceraſor. nigror.
Endiuiæ
Fructus fragariæ
Lactucæ
Limonum
Melonum
Nymphææ

Temperatę ſũt

Abſynthij
Adcanthi
Agrimoniæ
Argentariæ
Althææ
Archimillæ
Aſparagi
Akekengi
Burſæ paſtoris
Caudæ equinæ
Cerefolij
Cõſolidæ vtriúſque
Caprifolij
Citoniorum
Euphragiæ
Eupatorij Auic.
Fraxini
Fumariæ
Filicis
Geniſtæ
Halicacabi
Iuæ arthriticæ
Florum lilij
Lapathi acuti
Lupuli
Maluæ
Mercurialis
Milij ſolis
Parcetariæ
Primulæ veris
Politrici
Prunella
Sambuci
Senetorum
Scolopendrij
Scabioſæ
Tamaricis
Tußilaginis
Valerianæ
Verbaſci
Veremiæ
Verbenæ
Vrticæ
Vlmariæ.

Inter enumeratas aquas alię sunt Cephalicę, aut Cerebri affectibus accommodatę, siue hi generales sint, siue particulares & proprij, & aurium, oculorum, & reliquarum capitis partium morbi.

Aquę cephalicę, siue cerebrales sunt, aquę basiliconis, betonicę, calendulę, calamenti, iuniperi, lilij conuallij, maioranę, melissę, pœonię, primulæ veris, rorismarini, satureiæ, serpilli, florum tiliæ arboris, visci querni. Omnes hæ aquæ frigidorum humorum, qui in cerebro existunt, pituitę nempe, ac melancholiæ pręparationi inseruiunt: ac potissimùm quidem Aquæ Basiliconis, betonicæ, saluię, rorismarini, stœcados, serpilli, Apoplexiæ, reliquisque eiusmodi soporiferis affectibus ex pituita, & humore crudo natis dicatę sunt.

Aquæ calendulæ, granorum iuniperi primulę veris, (quę & herba paralysis dicitur) mirè ac specificè ad paralysim conducunt.

Aquę peoniæ lilij conuallij, florum tilię arboris, visci querni antipilepticę nominātur, vt & ipsa etiam cerasorum nigrorum aqua.

Aqua fraxini cum suo sale mixta specificum est ad surditatem non inueteratam remedium.

Aquæ chelidonij, euphrasiæ, fœniculi, rosarum & peculi rosarum, caprifolij ophtalmicæ sunt, ac aliæ quidem oculorum inflammationibus, aliæ reliquis eorum affectibus, imò & acuendæ ipsorum aciei, conseruandæque accommodatæ sunt.

Aquæ

Aquæ Bardanæ, camomillæ, enulæ campanæ, iridis hyſſopi, vrticæ, peti, adianthi, ſcabioſę tuſſilaginis, bugloſſi, boraginis, violarum, papaueris rubri pectoris vitiis mirificè conducunt, ex quibus quidem aliæ humori craſſo viſcidóque bronchiis pulmonum contento attenuando, & iuuandæ expectorationis: aliæ verò tenuiori ac ſubtiliori incraſſando per ſe, aut ſyrupo conuenienti immixtę, mirum in modum conferunt.

Aqua papaueris rubri (quam ſemper paratam pharmacopœi habere deberent) ſingulare ſpecificúmque ex intenſiſſimo rubore notum, ad peripneumoniam, pleuritim, cæteráſque pulmonum inflammationes, remedium eſt.

Aqua peti (quam nec parant pharmacopœi) generoſiſſima eſt ad effectum, quem Aſthma vocant, vt & ipſe etiam ſyrupus, qui ex illo conficitur, vti dicetur ſuo loco.

Aquæ Meliſſę, ſcabioſę, acetoſę, ſucci citri, ſucci limonum, granatorum, cardui benedicti, roſarum & violarum corroborationi cordis ſunt ſaluberrimæ: peſtilentibúſque febribus, ſyncopis, palpitationibus tum aſſumptæ, tum forma epithematis extrinſecus admota medentur.

Aquæ Abſynthij, menthæ, Ambroſianæ, cotoneorum ſtomachales ſunt. Aquæ cichorij, endiuiæ, adianthi, hepaticæ, agrimoniæ eupatorij Auicennæ, Capathi acuti hepaticæ ſunt, intemperiéſque iocinoris humores pręparãdo, ipſúmque corroborando, corrigunt.

Spleniticę sunt aquę ceterac, scolopendrij, genistæ, tamaricis.

Aquę raphani, halicacabi, florum iuniperi, parietarię, milij solis calculum comminuunt, arenulásque & materias tartareas in renibus accumulatas dissoluunt.

Aquę malue, bismaluæ, cucurbitę, melonum, cucumeris, nymphee, renes ipsos leniunt, vrinæq; ardorem & acrimoniam contemperant.

Aquę plantaginis, bursę pastoris, alkimillę, veronicę, pirolę, caudę equinæ, consolidę vtriusque renum vlceribus, ac excoriationi conferunt, súntque aquę vulnerarię.

Aquę cardui benedicti & vlmarię sunt aquę sudorificę, ac pestilentibus affectibus conducunt,

Aquę arthemisię, matricarię, marrubij, mercurialis hystericę sunt, vterúmque iuuant, & affectibus ipsius prosunt.

Et hæ quidem sunt aquę, quę singulas corporis nostri partes respiciunt, singulísque ipsarum pathematis siue affectionibus medentur: & inter eas quidem sunt, quæ diuersis tam internis quàm externis, pręter suprà enumeratos, morbis specifica quadam qualitate accommodantur: videlicet aquæ anethi, florum camomillę, sambuci, florum nucum, rutę colicis doloribus ex vento profectis, leuamen tribuunt.

Aqua hyperici, & portulacę, puerorū lumbricos enecat.

Aquę cerasorum acidulorum, fructus euphragiæ,

gię, papaueris albi, florum centaurij tertianis febribus & biliosis non mediocre ferunt solatium.

Aquę ebuli, iuę arthriticę, verbasci arthriticos dolores sedant, si partibus dolentibus linteamina suprà dictis aquis imbuta tepidè apponantur.

Aqua ex foliis & radice filicis destillata omnibus adustionibus & linteaminibus tepidè imbutis singulari profectu confert.

Aqua spermatis ranarum mense Martio destillata, antequam excludantur, excellens est ad omnes oculorum faciei, totiúsque corporis partium phlegmonas eo, quo dictum, modo admota, remedium.

Ecce tibi aquarum stillatitiarum, quibus nullo tempore carere debent pharmacopœi, cathalogum: ecce, inquam, specificas veràsque vniuscuiusque proprietates. Nec sanè satis est illud nosse, verùm & ipsas destillandi, seruatis integris virtutibus atque proprietatibus, modus tenendus est: qui quidem alia longè ratione perficitur quàm vulgari illa destillatione, qua phlegma solùm, & inutilis quędam aqua citò putrescens & flaccessens extrahitur.

Itaque vt eam methodum planè restituamus, nouámque prorsus ei dissimilem introducamus: herbas, flores, aut reliqua eiusmodi integra in alembicum, siue æneum aut vitreum sit, coniecta, destillandi loco: flores destillandos conteremus, eorúmque iure torculari expresso, & in commune alembicum infuso virtutem eius integram,

ſubſtantiámque more ſolito extrahemus. Quę quidem vt efficacior euadat, vegetiórque, excipiendę ſunt fœces, & quæ poſt ſuccum expreſſum, & quę in alembici fundo remanſerunt, quas in vas terreum impoſitas, igni ardentiſſimo calcinabis, donec omnino in cinerem abeāt. His peractis cineres iſtos in manicam hippocratis inıicies, quibus infundes prædictam aquam deſtillatam, vt omnem ſalem recipiat reaffuſione ſępiùs repetitâ; & ita quidem habebis aquam ſuo ſale imbutam, pręcipuíſque ſtirpis, ex qua emanauit, virtutibus prędítam. Aquam, inquam, quę multos menſes, imò & annos integra incorruptáque cōſeruari poteſt, cuius etiam vel vncia vnica plus pręſtabit, quàm plures illius, quę communi via extrahitur. Nec ſanè labori parcendum, aut ab ea operatione nequaquam deterrendum, cùm tantę rei támque precioſę, ſanitatis nempe humani corporis, gratia fiat. Quod ſi prędictæ aquę colorem, & odorem proprium imprimere ſit animus: ingentem eorúmmet florum copiam in roſtro Alembici impones, vt inter deſtillandum, aqua ſurſum aſcendens ex iſtis floribus colorem & odorem (quæ vtiles & pulcherrimæ ſunt qualitates) alliciat, & retineat. Et hæc tibi eſt, concinna, ni fallor, breuitate, vera & legitima aquarum ſtillatitiarum præparatio.

At verò, ſi vnico pharmacopœo omnes ſuprà enumeratas aquas præpare per ocium ac commoditatem non liceat: plures eiuſdem vrbis inter ſe con-

ſe conuenire deberent (vti fit pleríſque in locis ac potiſsimùm in Italia) vt vnuſquíſque ſibi partem earum præparandam aſſumeret, aliíſque ſi opus fuerit, mutuo ſuppeditaret. Et ita quidem artis medicæ dignitas conſeruaretur, illorúmque gloria, & honos, non ſine ingenti populi vtilitate, augeretur.

Porrò non nobis ſatis eſſe duco primam illam & ſimplicem aquas, cum integris virtualibúſque qualitatibus deſtillandi reſtitutam methodum inſtituiſſe: quaquidem methodo (præter ipſius aquæ bonitatem) ſi furni vaſáque propria & commoda ſuppetant, plus vno die, quàm pluribus, & faciliori longè negocio deſtillabis. vt cuiuis experto facilè patebit. Quinimò etiam eadem ratione, ſi per balneum vaporoſum aquã extrahere in mentem veniat, totum penè ſuccum prædictũ deſtillabis, ita tamen, vt aqua ne minimum quidẽ fumum, aut vſtionem ſuboleat: neque hoc ſolum, verum etiam & eadẽ methodo ex omnibus plantis calidis, ac odoriferis præſertim (quas ſulphure ac oleo ex odore illo abundare conſtat) vna cum aquis olea puriſsima, clariſsimáque elicies, quæ quidem quòd aquis ſupernatare percipiantur, facili negocio ſeparabis. Sed & vltra progredi, ac certam facilémque aquas vitæ, ex plantis, floribus ſeminibúſque cuiuſcúmque generis ſint extrahendi methodum tradere eſt animus. Et id quidem per digeſtionis, & fermentationis viam, qua ſanè cuiuis candidi, ſynceri que ingenij viro indi-

care perfacile erit, nos non perperam suprà operationes istas tãtis laudibus & encomiis sustulisse. Ac ipse quidem altiùs penetrare, (nisi stupido prorsus, ac hebeti sit ingenio) philosopharíque poterit, & percipere, quàm scitè quámque commodè supra in tractatu nostro de signaturis internis rerum, sanguinis nostri analogiam, cum vino, ipsiúsque aquæ vitæ cum nectare vitæ nostræ, balsamóque radicali contulerimus. Cum ex omnibus rebus, ac iis potissimum, quę in alimentum veniunt, sola prædictarum digestionum, & fermentationum ope, imò etiam & ex iis, quæ frigidæ existimantur, aqua vitæ elici possit, quæ sit vera rei quinta essentia. Aqua, inquam, vitæ, quæ de natura cœlesti ætherea, flammámque nõ secus, ac ea, quæ ex vino elicitur, concipientes participet. Experientia etiam ipsa satis planum faciet, quomodo non tantùm vinum, sed & triticum, omniáque cerealia, & semina alimentosa, multò plus nectaris illius viuifici, quam reliqua vegetabilia alendo corpori nostro inepta contineant.

Hanc autem methodum vt tandem aperiamus, ordiemur quidem à rosis, quæ frigidæ esse autumantur, ex quibus tamen odoratissima aqua vitæ extrahitur, & adeo excellens, vt vnica eius guttula, ingenti satis aquæ copiæ odorem suum communicare, eámque vtilissimam iucundissimámque reddere possit. Rosę igitur debita tempestate, nec ea quidem pluuiosa, roridáque, cum scili-

ſcilicet plantæ madido rore humeſcunt,ſed expectandum, donec ſol radiorum ſuorum vi omnem iſtam roridam humiditatem diſsipauerit,copioſa ſatis quantitate colligi debent. Roſas itaque collectas & quam fieri poteſt diligentiſsimè tritas, in vaſe terreo vitreato, aut paruo dolio querneo includes, & quàm optimè manibus premes, quo vas prædictum pene impleatur. Quod quidem vas clauſum obturatúmque, vt facilius fiat digeſtio, repones in cella vinaria per menſem vnum, aut diutiùs,ſi opus fuerit,donec materiam prędictam vinum acetatum ſubolere odoratu percipias: quo argumento iam abſolutam fermentationem eſſe cognoſces, & eò quidem protelanda eſt, quò prædictum ſignum appareat. His peractis, aſſume tibi quartã,quintámve roſarum fermentatarum partem pro vaſis tui magnitudine (quod ſanè neceſſario tale eſſe debet, qualia ea ſunt, quibus deſtillatores Chymici olea ſua & aquas vitæ eliciunt; quæ quidem ampla,æneáque potiùs, quàm plumbea ſunt, refrigeratoriiſque ſuis,vt vocant inſtructa,quibus aqua plenis,ſpiritus frigore condenſati faciliùs commodiúſque eliciuntur) Aſſumptam illam roſarum fermentatarum portionem, more ſolito deſtilla; quo facto, fœces reſiduas in fundo Alembici ſubſidentes ſepara, & tantundem prædictarum roſarum fermentararum eidem vaſi repone, híſque priùs extractam aquam affunde, omnia rurſus (vaſe hermeticè clauſo,vti dictum) ad ſiccitatem vſque

destillãdo. Collige iterum resiccatas fœces, (quas etiam si velis cum prædictis reseruabis) & Alembico eamdémmet prædictarum rosarum quantitatem, quam prius iniice, quibus denuò totam aquam destillatam reaffundes, & toties iterabis, donec omnes prædictas rosas fermentatas destillaueris. His ritè, vt decet absolutis, vniuersam, quam elicueris, aquam assumes, & lento igni in vase colli oblongi, siue matratio, siue quo aquæ vitæ extrahi solent, duodecimam eius tantùm partem (quæ omnium penè spiritualium quantitas est) destillabis. Ita vt, si, verbi gratia, duodecim aquæ libras habueris, vnicam tantùm aquæ odoriferæ tamen, & iucundissimæ, spiritualísque atque flammam ęquè, ac ea, quæ ex vino est, concipientis, elicies. Quam etiam, vt magis virtualis reddatur, adhuc rectificare poteris. Reliqua verò aqua, quæ in fundo Alembici subsidebit, odorifera, longéque suauior, & melior, existet, quàm ea, quæ communi ac vulgari modo destillatur: cui etiam sal suum imprimere poteris, si prædictis fœcibus in puluerem redactis & manicæ Hippocratis impositis, eam sæpius affundas, quo salem suum facilius alliciat, retineatque. Eadem planè ratione ex violis, aliisque floribus, ac iis potissimùm, qui calidi, odoriferíque existunt, vt rorismar. saluiæ, betonicæ, cæterísque eiusmodi aquas vitæ elicies, quæ multo præstantiores efficacioresque sunt ad morbos, (quibus supra conuenire docuimus) propulsandos, quàm si communi illo vulga-

vulgaríque tramite perficiantur. Adde quod vel minima quidem quantite exhiberi poſſunt, vt admirandos prorſus, & incredibiles effectus pariant.

Ita etiam ex ſtirpibus (cuiuſcúmque generis ſint, ſed vt plurimùm calidis) tritis, ac, quemadmodum ſuprà, præparatis, prædictæ aquæ vitæ facillimè extrahuntur. Idem fit ex fructibus optimè fermentatis, vt ſatis abundè teſtatur experientia in pomaceo, pyraceóque, quę ex pomis pyríſque in vaſe proprio (non ſecus ac vinum) pręparantur, quodammodò vineſcunt, ac tunc ex iis demmet aqua vitę extrahitur.

Eademmet aqua vitę ex tritico, granis, ſeminibúſque farinaceis omnis generis elici poteſt. At quoniam iiſdem ſeminibus non tanta ineſt, quanta floribus, foliiſque liquoris mercurialis, ſeu aquę copia. trita, craſſóque modo pulueriżata, in paruulum dolium, quod ex ligno querneo confectum ſit, iniici, & aqua tepida, donec in liquidiorem quandam conſiſtentiam abeant, imbibi debent. Quibus etiam ad digeſtionem accelerandā (cui pręcipuè incumbendum eſt) tantillum fermenti comminis, aqua vulgaris diſtemperati adiicere poteris. His peractis, vaſéque optimè clauſo, in loco frigidiſsimo (quò faciliùs fiat fermentatio) reponantur, donec acceſcere, vinúmque redolere perſentias. Tunc eadem methodo, deſtillandíque ratione procedes, quam ſuprà in extractione aquę vitę roſarum docuimus. Hactenus de

aquis simplicibus. Restat tandem, vt de compositis verba faciamus, vtilésque quarundam descriptiones tradamus, quas pharmacopœi non modò scire, verumetiam paratas semper habere, aliísque quamplurimis aquis nullius, aut parui momenti præferre debent.

Aquæ artificiosè compositæ sunt
- *Elixiria vitæ*
- *Aquæ theriacales diuersis affectib. specificæ*
- *Aqua contra venenum & pestilentes omnes affectus*
- *Aqua antipoplectica & antipiliptica*
- *Aquæ antipilepticæ*
- *Aquæ antifebriticæ*
- *Aquæ ophtalmicæ*
- *Aquæ antinephreticæ*
- *Aquæ hystoricæ*
- *Aqua imperialis*
- *Aqua vulneribus selopteariorum accommodata.*

Elixir descriptionis nostræ admirandum remedium ad inueteratos morbos penéque desperatos propulsandos sanitatem conseruandam, vitámque ipsam prorogandam.

♃ radicis Zedoariæ, Angelicæ, gentianæ, valerianæ, tormentillæ, barbæ hirci, galangæ, ligni aloes santali citrini: ana ℥ iij. melissę, mēthę rubię, maioranæ, basiliconis hyssopi, chamedryos, chamæpi-

mæpithios ana m.ß.granorum lauri, iuniperi,seminis peoniæ,seseleos,anethi arthemisiæ, & cardui benedicti ana ℥ ij. corticis citrij visci querni, myrobalanor. omnium ana ℥ j. Caryophillorum Cinnamomi,macis,zinziberis,cubebarum,cardamomi, piperis longi & rotundi, spicæ nardi ana ℥ j.ß. Aloes, hepat.myrrhæ,olebani,mastiches ana ʒ vj. florum rorismarini,saluiæ stæchados, calendulæ,hyperici,centaurij minoris,betonicæ,tiliæ arboris.ana p.ij.florum cichorij,rosar.rubrar. bugloss. ana p. j. mellis granati, saccari albi ana ℔ j. aquæ vitæ optimè rectificatæ ℔ x. incidenda incidantur,& contundenda contundantur. Omnia hæc in matratium capax, & hermetice clausum,ne quid exhalet,iniecta,in fimo equino mediocriter calido per 8. aut 10. dies putrefiant: putrefacta fortiter exprimantur, expressio verò per cornutam ad conuenientem ignem destillentur in alembico. Aquam,quæ primum ab expressione illa effluet clarissima (prætiosa tamen) seorsim asseruabis. cum verò recipiens, (quod capax, vitreúmque esse, & optimè cum collo cornuta adhęrere debet, ne vel minimum quidem expiret) obscurari, spiritibúsque subalbidis offerciri percipies. Aliud eius loco, aut idemmet repones, si priùs extillatum illum primum liquorem seorsim asseruandum separaueris. Iunctóque denuò optimè, vt priùs, cum collo cornutæ recipiente, ignem per gradus vt artis est, pedetentim augebis, quò prædicti spiritus subalbidi non amplius

appareant. Dein aufer tuum recipiens, vt eam, quæ secundo elicita est aquam (quam matrem balsami vocant) seorsim etiam separes, adseruesque & hæc quidem, tum ad plures morbos extirpandos, tum ad conseruandam sanitatem mirabili profectu conducit. accommoda rursus prædictum recipiens, sicut fecisti antea per gradus auge, donec destillato primò oleo subflauo, deinde rubicundo, materiæ, in fundo siccæ remaneant, nec tamen perfectè aridæ, ne qui extillarit liquor adustionem suboleat. Quibus peractis assume tibi aquam illam clarissimam, quam primò satis copiosè elicuisti, affunde residuis fœcibus, & fac, vt simul per 6. aut 7. dies digerantur ad calorem balnei mariæ donec aqua coloretur, & flauescat, attracta scilicet magis ignea & oleaginosa materiei portione fœces residentes, cum scilicet omnem tincturam suam prædictæ aquæ impresserint seorsim ad dicendos vsus adseruentur. post omnes prædictos liquores (seruata tamen si libuerit ex vnoquóque portione aliqua ad affectus supra commemoratos, quibus mirum in modum prosunt) & eum quoque ipsum, qui ex fœcibus tincturam attraxerit, simul miscebis, vt inde præciosissimum, longéque prædictis excellentiorem elixir vitæ allicias: more sequenti procedendo.

Tres itaque prædictos liquores simul mixtos per cornutam, aut Alembicum vitreum (nulla tamen præmissa digestione pręter mixtionē ipsam) destillabis, eadémq; planè ratione, qua prius ele-

menta,

menta, principiáque liquorum separabis. elicies námque primam aquam clarissimam, quam seorsim reseruabis, cum scilicet recipiens fumo nubiloso obscurari cognoscas, dein mutato recipiente, accommodatóque vt prius ignem eò continuabis, quo liquorem subflauum effluere percipias, quem etiam seorsim vt priorem adseruabis. Interim dum prædictæ destillationes, aut elementorum siue principiorum duorum separationes fient, reseruatas superius fœces ad ignem reuerberij calcinabis, ex quibus in cinerem redactis sal, vt artis est, cum prima tua aqua clarissima allicies, quæ quidem aqua sale suo imbuta, cum reliquis duobus adseruatis liquoribus permisceatur, vt tandem ex triangulo facias circulum vt loquūtur philosophi, nempè, vt ex tribus illis distinctis aquis, per circulationem in pellicano ea, qua decet arte, factam, vna essentia erumpat. Fiátque ea ratione magnum illud elixir vitæ, arcanum admirandum. Et id quidem via satis succincta, facili, atque philosophica verisque philosophis nota, ex qua viam, & certam methodum conficiendi elixiris ex omnibus rebus assequentur. Huius elixiris ineffabiles sunt virtutes ad curandas, & præcauendas vertigines, epilepsias, apoplexias, paralyses, manias, melancholias, Asthmata, syncopas, lipothymias, stomachíque & aliarum partium imbecillitates, cachexias, systericas pasiones, & alia id genus summa, & deplorãda symptomata. Huius guttulæ aliquot tantùm exhibentur cum de-

cocto conuenienti, morbóque appropriato. vt, verbi gratia, ad epilepsiam, cum aqua peoniæ, lilij conuallij, aut florum tiliæ arboris: Ad paralysim, cum Aqua calendula, ad pestem, cum aqua vlmariæ, aut cardui benedicti, ad Asthma, cum aqua scabiosæ, peti, tussilaginis, aut similibus. Valet quinetiam illud elixir ad restaurationem, & conseruationem Balsami nostri radicalis si quatuor, aut quinque gutturæ exhibeantur cum iusculo, vino, aut conuenienti aliquo liquore.

Sed dices laboriosiorem æquo, prolixiorémque esse huius elixiris præparationem: At sanè lõgè satius, necessariúmque magis est tempus in tantis, támque admirandis rebus, quàm in refercienda vilibus, ac inutilibus penè medicamentis officina collocare. Attamen vt omnibus etiam indulgeam, faciliorem, & iucundiorem forsan elixiris ad sanitatem conseruandam, vitámque prorogandam efficacissimi præparationem subscribam.

Aliud elixir vitæ facillimum.

℞ radicum gentianæ in taleolas sectarum & ex siccatarum ad lentum calorem. Et radicis centaurij minoris ana ℥ iij. Galangæ, cinnamomi, macis cariophillorũ ana ℥ j. florum saluiæ, hyperici, rorismarini. ana p. ij. vini albi generosissimi ℔ vj. macerentur in matracio vitreo bene clauso per octo dies ad ignem balnei mariæ lentum, deinde fortiter exprimantur, & per Alembicum

vitreum

vitreum destillentur per cineres ad siccitatem. Aquam destillatam fœcibus reaffunde, vt ex his in balneo mariæ tepido totam tincturam elicias: fœces post tincturæ extractionem reducantur in cineres, quos impones in manicam Hippocratis: prædictam aquam tinctam cineribus illis sæpius reaffundendo, vt totum proprium salem attrahat. Ex hoc elixire quarta coclhearis pars aut per se, aut ex liquore conuenienti diu exhibeatur. Specificum est remedium ad omnes cachexias, stomachi imbecillitates, quem à viscidis & mucilaginosis humoribus, huic adhærescentibus, expurgat, mundificátq;, vermium generationem prohibet, corpúsque sanum conseruat, & ab iniuriis tuetur. Hoc autem bis tantùm in hebdomade, sed tamen longo tempore vtendum est.

Aqua Theriacalis cephalica, & affectionibus cerebri deploratis, nempe apoplexiæ, paralysi epilepsiæ, & similibus specifica.

℞ radic. peoniæ visci querni, acori vulgaris, ana ℥ iij. granorum Iuniperi maturorum seminis peoniæ ana ℥ j. cariophillorum, macis ana ʒ vj. castorei ℥ ß. florum stœchados. Calend. betonic. anthos, saluiæ, lilij conuallij tiliæ arboris ana p. ij. incidenda incidantur, contundenda contundantur, & macerentur per triduum ad ignem balnei calid. in vini albi generosi ℔ ij. & aquæ peoniæ

saluiæ,& calendulæ ana ℔ j. dein exprimãtur fortiter. Huic expresſioni adde theriaces Alexandrinæ ℥ iiij. confectionis Anacardinæ meſ. ℥ j ß. diamoſci & Aromatici Gabriel. ana ℥ ß. macerentur denuò per duos treſue dies ad ignem lentum balnei mar. dein exprimantur, & deſtillentur per cineres ad ſiccitatem: fiat aqua theriacalis. Datur ex paruo cochleari argenteo ad inſultus epilepticos, apoplecticóſque, & prædictos morbos mirificè conducens.

Alia aqua theriacalis, cordialis, & Bezoardica omnibus cordis pathematis, peſtiferiſque affectibus miro progreſſu conferens.

℞ rad. Angelicæ, cariophillatæ, barbæ hirci, tormentillæ, petaſites, enulæ campanæ ana ℥ ij. ſantali citrini, & corticis eiuſdem ana ℥ j. ß. diptami albi, ſcabioſæ, rutæ vlmariæ. ana m. j. florũ centaurij minoris, hyperici, geniſtæ, violarum, boraginis, bugloſsi, nympheæ, roſarum rubrarum ana p. j. macerentur per quatriduum ad ignem balnei mariæ in ℔ iij. vini maluatici, & ſucci limonum, & aquæ meliſſę, acetoſæ, & roſarum ana ℔ j. dein exprimantur. Expreſsioni adde theriaces ℥ iij. confectionis de hyacintho ℥ j. confectionis alchermes ʒ vj. diamarg. frigid. diatria-ſantali ana ʒ iij. diambræ, & diacoralli ana ʒ ij. croci, myrrhæ. ana ℥ ß. macerentur denuò per duos treſve dies ad eundemmet ignem balnei. Dein deſtil-

destillentur per cineres ad siccitatem: fiat aqua theriacalis: vt præstantior, & efficacior fiat extrahendum est sal ex fœcibus residentibus ea, qua decet arte, atque cum aqua prædicta commiscendum.

Aqua theriacalis communis pro gregariis.

℞. theriaces Alexandrinæ. ℥ iij. myrrhæ ℥ j. ß. croci ℥ ß. misceantur, digerantur, & destillentur ad siccitatem in balneo vaporoso. de hac aqua exhibe ℥ ß. cū aqua rutæ, vel fumariæ. potēter sudores mouet, valet ad pestilētes omnes affectus.

Aqua contra venena & pestilentes omnes affectus.

℞ rad. Angelicæ, carlinæ, tormentillæ, & corticis olibiani ana ℥ ij. cardui benedicti, vlmariæ, santalorū omnium ana ℥ ß. mytridatij theriaces & confectionis de hyacintho ana ℥ ij. specierum diamargariti frigidi camphoræ ana ʒ ij. terantur crassiusculè, & indantur in alembicum vitreum superaffundendo aquę vitæ rectificatæ ℔ iij. digerantur vase optimè clauso: dein per cineres aut balneum vaporosum destillentur, & est aqua mirabilis ad venenum & pestilētes omnes affectus, dosis semi cochleare argenteum.

Aqua antiopoplectica & antiopileptica.

℞ aquę florum tilię arboris, lilij conuallium,

cerasorum nigrorum, saluię, eo quo dictum suprà modo extractarum ana ℔ j. ß visci querni, dictami cariophyllorũ cinnamomi nucis moscatę, macis, cubebarum zinziber. ana ℥ j. seminum peoniæ baccar. iuniperi dictami ana ℥ j ß florum anthos saluiæ bethonicæ stoechados calendulæ hyssopi ana p. j. camphoræ ʒ iij. digerantur per aliquot dies, dein destillentur per balneum vaporosum ad siccitatem dosis cochle. j.

Aqua Hirundinum antiopileptica.

℞ Hirundinum adhuc in nido existẽtium viij. aut x. decem paria florum lilij conuallium p. ij. cariophyll. macis ana ℥ ß. coquantur omnia in duabus tribúsve eminis vini albi optimi, dein exprimantur fortiter & destillentur, huius aquæ cochlearia duo hoc morbo correptis exhibeantur: promptè enim à præsenti paroxismo liberat, futurúmque prohibet. Hanc me primum docuit Dominus Rondel. medicus celeberrimus Monspelliensis, & preceptor meus: quam tamen pro magno & non reuelando secreto celabat. Eidem autem Hirundinum aquę paucula, quę sequuntur adieci, cuius etiam felices & admirandas vidi experientias.

Alia aqua Hirundinum nostræ descriptionis.

Accipe suo tempore sex aut septem, vel plures, si velis, hirundinum nidos, cùm ipsę lanugine cooperiri incipiunt. Has integras in alembicũ proprium

prium coniice, destilla, & aquam inde effluentem asserua. dein fœces residuas in fundo subsidentes in cinerem, qua decet arte, redige, ex quo sume ℔ ß cinerum cranij humani, & si fieri possit, inhumati ℥ iij. castorei ℥ j. ß pulueris visci querni ℥ j. succi rad. & foliorum peoniæ ℥ vj. aquę hyssopi, florum tilię arbor. lilij conuallij ana ℔ j. aceti scillitici ℔ ß aquam omnem quam ex hirundinibus elicuisti: macerétur omnia per aliquot dies ad ignem balnei, dein per cineres, aut saltem per balneum vaporosum ad integram vsque siccitatem destillentur: ea enim ratione aqua adustum non redolebit, sed cum omnibus suis qualitatibus integris & requisitis effluet. Hæc aqua per se sola sale dulci proprio imbuta (pręmissis tamen per mensem integrum generalibus remediis cōuenientibus) ad medium cochleare sumpta mirabiles effectus prodit.

Aqua picarum composita ad epilepsiam quoque specifica.

♃ pullos picarum n. xij. frustatim vnâ cum intestinis & pennis incidantur, & ponantur in vas terreum vitreatum addendo radicis peoniæ Zedoariæ & visci querni ana ℥ ij. florum tiliæ arboris lilij conuallij hyssopi ana p. ij. concoquantur in ℔ viij. hydromel. ad medietatis consumptionem, dein exprimantur. huic expressioni adde granorum lauri, iuniperi, peoniæ ana ℥ ß cariophyllorum, nucis moscatæ, croci, cinnamo. cubebarum

ana ʒ iij. castorei ʒ ij. ß. florum anthos, betonicæ, stechados arabicę, primulę veris citrij mali ana p. ij. anagallidis purpureis floribus p. iij. contusis cõtundendis, digerantur per 4. dies, dein destillentur per balneum vaporosum ad siccitatem. Dosis huius aquæ est cochlear vnum.

Aqua antifebritica, quam mihi D. de la Taulade doctißimus honestißimúsque vir communicauit.

℞ melissę, betonicæ, argentinæ ana partem vnam, vt ex illis omnibus simul tritis & expressis ℔ iiij. ad minus succi extrahi possint. succi foliorum & radic. centaurij minoris (quod febrifugam vocant) ℔ ij. Aquę Astacorum seu cancrorum fluuiatilium cum crustis cõquassatorum ℔ j. ß. aquæ ex succo capitum viridium papaueris albi elicitæ, aquæ fructuum fragariæ ana ℔ j. misce & in alemblco vitreo per cineres destilla: specificum est ad omnis generis febres, ac intermittẽtes potissimùm, sed maximè tertianas nothas & exquisitas. Huius autem vsus est eiusmodi: vt xij hor. ante paroxismum clyster emolliens & refrigerans iniiciatur. dein quinque ante prædictũ paroxism. horis iusculum optimè consummatum exhibeatur. Accessus verò initio propinandæ ægro sunt ℥ iij prædictæ aquæ.

Aqua alia ad febres etiam pestilentes, & ardentißimas.

℞ rad. Angelicæ bugloss. scorzoneræ, aceto-

sæ

ſæ ana ℥ j. Theriaces, Alexandrinæ ℥ ij. ſucci limonum depurati, aquarum fumariæ vlmariæ, cardui benedicti, & centaurij minoris ana ℥ iiij. diamargarit. frigid. ℥ ß. macerentur per quatriduum, dein exprimantur, & deſtillentur, de qua æger febricitans capiat ℥ iiij, & coopertus paulò plus ſolito ſudabit.

Aqua ophtalmica.

℞ ſucci euphragiæ, chelidoniæ ana ℔ ß. lactis caprini ℔ j. miſceantur omnia ſimul addēdo zinziberis macis craſſiuſculè conquaſſatorum ana ℥ j. Aloës ℥ ß. vitrioli albi ℥ iij: macerentur quatuor aut quinque dierum ſpacio, deſtillētúrq; per balneum vaporoſum. Aquæ deſtillatæ adde tuthiæ fruſtula, non tamen pulueriſata, quæ priùs in cochleari ferreo nouo ignita fuerint, nouies extinguantur, & tandem cum aqua prædicta continuò reſidere ſinantur, cuius guttula vna oculo etiam inflammato admoueatur; nec reſpiciendum ad calida illa, quæ prædictam aquam ingrediuntur etiamſi initio dolor ingraueſcat, ferueátque per tempus aliquod, miros enim effectus prodet, tartarum illud oculis adhæreſcens, pungens acerrimúmque dolorem inferens, & ſalſas mouens lachrymas, diſſoluendo. Singulare eſt remedium ad omnes ophtalmias, præferendúmque ſanè omnibus iſtis ſimplicibus aquis refrigerantibus, vt roſarum, plantaginis, cerefol. & ſimilibus, collyriiſque oculorum refrigerationi dicatis, vt ipſa etiam

experientia, præter allatã supra rationem, fidem faciet. confert etiam ad ἀμβλυωπίαν, & ἀνάβρωσιν si huic crocus metallorum admisceatur, qui vera basis & fundamẽtum est Aquæ ophtalmicæ Martini Rulandi, doctissimi celeberrimíque medici Germani, cuius ipse admirandos effectus miro successu expertus est, vt videre est in suis centuriis iamdiu in lucem editis.

Alia aqua ophtalmica

Componitur, etiam alia Aqua ophtalmica ex ℔ ij. vrinæ puerilis optimè purificatæ, additis libris duabus vitrioli, totidémque vnciis tuthia: ex quibus omnibus per dies aliquot maceratis, dein per cineres ad siccitatẽ destillatis fit aqua ophtalmica, cuius guttula vnica inflammato oculo, aut debilitato admouetur.

Aqua Antinephritica.

℞ rad. Arestæ bouis, petroselini yringiorum ana ℥ j. ß. parietariæ saxifrag. cum toto ana m. j. foliorum vitis viridium m. j. ß. amigdalarum, & cerasorum seminis lithospermatis, & baccarum alkekengi conquassatorum ana ℥ ij. milij solis, fœniculi dulcis ana ℥ j. conquassentur, & macerentur in vini albi, & aquæ æquis partibus, de hac aqua sumat cochlear vnum, singulis matutinis assumpto prius bolo ex casia aut electuario lenitiuo, vel diasebesten.

Alia aqua antinephritica nostræ descriptionis.

℞ succorum argentariæ, raphani, parietariæ, ana

ana ℔ j.ß.ſucci limonum ℔ j.in his liquoribus ſimul mixtis macera per 5. aut 6. dies ad ignem lentum Bal.Mar.granorum iuniperi contuſorum ℥ iij.milij ſolis,ſaxifragiæ,althææ,bardanæ,fœniculi ana ℥ ij.pulueris radicis Areſtæ bouis cinnamomi ana ℥ j. camphoræ ʒ ij. dein deſtillentur per cineres. De hac aqua exhibe ad ℥ ij. cui aquæ ſi ſal proprium ex arte paratum & conuenienti quantitate addas, longè præſtantius euadet remedium.

Aqua hyſterica.

♃ aquarum rutæ, matricariæ, ſaluiæ præparatur ex ſuccis vt docuimus ana ℔ j. nucis moſcatæ,cinnamomi macis ana ℥ ß.florum roriſmarini p.ij.caſtorei ʒ vi. vini albi generoſi, vt ſupernatet tribus quatuórve digitis, digerantur per tres aut quatuor dies: dein deſtillentur per balneum vaporoſum feruentiſsimum : fiat aqua pro hyſtericis omnibus affectibus. doſis cochlear i. manè.

Aqua imperialis communis & paratu facilis.

♃ corticum arantiorum exſiccatorum ad ſolem, nucis moſcatæ cariophillor.cinnamomi ana ℥ iiii.herbarum meliſſæ,maioranæ,thymi,ſaluiæ, hyſſopi priùs per ſe exſiccatarum ana m. j. inciſis & contuſis, quæ incidi & contundi, aut imminui quoquo modo debent: ponantur in alembicum ſupra 4. affundendo aquarum roſarum, & vlmariæ ana, vt ſupernatent materiã duobus tribúſve

digitis digerantur vase optimè clauso ad calorem balnei Mar. per octiduum, dein per cineres destillentur vt artis est. & fiat aqua imperialis. cui si proprium salem (redactis scilicet in puluerem fœcibus, extractáque ingenti olei quantitate ad vsus dicendos adseruata) addideris, validior efficaciórque efficietur.

Mira est hæc aqua à D. Camillo à Camillis patritio Genuensi nobili, atque medico excellenti iam à 24. annis mihi communicata ad sanitatis conseruationem si guttulæ aliquot in iusculo exhibeantur, cerebrum, cor stomachúmque imbecillem corroborat: dentium dolores sedat illorúmque putredinem arcet, atque gingiuas vacillantes conseruat. specifica præsertim quoque est ad iuuandam in sterilibus conceptionem, huic adiecta prius copiosa satis testiculorum leporum quantitate ex quibus prædicta aqua per viam digestionis salem allicere poterit & præstantior reddi.

Aqua ad ictus fiat sclopetariorum.

℞ Aristolochiæ rotundæ, baccarum lauri in puluerem redact. ana ℥ ß. pulueris veronicæ, pirolæ in vmbra resiccatarum ana ℥ ii. Astacorum in plenilunio captorum & in furno exsiccatorũ, & puluerisatorum ʒ vi. peti eodem modo resiccati ʒ iii. omnes hi pulueres inter se mixti lineo sacculo includantur. Quibus peractis accipiendum est vas nouum, terreum, vitreatúmque & satis capax, cui infundendæ sunt eminæ tres vini

optimi miſcendo ſimul, peruincæ recens collectę m.i. dein ſacculũ prædicto puluere refertũ, & optimè deligatũ. Quę omnia ita diſpoſita macerẽtur per dies aliquot, exprimãtur fortiter, & deſtillẽtur ad medię aut duarũ partium conſumptionem. tũc reſeruata ſeorſim aqua deſtillata fœces reſiduæ per manicam Hippocr. tranſcolentur & ſeorſim etiam aſſeruentur. Huius autem vſus eſt eiuſmodi, vt ſaucius vncias circiter duas aquæ deſtillatæ ſingulis matutinis per dies xiiii. continuos capiat & ex eo, quod in vaſis fundo remanſerit, optimè vt dictum colato vulnus lauet, & turundam, (quæ parua eſſe debet, etiam ſi cauum & profundum vulnus fuerit) illinat, cui tãdem folium caulis rubri ſuper imponat, itaque mirabiles eius aquæ effectus experietur. vulneraria quoque eſt prædicta aqua miróque progreſſu vlcera inueterata tam interna, quàm externa ſanat. Confert etiam ad cancrum ſi cum ea decoquas vermiculos qui multipedæ dicuntur. Præter aquas, quorum ſuprà mentionem fecimus, aliæ rurſus diuerſis affectibus ſpecificæ, alio modo extrahuntur, cuiuſmodi ſunt aqua cinnamomi, & aliorum aromatum, quorum hodiè vſus frequentiſsimus eſt.

Aquam vero cinnamomi (& ſi pharmacopœorum vulgo parum notam, ideóque rarò diſpenſari ſolitam) ſpagyrici, artémque deſtillandi probè callentes, ſequenti modo præparare ſolent.

Accipiunt igitur tres, aut quatuor vncias cin-

namomi, quod crassiusculè conquassatum, ac in æquis vini optimi, & aquæ rosarum (alii in solo vino) partibus trium, aut quatuor dierum spacio infusum in alembico destillant, atque aquam lacteam, quæ simul in se partem sulphuream, & oleaginosam prædicti cinnamomi, vbi tota vis eius penetratiua, incisiua, mēsiúmque motiua cōsistit, eliciunt: Ex fæcibus verò quæ post prædicti liquoris extractionem in fundo subsident, Admirandum adstringens conficitur, & contrarios prorsus primo liquori effectus habens. vt autem aquam cinnamomi, vt & reliquorum aromatum efficaciorem elicias: prædicto cinnamomo pro libito conquassato & in matratium vitreum colli oblongi coniecto spiritum vini affundes, vt tres aut quatuor digitos supernatet: dein per tres, quatuórve dies in loco frigido macerabis, donec mēstruum totam tincturam & virtutem sibi asciuerit. His peractis separa per inclinationem spiritum vini tinctum & affunde supra ℔ i. ipsius spiritus ℥ ii. aut tres saccari candi puluerisati. Quibus simul optimè mistis, & saccaro in prædicto spiritu resoluto, omnia in patellam argenteam iniice, & ignem cum charta accensa admoue, tunc repentè vini spiritus flammam concipiet. Dein argenteo cochleari bacculo ligneo vstionis metu alligato, tandiu agitabis, donec flamma extingui videatur. Sed si suprà indideris aliam argenteam paropsidem citiùs suffocabitur & extinguetur ignis. Atque ita quidem aquam multò præstantiorem,

rem, & prætiosiorem ea, quæ per destillationem prædictam elicitur, tibi comparabis. Porrò eam tandiu vti permitto, prout ipsam magis, aut minus infirmam optaueris: Si enim eam validiorem volueris, citiùs flammam extingues, quò enim tardiùs suffocatur, eò vires aquæ imbecilliores sunt. Et ita aromatum omnium aquas conficere poteris.

Quod autem spectat aquas odoriferas, vt aquam, quam angelicam vocant, & plures alias; sicut & etiam aquas nostras cosmicas, quæ faciei decorandæ, & ornandæ inseruiunt, eas in alium locum reseruabimus. tum, quòd curiositatem potiùs, quàm vtilitatem adferant, tum etiam, quòd parùm sanitati corporis humani (cui præcipuè incumbimus) restituendæ ac conseruandæ inseruiant.

CAP. VIII.

De vinis.

EXpositis iis, quæ aquarum tum simplicium, tum cōpositarum (quòd ob simplicem suam & elementarem naturam omnis generis liquores præcedere debent) differentias, virtutes, proprietates, descriptionísque modos spectant: Æquum est, vt vini etiam liquorum omnium, qui magis cōpositi sunt, post aquas communissimi, hominísque nutritioni maximè, ipsum roborando, restaurandóque eius balsamum naturale, inseruientis, tractationem secundo loco aggredia-

mur. Nec verò hîc diuersa vinorum genera, quatenus, scilicet, gustu, viribus, proprietatibus, & aliis huiusmodi qualitatibus inter se differunt, exponere statuimus: neque etiam huius loci est, diuersos vina corrigēdi, validiorémq; eis virtutem & excellentiam imprimendi, modos explicare. Qua ratione, inquam, ipsorum emendanda sit cruditas, ex aquosa & excrementitia humiditate contracta, quæ ob caloris vitalis defectum (cùm nempè sol quibusdam annis imbecilliores radios immittens terram minus calefacit) digeri, consumíque à sole non potuit: vnde fit, vt vina aliquādo cruda, viridia, imbecilláque & minùs restaurantia existant, diúque conseruari non possint. Quæ sanè omnia arte naturam imitante emendare, ac corrigere facillimum est, si superfluitas illa aquea, & excrementitia coctione, artificiali quidem, sed naturalem tamen æmulante, à vino separetur, & expurgetur. quæ tunc solummodò separari potest, cùm vinum iam expressum in doliis à calore suo naturali & interno concoquitur, & ex suo tartaro, solito more expurgatur. cuiuis enim appertè demonstrabit experientia, vt substantia illa, quæ primò à vino separatur, extillátque, nihil aliud, quàm pura, putáque sit aqua passiua, nulliúsque saporis compos, ac instar fontanæ insipida. quæ nihil vino, præter viriditatem, cruditatem, imbecillitatémque imprimit, ac ipsius corruptionem iuuat & accelerat. Quinetiam aciditatem ipsam prædictæ humiditati, ab imbecillo

calore minus absumptæ,& digestæ tribuit. Qui quidem calor (vt alio in loco dictum est) omnia perfectè dulcorare potest, & cuius opera prædicta humiditas omnino separatur, at eo solùm tẽpore,quo vinum in mustum redigitur,digeritúrque. Absolutis enim primis illis digestionibus & fermentationibus, id nequaquam fieri potest: nã quod primò ex prædicto vino vel minimo quidem calore admoto extillat, spiritus vini est, qui cum vino coniunctus illud viuificatiuum & nutritiuum efficit, quóque separato vinum ampliùs non est vinum, sed acetum & corruptum quid, mortuum,atque nutritiua facultate expers respectu superioris vini. Talis,inquam,bonificatio,viníque rectificatio sicut & plures similes, pluréſq; aliæ non minùs iucundæ, quàm vtiles inuestigationes in alium locum remittuntur, vbi ex professo de vino,viníque natura disputabimus. At in rem præsentem sat esse duximus, plures vinorum tum simplices, cùm compositas præparationes restitutæ nostræ Pharmaciæ inserere,quæ corporis humani conseruandæ sanitati, morbísque depellendis inseruiant.

Diuidemus vina (sicut & aquas supra) in simplicia, & composita, nempe quòd ex variis rebus componantur,cùm simplicia ex vna tantùm constent, vnde & ipsorum orta differentia. Eodem porrò ordine recensenda sunt.

Vina simplicia sunt

- *Vinum Acori*
- *Vinum Angelicæ*
- *Vinum Enulatum*
- *Vinum Anthosatum*
- *Vinum Saluiatum*
- *Vinum Buglossatum*
- *Vinum Euphragiæ*
- *Vinum Fœniculatum*
- *Vinum Hyssopi*
- *Vinum Anisi*
- *Vinum Epithimi*
- *Vinum Absynthij*
- *Vinum Iuniperi*
- *Vinum Hipericonis*
- *Vinum Centaurij minoris*
- *Vinum Alkekengi*
- *Vinum Yringiorum*
- *Vinum Scilliticum.*

Vina simplicia laxatiua.

- *Vinum Sennæ simplex*
- *Vinum Hermodactillorum*
- *Vinum Turbith*
- *Vinum Sem.ebuli maturi*
- *Vinum Sem.ebuli non maturi*
- *Vinum Seminis sambuci*
- *Vinum Seminis hederæ.*

Vina composita

- *Vinum Zedoariæ*
- *Vinum Ophtalmicum*
- *Vinum Antinephriticum*
- *Vina Hippocratica clareta dicta*
- *Vinum Chalibeatum.*
- *Vina purgantia composita.*

Inter

Inter prædicta vina, vinum Acori, Angelicæ, Anthosatum, Saluiatum frigidis cerebri affectibus coducit.

Vinum Euphragiæ, & fœniculi, oculorum & aciei corroborationi confert.

Vinum Enulatum, Astmatis, & pulmonum vitiis medetur, valétque ad detergendum, & iuuandam expectorationem.

Vinum Absynthij in Germania ad lumbricos, omnémque corporis arcendam putredinem cõmune est, non secus, ac vinum hipericonis, & cẽtaurij minoris, quę ad liberandas iecoris obstructiones, ipsúmque roborandum maximè conducunt.

Vinum buglossatum cordi, omnibúsque melancholicis affectibus accommodatum est.

Vinum anisi ad colicum dolorem ex flatu profectum, siue is in stomacho, siue in vniuerso ventre existat, laudatur.

Vinum epithimi, sicut & vinum tamaricis, lieni confert.

Vinum passulatum admirabile est ad virium restaurationem in senibus.

Vina Alkekengi & yringiorum, nephriticos, & calculosos iuuant, vt & ipsum vinum Iuniperinum, quod mirè etiam cor, cerebrúmque, & reliquas partes nobiles corroborat.

Vinum scilliticum pręstantissimum est ad humorum pręparationem, & digestionẽ; hoc enim ad incidendas, & attenuandas crassas, pituitosas,

melancholicásque materias vtuntur, quo etiam nullum est ad attenuandos omnis generis humores mucilaginosos, tartareósque excellentius remedium.

Vinum sennę melancholicos, imò etiam alios humores purgat. Facillimum quidem est, nec iniucundum remedium, quo libenter ij etiam, qui à potionibus medicinalibus abhorrent, vti debent, cùm benignè & sine perturbatione vlla, vel commotione purget.

Vina hermodactilorum, & turbith, serosos, pituitosósque humores ex ipsis iuncturis euacuãt, vnde ad arthritidem vsurpantur.

Vina seminis ebuli, & sambuci aquas potenter ducunt, & ad hydropis curationem adhibentur, quemadmodum & vinum hędere.

Hactenus vina, eorúmque virtutes, & proprietates ordine, & cathologo proposuimus. Restat iam, vt & pręparationis quoque vinorum cùm simplicium, tum cõpositorum modũ inseramus.

Quod verò simplicia spectat, ea quidem omnia, vna prorsus & eadem methodo pręparantur. Haut perspecta cuiuslibet pręparatione, non sit difficile reliqua omnia ad eius imitationẽ componere. Sequenti itaque via progrediendum est.

Accipe vini musti, cùm scilicet absoluta adhuc non est ipsius separatio, quantum libuerit ad implendũ doliũ magnitudinis pro libito constitutę: simplicis, ex quo vinũ comparare est animus, pro vini hemina, quæ ℔ iiij. circiter cõtinet, ℥ ij. verbi gra-

gratia, pro xij. heminis vini: ℔ ij. radicum, herbarum aut florum, ex quibus vinum præparare cupis. Prædictæ radices, herbæ floréſque priùs ſoli, aut lento calori exponantur, vt paululum exſiccatæ humiditatem ſuam excrementitiam deponãt. dein conquaſſentur, & nodulo, vel pluribus ad proportionem debitam includantur: hinc in dolium prædictum per foramen medium immittantur, quibus poſtea per idem foramen muſtum affundatur. Notandum tamen non penitus replendum eſſe dolium, ſed relinquendos adhuc vacui quatuor digitos, quò meliùs vinum circulari queat. & id ſine vlla euaporatione: obturandum enim optimè eo fini eſt foramen: doliúmque per xxv. aut xxx. dies ad naturalem digeſtionem & fermentationem relinquendum. His peractis dolium rurſus vino ſemicocto replebis, vt illi maiorem liquorem ſeu gratam dulcedinem imprimas. Tunc reobturato denuò dolio, alióque in loco, vt ſolet, perforato, vino medicinali per annum integrum (tãdiu enim incorruptè ſeruari poteſt) continuò vteris.

Hoc verò ſi gratius delicatiúſque efficere ſit animus, poſt prædictam menſis vnius fermentationem & digeſtionem perforato dolio liquor clarus, ſtirpíſque virtutibus imbutus à fœcibus ſeparandus eſt, quo nouum dolium ad dimidias implebis, & vinum ſemicoctum (quod vindemiarum tempore præparaueris) ſuperaffundes. Tunc noua digeſtio fermentatióque fiet, vinúmque

gratius multò & iucundius efficietur. Et ita quidem omnis generis vina simplicia, siue corroborantia sint, siue purgantia, præparabis. nec sanè maiori hîc instructione opus est, cùm ista satis facilis sit, nec laboris plena.

At verò vina seminum ebuli, & sambuci, quòd hæc semina vinosa, & eo solùm tempore, quo racemi, matura sint, paulò aliter quàm dictum sit, præparari debent. Quare prædictorum seminum vtrûlibet exprimendum est, & succus extrahendus, qui cum dupla musti optimi vini albi quantitate admisceatur, & in dolium magnitudinis conuenientis, ad solitam digestionem & fermentationem, infundatur. Notandum verò hic melius esse, si id obturato dolio peragatur, hoc est, si dolium penitus non repleatur, & obturetur, ne quid exhalet. Quibus absolutis, & perfecta per mensem integrum fermentatione, aperiri dolium, & vino vt suprà penitus adimpleri potest.

Porrò vina quouis etiam tēpore ex vino albo iā à naturali calore digesto, & ab impuris fæcib. separato facilè præparari possunt, si flores, herbas, & radices, quarum facultates vino imprimere cupis, mediocriter seorsim exsicces, id est, si fuerint radices, in talleolas disseces, & filo transfixas in aliquo officinæ angulo suspendas: si folia vel flores super mensa aut lecto expādas: dein in proprium dolium aut vas vitreum (si minorem vini copiam expostules) seruata, vt suprà, quantitate imponas. Quod ea ratione perficies, vt prædictas radices

in tal-

in talleolas diſſectas, aut flores, vel herbas, vt libuerit, in vas tuum vitreum ad ſextam partem iniicias, & ſuperaffundas vinum album, donec 8. aut plures digitos ſupernatet. dein vas hermeticè clauſum in loco frigido, ne vel modicus calor vini ſpiritum ſeparet, aceſcátque vinum, colloces, quo facilè ſtirpis vires & facultates attrahere poſſit. Hoc autem vino per menſem ita digeſto pro neceſſitate ſingulis matutinis ad ℥ ij. aut iij. vteris.

Verùm, vt ingratum vinorum purgantium ſaporem, quo prædita ſunt, auferas, eáque clara & iucunda efficias: poſt prædictam macerationem illa per manicam Hippocratis ſæpè tranſcolabis, & cum ſaccaro, paululoque cinnamomi & coriandri aromatizabis, & eadem methodo plura vinorum tum roborantium, tum purgantium genera præparare poteris. Quæ vtique grata & iucunda vel minimis ſumptibus confici, & quibuſlibet, ſiue artifices mercenarij & ſimiles fuerint, accommodari poſſunt. Adde quod eadem per manicam Hippocratis tranſmiſſa, incorrupta diutiùs conſeruantur.

Cæterùm vinũ ſcilliticum paulò diuerſa, quàm dictum ſuperiùs, ratione parari debet. Scilla enim gladiolo ligneo, aut eburneo, vel alio quouis, qui tamen ferreus non ſit, mundari & in talleolas diſſecari, ſolíque exponi debet per xxv. aut xxx. dierum ſpacium, vt exſiccetur. Cuius quidem ſcillæ ita præparatæ accipies ℔ j. & in vitreum vas con-

ueniens impones superaffundēdo vini albi optimi ℔ viij. His absolutis vas benè clausum obturatúmque in balneo mar. calido per 5. aut 6. dies ad digestionem ponatur. dein omnia per manicam Hippocratis transcolentur, additísque mellis optimè depurati ℔ iij. parùm bulliant, & purificentur. Itaque perfectum erit vinum scilliticum, quod ad vsus postea curiosè adseruabis in aliquo vase optimè clauso. Præstantissimum est ad præparandos omnis generis humores, vt dictum, remedium.

Restat iam, vt de vinorum etiam compositorum præparatione, ducto à vino Zedoariæ exordio, verba faciamus.

Vina composita, ac primùm vinum Zedoariæ.

Accipiendum est vini mustum vindemiarum tempore, quod lento igne ad tertiæ partis consumptionem concoques: in cuius dein quatuor, aut quinque mensuris ea quæ sequuntur aromata macerabis, & suspendes.

♃ zedoariæ ℥ ij. cariophillorum, macis, cinnamomi ana ℥ j. ß. zinziberis, piperis longi ana ℥ j. nucis moscatę ℥ ß. omnia crassiuscule conquassata, vno pluribúsue nodulis lineis includantur, & suspendantur, per dolioli foramen, in prædicto musto quadraginta dierum, aut ad minus mensis vnius spatio, ad macerationem. quibus postea sublatis vinum ad cerebri, cordis, vētriculíque corrobo-

roborationem tempore necessitatis exhiberi potest.

Vinum Ophtalmicum.

In vini ophtalmici præparatione, eodem planè modo, quo suprà in vino Zedoariç, procedēdum est, suspendendo in musto, prædicta ratione præparato, (aromatum loco) radicis enulæ campanæ in talleolas primò dissectæ, dein exsiccatæ ℥ ij. Euphragiæ m.j. sem. fœnic. Dulcis & sileris montani ana ℥ j. contundantur crassiusculè, & omnia in vnum, aut plures nodulos immissa suspendantur in dolio, in quo prædictum vinum fuerit, aut phiala vitrea, & per mensem macerentur. Cuius vna aut altera vncia ad visus clarificationem singulis matutinis datur.

Vinum Antinephriticum.

Vinum Antinephriticum tibi comparabis, si dolium conuenientis magnitudinis ex vino albo generosissimo (non penitus tamen) adimpleas, quod quidem priùs concoctum, & ab aquea sua humiditate separatum esse debet. super huius vini heminis octo dolio inclusis, vt suprà, addes ℔ j. fructuum alkekengi: radicum stæreстæ bouis, & yringiorum in talleolas primò dissectarum, dein paululum exsiccatarum ana ℥ iij. sem. bardanæ, milij solis, saxifrag. bismal. ana ℥ ij. flor. genistæ p. iij. aut iiij. macerentur omnia per mensem integrum, dein ad vsus seruetur vinum.

Si post prædictam macerationem illud transcolaueris, mellísquè optimè depurati tertiam

partem addideris, &, vt suprà, in vino scillitico ebullire siueris: vinum efficies, quod diu conseruari poterit, neque iniucundum gustu vllomodò erit. Cuius vncia vna aut altera (præmissa tamen primæ corporis regionis expurgatione cum bolo aliquo ex cassia, aut simili) ad calculi expulsionem, & prohibendam eius generationem, exhibetur.

Vinum chalibeatum.

℞ Limaturæ chalibis ℥ iiij. radicum yringiorum, enulæ campanæ ana ℥ j. ß. santali citrini ℥ j. coralli rubri, rasuræ eboris ana ʒ vj. cariophyl. macis cinnamomi, zinziber. ana ʒ iij. ceterach flor. genist. anthos, epithym. ana p. ij. vini albi generosi ℔ vj. macerentur per octiduum ad minimum ad ignem Bal. Mar. calidum, dein transcolentur per manicam Hippocrat. ter quatérve, vt vinum optimè clarificetur, quod dulcorari saccaro poterit, vt fiat vinum gustui gratum, dosis vnum aut alterum cochleare manè ieiuno stomacho.

Vinum Hippocraticum claretum dictum.

℞ cinnamomi ʒ vj. galangæ, cariophillorum, nucis moscatæ ana ʒ j. macis, granorum paradisi ana ℈ ij. saccari ℥ viij. vini mens. vnam fiat, secundùm artem, Hippocraticum, vt vocant.

Aliud pro diuitibus, & delicatis.

℞ cinnamomi ℥ j. zinziberis ℈ j. saccari ℔ j. vini mens. j. fiat Hippocraticum, vt artis est.

Vina purgantia composita, & primò Vinum elleboratum.

Accipe radices ellebori nigri benè mundatas, & ab omni terrestri impuritate purgatas, quas minutim concisas in Bal. Mar. cum sufficienti vini rubri quantitate, & semine anisi per xxiiij. horas macerabis: hinc post quatuor aut quinque dies vinum prædictum separabis: eo enim modo omne venenum ex prædicta radice extrahetur, quæ dein exsiccari debet. ℞ radicum ellebori ea, qua dictum, ratione præparatarũ ℥ ij. fœnic. dulcis, anisi ana ʒ vj. corticis citri ℥ ß. macerentur omnia in duabus vini albi optimi, & iam purificati mensuris per quatuor aut quinque dies in Balneo Mar. calido, coletúrque vinum absque expresione vlla, dein bis térve per manicã Hippocratis transmittatur, & aromatizetur cum saccari sufficienti quantitate, & pauculo cinnamomi. Excellens est educendis à cerebro pituitosis & melancholicis humoribus. Optimum igitur est ad maniam & melancholicos omnes affectus tum intrò assumptum, tum extrinsecùs capiti cũ linteolis in eo madefactis tepidè admotum, vt docebimus fusiùs alibi.

Claretum vel Hippocraticum laxatiuum compositum.

℞ rad. acori ℥ j. sem. anisi, fœniculi ana ʒ iij. epithimi, florum genistæ, violarum. buglosſ. acori ana p. ij. hermodactilor. albor. ʒ vj. sennæ ℥ j. ß. turbith. ℥ ß. corticis myrobalanorum citrinarum

& chebularum ana ʒ ij. zinziberis, cinnamomi, cariophill. galangæ ana ʒ j. vini albi optimi mensur. ij. saccari q. s. vt fiat Hippocraticum purgatiuum. Dosis ℥ ij. hoc vinum omnes penè humores blandè purgat, præstánsque est remedium ad calculum, arthritidem, & plures alios affectus: ac præsertim delicatis naturis, iisque, qui sunt imbecilliori ventriculo, quique reliqua medicamenta purgantia abhorrent, conducit.

Aliud vinum purgans optimum compositum.

Aut si velis vindemiarum tempore paruum dolium, quod octo mensuras circiter vini contineat, ex querneo ligno confici curabis, per cuius foramen immittes foliorum sennæ mundatorum ℥ vj. (plus vel minus, prout vinum efficacius, aut mitius purgans efficere sit animus) hermodact. ℥ ij. turbith ℥ ij. cinnamomi, macis, zinziberis ana ℥ ij. seminis fœniculi dulcis ℥ j. prædictum mustum suprà iniicies (nec tamen totum dolium replendum est) tunc obturato optimè dolij foramine, ne quid exhalare queat, permitte, vt macerétur, & à calore naturali circulentur, per mensem integrum ad minimum. Peractis solitis ebullitionibus & naturali digestione, tunc dolium vino cocto omninò adimplere poteris, & quàm optimè obturare. Tũc habebis vinũ purgãs excellẽtissimũ, quod etiã per integrũ annũ durare poterit. Gratissimum est, & iucũdissimum purgãs remedium, de quo ℥ ii. pro dosi sufficient, pro conuenienti purgatione.

DE ARTHRITIDE ET MORBO EI AFFINI, CALCVLO,

Consilium primum,

AD CELEBERRIMVM ET ERVDITISSIMVM VIRVM AC D. DOMINVM Riuierum,

HENRICI MAGNI IIII GALLORVM ET NAVARRENORVM REGIS *Christianiss. ac potentissimi Archiatrum.*

VIA Consilia hæc mea statui subiicere iudicio celeberrimorum medicorum Europæorum: quos quidem vel cōuersatione & consuetudine familiari, vel per literas, vel per doctissima eorum scripta noui: non potui, imò verò etiam non debui, quin te celebratissime & ornatissime Domine RIVIERI, primū, cęterorúmque quendam Antesignanum constituerem. Te, inquam, quem eruditio & virtus tua primariū fecit, inter cæteros medicum magni illius HENRICI, & quotquot habuit terrarum orbis AVGVSTISSIMI, fœlicissimíque atque inuictissimi Regis

nostri. In quorum ordinem talis qualis & ipse iamdudum ascitus: eo honore vtcunque defunctus, nescio an Spartã susceptam pro dignitate exornarim. Cur ergo, non & ego te faciam primum quum & ab eo qui non potest nisi prima, hoc est summa velle, primus habearis, & me; (quod lubens fateor) multis præcurras parasangis? Sed & illud me commouit vt, cùm morbo huic, arthritidi inquam, hactenus inuicto, & qui in merum hodie medicorũ opprobrium abiere, edomando, imparem me esse crederem: non è vulgo aliquem, sed te imprimis tanquam alterum Æsculapium deligere voluerim. Age ergo, tu qui in vtriusq; medicinę cognitionę excellis præ aliis. Si quid rectè vel perperam in disquisitione causarum à me prolatum, quo polles iudicio, & ingenij acumine, iudicato. Tu, inquam, qui vulgaris philosophandi ac medendi ratione nequaquam contentus: sed altius quid spirans sub auspiciis insignis illius herois illustrissimi ducis de Bouillon, Germaniam doctissimorum ac in rebus perquirendis sagacissimorum virorum feracissimam adiisti, in quorum conuersatione solerti studio singularíq; ingenii dexteritate reperisti non quod pueri in fabis, vt paroemia dici solet. Rectè sanè: Sic decuit sed maximè talem genium non nisi abstrusissima atque difficillima sectatem, vel summi Pla-

mi Platonis exemplo, qui nullis laboribus, & peregrinationũ difficultatibus pepercit : vt cum magno illo Iarcha, aliisque celeberrimis viris exoticis, fœliciùs inuestigationi mysteriorum incumbere posset. Quod & Galenum, quum in Lemnam nauigaret, vt vel terram illam, cuius virtutes tantopere prædicabantur, contineretur ipse, & alios plures primæ notę philosophos ac medicos, factitasse cõstat. Talia herclè vulgò medicis ignota mysteria, vel sola ornamento siue arti, eiusque dignitatem, quæ vltimo & corruptissimo hoc seculo labascens, parum abest, quin in contemptum abierit, tuentur. Quin sine insigni illo ornamento, medicina hodie aliud nihil esse videtur, quàm illud quod plerique pharmacopœi, ipséque adeò obstetrices & famulæ norunt atque tractare solent. Sed illud etiam apprimè me permouit. Cur hoc, quicquid erit consilij, tuo potissimum iudicio subiecerim: quòd sciam eundem eminentissimum virum ad quem hoc pertinet D. de Frene Canæe hoc tempore apud serenissimam Remp. Venetorũ Regium legatum, & præcipuorum totius Galliæ ingeniorum, stellam, te & amare, & mognifacere, ab eo tempore, quo eidem legati Regij munere apud Principes Germaniæ fungenti innotuisti. Et quî possim, aut debeam aliter, quàm eundem reuereri, quẽ

à tam nobili & tam erudito ingenio maximi fieri animaduerti? Toto sæpius cupiui corde, summísque votis exoptaui profectò, vt sicut tu ex meritis tuis agnosci & suspici dignus es, hoc beneficium consequerer, vt tibi amore, & eiusdem significatione familiariori innotescerem. Sed nescio quid fati hoc identidem cogitantem, atq; etiam molientem hactenus prohibuerit. An prodeo tandem, non quidem in amorem tui, qui, verè dico, vetus est non nouus: sed in eiusdem significationem, atque testimonium publicum. Quod si intellexero hunc meum affectũ aliquam apud te inuenisse gratiam: faxo sentias posthac maioris etiam momẽti, Integritatis, obseruantiæ atque amoris erga te mei notas, & eueniet fortè vt arctior hæc nostra necessitudo, atque familiaritas, si in mysteriorum secretorúmque naturæ cõmunicatione, inuestigationéque occupetur, redundet in bonum atque vtilitatem publicam, haud vulgatam: ad quam omnia nostra studia & conatus nostros dirigere atque intendere debemus. Pluribus nunc agerem tecum, nisi vox amici illius nostri, etiam dissita valde, denuò occineret illud, Adsis amice: Et quid de eius mali natura & causis tibi videatur, edissere, ac simul curationem, ex vtriusque medicinæ fundamentis depromptam præscribe. Quapropter, qui nihil aliud quàm

quàm tanto talíque viro, atque amico inseruire gestio, deinceps in eiusdem morbi, atque causarum inuestigationem me accingo. Cui deinde tutiùs, eiusdem curandi rationem subiungam. Hæc autem ea lege facio atque omine, vt te virum summa doctrina, & multifaria experientia præditum, omniũ, quæ hîc à me docentur, iudicem poscam, vt tutiùs citius atque iucundiùs prospiciatur sanitati, vtriusque nostrûm amici, cuius vigor & sanitas, non possit non esse nostra. Sed iam ad te me conuerto eruditissime & amplissime Canæe. Tua res hîc agitur. Tuũ vel maximè etiam est attendere animum, quid ex anatomia huius tui morbi, cognitionis ad te redundare possit. Tibi hæc trado. Tibi ingenij vela pando. Tuum itaque sit etiam decernere, num cursum veritatis ex discursu causarum, & ex causis verè cognitis, fœlicitatem remediorum, quibus iuuari possis obtinuerim: Sed ad rem veniamus.

Arthritidis definitio.

Arthritis, seu morbus articularis Latinis, nomen obtinet à parte læsa, Galeno authore. Est enim articulorum dolor ex interuallis ferè inuadens, ab aliqua humorum fluxione, vel congestione excitatus. Nã quum humor redundans affectam occupat articulationem, fit vt ligamenta & membranæ vicinæ & neruosæ partes omnes distendãtur:

vnde dolor ille acerrimus excitatur. Non enim doloris causa est δυσκρασία aut inæqualis intemperies, cum omnis alteratio temporis successione fiat, quæ motus est, vt scribitur ab Aristotele. Igitur δυσκρασία illa, cum sensim generetur, & nunquam tota simul & præcipiti ac quasi momentanea inuasione, idcirco dolorem parere, non potest, qui cõfertim fiat, seu vt loquuntur ἀθρόως. Hac de causa Galenus pluribus in locis scribit, nihil dolorem inferre posse, nisi idem continuum soluere valeat. Meritò itaque diximus, arthritidem esse articulorum dolorem non à nuda, seu simplici intemperie: sed ab aliqua humorum fluxione, seu potius congestione excitatum. Porrò articulorum appellatur, quod articulos occupet ille affectus. Articulatio autem nihil aliud est quàm ossiũ quædam, seu cohæsio. At tribus modis connectuntur ossa in vniuersum. Vel enim inuicem coalescunt modò sine materiæ alicuius interuentu, vt in mulieribus & fungosis: modo intercedente aliqua materia, vt in duris & siccis κατ' σύμφυσιν. Vel ita connectũtur inter se, vt obscurum & difficilem habeant motum συνάρθρωσιν: vel manifestum & euidentem per διάρθρωσιν. In prima articulorum connexione dolores non fiunt, vt in ossibus cranij videre est. In secunda raro, nisi tophi & œdematosi tumores interueniãt, vt in

Lib. de inæq. intẽp. c. 6. lib. 4. de simp. med. fac. cap. 2. & comm. ad part. 34. sect. 3. lib. de fracturis.

Partes affectæ.

vt in articulis carpi & metacarpij accidit. Tertia arthritidis sedes est inter membranas, tendones & ligamenta, quæ oriuntur à periostio,& proinde sensum habent:ex quibus omnibus formatur articulus. Vnde dolor vehementissimus excitatur,si aliqua materia illic intercipiatur, vel distendens,vel acrimonia pungens. Atque ex partium illarũ affectarum articulorum scilicet numero & nomine, sequentes differentias constituerunt medici. Nam si malleus vel articuli digitorum pedum doloribus illis excrucientur,podagram appellant. Si genua infestantur,gonagram. Si in coxendicis aut inguinum regione inferna adsit dolor, ischiaticũ nuncupant. Si manuũ torquet, chyragram. At quando simul & vnà multi articuli doloribus diuexantur, verè & propriè Arthritis nuncupatur. Qui morbus facillimè excitatur, tam propter robustam principum partium expultricem, quæ fit seu per μετάστασιν, vti Græci vocant; tum verò propter imbecillitatem, frigiditatem & διάθεσιν partium articulorum, scilicet tendinum, vinculorum & membranorum,quæ ossa vel connectunt, vel ambiunt. Quæ quidem quo acutiori sensu sunt prædita, eò magis etiam dolent. Ista paucis de natura morbi, partibus affectis, & Arthritidis differentijs dicta sint. Arthritidis differentiæ.

Medici causas huius grauissimi affectus, Causæ.

diuidunt in externas, antecedentes & coniunctas. Causæ externæ sunt, equitatio assidua: sed potissimum ea, quæ pedibus fit pēdulis, aut non firmiter stapedis innixis. Vnde Scythis tradunt frequentem hunc morbum, quòd stapedis equites careant. Item motus vehemens, præsertim si statim fiat à cibo: Assiduus & immodicus crassorum & crudorum ciborum, vt casei, leguminum, & fructuum non rectè digestorum, vel maturorum vsus. Vita genialis ocio gaudens, & palati deliciis. In summa Arthritis est Dea *μισόπτωχος*, odio trahens pauperes, quòd sit Bacchi & Veneris filia, vt veteres Poëtę finxerunt. Hippocrates etiam, eandem ob causam eunuchos, mulieres, & pueros ante vsum venereū podagra non affici dixit: Quod tamen intelligendum est, modò temperanter viuant. Nam Eunuchi alioquin Arthride conflictari possunt, vt & mulieres. Atque hæc fuit causa cur Seneca, in quadam epistola in eas inuehitur, quòd per luxum Hippocratem mendacem fecerunt. Non minima etiam causa est vini ingluuies continua, præsertim generosioris & meracioris vini. Nā

Vt Venus eneruat vires: sic copia Bacchi
Et tentat gressus, debilitátque pedes:

Vt ait Poëta. Iccirco Cleomenem Spartarum Regē cum Scythis agentem, & illorum crapulas imitantem in Leonem versum fuisse,

fuisse, ac tandem tremulum, & planè podagricum senem, extitisse tradunt.

Causæ arthritidis antecedentes, ex eorũmet medicorum sententiis, sunt humorum à capite, vel aliis partibus defluxio, & partis imbecillitas. Nam citra illam (vt aiunt) haud euenire potest hæc passio. Etenim quæ nihil colligunt, aut suscipiunt superuacui, eæ tempore in tuto manent, vt ait Galenus alicubi. Origo autem defluxionis est vel à capite, vel ab hepate. Omnes enim, qui hisce doloribus conflictari solent, sunt hepate vt plurimum calidiore & frigidiore ventriculo: in quo variæ mucillaginosæ impuritates atque cruditates procreantur. Ex cruditatibus à calore imbecilliore fiunt vapores, qui euecti in caput, ac proinde ipso etiam cerebro magis ac magis intemperato reddito: móxque vaporibus in humorem conuersis, irruunt & destillant in subiectas, imbecillásque corporis partes: sed maximè in articulos propter motum atque imbecillitatem eidẽmet humori recipiendo aptissimos. A cerebro namque inter tunicas tẽdonum per foramen pituita exudat, quæ per palatum aut nares repurgari debebat. Ab hepate verò, quando venæ magnæ, & ipsum hepar humorum copia grauatur: quam si cõtinere vel non possunt: aut si qualitate quadam vitiosa molestentur, fit, vt vel à plenitudine, at-

Causæ antecedẽtes.

que venarum redundantia fiant refluxiones in articulos vel à recrementis aliarum partium, potissimum cerebri.

Per quas vias defluxio descedat.

Per quas autem vias eiusmodi defluxio descendat, non eadem est omnium medicorum celeberrimorum sententia. Alij enim per venas & arterias decumbere statuunt, cùm sit defluxionis species talis, qua partes robustæ ad imbecilliores excrementa sua transmittant. Alij verò à capite sub cute materiam per summa corporis, ad extimas partes influere putant. Prioris sententiæ Galenus, & eius sectatores: posterioris Fernelius vir doctissimus author est, qui primò se eam introduxisse contendit. At quæcunque articulosis cõtingunt, eorum circa articulos causa est imbecillitas. Arthritici enim omnes articulos habent imbecilles. Nam citra imbecillitatem non fit ista passio, vt ipsi volunt: quoniam membra fortia, quod in ipsis abundat, ad infirma delegant: & hæc rursus ad infirmiora transmittunt, donec in partem decumbant, quæ vim excretricem omnibus imbecilliorem obtineat, & proinde propellere aut digerere recrementum nequeat. Ex quo liquet idem ferè euenire in partibus humani corporis: quod in Republica illa vitiosa, quam Aristoteles ὀλιγαρχίαν vocat, in qua scilicet qui plus possunt, minùs potentes opprimunt. Patet etiam qua ratione partes situ infe-

inferiores, omnium primæ, excrementitiis morbis corripiuntur, iuxta Celſi ſententiam. Quotiens enim offenſum eſt corpus, vitioſa pars maximè ſentit: hoc eſt, quæ magis eſt imbecillis. Eſt autem imbecillitas naturę robori cõtraria, quæ vel ob δυσκρασίαν, vel propter meatum ἀμετρίαν, eueniunt: membrum autem imbecillius facilè recipit defluxiones, vel ob raritatem, vel ob amplitudinem, aut capacitatem viarũ, vt idem Celſus: vel propter ſitum ampliorem, vt vult Serapio.

Hæc eſt trita & vulgaris de antecedente iſtius affectus cauſá, omnium medicorum opinio.

Fernelius nouam, & à prædicta diuerſam ſuam ſententiam propugnaturus, cõtra Galenum acerrimè contendit, omnis arthritidis materiam eſſe pituitoſam omnino & ſeroſam: neque ex aliis humoribus, ſanguine ſcilicet & vtraque bile fieri. Addit inſuper, tenuem illum humorem, non è cerebro, & interiorib. eius vẽtriculis, per ſpinalem medullã: ſed à pericranio, parte capitis externa, per ſumma corporis ſub cute deorſum decurrere, vt iam diximus. *Arthritidis cauſa antecedẽs ex Fernelio.*

Cauſa autem coniuncta eſt humor in articulis interceptus dolores illos excitans: ſiue acrimonia ſua id præſtet, vt bile: ſiue frigiditate, vt pituita: ſiue aſperitate ex gypſea materia, vt vocant, ſiue diſtenſione mem- *Cauſa coniuncta.*

branarum & ligamentorum: aut inflammatione. quod ab omnibus humoribus fieri posse contendunt.

Porrò quoniam dolores interdum suboriuntur absque humorum præcedente aliqua defluxione: asseuerant præstantes medici, materiam illam in articulis colligi, non tantùm per affluxionem humorum ab aliis partibus: sed & per ipsorum congestionem, malè scilicet concoquente parte.

Ius hereditarium inter causas arthritidis recésetur.

Præter hasce omnes causas tam externas, quàm internas, addunt & quartam, quæ quasi hereditario iure iis accidit, qui patres, vel auos habuerunt arthriticos. Nam seminis ea est natura, vt tale quid actu efficere possit, quale id à quo est excretum. Sperma enim est secundùm complexionem generantis, vt loquitur Auicennas: vnde genitale semen hominis abstractum esse non temerè à Zenone Stoicorum principe dictum est, & tanquam animal potentia, quemadmodum sulphur potẽtia est ignis. Atque hæ sunt ex dogmaticorum medicorum sententia, omnes arthritidis causæ: à quibus suos scopos curatiuos, vel indicationes therapenticas, quas vocant, deducunt. Ablata enim causa tollitur effectus, vt celebre illud habet axioma. Curationis igitur indicationem à causa desumunt, vt ea extirpata ipsum τὸ πάθος cesset citiùs, fœliciùs & tutiùs. Et hæc est dogmaticorum

corum medicorum doctrina, de causis Arthritidis perspicua, ni fallor, breuitate à me collecta. Sed antequam ad eorum remedia accedamus, animus etiam est priùs de calculo arthritidis amico familiaríque, seu proximo cognato, ex eorumdemmet dogmaticorum doctrina disserere: cùm ipsimet vtriusque affectus naturam, vti dictum, similem faciant, siue causam spectes, siue generationis modum. Idcirco pro eiusdem calculi theoria, si lubet, in vireta dogmaticorum expatiemur: Tum postea audiendi erunt Hermetis sectatores: quorum certè philosophandi ratio ab ipsis sensibus deprompta, & demõstratione τοῦ ὅτι comprobata, mihi vehementer probari solet.

In calculi igitur essentia peruestiganda, mirum quàm variè se mutuò lancinarint, atque torserint dogmatici authores. Alij morbum dixerunt: alij symptoma. Nonnulli aptiùs & rectiùs causam dici efficacissimè cõtenderunt. Et sanè mirum est, viros, alioqui clarissimos in re tam facili, vix trimestri logico conspicua, hæsitasse. Attamen dicamus, si lubet, vt placeamus omnibus, calculum & morbi, & causæ, & symptomatis nomen sibi vsurpasse, diuerso respectu. Morbum esse tradit Galenus: & post hunc acriter tanquam pro aris & focis, peculiari à se edito libello, defendit Fuccius. Et quidem morbum esse Variæ opiniones de calculi essentia.

aiunt in numero, quatenus nimirum ſit ſubſtantia præter naturam in corpore noſtro. Sic illi philoſophantur. Quàm rectè ſentiăt, norunt, qui quid morbus ſit ex eorummet ſententia tenent. Eſſe etiam morbũ in via, quidam dogmatici tradunt. A calculo ſiquidem viam intercipi & obſtrui, quominus vrina liberè vel per vreteres, vel per veſicę ceruicem defluat, aut excernatur. Quamuis hoc ipſo, vt liberè fatear quod res eſt, cauſam magis eſſe probent quàm morbum. Cauſam, inquam, non ſui. (Quis enim ita ſtatuat.?) ſed obſtructionis, & impeditæ tranſcolationis vrinæ. Dici etiam poteſt τ̃ δυσκρασίας σύμπτωμα: quod & in aliis plurimis euenire nouimus.

Partes affectæ. Partes affectæ, vt & morbus ipſe, à ſignis facilè deprehenduntur: quorum præcipua ſunt, & ad ſenſum patentia, ſuppreſsio vrinæ, ſedimenta arenoſa, ſtillicidium & tenſio crebra pudendi, ſi calculus ſit in veſica. At ſi ſit in renibus, circa illam regionem dolor apparebit fixus, per interualla accedens & recedens cum grauitate: & plerumque vomitu, ac colicis doloribus, aut certè colicam paſsionem quàm proximè mentientibus, quæ ſunt ſigna calculi renum ex Hippoc. Maximè ſi in vrinis arenulæ ſubſtiterint. quod vtique ſignum eſt παθογνωμονικὸν.

Lib. de affect. inte. & 6. Epid. 5. 1. p. 6.

Cauſę cal. exter. Cauſæ huius affectus, vt & arthritidis, eſt praua

praua victus ratio, nempe ciborum crassorum, & crudorum, atque viscidorum: vt pote leguminum, casei & eiusmodi. Hinc pueros sæpissime calculo etiam vesicæ laborare constat. primò quòd edaces sint: à cibo statim ludant & agitentur, prosilientésque impetuosiùs, calorem à ventriculo auellant, vt concoctrix sufficere nequeat. Hinc cruditas, & materiei ad generationem calculi quædã quasi διάθεσις ἢ παρασκευή. Deinde quia neque horas sumendi cibum ordinatas, neque etiã eundem, quem assumunt, ritè cõterunt. Sed quæ inter externas, præcipua collocanda esse videtur, quòd fructibus omnis generis etiã lapidosis atque viscosis delectantur. Ex his sanè vt in pueris calculi: ita in senescentibus & calculi & arthritidis causæ antecedentes progigni possunt, & solent. Namque ex cruditate coaceruata non multò pòst crassa atque viscosa materia generatur, commiscetúrque sanguini, & per venas emulgentes ad renes, in quibus calor ipsorummet renũ (vt illi aiunt) huius materiæ humorem, seu liquidiorem substantiam euaporat, siccat, & cogit in lapidem: Vel à renibus salsuginosum illud naturale lixiuium per vreteres ad vesicam defertur: Vbi retentum diutiùs, tanquam in vase conuenienti, atque capaci, ac ceu in balneo quodam maris naturę, illa materia purificatur, fœcesque (beneficio Antecedentes.

huius digestionis) in fundo vasis reliquuntur: purior verò pars per vrinam, tanquam per inclinationem, vt vocant, separatur. At sedimentum illud crassum in fundo prædicti vasis naturæ relictum, in vnum coiens, concretionis & coagulationis aut coagmentationis initium capit. Quicquid deinde viscosi, glutinosi, seu, vt melius loquar, tartarei simul in vesicam delabitur, priori massæ facillimè agglutinatur. Et sic semper maior, ac maior calculus, tophus, vel tartarum redditur: perinde ac tartarea materia ex vinis in doliis separata, eiusque superficiei internæ, seu cauæ adhærescens, primo anno in tenuē pelliculam tartaream, ac tandem temporis progressu in lapideam materiam atque tophaceam concrescit. Quin & qua ratione tartarum fiat, non tantùm in vinorum cadis ex vino: sed aliis quoque rebus externis manifestè deprehēdere licet. Videmus namque vrinam, si diutiùs in matula remanserit, lateribus & fundo adhærescere: ibíque, vt in dolio vinum, in tartaream substantiam concrescere. Ita ex omnibus ferè succis, qui per aliquod tempus in vase subsiderint, tartaream illam materiam concrescere, vt in ceruisia, citrio, defruto, ac omnium quoq; fructuum decoctis, vel succis licèt depuratis. Iam verò si calor quoque vel mediocris cōcurrat, non parum operatur ad condensandum

dum lapidem. Sed præcipuè ac primariò materiæ qualitas cruda, indigesta ac vitriolata internæ istius compactionis causa existit. Sic sanè videmus vina cruda, atque subaustera & immatura: qualia ferè sũt Tigurina, multum tartareæ materiæ in doliis deponere. Vnde fit vt incolæ eius loci, calculo & arthritidi plurimum sint obnoxij. At generosa vina, qualia sunt Hispanica, Cretica, Falernitana, & multa talia, quæ nimirum & solum & solem habent propitium: quæque à natura magis digesta sunt, vel nihil, vel certè parum fœcum & tartari deponũt. Sed video nos latius diffundi in hoc disputationis campo. Quod ideo fit, quoniam & materiæ dignitas, quam à nemine dogmaticorum hactenus ad viuũ (vt liberè fatear quod sentio) tactam nouimus, id postulare videatur: & vt aliæ quoque difficultates apprimè cognitu & explicatu necessariæ, ad verum intellectum morborum, qui ex tartarea materia originem trahunt, dissoluantur, atque patefiant. Quod vix aliter fieri põt, nisi eãdẽ materierũ coagulationem exactè intelligamus, tantóque minus dextrè curam, hoc est earummet resolutionem veram tentare atque moliri valeamus. Ergo si paulò liberiùs ad ambitum excurremus: curabimus tamen, ne id fiat, quod aiunt, extra pomeria. Ita enim similes atque affines sunt vtrique affe- Calculi & arthrit. affinitas.

ctus quod ad causas, coagulationem, resolutionémque attinet: vt qui alterius historiam, atque generationis modum ritè percipiet, alterum non sit ignoraturus. Ità tamen cursum velitationis nostræ moderabimur, vt subinde πρὸς τὸ δέον, vt loquũtur, ad id quod est opus, ad quod (inquam) collimamus, orationis nostræ stylum dirigamus. Nam quoniam dogmaticorum, qui tam morborum, quàm remediorum causas attribuunt quibusdam humoribus, atque qualitatibus elementaribus, sententiam & opinionem de arthritide & calculo, iam latiùs satis exposuimus: Tẽpus est vt & Hermeticos fluctus secemus, & nunquid aliquid laudabilius, atque vtilius inde reportari possit, ingenua confidentique velitatione tentemus.

Hermetici itaque Philosophi, quos & spagyricos & chymicos nominant, morborum causas eorundémque remedia non qualitatibus, sed substantiis: non quatuor tantùm humoribus: sed tribus illis hypostaticis principiis potiùs accepta ferenda censuerunt: sali, inquam, liquori, quem mercurium vocãt, & sulphuri, seu substantiæ oleaginosæ. Quæ tria principia, siue substantiæ, reperiuntur in resolutione mixtorum omnium corporum, vt alibi clariùs docuimus. Substantia salis, quæ reliquis duabus est crassior, solidior, &

Morbi ex substantia salis.

den-

densiore corpore prædita, diuersa morborum genera producit: ac inter alia arthritidem,& calculum,de quibus tanquam affinibus,coniunctim hoc loco agimus: non affinibus tantum ratione causarum,sed generationis etiam modo. Nam vterque fit à coagulatione salis,vel tartari, quod nunc declarare aggredimur: vt ritè cognita perspectáque causa,& modo generationis,tutiùs procedat remedium specificum, eiusque delectus atque administratio.Sed antequam hoc fiat, vtriusque opinionis rationes sunt conferendæ, ne alterutra pars causa indicta, repudiata,condemnatáve videatur.

Ac primùm quidem in causis externis,atque antecedentibus vtcunque conueniunt inter se dogmatici & Hermetici. Quapropter quum de iis iam superiùs à nobis sit actum, ne verbum quidem addam amplius. Coniunctam verò tam arthritidis, quàm calculi causam, dogmatici constituunt humorem quendam viscidum, crassum atque terrestrem,cuiusmodi est pituita. Hanc materialem faciunt: Efficientem verò dicunt calorem, qui prædictum humorem crassum cogat, induret, & in lapideam substantiam conuertat. Ex his duabus causis, omnis calculi generationem deriuant. Sic Arthritidis causam coniunctam & ipsi quoque eandem faciunt, nempe pituitosam atq; terrestrem:

Causæ Arthri. secũdùm opinioné dogmaticorum.

Dogma illorum.

nimirum quia vident & in ea manifestè generari tophos atque calculos in iuncturis: At moti immanitate doloris, quo miserè torqueri podagricos perspexerunt, adiecerunt & pituitam salsam & biliosam, ac æruginosam quandam materiam torrefactam: aut similem quandam acrem interim & mordicantem, à qua eiusmodi cruciatus intolerabiles excitari statuerunt, in membranis, tendonibus, ligamentis, cæterísque neruosis iuncturarum partibus, acerrimo sensu præditis. Ergo consentiunt vtrique in eo, generari nempe, & reperiri in corpore nostro humores crassos atque terrestres, quique sint salsi, acres & mordicantes. At qua ratione generentur non conueniunt. Galenus namque dogmaticorum coryphæus, humorem crassum atque terrenum vt plurimùm dicit pituitam & melancholiam, quos ille humores aquæ comparat, atque terræ: Quæ duo elementa sunt crassissima. Ideo aliquando inter humores crassos refert humorem quemdam biliosum, quem vitellinum vocat. Causam verò crassitudinis istorum humorum, tribuit frigiditati, à qua eiusmodi pituita congeletur, coaguletúrque, vt in glacie fieri videmus. Bilem verò contrà

Ratio generationis arthritidis secundùm Gal.

trà ait indurari ac torrefieri à calore vehementi dissipante, exhalantéque parte eius liquidiori. Hæque sunt causæ cōiunctæ, & rationes generationis calculi, atque arthritidis secundùm doctrinam dogmaticorum.

At Hermetici his sese opponunt, moti rationibus, quas docebimus postea. Sanè si vtriusque partis sententiæ, & fundamenta sine præiudicio, atque affectu æstimarentur : vtique conciliari possent: nec id absque ingenti plurimorum ægrotantium commodo, atque solatio. Nam frustra herclè remedia quæras, aut adhibeas non bene cognita causa. Curationis siquidem initium est cognitio morbi. Hic non cognoscitur nisi perspecta priùs causa. Tum demum enim rem scire nos putamus, cum causam eius cognoscimus, quòd ita sit. Nec aliter fieri potest, vt legimus apud Peripateticorum principem.

Hermeticorū sententia.

1. de demonst.

Ergo vt specifica & propria remedia sciamus intelligenda est morborum causa. Sed quî fit quòd non omnes, aut maior etiam pars doctissimorum, rarissimè ad veram morborum cognitionem penetrare soleāt. nimirum in sua opinione confirmati(vt sibi quidem persuadent) atq; obstinatiores redditi, subinde repetitam illam suam crambē

proferunt, à qua ne latum quidem vnguem recedere volũnt, ne priùs non rectè ſapuiſſe videantur. Alij me credunt quidem aliquid noui aut melius, quàm quod à ſuis magiſtris promanauit, proferri poſſe: tantum poteſt præiudicata ſententia, & pertinax ſemel cõcepta opinio. Sed quis euentus apud tales? Nempe vt hodie in prouerbium abierit, *In Arthritide atque quartana non plus videre medicos, quàm qui cataracta, ſeu ſuffuſione laborant.* Lepidiùs noſtri Galli in medicorum opprobrium occinunt,

En la fieure quarte & goutte
Le medecin n'y voit goutte.

Nec hi modò: ſed alia morborum genera hodie pro incurabilibus habentur: quorum tamen bonam partem (ne audiat Nemeſis) non ſemel fœlicisſimis auſpiciis perſanauimus.

Sed agè, audiamus nunc Hermeticos ſuam cauſam agentes: atque id fiat modeſtè, eáque obſeruantia quæ antiquitati debetur: Vitentur etiam omnes ambages, atque ænigmata: qualia illic alioqui conſueta ſunt: ne Lycopironis, aut alterius αἰνιγματώδους, alicuius poëtæ inſtar, potiùs quàm veri philoſophi, ac medici ritu, quid ſentiamus prolocuti videamur: ſed verbis apertis, atque intelligibilibus: vt cauſa eorũ probè intellecta, rectiùs, & ſaniùs de ea iudicari queat, ſecundùm rationis

tionis & veritatis ductum. Atque eò libentiùs id faciemus, quum notum sit plerósque, chymicam atque spagyricam causam celare potius quàm prodere. Ita ænigmatis & gryphis res suas inuoluunt, vt sibi potiùs quàm aliis scripsisse videantur. Digni mehercle, qui vt non intelliguntur, ita non magni etiā fiant à plerisque. Sed inquiunt philosophiam suam esse cabalisticam: ac proinde mysteria sua Eleusina, non esse temerè profananda. idque exemplo suorum prędecessorum, quibus solenni iuramento se obstrictos profitentur, omnia sua mystico docendi genere proponere. Sed maximè Democrito illi magno. Abderitarum principi, quem Plato tantopere admiratus est, Hippocrates celebrauit. Quid si hîc ad illius imitationem, iuramentum illud, quod Hippocraticum appellant, quódque tam parum, támq; exiguæ obseruantiæ apud eius sectatores, conscriptum dicamus, atque statutum? Quicquid sit, probent vel improbent, qui velint talem philosophandi modum. Attamen nobis istud permissum esto, quod iustè denegari non potest, vt illorum causam apud æquos, & scientissimos iudices, atque doctores defendendam suscipiamus. Nec enim vlla causa, licèt dubia, vel infirma, quæ non patronum & authoratorem aliquem non reperiat, talem qualem.

Vides, magne & perdocte Canęe, quibus fluctibus per impetum, istius Oceani abripior. Te hîc iudicem posco rationũ & verborum meorum: iudicem, inquam, & æstimatorem attentum, atque seuerum: quo digniorem & πολυμαθέστερον neminem nunc video. Lex mihi fuerit, & norma quædam Lesbia, si quid censuræ ab eximio tuo iudicio, quod genuinæ sapientiæ animam, cum magno illo Scaligero nostro appellare soleo. Potes hoc, modò velis, inter tot tantásque & tam sacras curas, quas tractas in summa illa Repub. quàm veriùs oculum mundi dixero, qualésque non committuntur, nisi summi ingenij, summæque prudentiæ viris, hoc est, tui similibus. Vis autem sat scio, tantóque promptiùs istud, si ad sanitatis tuæ prorogationem, hæcce pertinere intellexeris. Et quidem velis, dum nõ ita pridem, nihil istarum valetudinum adhuc suspicatus, ex viuis fontibus, de maximis naturæ mysteriis inter nos contulerimus: dum adhuc ex turbulenta nostra Gallia, in portum tranquilliorem essemus coniecti, in quo seu altero peripatetico porticu, præsente tertio Morlęo, illo nostro, versaremur: & Peripateticorum more deambulando, philosopharemur. Non possum enim, quin dulcissimi illius nostri amici communis, & patriæ spei summæ, idemtidem recorder: & pro gratissima, doctissimáque

máque eius conuersatione, nunc doleam mortuum, quo viuo sæpissimè sum recreatus. Sed vereor, ne tibi desideratissimæ illius memoriæ vulnus refricem. Interim fruamur nos (Eximium Galliæ nostræ decus) hac philosophi Christiani vita: & nũc τέκμαρσιν cum theoretica contemperantem, & tibi ex deuoto animo deseruientem audi, æstima, iudica.

Hermetis itaque discipuli fatentur quidem esse in corpore nostro eiusmodi humores frigidos, insipidos, seu merè pituitosos, acetosos, amaros, salsos, retorridos, aut tale quid simile, vt dogmatici perhibent. At non conueniunt cum iis in generationis modo, naturæque eorum æstimatione.

Primùm enim, inquiunt, humores, si propriè loqui velimus, hoc est, quatenus sunt tales, nihil esse aliud quàm substantiam tenuem, liquidam & aqueam: adeóque corpus quoddam fluidum, ὁμοιομερὲς, & alieno termino circũscriptum: quæ tota exhalare possit vel euaporari à calore: & à se aut in se nihil solidi, nihílque terrestris substantiæ continere. In quibus non conueniunt dogmatici & hermetici.

His multa dicunt, si rectè aduertamus: atque ex iisdem etiam colligunt, quod intendunt: & ex quo, ceu scaturigine nullitatis sententiæ dogmaticorum fundamentum desumunt: eiusmodi sumptum humo-

rẽ, causã esse posse cõpactionis alicuius corporis solidi. Aiunt insuper multa corpora solida reperiri, quæ sunt omnino terrestris aut arenosæ substantiæ: quæ tamen humor crassus post se relinquit (postquam aquea seu humoralis pars caloris vi euanuit) quæ cum neutiquam cum humore permisceri possint, nec humoris etiam, vel largè sumpti) denominationem mereri queant. At illi id tantùm de humoris natura & essentia esse dicũt, quod humido mixtum, cum eo coeat, perfectè misceatur, fiátque corpus vnũ, hoc est, liquidum & fluidum.

Quoniam autem nihil omnino est, quod ea ratione, qua dictum, in aquam transire possit per dissolutionem (vt experientia fidem facit) quod nõ sit de natura salis in genere: omnino necessarium est, humorem illum, quem crassum appellant, de salis natura participare. Per salem, non tantùm marinum intelligunt, sed & alia multa, eáque diuersa salium genera: quæ non omnia salsa, sed & acida, & amara & dulcia sunt, vt manna, mel, & saccarum. At de his alibi nobis dabitur disputandi locus. Porrò salsuginosa ea substantia, quum semper admixtam habeat aliquam portionem terrestrem (licèt liquefactiua in ea prædominetur) in homine appellatur tartarum, apto profectò, & apprimè significanti vocabulo: quod inditum

tum est ab analogia, quam humores corporis nostri, atque ipse etiam sanguis, habẽt cum substantia vini, quod inter omnia vegetabilia plurimum continet tartari. Per tartarum hîc non tantùm intelligo eam substantiam, quam liquefactam cum vino recenti turbido adhuc & musto appellato, admixtum esse constat: quæque postea separata tanquam crassior, terrestrior atque impurior abeat in fœces, & subsideat in fundo, quam vini fœces nuncupant. Neque illud tantùm etiam tartarum intelligo, quod temporis progressu à vino secretum, doliorum parietibus adhæret, quódque propriè tartarum appellatur. Sed per tartarum illud potissimum intelligimus hoc loco, quod perpetuò cũ vino liquefactũ, admixtũ atque coniunctum est cum vino etiam purissimo, quódque colorem eí tribuit rubrum, aut alium quemuis. Verùm hoc tartarum per euaporationem, aut distillationem simplicem, vel per ipsum etiam balneum maris mediocriter calidum deprehenditur. Nam residet in fundo, separata ea humoris parte, quæ est liquidior, quæque dissolutum in se tartarum illud cõtinebat, eiúsque erat quasi vehiculum. Hic sanè humor totus albus, & limpidissimus extillat, si vel ex vino rubro fuerit. Substantia verò corpulentior atque rubra, quam tartarum dicimus, in fundo re-

manet: ſubſtantia ſolida, tantóque durior atque ſiccior redditur, quo plus ſubſtantifici humidi per calorem elicueris. Nec tantùm in vino albo, vel rubro, aut quouis alio defruto tartarum hoc: ſed & in noſtri corporis humoribus ſeu liquoribus exiſtit & reperitur. Nec ſolummodò in chylo, qui proportione reſpondet muſto vini modò extracto ex vindemia: à quo chylo, haud ſecus ac à muſto, plures denuò fœces impuriores atque tartareæ ſubſtantiæ ſeparantur. Sed & in ſanguine noſtro, etiámque puriſſimo, ſimili prorſus modo & ratione, vt de vino diximus: quemadmodum ars deſtillatoria (etiámque ea quæ per temperatiſſimum ignem fit) oſtendit ac patefacit nobis eiuſmodi tartarum. Sic quoque Natura igne ſuo naturali efficere poteſt, & in dies efficit eiuſmodi ſeparationes tartari, etiam per conſumptionem partium humoralium corporis noſtri: ex quibus dogmatici calculos generari putant. Ex qua ſeparatione mirum quot morborum genera, obſtructionum, ſeu oppilationum interuentu procreentur. Speciatim verò, etiam illi duo, de quibus hoc loco nobis eſt ſermo, nempe arthritis & calculus. Qui morbi, vt & ipſimet ſentiũt dogmatici, frequentiùs iis ſuperueniunt, qui hepate ſunt calidiore atque feruentiore, & per conſequens ventriculo frigidiore, quíque

que multas ingenerant cruditates & mucositates: quæ non ritè coctæ atque digestæ, conferuntur cum fructibus crudis, qui defectu maturationis debitæ & conuenientis (quæ fit à calore contemperato omnia coquente & dulcorante) remanent acidi, austeri, acres, acerbi atque crudi. Hi sanè permixti cum sanguine ac de integro coquuntur à calore naturali, fitque separatio partis crudioris atque tartareæ, quæ postmodùm & visceribus obhærescit, variásque causans obstructiones, in articulos protruditur atque decumbit. Natura quippe cuiusuis corporis partis gaudet suo simili: partes carnosæ portione sanguinis magis liquidiore & mercuriali vescuntur: adiposæ & medullosæ ea portione sanguinis delectantur, quæ magis est oleaginosa, seu sulphurea. At quum articulorum partes suapte natura glutinosæ, & mucillaginosæ sint, glutinosum etiam, & per consequens salsuginosum & tartareum poscunt. Quæ partes in quibusdam naturis, cum vel ob imbecillitatem, vel ob dispositionem innatam, seu hæreditariam, vel ob similem aliam causam, crudam & iam indigestam, tartaream illam materiam, propria & particulari digestione, digerere aut expellere non possint: fit vt illa materia de natura salsa & viscida coaguletur, & articulorum ligamenta, partésque alias sensiles of-

ferciat, atque tandem excruciet. Quæ vera est, atque ex veris, hoc est, naturæ fontibus, dolorum atque tophorum arthritidis causa coniuncta, atque proxima. Eadem causa, alia minùs, alia magis excruciat: idque pro natura atque conditione eiusdem tartari. Nã quemadmodum videmus in macrocosmo magnam esse salium diuersitatem: quippe terra nobis producit & salem gemmæ, qui sali marino proportione quadrat, qui gustu tantùm est salsus, & salem nitri sapore amaro: salem aluminosum austero & adstringente: salem vitrioli & armoniacum acerbo, acido. Itémque vt nobis producit sales quosdam alkali dictos, corrosiuos & acres: & alios saccaratos & dulces. Ita quoque in microcosmo, corpore inquam humano generatur tartarum aut sal: qui dissolutus solummodo salsum efficit humorem, quem dogmatici pituitam salsam vocant, aut simpliciter humorem salsum. Aut nitrosus & amarus sal generatur, quem bilis amara refert, atque vrina. Aut vitriolatus & acidus, quem pituita acida continet, atque melancholia. Ita etiam tartara sunt aluminosa, & austera, quæque salis acrimoniam referunt: vt manifestè patet ex tot contracturarum & adstrictionum neruorum affectibus, & ex tot acrimoniarum, vt dysenteriarum, & variorum vlcerum tam internorum, quàm externo-

ternorum molestiis, quæ ex diuersis salium differentiis, diuersa corporis mala producũt. Nec mirandum est ab Hermeticis huic tartarorum diuersitati ista tribui nomina. Cur enim id non faciant, quòd & conuenientiora sint, & significantiora: & naturas diuersitatésque causarum, ex ipsa natura rerum fidissima interprete meliùs exprimentia? Meliùs hercle morborum tartareorum seu salsorum distinctiones, atque essentias exprimunt, quàm quatuor illi humores, qui sanguinei, pituitosi, biliosi & melancholici vulgò appellantur, tum quod nihil exprimant, quod sit de essentia morbi, tum quod in illis formandis, applicandísque dogmatici plurimùm fluctuent.

Galenus sanè, de pituita salsa decernens, eiusdem effectus modò tribuit calori, modò putredini, modò admixtioni bilis, aut humoris serosi cum pituita. Tam variè huc illuc iactatur fluctibus inconstantiæ. Et meritò certè. Nam si ex rei veritate statuere velimus, nullus humor vel salsus, vel acidus, aut alterius generis saporis. Quippe humor simplex nec salem, nec tartarum, nec calculum efficere potest, nisi sal vel materia tartarea, ei priùs fuerit admixta. Quin potiùs ex salis vel tartari coagulatione, quod est in humore fit calculus, aut tophus, humore nihil prorsus sua natura ad illos conferente. Sal

Nullus humor calculum efficere potest, nisi admixtũ salem habeat.

reuera, & ipso effectu est in aqua marina, & fontibus plurimis, qui scaturiunt ex terra, sicut patet. Si enim aqua eorum vi ignis euaporetur, tũ subsidebit sal coagulatus in fundo: non quòd ignis salis sit author, aut causa: neutiquam verò. Vis enim ignis, aut caloris potestas, non habet ex se producendi aut efficiendi salis facultatem, imò ne granũ quidem generet: qualitas siquidem substantiam producere nequit. At si ignis producit, vel vt substantia producit, vel, vt qualitas. Prius nemo vnquam dicere ausus est: Sed nec posterius verum. Sal enim substãtia est, & substantificum quid, quod à qualitate nequaquam affici potest. Ergo neque à calore, licèt igni exponas in cacabo, aut aliquo alio vase quantum velis dulcis aquæ fontanæ, & ad flammam coquas & recoquas, ne micam quidem efficias salis, etsi vel omnis aqua euaporet vi ignis. Ridiculum igitur humori simplici, aut calori, effectum salsedinis attribuere: aut ex bile adusta fieri atrabilarium, dicere, quoniam humores in corpore nostro corrosiui apparent. Nimis impropriè loquuntur, qui humorem adustum dicunt, non aduritur vllus humor. Nam in exhalatione vel siccum quid residet, vel penitus nihil. Siccum si aliquid in humore fuerit, vt sal, tartarum, aut terrestris quæuis materia est. Nihil, si merus humor fuerit, & simplex.

Ignis non est author salis aut causa efficiens.

Humor aduri impropriè dicitur.

ſimplex. Sic bilis æruginoſa, ſic pituita ſalſa, non quatenus humores: ſed quatenus ſalem acrem, amarum, nitroſum, aut quacunque ratione pungentem continent, qui corroſiuos hoſce effectus cauſari poſſunt, plus minúſve, prout plus vel minùs humiditas adiuncta, fuerit exhauſta, atque exiccata, arthritica ſymptomata, dolores, & ab iis inflammationes excitare ſolent. Quò enim plus humoris eiuſmodi, ſali aut ſubſtantiæ tartareæ fuerit admixtum, eò magis acrimonia eiuſdem contemperatur. Vnde videmus mulieres rariſsimè arthritidis doloribus diuexari, quòd hæ ſanguinem habeant copioſiore humore refertum atque contemperatum. Quemadmodum & in vniuerſum maribus ſunt humidiores, vt vel ex eo pateat, non quà humor, ſed quà ſalſus, quà tartarus, quà nitroſus, vitriolatus, aluminoſus etcæ. (Neutiquam verò aduſtus quum tale quid in humore non fiat: neque ſal aut tartarum humor aduſtus eſt, ſed quiddam ab humore ſecretum) eiuſmodi morbos procreare poſſe. Si igitur, qua ſalſus, qua tartareus, vtique à ſale vel tartaro illud fiet, iuxta illud Logicum, *Propter quod vnumquódque tale, illud magis tale*, At propter ſalſas aut tartareas ſubſtantias (τὸ propter enim, hoc in loco nō finem: ſed cauſam efficientem reſpicit) fiunt arthritidis dolores, tophi atque calculi: Qua-

Mulieres arthridi minùs obnoxiæ.

propter sal & tartarum corporis humanis seu in corpore humano & genitum & secretum, illud magis efficiet. Analogiam enim inter vinum & sanguinem corporis nostri iam antè ostendimus. Nam varia sunt vina pro solis & soli dispositione: Alia aliis acriora, acerbiora, austeriora, & quæ plus fœcum & tartari seponũt. Sic secundùm corporum diuersam naturam & temperiem de sanguine iudicandum. Adde etiam, quod notandum est magis, in eodem corpore varia esse sanguinis genera, venis singulis proprium suum sanguinem & ab aliarum venarum sanguine diuersum habẽtibus: quemadmodum passim videre est in eodem solo fontes scaturire contiguos, qui natura & conditione prorsus dissimiles sunt: Vnde etiam fit, vt magna dolorum sit varietas & dissimilitudo, etsi ab eadem causa ij proficiscantur: nec ex sanguinis colore de substantia & virtute eius crassè iudicandum est, cum propè omnes aquæ, eundem colorem referant, substantia tamen & potestate diuersissimæ. Is sanguis, aut is humor, qui magis de natura tartarea participat, magis & citiùs tartareos illos morbos producet. Res à simili pulcherrimè elucescet. Proponamus exempli gratia lixiuium, quod diuersimodè & ex rebus diuersis parari solet: éstque aliud alio magis pungens, prout plus aut minùs conti-
net

fiet salis: vel prout iidem ipsi sales de hac vel illa qualitate magis vel minùs participant. Ita videmus sales extractos ex cineribus clauellatis (quos vocant) seu ex vinearum aut fabarum sarmẽtis extractos, lõgè esse acriores, quàm qui ex aliis lignis. Quin imò sunt multa vegetabilium, quæ aut nihil, aut quàm exiguum salis continent: aut si aliquid sit, illud nulla acri qualitate erit præditum, ita vt causticum ex eo nullum conficere queas. At ex clauellato cinere, & reliquis suprà dictis, non tantùm sal acer, sed acerrimus elici potest. & in dies quoque ex eo caustica parari solent. Patet itaque sales non fieri à calore ignis, sed quod iam existat in rebus aqueo humore euaporato, in apertum dari. Pulchrè illud apparebit, si aquam cineribus affusam, quam exhalare intendis, identidem degustaueris. Nam quò plus aquæ fuerit exhaustum, eò salsa magis fiet aqua & contrà quò minùs, eò minùs salis aut acrimoniæ imprimet linguæ. Eadem prorsus ratione, sicut in diuersis lixiuiorum generibus: sales plus vel minùs acres, salsi, acidi, acerbi, & amari conspiciuntur: Ita etiam in nobis pro diuersitate vegetabilium, aut animalium, ex quibus nutrimur. Ita vt vel hinc manifestum fiat considerantibus, quemadmodum ex cineribus clauellatis, vel sarmentorum vitis, omnium acerrimus & acutissimus sal elici

soleat: quod plurimum eius insit in vino: ita quoque in homine euenire, qui plurimũ vini ingurgitat. Et vt vini natura plus salis continet, quàm omnium reliquarum potionum: aqua verò omniũ minimum. Ideò rectè ab omnibus sapientibus medicis, vino vt plurimum podagricis & calculosis interdicitur: iis præsertim, quorum mali causa deprehenditur esse à salsa aut acri aliqua materia, & non à gypsea, & solummodo frigida, boleari aut tophosa. His enim malim vinũ generosum, & minùs tartareum aqua mediocriter dilutum præscribere, quàm merã aquam. Habenda est igitur temperamenti ratio. Nam siquidem mali, partiúmque dispositio iam adsit, & exhibeãtur quæ ei causæ morbi natura sunt similia, facilè alliciuntur, quæ ipsi sunt homogenea. Idcircò cognitum fuit, vt supra in calidis articulorum doloribus ex salis acrimonia excitatis, vini vsum talibus obesse potius, quàm prodesse. Quod malum irritet potiùs, & alius ei suppeditando materiam tartaream, eámque acrem ac pungentem.

Obiectiones ex Arist. sententia.

At aiunt, fortè, qui hanc meam rationem oppugnant: ex opinione Aristotelis contra me argumentabuntur sic. Causam salsedinis maris tribuit Aristoteles euaporationi tenuioris substantiæ maris, quæ fit à calore, atq; attractione radiorum solis. Sic illi quo-

que

que calore corporis noſtri fieri eiuſmodi ſalſedines inferent. Sed corruet vtique hæc illorum obiectio, ſi ſimpliciter Ariſtoteli negauero, calorem ſolis, ſalſedinis maris eſſe cauſam: quin potius ita ſtatuendum, Creatorem ſummum, poſtquam liquidum à ſicco ſeparaſſet, iſtud ſiccum non tam fuiſſe terrã, quandam frigidam, ſiccam, aridam, aut ſimpliciter arenoſam, qualem depingunt nobis: ſed coniunctam cum principio, & balſamo naturæ, & ceu igni quodam vitali calido generante, atque conſeruante: Quæ terra fuerit verè elementaris & pura, & de natura ſalis participans. Sic etiam liquidum illud, ſeu humidum, non purum putum & ſimplicem fuiſſe liquorẽ frigidum & humidum, ſed lixiuium quoddam totius inferioris globi, quod ad ſui & piſcium conſeruationem, atque ad ipſammet terram irrorandam intra viſcera ſua cõtinebat: ſalem-met ipſum balſamicum, & rerum omnium conſeruatorem. Nihil itaque huc facit, quod adferunt ex Ariſtotele, maris ſalſedinem fieri à calore ſolis. Nam ſanè non fiat, ſi non ſit priùs, cum caloris non ſit ſalem efficere, vt dictum eſt priùs: at inſtabunt fortè eo ipſo quod diximus ad ſalis confectionem opus eſſe incineratione: & per conſequens calore cum id lixiuium artificiale, ex ſale elicitur. Neceſſario quoque calore ſit opus. Calcinationẽ enim

præcedere oportere. Quapropter negari nõ posse causam generationis salis esse calorem. Ideoque & rerũ salsarum. Ad quod respondendum consequentiam esse falsam. Non enim procreat ignis quæcunque per ignem manifesta fiunt, vt liquidè apparet in destillationibus aquarum stillatitiorum, atque oleorum, quæ ex lignis, herbis floribus, seminibus, aliisque rebus plãtarum eliciuntur vi ignis: non tamen ab eo generantur: sed à natura generata, ignis interuentu, ceu medio atque sequestro, in apertum magis dantur oculis nostris. Quod verò attinet ad calcinationes, aut incinerationes, quæ fiunt à calore vehementi, vel vi ignis: quis, quæso, per eam alicuius rei generationem fieri, nisi fortè cinerum velit, quamuis impropriè, dicere ausit? Cur non corrumpere potiùs eadem aiunt ignem, quem corruptorem clamitant rerum omnium? Manifestantur per ignem liquor, oleũ, atque sal. quæ priùs in corpore, ceu principia hypostatica demersa latebant: Manifestantur, inquam, separatis partibus impuris, fœculẽtis, atque terrestribus, aut aliis quoque humidioribus, atque heterogeniis quibusdam dissipatis, vt prõptior, atque facilior fieri queat segregatio eius, quod intus continetur: nempe id quod est substantificum, homogeneum, & vt vno verbo dicam, intimum, viuificum, atque cõ-
stituens

ſtituens rei principium, qui ſal eſt, vſque adeo terreſtri, vel etiam humidiori parti inhęrens, vt non niſi vi ignis ſeparari atque erui queat: Neceſſarius itaque eſt ignis: ac ignis interdum etiam ſalis violentus ad extractionem ſalis è rebus faciliorem: non item ad generationẽ eiuſdem. Nam ſi ſola calcinatio, etiam vehementiſsima, procrearet ſalẽ: eiuſque eſſet cauſa efficiens: ſequeretur res omnes calcinatas, eſſe ſalem, aut ſalſas, vel certè in ſalem conuerti poſſe. At cõtrarium docet experientia. Quid enim caloris, aut ignis vim perſentit aut magis magíſque aduſtum, aut calcinatũ eſt quàm lateres, quos cõſtat mera calcinatione eſſe factos. At pulueriſentur licet, affuſáque aqua ponatur in locum calidum, qui modus eſt eliciendi ſalis: lixiuium tamen nequícquam acredinis acquiret, aut nihil, aut certè quàm minimum proliciet ſalis. Aut ſi aliquid etiam eliciat, illud fixum eſſe exiſtimandum eſt, quódque iam inerat in ea terra, ex qua cocti ſunt lateres: neutiquam verò ab igne progenitum. Idem cẽſendum eſt de ipſa calce viua, quàm ſcimus ex omnibus lapidibus aut calculis neutiquam fieri poſſe: ſed ex certis quibuſdam, qui & ſulphuris glutinoſi, & ſalis fixi aliquid in ſe contineant. Adde quod nõ ſemper opus ſit calcinatione forti, ac ne quidem exigua, ad ſalis extractionem: quem in mul-

tis absque vlla adustione elici posse compe-rimus, vt patet in nitro, seu sale petræ, qui se-paratur beneficio aquæ calidæ sæpius trans-fusæ per terras pingues, cœmeteriorum, sta-bulorum, columbariorum, aliorúmque lo-corum, quæ sua natura multum continent illius salis nitrosulphurei. Aliud exemplum manifestum, ad demonstrandum calcinatio-nem vel calorem ignis non esse salis pro-creatorem, tale est. Redige in cineres stipi-tes cucurbitarum, melonum, cucumerum, lactucæ, aut aliud quid simile, quod nō mul-tū salis in se contineat: deinde ex ęquali por-tione sarmentorum vitium aut fabarum iti-dem cineres fac: quod vtique fiet adustione: ac ad cucurbitarum quidem stipites, multa & vehementi adustione opus erit: ad sarmē-torum non item, quia promptè comburun-tur, & in cineres abeunt. Calcina separatim, si lubet, ampliùs, & quantum voles cineres cucurbitarum, nec tamen vel grano salem augebis. Nam perpetuò ex cinere vitium, plurimum: ex cinere cucurbitarum, vel si-milium, minimum elicies salis: Quod tamen & id quantulum sit, acrimonia & vigore, neutiquam respondebit. Cur ergo dicimus à calcinatione, vel vi ignis salem produci: aut

Cōclusio. ignem seu calorem esse salis genitorē. Con-cludendum itaque, ignem, neque adustionē vllum genus salis, aut humoris salsi posse

pro-

producere Nam vti iam diximus, nulla qualitas efficere poteſt ſubſtātiam: nec res quæpiam dare poteſt id, quod non habet. Sed longiùs his inhæremus, quàm par eſt. At ita placuit, & neceſſarium vtiléque duxi iſta paulò ſpecialius diducere, cum plurimum conferant ad exactam fundamenti, omniſq; cauſę materialis arthritidis, de qua potiſsimū hunc meum diſcurſum inſtitui, cognitionē. Nam hinc colligere eſt, quænam ſit vera generatio tartari, vel ſalis acris, acerbi, acidi pūgētis aut amari: à quibus diſtinctæ arthritidis ſpecies cauſantur. Cauſarū ſiquidem diſtinctio tenenda, vt morborū differentiam cognoſcas atque intelligas. Quæ, quàm liquidè pateat, ex differentiis ſalium tartariq; allatis, ſapientes & candidi iudicabunt. nec ampliùs recurrent ad frigidum, calidū, humidum, vel ſiccum, vt vulgò ſcholis conſuetum eſſe nouimus.

Diuerſitas itaque tartari aut ſalis contenti in ipſis iuncturis arthritidis atque dolorum etiam differentias facit. Hinc alij immaniſſimis doloribus torquentur: alij tolerabilibus: alij minimis, alij nullis. Ratio eſt, quia ſal alius alio eſt acrior ac mordicantior: alius amarior, alius mitior: alius fatuus prorſus atque inſipidus. Quod de ſale dico, intelligendum eſt de tartaro ſeu ſale in tartaro comprehenſo. Nam quando tartarum

Salis diuerſitas dolorum diuerſitatem facit.

dico, ſub eo ſalem comprehendo: at non contrà.

Sal in tartaro comprehenditur.

Actio autem & doloris cauſa proxima, eſt ſalis acrimonia, aut alia aliqua qualitas, articulorũ partibus ſenſibilibus noxia atq; infeſta: niſi fortè tartarea materia, eouſq; excreuerit, vt vel aſperitate, vel tenſione, aliáve aliqua de cauſa; à duritie & copia proficiſci ſolita, dolores moueat. Tartarum ergo congeſtum atque contentum in iuncturis, cauſa eſt proxima atque immediata arthritidis. Fiunt autem dolores arthritici communiter, vernis & autumnalibus temporibus, vti ſummus Hippocrates ſcribit. Quippe iis temporibus terra, calore ſolis viuifico, excitata, ſinum ſuum aperit fœcundum, vt balſamicos ſpiritus ſuos per naturalem ſublimationem, plantis omnibus communicet, eáſq; ſemi ſepultas, & veluti mortuas viuificet vegetétque vt reuireſcant, atque ſuos fructus vberrimos proferant. Tũc etiam res omnes, quæ in ea degunt, commouentur. Imò ipſa etiam vina, licèt dilutiſſima & limpidiſſima turbari ſolent. Ita & ſanguis & humores & ſpiritus corporis noſtri. Vnde fit, vt in vere crebrioribus ſimus obnoxij defluxionibus: quæ cùm in arthriticis vt plurimũ à ſeroſis humoribus (quod vnus Fernelius obſeruauit) nempe à ſalſuginoſo humorum lixiuio fiant, atque in arthri-

thriticorum iuncturas iam per se imbecillas faciliùs incumbant: causam coniunctam seu materiam tartaream vel augent, vel interdum ingenerant: aut iam generatam dissoluunt, vnde dolores ingeminantur. Haud secus enim ac calci affusa aqua, à qua sal calcis dissoluitur, & fit ardens quædam ebùllitio. Ita analogia quadam & in iuncturis fieri existimandum est. Defluxio itaque causa est quidem arthritidis, sed non proxima & immediata, sed accidentaria, quam Plato, sine qua non, appellat. Nam materia illa quæ in iuncturis continetur, aliquandiu otiosa manet, & non iam promptè dolores semper excitaret, nisi noua quædam accederet defluxio, quę eam commoueret. Quemadmodum item iam aquæ copia, fusâ calce atque lignata, paulo pòst cessat calor: & aqua rursus exhalata vel consumpta denuò induratur: ita fit in quibusdam arthriticis insultibus. Nam dum fluit materia in articulum, summus est dolor, vt pote defluxione, perfusa calce tartari, & incensa: qua iam fluxa, & parte propter copiam humoris, doloŕisque vehemētiam in tumorem eleuata, paulatim cessat dolor. Tum sensim euaporatur humiditas, vel à calore partis, vel à remediorum impositione: à quibus materia tartarea vel mitigatur, vel resoluitur & dissipatur. Quod quàm rectè fiat à multis, dice-

tur in curatione.

Obiectio. At, inquiet aliquis, videmus interdum podagricos dolores infestare, etiamsi nulla adsunt defluxionis indicia.

Solutio. Cui ita respōdendum, hoc fieri tum quādo materia iam digesta à narura, certis temporibus suos quasi fructus parit & profert: hoc est, suas euaporationes spiritales nitrosas, vitriolatas, aluminosas, aut eiusmodi alias: quæ acres atque pungentes (quales sunt spiritus salium aquæ fortis) tendones, ligamēta, cæterásq; articulorū partes sensibiles pūgūt atq; corrodūt, vnde acerrimi illi dolores, quos vulgò putāt à maligna quadam qualitate proficisci: vt nō desint, qui & malignā podagrā statuerint, quā tamē vix aliā puto, si non sint luis venereæ quædam reliquiæ. Nam manifestus alioqui vapor est à materia excitatus, quæ per viam congestionis (vt loquuntur, & de qua suprà aliquid dictum) in parte fuit accumulata, quam digerere nesciens, ipsa interim exaltata fit, vt & vires exerat, & symptomata podagrica producat.

Ius hereditarium quid sit. Restat aliquid dicendum de illa causa antecedente quæ acquiritur, ceu iure quodam hereditario. quod ius nihil est aliud quàm διάθεσις, seu vis quædam seminalis impressa semini, quod parentes contribuunt ad generationem liberorum: vel, vt cum Hermeticis

ticis loquar, est impressio quædam tincturæ fixæ arthritidis in ipso semine, quod ideo suo tempore eosdem producit fructus, quales fuerunt in causa, seu typo generãte, nempe alterutrius vel vtriusque parentis. Nam, ne mireris, & à matre hereditario quodam iure descendit podagra, vt liberi non tam bonorum quàm malorum interdum fiant heredes: eo quòd fœminæ, vt & maris semen de natura salis participet. Sal enim solus & vnicus ex tribus principiis hypostaticis est fixus atque firmus. Quapropter qui ab eius vitio fiunt morbi, radices fixas habent, ac proinde plerunque sunt hereditarij, vt lepra, calculus, arthritis & his similes. Reliqui autem morbi, qui à principiorum fluxibilium, aut volatilium vitio, vt à mercurio vel sulphure procedunt, vt sunt omnes catharri & febres, haud ita facilè ad posteros pertingunt. Nam nec semina sua firmiter figunt, nec tam altas agunt radices: quòd tenaciùs impressas tincturas non habeant. Salis vel etiam sulphuris eiusmodi natura fixi, pulchrè elucescit in plantarum seminibus & radicibus: quarum si vel partes transplantes, facillimè tamen nouas agunt radices, atque regerminant: adeóque nouos edunt fructus. Quod neutiquam fiat de foliis aut floribus, in quibus liquor, aut mercurius volatilis, & sulphur siue oleum vola-

Hereditarij morbi radices fixas habẽt à vitio salis.

tile ſedem habent. Sed ſal fixus perpetuò cõtinetur in radice, & in quibuſdam caulibus, & ſurculis medulloſis. At ſulphur fixum in ſemine. Quapropter ex his etiam transplantantur omnia vegetabilia. At à mercurialibus, quę facilè euaneſcunt, non item: Quemadmodum nec à ſulphure volatili præditis: cuiuſmodi ſunt flores & nonnullorum folia.

Morbi proprij qui dicantur.

Morbi hi hæreditarij dicuntur proprij, quia ſponte & à prima origine nobis ſunt ingeniti, aut (vt veriùs loquamur) congeniti: adeóque ſuaptè natura in nobis pullulant, nec opus eſt nouo aliquo ſemine ad eorum productionem. Cæteri verò qui non iure hæreditario nobis inſunt, vocãtur accidentarij & acquiſiti, quoniam tranſplantantur. Tranſplantatio autem iſta, eſt quoddã quaſi accidens generationis quòd facilè ſuperueniat iis, in quibus eſt affinitas quædam ſeminis, cum natura illorum morborum, qui hæreditarij ſunt, vt arthritidis aut calculi & vt proprij illi morbi originem trahũt à cauſa interna. Ita accidentarij ab externis, vt crapula, venere, etcæ. Proprij ſunt permanentes, niſi fortè vt in declinationibus morborum accidit, ſemen morbi prorſus exhauſtum fuerit, in quibus enim parentibus tandem morbi ſemina deſinunt & ad finem ſuum peruenerũt, ſenio cõfecto: nihil morbidum

bidum transire potest in liberos hæreditario iure: quemadmodum ex leprosis parentibus, non sequitur semper leprosos nasci liberos, si semen lepræ in postremis parentibus extremo senio confectum exaruerit. Omni enim morbo suus præscriptus est terminus. Accidētarij seu acquisiti morbi, sunt transeuntes. At tanta est horū cū illis affinitas, atque similitudo, vt facillimè degenerēt in illos, ita vt effectu rei extrinsecus aduenientis, fiat effectus naturæ, seu vti loquuntur Græci ex affectu in διάθεσιν affectus in ἕξιν. Haud secus namque ac radix balsami vitæ nostræ in perpetuo vigore conseruatur à perpetua illa irroratione aquæ vitæ illius generalis, atque purissimi balsami radicalis, qui in omnibus rebus alimentaribus consistit, ac nobis per nutritionem ad conseruationem prorogationémque nostri impertitur, iuxta illud Hippocratis, ex iisdem nutrimur, ex quibus constamus. Ita vicissim quādo prædictus balsamus noster contaminatur à quadam admixtione impura rerum alimentariarum: fit vt plurimis morbis atque symptomatibus præbeant occasionem, & generationis causam: tantóque id magis, si vitale nostrum semen, atque principium vitæ nostræ fuerit inquinatum ab impuris istis tincturis, atque impressionibus fixis, quæ morbos hæreditarios ingenerant per con-

tinuam illam propagationem, qua manifestè apparet vigor ſeminis earum.

Ratio trāſplantationis morborum.

Morbi contagioſi eximiè nos docent rationem tranſmutationis morborum, quemadmodum & ij qui ætatibus ſunt proprij, certíſque temporibus aut locis inuadunt, vt non malè ſtatuant, qui etiam morbis ſua ſemina, ſuáſq; radices ineſſe aiunt, quibus repullulent. Ecquid, quæſo, ſimilius, & magis ad mentem atque ſententiam Hippocratis proferri pōt? Is enim ſcribit in libro ſuo de flatibus morborum omnium modū, vnum eſſe: nempe eum qui ex ſeminibus atque radicibus proficiſcatur. Quicquid igitur in parentibus continetur, quod firma, eadémque ſpirituali impura, morbida, maligna tinctura ſeu impreſsione balſamum illud radicale, vitale ſemen, humanæque naturæ radicem afficere aut inficere poteſt, tranſplantatione hæreditaria malum in poſteros transfert. At ſi morborum impura illa ſemina, non ita adeò profundas radices egerint: Vel ſi balſamum humanum adeò potenter non occupauerint: vel ſi ope naturæ, & interno illo balſamo ſeparentur, vel artis miniſterio ab externis remediorum ſpecificis balſamis debellentur, aut ètiam ſuum vitæ terminum aſſequuta fuerint: podagrici podagricos, leproſi leproſos non ſemper generant. Nam his mediis morborum radices fixæ, atque inqui-

inquinatæ eradicantur, impuráque semina purificatur, vel senio suo extinguuntur. Quæ morborum eradicatio, atque purificatio radicum, atque seminum infectorum, interdũ fit beneficio terræ, nempe matricis mulierũ robustarum, bono temperamento, optimáque valetudine præditarum. Vnde fit, vt licet patris semen eiusmodi vitio morbido sit inquinatum, istud tamen emendetur à vigore laudati balsami radicalis ipsius matris, ne à patre calculoso calculosi, aut arthritico, arthritici generentur. Et quod magis est etiam, tales generant interdum, qui ne his quidẽ morbis sint obnoxij, vel ad eos proni, atque procliues. Et è contra fieri potest, vt à patre sano, vegeto, & laudatum semen contribuente, proles tamen morbida, aut morbis hæreditariis obnoxia procreetur: nimirum patris semine concipiente vim illam malignam morborum, quibus mater diuexatur. Sanè verò semen tritici, licet laudatum alioqui, si in terram non bonam cõiiciatur, in zizaniam abit, aut certè frumentũ illaudatum: quod tamen denuò coniectum in terram bonam, pristinam naturæ bonitatem acquiret. Hæc dicta sint in genere de natura atque essentia prædictorum morborum, magnam inter se affinitatem habentiũ, de arthritide, inquã, atque calculo. Dictæ enim sunt differentiæ, partes affectæ, causæ

Quomodo fiat morborũ eradicatio.

tam secundùm opinionem dogmaticorum, quàm hermeticorum: seu, vt meliùs dicamus, purè dogmaticorum, ne distinctas faciamus sectas, quæ re vera vna & eadem est, si bene intellecta vtriusque dogmata, candidè à doctis atque eruditis, æstimentur, & interpretationem sanam accipiant. Non enim is sum, qui vel huic, vel illi me addictũ putari velim, aut esse schismaticus. Nequaquam verò: Sed pro ingenij modulo, iudiciíque vel tantula, quam summus ille Genius concessit, sagacitate: omnia quę possum probare, soleo: vt quod melius & veritati, atque vtilitati conducibilius arbitror, ac deprehendo retineam. Ea est enim philosophorum libertas, vt in nullius magistri verba iurent.

Dogmaticorũ secta nõ est distincta ab Hermetica.

Restaret nunc in theoria horum morborum, aliquid more nostro, de prognosticis dicere: Sed lubens illa prætereo, cum probè cognitum habeam, non multum solatij, aut iuuamenti ægro adfore. Quapropter nunc recto tramite ad curationẽ accedam, ac seu in tabula, per σκιαγραφίαν quãdam proponamus omnes intentiones curatiuas, tam dogmaticorum, quàm hermeticorum: atq; ostendamus in quo differant, & in quo conueniant. Mox vtrorúmque τέκμαρσιν θεράπευτικὴν propositurus, primùm remedia dogmaticorũ tam generalia quàm particularia,

Prognosis.

tia,& tam interna, quàm externa exponam. Subiiciam deindè quæ ſint ſpecifica eorum remedia, eorúmque vſum & adminiſtrationem præter vulgi morem docebo.

Non agam hoc loco de cura calculi niſi in genere:licet de cauſis eius abunde diſcurrerim. Illud enim factum à me, vti dictum, propter magnam vtriuſque morbi affinitatem. Tradam itaque hoc loco potiſsimum curam arthritidis,calculi curationem ſpecialem in quod ſequitur conſilium reſeruaturus. Idque ne remedia diuerſarum partium affectarum,iuxta ſe inuicem poſita, aliquam parere queant confuſionem.

Ergo de cura arthritidis, ex mente dogmaticorũ acturus, primo loco proponam quaſi ob oculos, illorum remedia omnia, quibus vtuntur ad domandam tanti morbi ferociam: ſed hactenus ſine vllo profectu, effatu digno,vt notum eſt omnibus:ſed potiſsimum miſeris podagricis. Quapropter operæ pretium me facturum arbitror, ſi oſtendam, qua illi vtuntur methodo ad euincendum hunc morbum, cui tantopere hucuſque inſudarunt, vt iam factus ſit quaſi opprobrium non tantum medicorum, ſed ipſiúſmet etiam artis medicæ, iuxta illud poëtæ.

Tollere nodoſam neſcit medicina podagram.

Certè neſcio quæ fundi noſtrorum dog-

maticorum est calamitas. At in expositione eorundem medicamentorum, pro honore artis & artificis, aliquas descriptiones præter morē vulgi dabo: quas nō ex libris: sed maximo illo medicinæ volumine, ipsa, inquā, natura hausi, multáque inquisione propria, & collatione cum celeberrimis medicis Europæis didici.

Curatio secundùm dogm.

Arthritici itaque curam suscepturi dogmatici, duplici incedūt via. Nam & ad pręcautionem respiciunt, & ad curationē perfectam. Præcautio debetur causæ antecedēti: Curatio coniunctæ. Vtraque perficitur tribus illis celeberrimis organis: nempe dięta, pharmacia, & chirurgia. Incipientes itaq; à præcautione, ante omnia exactam viuendi regulam præscribunt, quæ consistit in legitima administratione sex rerum non naturalium, quas vocant. De qua re quia libri ferè sunt pleni, & eandem quilibet vel à mediocriter experto, ac docto ingenio habere possit: idcirco his supersedebo: maximè cum sciam nobilissimum ægrum, cui hoc nostrū consilium dicatum est, talem esse, in quo & ratio præsideat in omnibus, & rationi appetitus obtemperet. Nec quod libet, sed quod licet: imò nec quod licet, at quod decet, expectet, flagitet, factitet. Adeóq; omnes suas actiones ad temperantiam dirigat, vt de his ampli⁹ vel chartā offercire neutiquā sit op⁹.

Sic

Sic ritè instituta diætetica viuendi regula, singulis annis bis purgant ægrum, Vere nempe, atque Autumno, quibus temporibus arthritides maximè pullulare solere, iã ex Hippocrate dictum est. Primùm autem intestina alluunt clystere aliquo emolliente: sequenti die propinant ægro minoratiuum eccoproticum, quod vocant ad expurgandam primam regionem corporis. Tale conficitur vel ex cassia cum pauco rhabarbaro, vel ex electuariis, diasebesten lenitiuo: catholico, aut simili aliquo in forma boli. Vel infusiones parant ex rhabarbaro, agarico & similibus cum decocto sennæ, prout fuerit natura ægrotantis: in quibus dissoluunt syrupum rosarum pallidarum ex nouem infusionibus, vel alium aliquem similem, qui expurget serositates.

Pharmacia ad præcaut.

His peractis transeunt ad præparationem humorum per cantium: in quibus itidem respiciunt ad temperamentum ægrotantis, & ad qualitatem arthritidis, sitne calida, vel frigida, biliosa an pituitosa. Nam causarum seu humorum peccantium diuersitates respicientes, singulos conuenientibus remediis contemperant, atque ad expulsionem præparant: quod cognitum esse debet cuiuis medico. Ad quod præstandum parant apozemata, seu decocta ex radicibus oxylapathi, graminis, asparagi pro vna intentione, addi-

Humorũ præparatio.

tis radicibus caryophyllatæ, helenij, aut similium pro altera, cum herbis cichoraceis, agrimonia, fumaria, betonica, qua arthritica, capillaribus: seminibus ebuli, cardui benedicti, citrij, cum corticibus eiusdem, passulis, liquiritia cum mirobal. citrinis, chepulis, floribus genistæ, primulę veris, calendulę stœchados, violarum, borraginis, buglossi, atque similibus: Ex quibus decocta parare iubent, aut in aqua, aut in sero aut hydromelite pro natura ægrotantis, & potissimum morbi: respicientes interim ad hepatis, vel cerebri intemperaturæ emendationem, eorundémque roborationem. In prædicti decocti vnciis sedecim, plus minùs, dissoluunt aliquem syrupum conuenientem, vel saccarum cum pauco cinnamomo, vel sandalo citrino, ad dulcorationem atque gratiam: fitq; apozema clarum & aromatisatum, vt inquiunt, pro quatuor dosibus matutinis. Quibus sumptis, purgationem eradicantem instituunt ex electiuè purgantibus, quæ vocāt. Tales fieri solent ex decocto polypodij, carthami, sennæ, singulorum ℥ ß. epithimi, seminis anisi & florum cordialium quod sufficiat. In quo decocto infundunt rhab. ʒ ij. agar. ℈ iiij. in expressione addunt syrupi rosati ℥ j. pro delicatioribus, aut sumunt syrupum de cychorio cum rhab. aut rosarũ pallidarum cum agarico: Cum decocto sennæ, si infu-

si infusionem facere nolint. In vniuersum autem sequentia parata habent, quæ dissoluere solent,in suis decoctis: vt,si pituita purganda sit, & mitiorem purgationem efficere velint,dissoluunt hieram puram, vel hieram cum agarico,diaphœnicum, diaturbith minus. Si valentius medicamentum reddere, sit animus, priorum loco addunt hieram compositam, electu. Indum maius, vel minus,diacarthami, diaturbith maius. Si purgandam censeant bilem, mitiora habent, cassiam extractam, elect. lenitiuum in diapr. simplex, diasebest. cathol. Valentiora, elect. de succo rosarum,elect. ros. Mes. elect. de psyllio,Catharticum Imperiale. Cholagoga.

Denique ad purgandam melancholiam mitiora habent Cassiam cum senna,diasennam. Valentiora, elect. de epithymo,Confect. hamech. trypheram Persicam, hieram Paccij. Si mixti humores vacuandi sunt: diuersa inter se mixta adiiciunt in suis decoctis:atque ita potiones parãt quatuor, quinque aut etiam sex vnciarum eradicantes,siuè electiuè purgantes humorem peccantem prioribus illis aut similibus apozematis præparatum. Qui suis ægris etiamnum magis placere cupiunt tabellas exhibent per se, vel ex suis decoctis, aut iusculis dissolutas: cuiusmodi sunt tabellæ elect. de citro: de elect. ros. Mesuæ, vel diacarthami. Has & si- Melanagoga.

miles potiones ea dosi qua dictum est, exhibent. Sed quo cum successu norũt,qui tales hauserũt. Quantitas enim & qualitas ipsa nauseam creare solet:& vel odore fastidiendas detestantur eiusmodi potiones arthritici ferè omnes,quotquot hactenus nouimus, aut vidimus. Sed nimirum digna sunt tam ingrata putida & diagrediata remedia, quæ prædicentur; quòd nauseam creare posſint & vomitum;antequam degustentur: immo vel solo odore. Ausim addere & istud, solo aspectu. Norunt illud pharmacopœi,qui ne nihil egisse videantur,linteis aceto madidis, sua pocula argentea medicinalia ægrotanti propinanda obtegunt:vt si non verbis,at odore saltem fallant dubium. Quòd si & eò audaciæ,vel inuito etiam palato & ventriculo deuenerit, vt haustum illum hauserit æger, Dij boni! qui singultus, qui ructus, & quid non deliquiorum misellum non premit! Pharmacopœus adstans,& rubore sępè & madore(si inconfirmatior fuerit)facie delibutus atque perfusus, ne medicamentum, quod fecit imperitante medico in nouas molestias miserum adducat, pomi frustula masticanda præbet, sic falli putat stomachũ & fauces. Animum addit spem faciens salutis futuræ.Sed quid fit?Nempe nouas turbas iam potio mouet in stomacho: quærit exitũ.nuspiam nisi per superna.Quapropter ventri-

ventriculus hũc hospitem ferre neutiquam potens, contrahit se ad excutiendum iniquum colonum. Sed noua arte instructus, atque in procinctu stans, non amplius odoramenta atque gustui grata adhibet: sed ceu vi quadam naturam coerciturus, ouum frigidum palato, & collo extrinsecus apprimit, ne regurgitet quod infudit. Medicus adueniens propter ingentes ægri labores forte vocatus, clysterem extemplò vel suppositorium subdi præcipit, vt statim descendat, quod exhibuit. At ego vel vnicum vomitum etiam decuplo conducibiliorem in eo casu duxerim, quàm vel octonas sedes. Denique quod ad eiusmodi potiones attinet, vel statim re intacta redduntur ab ægro, vel certè plus molestiæ quàm solatij bonis illis podagricis præstare solent. Quod si non in omnibus, certè in plerisque obseruare licet. Sed mittamus isthæc, & ad institutum redeamus.

Multi igitur quòd tam impuris violentísque remediis vel nihil, aut parum tribuāt, vel quòd benigniores in cura esse velint, malunt istarum purgationum diagrediatarum loco, parare decoctum sennæ, cum agarico & hermodactylis (qui peculiariter articulos respiciunt) ad quatuor vel quinque doses: in cuius quantitate colata dissoluunt syrupi de cichorio cum rhab. ℥ iiij. vel ℥ v.

ſicque præparant & purgant ſimul, ídque per epicraſin, vt vocant. At quando vident ęgrorum naturas omnino abhorrere ab vſu potionum, tum vnicum eſt eis refugium ad pilullas. Ergo pro diuerſitate humorum diuerſas præſcribunt pilullas. Si calida ſit arthritis, patiénſque ſit bilioſus, atque delicatiſſimæ naturæ, pilullas habent mitiores bilem expurgantes, vt pilullas de rhab. & ſine quibus. Fortiores ſunt aureæ & aggregatiuæ. Quapropter & robuſtioribus accommodatæ. Pituitoſis humoribus, atque naturis delicatis, mitiores hæ conueniunt, pilullæ de agarico, Arabicæ, de hiera cum agarico, imperiales. Fortiores ſunt ſequẽtes fortioribus naturis competentes, cocciæ, de ſarcocolla, lucis. At ſi purgandi ſint humores pertinaces, aduſti atq; retorridi, mitiores has habent: Indas de fumaria. Fortiores has, de lapide lazuli, & de lapide armeno. Quod ſi etiam bilis & pituita ſimul, ac vna eadémque opera ſit purganda, proſunt pilullæ de euphorbio & mezereo. Si pituita & melancholia, pilullæ de colochintide. At ſi omnes ſint ſimul exturbandi humores, conducunt eæ, quas de octo rebus appellãt. Et ne quid omittatur, quod ſpecificum videatur dogmaticis, ad arthritidem ſuperſunt adhuc pilullæ arthriticæ, fœtidæ maiores & minores, de hermodactylis, benedictæ, de opopa-

Pilull. bilẽ expurgantes.

Pituitam expurgantes.

Bilẽ & pituitam ſimul.

Pilullæ arthriticæ.

popanace, ad quas tanquam ad sacram quādam anchoram confugere solent, vt frustra sit hac in parte, qui de remediorum defectu conqueri velit. Nam & delicatis & robustis, & pituitosis, biliosis atque melancholicis electiuè purgantia medicamenta dicata esse vides. Dosis autem eiusmodi pilullarum est à ʒ j ad ℈ iiij. Ex quibus formantur pilulæ nouem, septem aut quinque, prout faucium meatus ad deglutitionem fuerit prōptus & expeditus. Sed quod mirum semper in numero impari consistunt, argumento sumpto ab eo, quod ait Poeta,

Numero Deus impare gaudet.

Quasi verò & Dij ipsi imparitatem in medicinis, quarum authores esse perhibentur, spectari velint. Sed sunt qui & ratione aliqua naturali suffulti, inæqualitate positas aut sitas in ventriculo, vndique latera melius contingi, atque camini instar extergi sibi persuadeant. Præter prædicta purgantia omnia, sunt adhuc alia quibus dogmatici vtuntur, in delicatis & ditioribus, quos benignè & placidè sanare, iisdémque plurimùm placere gaudent. Nam syrupos conficiunt magistrales, quos vocant, quorum vsus est, ad morbos longos seu chronicos dictos: cuiusmodi est & arthritis, atque in iis corporibus, quæ frequenti purgatione indi- Benigniora & gratiora remedia.

gent. Tales autem bis in anno præſcribunt, nempe Vere & Autumno. Parantur ex eorundem aut ſimilium decoctis, quæ in apozemate prædicto citata ſunt: vel ex ſuccis depuratis herbarum atque florum conuenientium, in quibus infunduntur aut decoquuntur folia ſennæ, hermodactyli cum tãtullo cinnamomi aut cariophyllorum, quod correctionis loco adiiciunt. Quorum dein liquorem tranſcolatum cum ſaccari ſufficiente quantitate, coquunt: & circa media decoctionis affũdũt infuſum rhabarbari factum in aqua cichorij: Sicque ad ſyrupi perfectionem coquunt, qui benignè admodum purgat ſine vlla offenſa ventriculi vel ſtomachi delicatiſſimi.

Remedia quibus dogmatici ſtomacho proſpiciũt. Atque his abſoluunt totam prophylacticam ſeu præcautionem, quod quidem faciat ad pharmaciam purgantium. Interim & ſtomacho proſpiciunt, & quæ eundem roborare poſſunt, præſcribunt. In quem ſcopum inſtituunt pilullas vſuales, quas vocant: quarum vſus eſt ante cibum ſingulis ſeptimanis ſemel aut bis, prout plus aut minùs ſtipata fuerint aluo: cuiuſmodi ſunt pilullæ de hiera ſimp''ci, pilullæ aſſaieret, elephanginæ aut ſimiles. Nec intermittuntur pulueres digeſtiui, vt vocant, quos ſumunt poſt paſtum. Sed & diuerſioni materię peccantis ſtudentes, quidam hydrotica ſeu diaphore-

phoretica commendant, sed talia, quæ hepar non calefaciāt, itémque diuretica, ad diuertendos & euacuandos superfluos humores per vrinas atque sudores. Alij solis frictionibus matutinis contenti sunt. Ad partium verò affectarum roborationem, vtuntur lixiuiis & lotionibus, quibus pedes & manus abluunt. Tales conficiunt ex decocto saluiæ, iuæ arthriticæ, betonicæ primulæ veris, absynthij & similium.

Iam quod ad chirurgiam attinet tertium præcautionis organum, statim post minoratiuam tempore verno, vna vel altera interiecta die mittitur sanguis: aliquibus etiam autumnali, idque aliâs in brachio, aliâs in pede ex vena malleoli. Vtuntur & ad reuulsiones atque deriuationes causticis: applicatione cucurbitarum etiam cum scarificatione sæpius iteratarum. Chirur.

Ecce omne mysterium, quo ad præcautionem vtuntur medici dogmatici: ac ij etiā qui ex illis doctiores habentur, atque exercitatiores, quíque consilia sua ex arte præscribunt atque methodo.

At ego huic ipsi dogmaticorum legi obtemperans mitiùs, & paulò benigniùs tecū agam. Interim magis vtemur specificis, & quæ morbo huic si non penitus extirpare, frænum saltem iniicere queant: sed id ex Hippocratis præscripto, altiùs, tutiùs & iu-

cundiùs. Primùm itaque quod ad præcautionis præcipuum caput attinet: approbamus planè debitam ac legitimam diætæ, atque rerum ſex non naturalium adminiſtrationem.

Humorũ præparatio vera, qualis.

Ad præparationem ergo humorum, loco oxymelitis ſimplicis, mellis roſati aut anthoſati, ſyrupi de betonica, de ſtœchade, & ſucco acetoſæ, de ſucco borraginis, qui & præparationi humorum peccantium cum aquis conuenientibus ei partes principes (ſed maximè hepar calidum) reſpicientibus prodeſſe poſſunt. Item loco apozematum, quæ in quatuor vel quinque dierum vſum præſcribuntur, vt dictum eſt ſuprà, quæ omnia parum prodeſſe poſſunt: cum eiuſmodi remedium nihil aliud ſit, quàm elixatio quædam ſimplex variarum rerum vti dictum depurata cum albumine oui; quæque vel quatriduo facilè aceſcat aut corrumpatur, vt taceam de guſtu nauſeabundo, atque ingrato. Horum, inquam, tam ſyruporũ quàm apozematum loco, ſuaſerim ego præparari tibi hydromel quoddam ſimplex communi modo paratum, quod fieri poteſt in propria domo: in cuius libris ſex bullient radicis henulæ campanæ in talleolas diſſectæ, ac mediocriter ſiccatæ ad ſolem, aut lentum calorem, ℥ ij. radicis felicis & acetoſæ ana ℥ ii. ligni roſarum ℥ j. chamædrys chamæpytis ana m. j.

m. j. macerentur & digerantur omnia per viginti quatuor horas ad lentum calorem: postea coquantur ad consumptionem tertię partis: addendo sub finem decoctionis florum verbasci, primulæ veris, calendulæ ana p. ij. coletur per manicam Hippocratis, aromatizentur tantillo cinnamomi, aut coriandri præparati cum succo citoniorum: transcoletur aliquoties per eandem manicam, donec dilutißimum euadat, & lucidißimũ. De quo capies ℥ ij. in principio: postea sensim augebis dosim. Radix helenij aliquem amarorem huic hydromelliti conciliat, qui tamen non ita sit ingratus, quin consuetudine fiat gratior atque acceptior. Gratißimũ est alioquin, & nulla nauseabunda qualitate molestum. Ad hæc colore & luciditate refert vinum album. Quod si etiam gratius, ad gustum adiicere velis, & ad præparandos corrigendósque humores aptius: addes aliquot guttas spiritus vitrioli dulcorati, vel aciditatis sulphuris. Hoc enim ceu fermento acido naturæ, meliùs fermentabuntur super fluitates tartareæ, & ad expulsionẽ aptiores reddentur. Sed singulis hebdomadis hydromel hoc conficiendum: & singulis matutinis assumẽdum ad ℥ iij. vel ℥ iiij. tribus vel quatuor horis ante prandium, continuando, nõ ad quatuor vel quinque dies, vti solent vulgò: sed per plures menses, aut etiam annos.

Sícque perfectè detergentur viſcera, vt ſtomachus & reliqua membra interiora, à tartareis & mucilaginoſis impuritatibus, quæ tunicis eorum obhæreſcunt. Atque ſic etiam vna & eadem opera corroborabuntur. Ita demum fluidi reddentur humores: atq; hoc ipſum eſt quod Hippocrates pręcipit, quum dicit, *V bi quis corpora purgare voluerit, oportet fluida prius facere.* At mehercle video paucos hodie nouiſſe quid ſit illud *fluidum reddere*. Nam ſi, vti conuenit, talia reddantur. Vix leui pharmaco aliquo opus eſt ad exturbanda, vel fluida, vel quicquid humoris etiam peccantis reſtare poſsit. Semel nãque natura victricem manum admouens, non ceſſat, donec omnem eiiciat hoſtem. Et boni iſti tribus vel quatuor diebus id peragere tentant. Tentant ſanè, nec efficiunt quod ſperant. Nam vt fluida reddantur quæ intus latent morborum cauſæ tenaces, tempore opus eſt: & natura functionibus ſuis adiuuante, cum craſſa difficulter moueantur ex medicorum decreto. Hoc autem non fit breui, ſed arte, tempore, longa atque continuata viuendi ac medicandi induſtria: & quidem tali quæ nec partes proſternat, nec naturam frangat, aut moleſtet, nec vllam effatu dignam, vel corpori, vel naturæ interiori creare poſsit moleſtiam. Sic medicandum eſt: ſic expellendæ morborum cauſæ: ſic denique

nique morbi ſanandi: vt natura & vigor ille vitæ, verus morborum antagoniſta, atque expulſor conſeruetur. Quem, caue credas alium eſſe, quàm ipſammet naturam, ſeu balſamum naturæ, familiari, ſed interim efficaci remedio adiutum. Poſtquam ergo fluida reddita fuerint corpora: natura per ſe, per criſim, vt per aluum, per vrinas, per ſudores, aut alias vias excrementorum ſic ritè præparatorum, exitum molietur certis temporibus, ſed tum pręcipuè, quando à moleſtantibus cauſis diuexata fuerit, ipſa interim artis & medicamenti ope victrice exiſtente. Immo vel abſque arte tandem hoſtem eiiciet, vbi vires nuperas recollegerit.

Ergò vt ad has operationes, purgante aliquo naturam promoueamus: hoc eſt impedimenta ſubleuemus: quo meliùs illud præſtare poſsit, purgans in eam rem præſcribemus: ſed facile illud, nec nauſeam mouens, interim ex dogmaticorum penu depromptum, ſed arte noſtra elaboratum.

In eodem igitur hydromelite ad lentum calorem per aliquot dies macerabis flores recentes violarum (nam tælia ſuis, hoc eſt conuenientibus temporibus paranda ſunt) perſicorum, roſarum pallidarum, florũ prunorum ſylueſtrium, & purgans efficies gratũ, quod abũdè ſeroſitates euacuabit. Quod ſi efficacius reddere voles, addes aliquid ra-

dicis mechoacam, in talleolas ſectæ atque ſiccatæ. Sed longiuſcula opus eſt digeſtione. Nã hæc ſola & vera eſt correctio eiuſmodi remediorum. Adiicies tamen aliquid, ſi lubet cinnamomi, aut ſeminis aniſi in eadem infuſione, vt gratior fiat potio, atque correctior: cuius doſis eſt duarum vnciarum, quæ ſufficienter purgabunt. Aut ſi virtutem etiam augere lubeat, & ſimul purgare efficaciter atque benignè, humores craſſos atque ſeroſos: aut etiam purgans ſpecificum efficere in hoc affectu: addes ſennam, vel turbith album & gummoſum, aut hermodactylos, aut de ſingulis aliquid. At diu digerenda ſunt in prædicto hydromelite vt dictum eſt. Nam à calore extrinſeco adiutus calor interior, fermentari incipiet, digeri, atque tandem bullire & depurari: ſed longè alio atque nobiliori modo, quàm in officinis vulgò fieri conſuetum, leui eáque momentanea ebullitione vnius ſemihoræ, aut horæ integræ ad ſummum. Ebullitio ſiquidẽ hæc atque digeſtio, non tam ab externo calore, quàm ab interno: Imò ab hoc vel multò etiam magis. Omne enim optimũ, quod à natura fit. Quid tum fiat, ſi natura artis ope fuerit adiuta? Nimirum & coquetur & digeretur, & depurabitur: ſed abſque vllo albumine oui: fiétque magna ſeparatio impuri, quod in fundo reſidebit, à puro limpido atque

atque claro, quod vini diluti instar supernatabit. A tali medicina vtique, nec nausea nec vomitus, nisi ei exorietur, cui vel nomē medicinæ exosum: At qui semel sumpserit: ille & gratiam commendabit, & effectu commendabiliori sine dubio fruetur. Sic purgabuntur humores tutò atque iucundè fidem faciet ipsamet deiectio.

Tales purgationis rationes plurimas propediem, tam vini quàm hydromelitis forma dabimus in lucem, Deo vitam & vires concedente, in nostra pharmacopœa restituta, quam paramus, & vix, ac ne vix quidem, ab importunis amicorum extorsionibus, pro vltima (quam vocant) manu retinemus, iuris publici facturi, si Deo visum fuerit, hoc anno. Potes etiam prædicto hydromeliti suo tempore flores prunorum domesticorum addere. Itémque rosas muscatellinas. Nam his & excellentem & gratissimam efficies purgationem. Talia quippe aut similia in hydromelite (quod verum est nectar cœleste à rore nimirum collectum) macerata, quâuis cassia, quouis syrupo magistrali, quauísve alia purgatione vel gratissima, visa sunt præstantiora: vt cessent hîc syrupi magistrales vbi istud adsit. Quod si syrupi placeant, eorundem tradetmus descriptionem, in nostro prædicto libro. Porrò à prædicta potione non opus est custodia, aut vt maneas domi:

ſed liberè exire potes ad negotia. Placidè enim ad naturæ officium vocaberis, nulla vi nullâque naturæ proſtratione: tantùm abeſt vt ſtomachus quicquam, vel aliud, vllúmve viſcus ab ea patiatur. Sed continuato vſu opus eſt. Nam ita demum fluida reddentur corpora ad excretionem: malíque ferocia, ſi vel altiùs radices egerit, domabitur, nec quicquam ab eo natura grauabitur. Nec dubito hanc meam ſententiam, à quouis ingenuo & candido medico approbatum iri: velint modò etiã quod vnicè opto & ſuadeo, relictis impuris & nauſeam mouentibus apozematis huiuſmodi artificioſioribus digeſtionibus, & medicamentorum præparationibus ſtudere, atque vti. Norunt enim (nec nos fugit) in medio vſu iſtarum coctionum vulgarium, quæ tamen vix ad quatuor dierum ſpatium conſeruabuntur, ſæpè deſiſtendum eſſe: quòd æger propter ingẽtem, quam concepit, nauſeam, vel dictu prouocabilem, faſtidiat eiuſmodi apozemata. Hoc autem non fit de hydromelito illo, aliiſque tam præparantibus, quàm purgantibus quæ propediem publici iuris facere decreui, cum aliis rariſsimis ac nobiliſſimis præparationibus omnis generis morbis accommodatis, docebo præclara extracta: electaria liquida, ſolida, corroborantia, purgantia, ſed mitiſsimè, & vnius dragmæ

gmæ dosi, cum in vulgaribus, vel vnciæ vix sufficiant: sed longiùs protrahor quàm spesperaram. Nec pœnitet tamen, qui tibi hæc scribo, atq; suadeo. tibi, inquam, alteri mei, quem colo, & veneror. Idcirco in hoc consilio extra viam digressus sum consuetam: quam tenere & sequi ipse tamen noui, si cōsultum videatur ægro salutare: vti constabit ex plurimis consultationibus, quas & breui in lucem dabo. Nam & ibi constabit, non semper lata incedendum esse via, qua currus & equi transeunt: sed semitas interdum esse breuiores tutiores ac iucundiores. Salutare & benignum quin etiam purgatiuum est puluis noster Diasennæ. Concinnatus est ex senna, ex crystallo tartari purgantis & aciduli, quæ duo basim constituunt. Adiectum est aliquid saccari & aromatum ad maiorem gratiam: facillimè assumitur: est enim gratus nec nauseam mouet, vt ne os quidem sit colluendum, vel alia facienda, post purgantia assumpta fieri solita. Dosis est à cochleari semis, ad cochlear vnum argenteum pro natura ægrotantis. Quo sumpto statim hauries iusculum. Est enim familiare & egregium purgans, naturæ tuæ conuenientissimum. Non addo descriptionem. Est enim artificiosa admodum, & laboriosa satis prædicti crystalli præparatio: quam tamen docebo in nostra prædicta pharmac. Por-

Puluis diasennæ Quercetani.

rò loco pilullarum Elephanginarum, ma-stichinarum, de assaieret aut similium, qua-rũ vsus esse solet creber ante pastus ad cor-roborationem ventriculi, atque hepatis, eo-rúmque expurgationem à tartareis & visci-dis impuritatibus. Harum, inquam, loco se-quentes pilullas nostræ descriptionis suo tẽ-pore parare curabis.

℞ aloës succotrini optimi ac laudatissi-mi ex vesica ℥ vj. aut ℔. ß. vel tantum, quan-tum lubet: quam redactam in puluerem im-mittes in matratium, seu cucurbitam vitreã. affũde aquæ endiuiæ aut acetosæ, vt quatuor vel quinque digitos superemineat: pone in balneo maris calido, ac ferè bulliente, vase optimè clauso cum subere ac cera hyspanica. Stet ita per duos vel tres integros dies, & videbis aquam ab aloës essentia tinctam, & rubicundissimam rubini instar euadere, quã lẽtè per inclinationem à fœcibus separabis, ne quod crassum est exeat simul. Liquorem effusum seorsim asserua in alembico probè clauso. Materiæ relictæ aliam affunde aquã endiuiæ, sed non tantum quantum prius. Denuò digere vt ante: coloratam separa, priorique adiice, ac rursus aliam affunde, do-nec aqua nullum amplius eliciat colorem. Et videbis residuum, quod est in fundo, are-næ instar aut cineris, in magna satis copia. Et ex media libra magis quàm tres vnciæ re-

stabunt:

ſtabunt : éſtque fœx aloës inutilis, nec in aqua diſſoluitur. Aquam omnem tinctam deſtilla per alembicum, aut permitte vt exhalet in patina argentea, carbonibus aut cineribus calidis impoſita : donec materia reſtet craſsitudine mellis : quę erit lucidiſsima rubini inſtar, & maiori artificio atque iudicio præparata, quàm ſolet vulgo ſimplici illa ablutione, ſi vel centies abluatur. Quæ ablutio aut nihil, aut certè parum prodeſſe poteſt. Dicam & obeſſe poſſe, quum tenuior & nobilior eius pars ablutione poſsit ſeparari. Hæc aloë ſic rectè præparata erit baſis noſtrarum pilullarum : quam pones in vitrum, affundendo ſuo tempore ſucci florum violarum optimè depurati in balneo maris (vt docebimus in noſtra pharmapœa reſtituta) ℥ iiij. niſi neceſsitas vrgeat. Expecta donec tota inſpiſſetur in conſiſtentiam aloës: quod ad calorem ſolis fieri poteſt. At ſi promptè perficere voles, exhalare facies aqueam humiditatem ſupra cineres, donec redeat in conſiſtentiam mellis. Adde rurſus ſucci primulæ veris optimè depurati, ℥ iiij. aut ſi voles vt citius res peragatur, florum ſuccos qui eodem tempore florent, ſimul & iunctim affundere potes. Item ſucci florũ pruni domeſtici & ſylueſtris ℥ vj. ſucci roſarum pallidarum, ſucci florum cichorij ana ℥ viij. ſucci florũ calendulæ ℥ iiij. Omnes hi ſucci

probè depurati, aloë consistentiæ mellis affunde, vel simul plures, vel seorsim singulos, prout libuerit: Et subinde digere & coque ad lentum calorem, dum ad pristinam consistentiam redeat. Quod si in principio, aloës fuerint tantùm vnciæ quatuor, iam ad decem adauctam eius massam videbis, ab extractis succorum quos adiecisti. Huic massæ adde foliorum sennæ electorum, & in tenuissimum puluerem redactorum ℥j. ß. rhab. puluerisati minutissimè ℥j. myrrhæ ℥ß. croci ʒj. ß. macis ʒj. hos pulueres paulatim admisce prædictæ massæ optimè miscendo, & malaxando, addendo aliquid syrupi rosati solutiui, si opus sit, vt omnia redigantur in debitam massam pilullarum. De qua formabis pilullas duas magnitudine pisi, quas sumes paulò ante cibum, vel prãdij, vel cœnæ, prout libuerit.

Eadem basis aloës misceri poterit cum succo esulæ, extracto sennæ, hermodactylorum, aliorúmq; purgantium prædicto morbo præparatorum: & fiet specificum purgãs pro arthritidis præcautione. dosis est pilullæ duæ, quæ sufficienter purgabunt.

Addam & descriptionem pilullarũ mearum helleborinarum, antipodagricarum, quas voco. Nam & alias antepylepticas dictas parare soleo, & plures alias diuersis morbis accommodatas. Præstans est hoc reme-

remedium ad ipsam etiam arthritidem, hæreditariam aut inueteratam:& in qua vulgata remedia nihil proficiunt.

Accipe radicum helleb.nigri transplantati in aliquem hortum, vel qui in aliquo loco calidiore creuerit, non in montium iugis ℥ iiij. depurentur optimè ab omni immunditie, atque terrestreitate. Bulliant integræ in mensura vini rubri optimi, in quo adde caryophyllorum seminum citri ana ℥. ß, bulliant omnia simul in olla terrea vitreata per quartæ horæ spatium. Postea aufer vinum & radices siccato ad ignem lentum: siccatas crassiusculè cõtunde. Similiter seorsim puluerisa crassiusculè hermodactylorũ ℥ iij. pulpæ colochyntidis ℥ j. rad. angelicę & gentianæ, ana ℥ j. pulu. saniculæ, centaurij minoris & hyperici ana ℥ ß. pulueris chamædryos, chamæpityos, florum primulæ veris & betonicæ ana ʒ vj. pulueris seminum cardui benedicti, acetosæ & sem. citri ana ℥ j. seminum anisi caryophyllorum ana ℥ ß. croci, castorei electi ana ʒ iij. Omnes isti pulueres secundùm artem probè inter se mixti ponantur in cucurbita vitrea ampla, affundendo seri lactis per destillationem facti quod satis sit, vt prædicti pulueres benè humectẽtur. quod videbis, si probè misceas in vase: tantum autem affundes, vt duos vel tres digitos supereemineat. Claudatur & obturetur

vas probè, nec quid expirare valeat: & ponè ad digerendum in balneo maris per dies sex ad minùs. Postea liquorem effundes,& materiam intra linteamina coniectam torculari exprimes, vt omnis liquor substantificus extillet:quem digere in balneo calido, in vase optimè clauso, & materiam postea digere denuò,& purifica,atque omnem humiditatem exhalare permitte, donec resideat consistentia crassitudine mellis:Ad cuius materiæ ℥ vj.adde sennæ ℥ ij.& fiat massa pilullarum:quarum dosis ℈ j.pro pauperibus. Sed pro te, tuæque conditionis hominibus,meliùs adhuc præparare oportet. Nã prædictus liquor, postquam rite fuerit digestus, infundendus in cucurbitam vitream cum recipiente, optimè iuncturis obsignatis,ne spiritus,qui subtilissimi sunt, exhalare possint: Pone ad ignem cinerum mediocrẽ, aut ad ignem balnei vaporosi,si meliùs efficere velis,donec omnia destillent ad siccitatem vsque. Liquorem extillatum serua in vase bene clauso: cum quo & saccaro rosato aut violato fit syrupus purgans præstantissimus. Sed vt fiant nostræ pilullæ helleborinæ,ita procedendum. Si prædicti liquoris fuerit libra vna, addes rhab. puluerisati ℥ j. puluer.sennæ, agaris trochiscati & in puluerem redacti ana ʒ vj. pulueris hermodact. ℥ ß.masticis ʒ ij. aromat.rosſ. Gabr. diamoschi

ſchi dulcis ana ʒ iij. Omnibus his pulueribus probè mixtis, affundes prædictũ liquorem, ſenſim imbibendo ad lētiſsimum calorem, donec prædicti pulueres omnem liquorem imbiberint. Adde ſub finem eſſentiæ aloës præparatæ vt dictum, ℥ iij. & fiat maſſa pillullarum, addendo ſub finem inter malaxandum aliquid ſyrupi myrtillorũ Diu ac multum malaxentur, & piſtillo tundantur.

In podagra confirmata, aut in qua iam nod i fiunt, atque tophi datur ℈ j. ex qua duæ exiguæ pilullæ formantur, quas capiat ſingulis ſeptimanis ſemel, ſuperbibendo iuſculũ, in quo bullierit acetoſa, borrago, bugloſſum, portulaca & his ſimiles herbæ refrigerantes. Idque continuandum à Nouembri ad finem vſque Aprilis. Poſtea aduentante tempore æſtiuo ceſſandum. Hoc remedium ad radicem vſque mali pertingit, & ſeruit tam precautioni quàm curationi. Valent & eædem pilullæ in aliis plurimis morbis chronicis & contumacibus.

Pro diuertentibus & reuellentibus, nihil eſt quod addam. Quantum verò pertinet ad roborantia tam vniuerſalia, quàm particularia, nos loco conditorum, opiatarum, tabellarum, quas formulas omnes præſcribere poſſemus, vt reſpicerent cerebrũ, hepar, ventriculum, aliáſque partes quæ roborandæ ſunt in hoc affectu. Item loco puluerum Roboratio viſcerum.

digeſtiuorum, qui parantur ex aniſo, coryandro, præparato in ſucco cidoniorum, conſerua roſarum ſiccarum, cinnamomo, ſaccaro roſato,& ſimilimis, quæ plurimùm valent ad roborandum ventriculum. Horum,inquam,omnium vice ſuademus vſum pulueris ſpecifici, cuius vis ſit efficax ad diſſoluendas tartareas impuritates, mucoſitatéſque ſtomachi ſeu ventriculi & viſcerum nutrientis facultatis, in quibus cauſa materialis, & quaſi minera arthritidis atque calculi (qui morbi per coagulationem fiunt) conſiſtit ac generatur.

Cùm enim horum morborum generatio,vti dictum, fiat per coagulationem tartari & mucoſitatum,conſequens vtique eſt, vt cura procedat à reſoluentibus eiuſmodi tophos tartareos. Ea autem fiunt ex remediis propriis atque ſpecificis: quorum alia vim habent reſoluendi tartarum huius, alia alterius generis & naturæ. Nam vt diuerſa ſunt tartarorum genera atque ſalium, ita & diſſolutionum atque cauſarum diſſoluentium.Res exemplo fiet illuſtrior.Gummi Arabicum diſſoluitur in aqua: ratio eſt, quia eſt de natura aquea.Gummi tragaganthi,gummi ceraſorum,prunorum item ſunt aquoſa: ſed maiore opus eſt copia aquæ ad diſſolutionem eorum. At maſtix, thus,lacca, in aqua nunquam diſſoluuntur. Nam

quia

quia hæc gummi sunt de natura sulphuris, faciliùs dissoluuntur in oleis vt ipsummet sulphur. Quæ autem gummi partim sulphurea, partim aquosa, & de salis natura plurimum participant, vt ammoniacum, sagapenum, galbanum: ea cum spiritibus salis, vt cum vitriolato, acetoso spiritu, in ipso aceto vini contento dissoluuntur: aut simili aliquo alio spiritu acetoso, partim mercuriali, partim sulphureo. Hinc patet, in quo consistat dissoluendi vis. Patet etiam non omnia purgantia conferre ad dissolutionem, & per consequens euacuationem tartari, vt frustra sint, qui febribus quartanis, aliísque morbis pertinacibus, varia medicamentorum genera sine vllo discrimine præscribunt: cùm plurimis ex iis non sit vis particularis & specifica resoluendi atque deturbandi tartareas materias & mucositates cõpactas. Quinimò talium vsu pertinaci, ex quartana simplici faciunt duplicem, aut triplicem. Ratio est, quia non dissoluunt gummosas viscositates, cùm conuenientia non adhibeant: nec naturam iuuant, sed lædunt potiùs, atque insultus febriles ingeminant. Nam gummi quoddã est tartareum, quod visceribus inhæret, & vnoquoque quatriduo spiritus suos nitrosulphureos exaltans, quartanariorum symptomatum vera est & immediata causa. Quod gummi tartareum

cùm gummi tartareo dissoluitur, & ebibitur, deletur febris. Nam in similibus potiùs quærenda est sanitas, seu morbi curatio, quā in dissimilibus aut contrariis & repugnātibus. Hæc est Chymicorum opinio, quę verbo solùm & non re à dogmaticorum opinione differt: cùm ad vnum & eundemmet finem vergant ambæ sententiæ. Nam si causæ habeatur ratio, in simili remedium quæres, vt iam diximus de febre quartana. Si effectum ex causa respicias, cōtrariis eam propulsabis. Sic calculus à tartaro, seu sale coagulato factus, curabitur, sale quidem, sed resoluente. Arthritis quinetiam à salibus tartareis acribus ac corrosiuis genita, salibus curabitur lenitiuis & consolidatiuis. Simili ratione in morbis sulphureis à sulphuribus rerū petenda sunt remedia. Sed sulphuri inflammatorio febrem excitanti opponitur sulphur acidum, vitriolatum: quod summè refrigerat: sulphureósque illos commotos spiritus coagulat & compescit. Atque hoc modo & similia similibus curantur, & contraria contrariis debellantur. At merentur sanè hæ contemplationes, quibus omnes veri medici diligenter incumbant. De quibus pluribus agemus in opere nostro, De recondita rerum natura, artísque mysteriis. Ista tantùm παχυλῶς ἢ παρέργως, hoc loco aspersa sint. At in vniuersa ista cōtemplatione

ne cogit quidem parum digredi ratio à dogmaticorum principiis & fundamentis, donec vel meliora ostendant, vel hæc nostra solidis rationibus euertant. Nam, inquiunt illi, in cura arthriticorum & aliis morbis similibus, humores crassos & coagulatos, attenuandos esse: quam attenuationem, attentant calidis & potenter siccantibus. Quid fit? Loco resolutionis quam intendunt, indurãt & cogunt magis, à medicamẽti nimirum calore resoluente ac dissipante, euacuato eo quod aqueum est & tenuius. Hinc tophi, hinc nodi, quos rectiùs à medicamento causatos dicas, quàm ab ipsa defluxione, quæ non potest esse alia quàm liquida. Nam dissolutio eiusmodi tartareæ materiæ, non consistit vel in vi caloris, vel in facultate attenuante: sed est virtus quædam propria ac specifica, quæ etiam dissoluere potest. Vnde videmus id quod dissoluit aurum, non dissoluere argentum: & vicissim quod dissoluit argentum, non dissoluere aurum. Nec vlla est aqua fortis, quæ sulphur dissoluendi vim habeat, quod tamen cum metallorum duritie non est conferendũ: At ab oleo dissolui potest, quòd & illud sit de natura oleosa atque sulphurea. Quapropter infinita propemodum dissoluentium genera esse in natura existimandum est: quorum disquisitioni, & causis, doctis incumbendum suadeo. Ne-

que enim sat est nouisse effectus & τὸ ὅτι, seu ad oculum vidisse: sed pergendum vlterius, atque deueniendum ad τὸ διότι: ad causas, inquam, & rationes. Id quod inter meæ sortis ac conditionis philosophos, me non vltimũ præstitisse profiteor. Nam quicunque cognouerit dissolutiones rerum, nouit & earundem compositiones, & anatomiam vitalem seu internam, & non tantùm externam seu superficiariam.

Sed reassumo puluerem, de quo dicere aggressus, & iam ferè minùs digressus sum. Is enim insignem habet vim dissoluendi propter salem alkali mordacem, atque pungentem, quem continet aron, quæ basis est & præcipuum ingrediens eiusdem pulueris. Ergo in principio veris, quando aron germinare incipit: & radix eius sale naturæ est referta, quo vegetetur eius species: tum colliges eiusdem radicis quantum voles: mundetur optimè à terra: sed cautione opus est. Nam si importunius atteratur manibus, vesicas excitat. Probè mundatam & leuiter exiccatam, pones in ollam paruam vitreatam, aut in vitrum, affundendo vinum albũ, vt supernatet aliquot digitos: atque ita macerari, sines in loco frigido per totam diem. Tum separa istud vinum, quod iam magnã eius salis partem extraxit; & aliud affunde, donec prædictum vinum, non amplius pungens

gens aut mordicans euadat: quod lingua facilè percipies. Quo facto radices ſiccabis, & deprehendes non amplius tanta mordacitate eſſe præditas, vt linguam lædere valeant. Radicis huius ita præparatæ accipe ℥ ij. pulueris acori vulgaris communi modo preparati ℥ j. pulueris florum betonicæ ℥ ß. lapillorum qui in cancris reperiuntur, quos oculos cancri vocant ʒ iij. cinnamomi ʒ j. ß. Omnia optimè puluerisata cum ſaccari rosati quantitate ad libitum miſceantur vt gratiora ſint, fiat puluis: de quo capias manè cochlear ſemis: idque alternis diebus, vt vno videlicet alternorum prædictum ſumas puluerem, altero hydromel ſuperiùs deſcriptũ. Sed non deſiſtendum ab vſu. Nam ita diſſoluentur tophi tartarei, qui iam ſunt coagulati, & prohibebunt eorundem coagulationem atque generationem. Valet certè plurimum idem puluis ad calculos quoque, cuius etiam vſus eſſe poteſt ad præcautionem.

Hactenus de cura arthritidis prophylactica dixiſſe ſufficiat, in qua fortè longiores fuimus quàm decebat: ſed ita placuit tua cauſa, & quòd hoc ipſo conſilio & remediorum formulis præcaueri poſsint omnis generis morbi, qui fiunt per coagulationem materiæ tartareæ, quorum innumerus eſt numerus. Credo tamen nihil hîc ſuperfluè

dictum fuisse, & quod non mereatur intelligi ab omnibus veris medicis Asclepiadæis. Si qui sint alij, quibus ista non sapiant non moror, nec multùm curo: mihi modò sat sit, in tuam gratiam hæc conscripta, si tibi arriserint, quem optimum habeo & veneror patronum. Nam hîc mihi scopus est vt te instruam specialiùs in omnibus, quę ad consolationem & placitum aliquid cõferre possint, & vt quasi videas ad oculum, & causas morbi, qui te nunc habet, & eiusdem remedia.

Restat nunc itaque vt aliquid etiam dicamus de therapētica, vel curatiua, quæ malum præsens respicit, seu symptoma dolorificum, quod miserè sæpe miseros torquet & lancinat. Dolor sanè vehemens arthriticus est, qui etiã annumeratur inter atrocissima symptomata quæ ægros affligere solēt. Nullum enim symptoma aliud æquè ęgrum molestat sicut vehemens dolor, vt ipse testatur Galenus. Dolor quippe etiam animi deliquia, inflammationes, abscessus, febrésque inferre potest, & solet, vt docent Hipp. & Gal. plurib. in locis. Præterea vires dissoluit, prohibétque membra à suis functionibus seu operationibus. ex 2. prognost. com. 7. Eadem grauissima symptomata, quæ dolores consequi solent, coëgerunt Galenum, vt sua methodo nobis consulens in hæc verba

procu-

proruperit, Satius esse multo, inquit, quicquam ægris exhibere, quod dolorem lenire & demulcere poſsit, quàm in aſperis aut aliis quibúſve affectum demulcentibus auxiliis perſeuerare. Quapropter in dolore arthritico, ſummopere infeſtante dolore, omnes indicationes noſtræ curatiuæ eò collimare debent, vt ſedetur dolor, qui interdũ non tãtùm ſymptoma eſt: ſed morbus ipſe, & grauiorum ſymptomatum ſit cauſa.

Sed cum de dolore doctrina, à priſcis philoſophis & medicis adhuc non ſit nobis ſatis enucleatè propoſita, noſtríque dogmatici longè à ſcopo aberraſſe videantur, par eſt de eo, & nos aliquid dicere, ne quid intactũ nobis excidat. Docent dogmatici dolorem, triſtem eſſe ſenſationem à ſubita & violenta mutatione factam, ſenſui tantùm tactus propriam. Nam in partibus tantùm ſentiẽtibus hanc affectionem doloris repoſitam eſſe volunt: Verum quid ſit illud quod ſentiat in parte aut membro, non exprimunt. Iſtius autem ſenſationis cauſam eſſe volunt alterationem, & ſolutionem continui. Alterationem quidem fieri ab intemperie qualitatum elementarium: Solutionem verò cõtinui, ab inciſione ferri, aduſtione ignis, & acribus humoribus corrodentibus vel inflãmantibus, & id genus aliis. Humores eiuſmodi volunt ſecunda illa corporis elemen- De dolore.

ta,ſanguinem,pituitam,& vtrámque bilem, ſeſe in diuerſas figuras inſtar alterius Prothei conuertentia. Vbi adhuc hærent, quum non explicent, quid ſit illud quod tam acutum ſenſum habet ſentiendi. Et ſi enim veras cauſas doloris afferrent, veréque affirmare poſsint corpus eſſe quod patitur. Quum tamen cadauer formam adhuc & ſubſtantiam corporis retinens, omnem tamen ſenſum depoſuerit, vt dolori ampliùs non ſit obnoxium: ſequitur aliquid eſſe in corpore aliud, quàm craſſam illam corporis materiã, quod ſentit, & corpori omnem ſentiendi facultatem impertitur: Quid illud autem ſit, norunt hermetici: Qui(vt dogmatici)agnoſcunt quidem materiam & formam corporis:ſed virtutes omnes vitales,non craſſæ illi materiæ adſcribunt,ſed ſpirituali ſubſtantię. Triplicem igitur hominis agnoſcunt eſſe ſubſtantiam, vnam terreſtrem & elementarem, alteram aſtralem & cœleſtem, tertiam verò diuinam, de qua hac vltima hîc nobis ſermo non eſt futurus. Terreſtris aut elemẽtaris corpori materiam ſubſternit. Aſtralis verò ſubſtantiam ſpiritualem, quæ balſamus vitæ eſt, in quo vita, ratione & vi ſpirituum, aſtralium facultates omnes toti corpori vbique ſuppeditat. Cum igitur in vita poſitæ ſint eiuſmodi vires omnes: vita verò conſtet ſpirituali balſamo: ſequitur in ſpiritibus balſami

balsami, omnes facultates corporis esse reconditas. Ergo & illa vis sentiendi in illis posita est. Quid est igitur quod sentit & dolet? Spiritus scilicet ille astralis per totum corpus diffusus, qui omnes etiam alias corporis functiones per sua instrumenta obit. Ergo si spiritus patitur, à re corporea pati non potest, præterquam à sibi simili, hoc est à corpore spirituali, vel à spiritu corporali. Dum enim concurrunt spiritus corporei, inter se contrarij & repugnantes, turbas excitant, & bellum mouent: si quidem spiritus spiritui bellum infert, vt inimicus inimico: quales videmus esse venenosos spiritus, qui spiritibus nostris salutaribus vim inferentes, tandem vitam illis subtrahunt si fortiores fuerint. Sic calor alterans vt vocant dogmatici, si intentior est, igneis spiritibus suis, per cutem subit spiritus nostros, vbique per totam cutem diffusos (vt nulla sit cutis atomus quæ vita aut spiritu suo vitali careat,) ac nostros violentia sua offendit & lædit: Qui alioqui ignei spiritus, quum benigniores sunt & moderatiores, imminutum frigore, vel alia re nostrum calorem fouent, nedum destruunt: vt non secus afficiantur nostri spiritus ab adurente calore, ac suffocatur vita nostra ciborum ingluuie, & nimia eorũ copia. Quanquam præter quantitatem, alij cibi sua qualitate lædunt & molesti sunt.

Quid sit quod dolet.

Quod præstat vehementior calor, idem efficit ferrum, sed alio instrumento & alia proprietate: siquidem dum in corpus intruditur, harmoniam & compagem corporis quam spiritus corporis sustinent, dissuit: idcirco ipsos spiritus afficit ipsos vellicando & pungendo, illorum scilicet continuum soluendo & dissecando, qui soli vim sentiendi obtinent, eámque ex consortio corporis cũ omnibus membris communicant. At quòd varius sit dolor & multiplex, benè quidem dogmatici, quum diuersas species illius constituerant, vt alium pungentem, alium grauem, alium stimulantem, alium distendentem, alium vlcerosum, & id genus alios stabilierunt. Quod nascitur partim & diuersorum spirituum diuersis proprietatibus, partim ipsorum membrorum differentiis. Sed hactenus de ea parte corporis, quæ verè dolorem sentit dictum sit quibus pauca præter ea quæ superiùs vbique conspersa sunt, de causis doloris adiiciemus: quarum cognitio veram sedationis doloris methodum suppeditabit. Causas diximus à dogmaticis referri ad qualitates elementorum quæ alteratione inducunt, & ad continui solutionem. Quod ad alterationem attinet, Galenus ex asperi & leui tactu dolorem inferri scripsit qui symptoma est tactus, idque contendit contra Archigenẽ, qui alia doloris principia & causas

causas ex Hippocrate statuebat, acerbũ videlicet, acidum, austerum, mordax, dulce, salsum, amarum, & alia saporum nomina, quæ suis proprietatibus sensum tactus afficiunt, prout natura spiritus eorum, vel violentior vel moderatior existit. Quod videre est in saporibus linguæ admotis. Quamuis enim tactum omnibus sensibus communẽ esse apud philosophos, tum Peripateticos tum Platonicos in confesso sit: neque vllam actionem nec passionem sine ipso tactu fieri posse, affirment: sapores tamen acres, acidos, austeros, salsos linguæ dolores inferre etiam differentes ipsi nõ negabunt: quum id quotidiana experientia comprobet. Etenim ex re acri, vt à fumo oculi dolent, & lacrymas emittere coguntur, atque inde ophthalmiæ plerunque generantur: ex salsa à cerebro in tracheam arteriam aut fauces destillatione, doloribus etiam acerrimis illæ partes conflictantur. Galenus igitur immemor, quòd vel ipse Hippocrates, febrium differẽtias, quæ tactu ipso dignoscuntur, mordaces, appellasset, acutas & salsuginosas, iniustè Archigenẽ accusauit, quod dolorũ differentias saporum nominibus manifestas reddiderit. eisque nomina, ex saporum differentiis desumpta accommodarit. Discrepantes meherclè adeo sunt inter dogmaticos de dolorum causis sententiæ, vt illud quod in

dolore sentitur, hactenus incognitum illis fuisse scripserit Bentius. Conciliator enim vt & ipse Bentius disputabant num dolor sit passio tactus sensusve cõmunis; an imaginatiuæ imperfectæ, sensui exteriori coniunctæ. Doctus Scaliger asseuerat dolorem non sentiri neque voluptatem, sed speciem quæ dolorem parit. Alij autumant dolorem non esse sensum, sed affectum seu passionem in appetitu ortam ex sensu. Cum enim sentimus, sequitur in appetitu affectus & passio. Animal enim in sentiendo laborat vt scribitur septimo Ethic. Sentire autem pati est, vt secundo De anima opinatur Auerrhoës. In hoc tam inconstanti & fluctuoso Oceano ad portum tranquillum, & tutum hermeticum me confero, atque cum illis cõstanter asseuero, dolores in vniuersum omnes à spiritibus salium resolutis proficisci, in quibus saporum dona & proprietates adesse alibi diximus. Faciliùs enim intelligitur dolores quosdam colicos ex acetosissimis, acerbissimis & acutissimis salium tincturis per omnia penetrantibus proficisci, quàm si ex frigiditate (quæ tanta in viuente vix esse potest, vt tam immanes dolores ciere possit) vel ex siccitate eos oriri dicamus. Notum est acida valde dentes & gingiuas dolẽtes reddere: salsa verò & acria oculos, linguam, palatum vt iam diximus. Similes igitur dolores in

res in aliis quoque partibus fieri, ex similibus causis non est dubitandum: quarum acrimonia & erosione vera causa dolorum ex dogmaticorum sententia excitatur: cum galenus scripserit multis in locis, nihil inferre dolorem posse, nisi idem soluere continuum valeat. At verò sapores qui non sunt extremi, dolores non inferunt, etsi tactu sentiantur, quales sunt dulces nutritiui, mitésque potius quàm corrosiui, aut vlcerantes. Cæterùm loca, quæ intensissimis doloribus afficiuntur, confluentiam habent cum salibus potentissimis, vt orificium ventriculi, intestina, vesica, ipsique articuli, de quibus nunc agimus. Continent enim mucilagines, in quibus spiritus salium acutissimi & extremi sæpe latent: tandémque post longam digestionem separantur, atque efferuescentias suas pariant? sicque dolores isti arthritici prodeunt in iuncturis: similésque dolores in aliis partibus, vt hemicraniæ in capite, orexes in ventriculo, dysenteriæ in intestinis, ardores vrinæ in vesica inde efflorescunt. At viscera quia non habent magnã salium tincturam, magísque de mercuriali & natura sulphurea participant, tantis doloribus haud afficiuntur. Qui verò dolores fiunt ab iniuriis externis, vt à contusione, sectione, vstione, calfactione vel refrigeratione, toto genere à prædict s differunt, quòd non fiant à

tincturis, seu qualitatibus vitalibus in corpore existentibus: sed à qualitatibus externis & mortuis producantur. Cognita verè dolorum causa cum partibus dolentibus simul intellectis, vt suprà demonstratum est, veræ anodynæ, dolorúmque sedantes inuestigari poterunt. Atque dolores ex salium acrium vel coagulatione, vel resolutione aut efferuescentia subortos cum salibus, tanquã specificis anodynis medicandos esse edifcẽt qui hoc nesciunt, vel scire nolunt. Spiritus enim salis vitriolati exaltatus, acerrimus, acutissimus non solùm cum liquore aliquo anodyno, suæ acri qualitati contrario contemperabitur: imò etiam cum sale vel oleo tartari acerrimo & acutissimo, ita vt ex illorũ mixtione, à quadam antipathia, alter alterius acrimoniam ita absumat contemperétque, vt ex his, vel per se exhibitis, vel cum pauco saccaro commixtis fiat medicina vel syrupus suauis gustu, & valdè gratus atque potabilis ad febres omnes intermittentes, icteritias, cachexias, hydropes, vt ad roboranda, & ab obstructionibus liberanda, nutritioni famulantia viscera, vtilissimus. Atque hæc sunt à fundamentis medicinæ hermeticæ, veræq; medicinæ Hippocraticæ deprõpta: quæ qui luscus aut lusciosus videre & faber fabrilia tractans mentis oculis contemplari negligit, meretur sanè vt in cæcitate sua, &

caligi-

caliginosa inscitia relinquatur.

Porrò omnia remedia, quæ dolorem sedare possunt, secundùm doctrinam dogmaticorum (quos meritò semper præfero & honore prosequor) sunt in triplici differentia. Alia enim sunt paregorica: alia anodyna: alia narcotica.

Paregorica sunt ex eorum sententia, quæ δυσκρασίαν mutant, quæque qualitate contraria causam morbificam oppugnant: vt quando ad intemperiem calidam applicant frigida, aut refrigerandi vim habentia, ad frigidam calida.

Anodyna dicuntur ea quæ verè dolores sedant: quibus resoluendi tribuit facultatem Galenus: quæ tenui sunt substantia, calida primo gradu, & ita contemperata, vt familiaritate elemẽtorum, naturæ partium consentiãt: cuiusmodi sunt butyrum, lac, & pinguedines omnium animalium tam terrestrium quàm aëreorum & aquatilium. Inter animalia terrestria, axungiæ taxi, vulpis, vrsæ, felis, cuniculi meliores habentur. Sed his omnibus præfertur axungia humana. Inter aues pinguedo gallinæ & anatis primas tenent. Ex piscibus præferunt axungiam anguillę, cuius vsus proinde vulgatissimus est. Inter olea commendantur composita sequentia, oleum catellorum, lumbricorum: Inter alia olea, oleum visci pomorum sim-

plex & compositum, quod ante plures annos descripsimus in libro nostro De preparatione spagyrica, & in sclopetario. Item olea chamæmeli, liliorum, florum sambuci, florum verbasci, amigdalarum dulcium, seminum papaueris albi. hæc præ aliis celebrantur. Inter semina sunt semen lini fœnugræci, malue, bismalue, cotoneorum psillij, & eorum mucilagines, quæ in officinis elici solent. Inter farinas sunt farinæ prædictorum seminum, farinæ hordei & auenæ.

Narcotica. Superest vt addamus aliquid de tertio ordine, qui narcoticorum est. Narcotica vocant dogmatici, quod stupefaciant, vt opium, cicuta, mandragora: qualia existimant esse summè frigida: & impropriè dicuntur à Græcis, ὑπνωτικὰ, seu somnum inducentia, quum pro somno veternum inducant atque stuporem, vt & summè frigida: verùm non quatenus talia, vt sentiunt vulgò. Nam ita & ab aqua hoc fiat, niue aut glacie, quæ summè sunt frigida: quòd earum rerum vapor aut halitus, seu fœtidus odor ad cerebrum pertinges, eius actiones offuscet, obruat, & in veternum præcipitet. Adde quòd ea ipsa calida potiùs sint dicenda, quàm summè frigida, quòd, præter euaporandi vim quam habent, sint oleaginosa atque sulphurea, vt patebit ea rectiùs intuenti: qui reperiet ex similibus, papaueris, hyoscyami oleum

oleum elici flagrans, flammámque concipiens. Sed de his ex veris fundamentis disputabimus alibi.

Ex prędictis omnib. tã paregoricis, quàm anodynis & narcoticis, parantur variæ formulæ remediorum, ad sedandos dolores accommodatorum, vt sunt olea, vnguenta, linimenta, cataplasmata, embrocationes, fomenta, & similia, quæ partibus dolentibus applicata dolores sedant, vt aiunt: aut quòd qualitate prædita sint contraria causæ morbi: quod paregoricorum proprium est: aut quòd offuscent, & quasi auferant sensus. Eiusmodi sunt narcotica: aut propter magnã similitudinẽ atque familiaritatem cùm partibus, quæ calorem contemperant: quod anodinorum est. Omnia ista remedia dolorem sedantia, deprompta ex familia vegetabilium, & animalium, pertinent ad therapenticam, & administrantur tum quando malum est præsens, dolorísque vrget necessitas. Et quanquam ex Galeni præscripto iam dictum sit, in magnis doloribus & cruciatibus, statim ad compescendos eos animum esse adhibendum, relictis etiam aut postpositis tantisper aliis intentionibus, donec doloris carnificina cesset. Nihilominus tamen sunt inter dogmaticos nec infimi quidam, qui tamen volunt semper generalia præire particularibus atque topicis.

Quapropter etiam tum quando dolor premit, ægrum purgant: aliquo leniente. Præterea frequentes iniiciunt clysteres, ac in summis & intolerabilibus cruciatibus, tandem etiam recurrunt ad venæ sectionem: quam tantopere tot locis Galenus celebrat ad sedationem doloris. Ergo si dolor fuerit in pedibus, aut genubus, sanguinem mittunt ex basilica, aut mediana brachij dextri, aut sinistri: in qua & lienarem secant. Si in brachiis aut manibus dolor infestet, venam saphenam aperiendam præcipiunt: & conferre affirmant multùm eiusmodi sanguinis missiones in tempore factas in omnibus doloribus, maximè verò in temperamentis biliosis & melancholicis, quibus etiam speciatim hæmorrhoidas prouocant cum sanguisugis.

Probo autem omnes intentiones generales, atque scopos, quos suscipere possunt docti & experti medici: quorum sine dubio plurimos præstantissimos ac eruditissimos, in summa illa totius orbis Republica: cui nihil minus deesse scio, quàm viros prudentes excellentique doctrina atque experientia præditos medicos, à quibus credo te iam sæpè leuamina accepisse. Interim non video, quid gratius atque vtilius ægro adferri possit, quàm certum & tutum leuamẽ, tum quãdo maximè excruciat, & in eũ carnificinam

ná exercet dolor. Hîc clamat, hîc opẽ poſcit æger. Quid fit? Accurrunt medici plerique, & cataplaſmata applicant confecta ex mica panis cum lacte & croco, addito puluere roſarum & chamæmeli, fiúntq; variæ formæ ex ſupradictis rebus ad ſedationem doloris. Sed quali id fiat cum ægri leuatione, norunt miſeri arthritici, & lugent. Nam iſta omnia vanè, & ſine vllo profectu. Ipſe verò medicus aſtans, non minùs ſæpe rubore ſuffunditur, & pudore, quàm æger ipſe dolore. Quod videns dolore preſſus, relicto ſæpe medico, alioqui docto, ad extrema recurrit: & nunc opem ab ignorantiſsimo quodam ruſtico, nũc à Iudęo, nunc ab empirico neſcio quo, nunc à vetula repoſcit: ſecreta exiſtimans, quæ ab ignaris proficiſcuntur: quaſi à quodam, neſcio quo genio ipſi eſſent inſpirata. Et dolendum ſanè vnicuique, ſe medicum profitenti ſtatim credi: cum in nullo mendacio periculum ſit maius. Sed mundus vult decipi, decipiatur ergo.

Singula vulpino more modóque patent.
Singula vulpino tegmine tecta, latent.

Quapropter adhibentur interdum res, remediorum loco, quarum nec vis, vel virtus, vel facultas talia præſtandi, nec ratio vlla ineſt. Ideo dico, vt oſtendam in eiuſmodi paregoricis, nullam aut exiguam eſſe dolores ſedandi certitudinem, quacunque tamen

forma & modo fuerint administrata.

Quod si præ doloris ferocia necessitas cogat (vt sæpè ac nimis fit) recurrere ad narcotica: illaque non aliter nec maiori artificio administrata, quàm solent vulgò tum interdum quidem sedatur dolor; sensu nimirum partis extincto. Sed ex podagrico tandem fit contractus & claudus. Quare eiusmodi narcoticorum electio, præparatio & adaptio artificiosa, summè necessaria est, vt his sanè rebus medico necessario incumbendum sit, si ægrorum saluti, & honori, & artis dignitati consultum velit. Perquirere igitur eum decet, quæ verè paregorica sunt, etiamsi non pugnet qualitate manifesta, vt vulgo postulant. Peruestiganda etiam, quæ propriè & ex effectu anodina sunt: nec magnopere respiciendum quid calorem contemperet: denique vera comparanda sunt narcotica, non stupefactiua, & quæ sensum auferant, quales ferè sunt opiatæ & mandragora, atque his similia: sed quæ verè narcotica sulphurea sunt discutientia ac resoluentia: qualia sunt, sales vitriolati, atque mercuriales: & si ad qualitatem respicias manifestam, potius calidæ quàm frigidæ potestatis. quæ remedia subito, & quasi incãtamento quodam dolorem sedare possunt ad miraculum etiam vsque tum ægri, tum eorum qui adstant. Sensus verò, ceu iucunditate quadam perfundunt,

dunt, siue intro assumantur, siue extrinsecus applicentur, vt fateri cogatur æger, talem verè ac propriè esse medicinam dolorum: quale fuit quondam Nepenthes illud Helenæ. Contribuamus ergo & nos talẽtum nostrum nobis à Deo optimo maximo post diutinam peruestigationem, benignè concessum.

Remediorum internorum vices abundè supplebit meũ laudanum, quod iam à multis annis Nepenthes appellaui, propter eximias virtutes quas habet, non tantùm ad sedandos dolores, sed etiam fluxiones sistendas, inflammationes prohibendas & extinguendas, &c. Dosis est granum vnicum magnitudine grani piperis minimi. Nimirum tale longè aliud comperies, quàm Philonium illud officinarum, aut pilullas de cynoglosso, aliáque his similia, quæ pro basi habent opium. Non quòd improbẽ opij vsum, quod scio etiam ingredi theriacam, quamuis longè aliter præparatum velim, quàm fit à vulgo. Præparationem legitimam docebo alibi. At nostræ opiatæ longè sunt alterius naturæ; quæ potiùs sunt nitrosulphureæ, & per consequens calidæ potius quàm frigidæ, vt ex descriptione eiusdem facilè deprehendes. Describam autem hîc formulas quasdã verè anodinas & paregoricas, communes tamen atque desumptas ex schola dogmati-

corum: at quæ electione & præparatione vulgata illa longè antecellunt, cuiusmodi ante me pauci hactenus, vel ediderunt vel in lucem emiserunt. Postea subiiciemus & illa, quæ Spagyrici multa inquisitione, & diligenti anatomia interna rerum, ipsarúmque adeò metallicarum inuenerunt, & iis fœlicissimis auspiciis haud semel postmodum vsi sunt. Quibus sanè multa tribuo: & spero iisdem me plus tibi solatij allaturum, quàm omnibus istis formularum centonibus, qui passim prostant. Formulas autem has, tua potissimum gratia, huc conferam quidem, sed in eum quoque finem, vt quilibet vti possit, & frui: quum hoc ipsum consilium nostrum cum aliis plurimis, non ex vulgata practicantium schola prodeuntibus, breui Deo volente in lucem sim editurus.

Anodina generalia ad dolores podagricos.

Oleum visci pomorũ Quercetani. ♃ foliorum visci pomorum minutim concisorum ℔. ß. florum verbasci albi, chamæmeli, liliorum, sambuci, hyostyami omnis generis cum suis capitulis (quæ pericarpia, vascula, aut thecas seminum appellant herbarij) recentibus, nec dum perfectè maturis ana p. j. ranularum viridium, aut earum loco, spermatis ranarum, quod in stagnis & gurgitibus sub initium Martij reperiri solet ℔. j.

℔.j. ſeminis papaueris albi contuſi ℥ iiij. cãcrorum ſeu aſtacorum fluuiatilium itidem conquaſſatorum cum ſuis cruſtis num. xx. limacum rubrorum, & lumbricorum terreſtrium, vtrorúmque priùs ex optimo vino albo lotorum ana ℥ iiij. pinguedinis taxi ℥ vj. ſpermatis ceti ℥ iiij. olei violati, aut nenupharini, recenter facti ℔. vj. Aut ſi voles, eius loco accipies olei oliuarum tantundem. Si tempus permittat, & occaſio non vrgeat, conie cta in vas vitreum conueniens & probè obturatum, pones in fimo equino per ſeptem aut octo dierum ſpatium. Aut ſi neceſsitas vrgeat: aut citiùs abſoluere velis, bulliant omnia in vaſe cupreo ad ignem per duas horas: poſtea fortiter exprime. Quod etiam facies, ſi ad digeſtionem in fimo collocaueris. Huic oleo, ab aquoſitate per coctionem ſecundùm artem ſeparato, addes croci ℥ ij. camphoræ ℥ ß. Omnia infundantur in vas vitreum, & denuò collocentur in fimo, aut in balneo, aut ad ſolem per aliquot dies, & habebis balſamum pręſtantiſsimum, ad ſedandos quoſuis dolores podagricos. Valet etiam ad puncturas neruorum, ad contracturas & dolores, qui ab iis excitantur. Et ſuaſerim profectò omnibus pharmacopæis paratum haberent, cùm eo nihil habeant præſtantius, & cuius vſus ita frequens eſſe poſsit, vt fortè ne multa vaſa plena ipſis

ſufficere poſsint. Quapropter & idem dabimus in pharmacopœa noſtra reſtituta.

Cataplaſma anodinum ad omnis generis dolores podagricos.

Remedia antipodagrica Quercetani. ℞ medullæ caſsiæ ℥ iiij. theriacæ recentis (quò recentior fuerit, eò melior) ℥ ß. farinæ hordei & auenę ana ℥ iij. micæ panis albi ℥ iiij. lactis vaccini ℔. ij. vel iij. Coquantur omnia in formam cataplaſmatis, quod applicabis calidè partibus dolentibus. Si addideris ℥ j. vitrioli calcinati & ſubtiliſsimè pulueriſati, multò præſtantius efficies.

Aliud cataplaſma.

Aliud. ℞ aquæ deſtillationis verbaſci albi, & filicis cum toto ana ℔. ß. vitrioli calcinati vt prius, & mundiſsimè triti ℥ j. ß. farinæ auenę ℥ iiij. croci ʒ ij. fiat cataplaſma.

Aqua antipodagrica.

Infeſtantibus maximis doloribus, parte rubore & multo calore oppreſſa, cõfert plurimum aqua ſequens, ſuo tempore parata, ex mea deſcriptione.

Aqua antipodagrica. ℞ aquæ deſtillationis ſpermatis ranarum, tapſi barbati & filicis ana ℔. j. ß. In his macera, tutiæ, lithargyri ana ℥ ij. vitrioli calcinati, aluminis ana ℥ j. foueantur partes dolentes tepidè, ſæpe noua immerſione renouando linteamina. Poteſt etiam foueri locus dolẽs, aut propria ægri vrina, vel cum ſale fuſo, in liquore cõueniẽte diſſoluto, vel ſalis muria.

Aqua

A qua alia antipodagrica præstantissima quæ omni tempore ferè parari potest à D. Michelio, patricio Lucensi, doctissimo medico communicata.

℞ saponis Genuensis albi ℥ j. salis fusi ad fortissimum ignem ℥ j.ß. vitrioli ℥ j. acaciæ ℥ ß. bulliant omnia in mensura, seu pinta aceti rosati, aut alterius communis. Cola, & de colatura tepidè foueatur pars dolens. Alia.

Emplastrum excellens, quod superpositum nodis & tophis podagricis, eos dissoluit.

℞ olei visci pomorum nostræ descriptionis ℔ j. aut ℔ ij. Calefiat in vase ad ignem. Calefacto adiice saponis rasi ℥ iiij, misceantur semper probè cum spatula, donec sapo cum oleo bene incorporetur. Postea adde cerusæ venetæ, litharg. ana ℥ ij. (semper miscendo cum spatula) vitrioli ad rubedinem calcinati, & puluerisati ℥ j. cinnabrij ℥ ß. semper agitabis dũ adiiciũtur p̃dicta, donec optima fiat emplastri consistentia, quod applicabis nodositatibus. Conducit etiam ad tophos venereos, ad omnes callositates, atque vlcera phagædenica. Atque hæc sunt quidem remedia præstantissima, quæ ex dogmaticæ scholæ præscripto parari possunt. Emplastrũ

At longè nobiliora efficacioráque remedia, ex minerarum familia depromũtur, quæ Specifica remedia chymica.

ad sedandos dolores, nulli alteri cedunt, vt experientia multiiuga compertum habeo. Ergo calcem viuam per quinque vel sex dies immerge in aquam fontanam, vt sal eius elicias: Aqua autem superemineat calci ad quatuor vel quinque digitos. Huius aquę accipe ℔ iiij. In qua laminam chalybis feruentis duodecies, aut etiam sæpius extingues. Postea in eandm in merge æs vstum in puluerem redactum ad ℥ iiij. cinnabrij ℥ ß. Stent per quatuor aut quinque dies, & viridem ea aqua acquiret colorem ex vitriolo interno æris vsti. Et habes excellens remedium ad subitò compescendos dolores. Sũt qui loco prædictorum addant mercurium dissolutum in aqua forti: sed melius, magísque placet ratio prior: quamuis & hæc quoque sit bona, atque probata: quámque à nõnullis audiuimus esse eandem, qua fœlicissimè, vsus est Martinus Rulandus vir percelebris, vt videre est in eius curationibus empiricis. Denique omnino necessarium est vt talia metallica præstent hos effectus: & inter omnia, potissimum vitriolum. De cuius stirpe ex sententia Spagyricorum est quoque cuprum. Quæ metallica sulphur in se continent verè narcoticum, nõ frigidum aut stupefactiuum, sed tale quod corporeas materias dissoluere & spirituales coagulare possit. Aut in prædicta aqua vel infusione addi possunt

Aqua prę-stantiss.

possunt marcasitæ, antimoniam & similia: Omnia in eum finem, vt sal ex iis eliciatur. Aut in eadem aqua decoquantur flores verbasci albi, flores & cortices sambuci: & in eadem per biduum aut triduum macerentur ℥ iiij. vel v. colchotaris, vel fœcum, quæ restant post aquæ fortis extractionem: qua aqua tepidè foueantur partes dolentes, cum linteaminibus sæpius iteratis. Phlegma vitrioli suo ꝓprio sale & sulphure narcotico, impregnatum, singulare quoque est specificum remedium. Quemadmodum etiam viriditas, seu oleum salis marini: qui nobis in cibos venit: ac in eo tantùm intincto linteamine partes dolentes obliniantur. Reseruo mihi meam aquam antipodagricā, (quā tamen à me factam transmittam tibi) tum quia difficilior eius parandi modus, quàm vt à vulgari pharmacopæo confici possit: tum verò mihi tanquam veterano militi, aliquid athletici artificij reseruandum esse censeo. Dicam tamen vnicum esse singulare, nec vulgari industria à me conquisitum, interim certissimum atque tutissimum remedium. Dicámne? Fit ex aqua fortana simplici, in qua iteratè & aliquoties extingo quædam metalla, cui addo duas substantias metallicas, quas vel per os ritè præparatas dare solemus, quarum spiritus impressi in aqua prędicta, vim ei tribuunt penetrandi ad radices

Aqua antipodagrica Quer. præstātissima omnium.

vſque morbi, atque verè reſoluendi & euacuandi, materias tartareas, gypſeas, atque ſales in iuncturis concretos: à quibus tam intolerandi dolores excitantur. Nam ingens eis ineſt vis diſsipandi omnis generis gummi, tophos & nodoſitates podagricas, ipſaſque adeò etiam venereas, vt experimento confirmare poſſumus. Ad hæc vim habent reprimendi, atque contemperandi ſimul earum acrimoniam, adeóque prohibendi nouas generationes, atque influxus materiæ tartareæ. Vt paucis dicã, vera ea ſunt reſoluentia & refrigerantia ſimul:ſed longè præſtantiorũ virium, quàm oxycrata, aquæ plantaginis aut ſolani, aut talia, quæ à vulgo parari ſolent: quæque obſtruunt potius atque incraſſant magis materiam tartaream, gummoſam atque gypſeam, iámque plus ſatis craſſam, atque in articulis & iuncturis contentam: ac proinde dolores potius ingeminare & augere, quàm ſedare aut placare ſolent. Sed ſufficere poſſunt prædicta: cum ſciam talia à nemine vnquam ante me tam dilucidè explicata. Quid, inquies, gloriaris ſenex? Iuuenile hoc eſt. Audi amicorũ ſumme. Glorior ſed in vera, non momentanea vel leui illa gloria, quæ merè iuuenilis eſt. Hanc autem mihi conceſsit Deus, peperit labor. Nec tamen mihi adeo Suffenus ſum, vt Nemeſim non ſemper poſt me ſtantem

reme-

reuerear atque obseruem. Sic soleo, vti nosti, nunquam non mihi esse similis, & interdum poëticas meas nugas grauioribus inserere. Neque hîc maximopere curo Censores nasutiores, obgannientes fortè liuida nare, & fronte superciliosa: quòd vni & eidem remedio tribuam, vim reprimendi aut repellendi, & attenuandi; quódque confidenter astruam & asseuerem, illud idem vim habere coagulandi & dissoluendi. Sunt enim quæ dico, talia, quæ oculis obiicere, & manibus palpanda exhibere possum. Talia enim & iam dictis & aliis metallicis tribuimus, quæ præstant beneficio salis, quem in se continent, & aquæ prædictæ communicant ac imprimunt, beneficio macerationis atque infusionis. Qua & acrimonia materiæ tartareæ atque salsæ, tollitur. Quapropter eodem medio refrigerant & attenuant: resoluunt, dissipant atque consumunt, causam coniunctam huius mali. Et per consequens sunt vera paregorica, gemina anodina & specifica narcotica dolorum.

Ecce, vir amplissime, anatomiam exosissimi huius morbi, qui te vel in ætatis hoc flore per certa interualla inuadere, dolorificísque insultibus diuexare atq; fatigare ausus est. Longior, fateor, fui quàm decebat: apud te præsertim & talem, cui nihil magis placere scio, quàm concinnam breuitatem

ab exacto iudicio profectam. Sed nimirum volui ex professo introducere vtriusque ordinis medicorum tam dogmaticorum, inquam, quàm spagyricorum dogmata & fundamenta præcipua ad arthritidis historiam pertinentia: simul & vtrorumque τεκμαρσιν curatiuam ceu athletarum probatorum arma probata in tui defensionē proferre ad euincendam atque domandam crudelissimam artuum illam carnificinam: ne nimirū te posthac vti hactenus tantis & tam sublimibus dicatum curis publicis ac verè regiis, eant abstractum, impeditum, atque prostratum. Ne, inquam, doctissimas tuas manus deinceps impediant ab opera, qua constet quale sit & quid possit sublime ingenium tuum. Ita fiet, spero, vt & hæc à maledicentium theonum virulentiis, morsibus vindicare, & almæ tuæ Mineruæ, cuius assiduus es cultor, etiam porro litare queas. Interim hæc nūc habe, & alia quædam maiora propediem in publicum proditura à me expecta. Quibus operibus annexum erit præsens hoc consilium, cum aliis plurimis. Opuscula mole quidem parua: at subiecto & argumentis dignitate maxima, vt plurimorū cū delectatione atq; vtilitate proditura indubiè mihi polliceri ausim. Hæ sunt meæ lucubrationes, quas Solaturri hyeme præterita moliebar optato fruens otio, & libe-

liberiori multò, quàm quando verſor in mundo hoc Lutetiano: de patrocinio ſummi mei & omnium doctorum virorum Mecœnatis, & veri Senatus illius Regij Catonis, illuſtris genij, & ingenij viri D. de Sillery, &c. De cuius eximia prudentia & in rebus gerundis ſingulari fide, induſtria atque dexteritate, vt quid amplius addam ne expecta: ne ſcilicet culpem potius ſi frigidè laudem. Sed fruebar quoque patrocinio eminentiſsimi viri D. de Vic legati regij, & apud Helueticos atque Rhoetos ordinarij, tuíque amantiſsimi: in cuius viri ingenio poliendo, ſi fateri velim quod res eſt, Mercurius præfuit, Pallas atque Minerua certatim operas ſuas collocarunt. At ne mu quidem addo Lucinianum. Notior eſt vir ille, quàm vt vel à me, vel à mei ſimilibus commendari dilaudaríve debeat, aut pro dignitate etiam poſsit. Sed his te viris atque patronis meis, (vir omni æſtimatione digniſsime) ſi merito tuo connumerauero, & quod corditus facio, inter ſummos meos patronos & amicos recenſuero, qui non poſsint hæc mea opera cunctis ipſóque adeò inuito Momo, eſſe grata atque accepta? Audebo itaque trium harum ſtellarum fulgore illuminatus, & ſumma eruditione ac multiplici experientia Archiatri Regis noſtri, viri vtique celeberrimi ſuffultus, pro-

dire, & quicquid est lucubrationum mearũ in publicum dare: quorum iudicium atque censuram vel vniuerso Senatui Attico, aut Lacedemoniensi prætulerim.

DE NEPHRITIDE CONSILIVM Secundum.

AD CLARISS. ET CELEBERRIMVM VIRVM D. LAVRENTIVM CONSILIARIVM, *Medicum ordinarium, & Professorem Regium, Reginæq. Archiatrum.*

HOc ce nostrum de Nephritide consiliũ, illustri & excellent. D. ac patrono D. Lasinio, Nephriticis dolorib. obnoxio, viro generosiss. ac de patria benè merito merẽtiq; cõsecram', dicamus atq; deuouem'. Tu aũt celeberrime Laurẽti auxiliares tuas manus, ad tam immanẽ domandum debellandúmque hostem, manibus nostris præbe, consilium istud consilio tuo dita exornáque, atque grato animo accipe, hoc munusculum & testimonium, propensi animi amorísque summi erga te mei. Quod si tibi tali genio nato, ac tanta doctrina & experientia valenti

lenti viro, satis dignum sufficiénsque esse potest, fac excipias hoc quicquid est de Nephritide iudicij, & tuo iudicio limato, etiãque sæuiori æstima atque iudica. Id enim lubens tuo iudicio committo, quod probè sciam, te mecum, me tecum, in meritissimi tantíque viri, vtriusque nostrum amici, sanitatem integram tum recuperandam, tum conseruandam, conspirare.

Ex atroci dolore circa regionem renis dextri fixo, vrina arenosa & subcruenta ex vomitu pluribúsque aliis signis & symptomatis abundè colligere licet hunc morbum nephritidem esse. De cuius affectus causis pluribus à me nunc disseri nihil attinet, cũ boni medici officium in prompta artificiosáque sanatione potius quam in theoretica disceptatione consistat. Ne tamen ne in eo ἀσύμβολος prorsúsque mutus esse videar: Dico longè aliter sentire me de calculi causis, materiali præsertim; quàm vulgus medicorum opinatur. De materiali, inquam, hoc est ex qua, non in qua, (quod morborum subiectum vocát in scholis) generetur & fiat calculus. Statuunt, si quidem medici ferè omnes generari eum, ex crassa lenta & nescio quali viscida materia in rénibus ab eorum calore cocta induratáque. At me herclè quẽ illi tam insignem calorem renum in calculosa senum constitutione reperiant, quos vo

plurimum frigidissimæ naturæ esse constat nondum aduerto. Arena multo antè cum vrinis egesta & in matulæ fundo subsidens, aut si vel pura & limpidissima illa videatur, diutius tamē subsistens & in tartaream materiam vasi adhærescens, satis opinor potius conuincant, non à crassa aut viscida tantùm, sed tartarea quadam materia à proprio sale concrescere atque in renum cauitate condensari. Haud secus sanè atque in vinorum cadis illud quod tartareum est, (in quo sal vini præcipuè latet) conuexæ vasis superficiei adhærescere atque in lapidosam substātiam concrescere videmus: Quod si quid glutinis quoque cum vrina interdum egeratur: nihil id mirum, cum idem & vel multò sæpius per aluum magna eius copia muci reiiciatur, in qua tamen numquam secūdùm Galenū, aut certè perrarò secundùm quotidianam experientiam calculi generantur. Et magni Athlantes illi non vident, causam generationis viscidi illius humoris semet facere frigiditatem cruditatémq;, vt frustra nunc sint, si à renum calore in calculum cogi opinentur, cum tantum calorem in renibus absque febre esse posse, non sit rationis, qui calculum ex materia frigidissima concoquere & lapidescere possit. Ceu verò fornax quidam esset, in quo gluten istud calcinetur. Quinimo potius existimandum, tar-

tartaream illam calculi materiam, sine calore vllo extraneo, suapte natura vergere ad coagulationem & indurationem. Sic videmus in multis fontibus aquísque frigidissimis ligna ipsa tandem lapidescere. Sic in Auernia nostra, riuulus quem incolæ Tiretine nominant ex propria spuma pontem sibi lapideum construit: ibi tamen nullus feruor nullúsque calor. Sed sit ita, adsit gluten, adiuuet calor, non habent tamen quod intendunt; materiam calculi esse simpliciter viscidam sed potiùs tartaream, arenosam quam viscíditas illa citius conglutinet, viscíditas, inquam, nō mucosa tantùm, sed tartarea & ipsa salsuginosa: qualem qui in corporis humani lixiuio, (nempè in nostra vrina) vt & in reliquis omnibus saponariísque lixiuiis non deprehendit aut agnoscit: quid vrina, quidque lixiuium sit ignorat. Vrina enim omnéque lixiuium, si diutius stent in vase tartarum proprium affigunt: Nullus ibi calor eximius nisi qui vel in vrina, vel in lixiuio inest proprius. Sic videmus simili de causa ex eadémque prorsus materia, calculos in vesicula fellis, in hepate, splene, cerebro, ventriculo, intestinis, articulis, denique in omnibus ferè corporis partibus etiam frigidis, generari: quod certè notius est, quā vt pluribus conuincere nunc sit opus. Sed his missis, rectà ad curationem me confero,

maximè cum hæc omnia in nostro de Arthritide consilia fusius iam à nobis explicata & comprobata sint. Duplex igitur instituenda est cura: Prophylactica seu præseruatiua & Therapeutica seu curatiua. Hæc caussam coniunctam tollit, nempè calculum & arenas seu tartaream illam materiam quæ cruciatus Nephriticos excitat, in sensibili renum & vreterum cauitate, quæque stranguriias aliquando, aliáque grauissima symptomata inducit. Illa causam antecedentem aufert, corpus nimirum à muciloginosa tartareáque materia expurgando aliásque impuritates, ne generationi calculi deinceps sit locus atque occasio.

Vtráque hæc curandi ratio, tribus perficitur instrumentis, nẽpè Diœtetico Pharmaceutico, atque chirurgico.

Ordiendum suadeo à prophylaxi seu preseruatione, tanquam vtilissima, nobilissima tutissimáque. Nam vt habet versus.

Tardius eiicitur, quã nõ admittitur hospes.

Nec parùm herclè profecerimus dum momodo recidiuam tam execrãdorum cruciatuum impediamus: Quare omni studio innitemur, vt Spartam, quam Deus nobis largitus est etiam hoc in negocio ornemus atque amplissimũ & generosſ. D. voti & immensi sui desiderii ac voluntatis (quæ est eius erga nos fiducia) compotem reddamus.

Quod

Quod vt consequamur, ante omnia necessarium est vt quouis loco, quouis tempore, bona cõuenientíque vtatur victus ratione. Hæc consistit in legitima debitáque administratione sex rerum quas medici non naturales appellant.

Caueat itaque quantum fieri poterit ne aëri turbido atque nebuloso sese exponat: nec item radiis solaribus, aut crepusculi humidis exhalationibus.

Exercitium ante cibum, horis præsertim matutinis apprimè confert: improbatur plurimum violentum, maximè quod statim obitur à cibo. Nimio enim illo motu, cibus adhuc crudus aut certè semicoctus tantùm, intempestiuè rapitur à venis mesaraicis ad hepar, ac inde in renes.

Abstineat quantum potest à somno pomeridiano, quippe quod repleat caput, vnde magnæ incommoditates in corpore oboriuntur. Aluus semper sit lubrica: quod si non sit natura, saltem arte: in quam rem horis matutinis capiat iuscula in quibus summitates violarũ, maluę, borraginis, buglossi, aliarúmque lenientium bullierint: aut horum loco decoctum prunorum. Idem præstabunt interdum vtiliter suppositoria atque clysteres emollientes.

Longè absint tristitia, ira, melancholia, cæteræque animi perturbationes: item gra-

uiora negocia vel occupationes à cibo præsertim.

Porrò sobrietatem ac temperantiam, cibi, inquam, ac potus moderationẽ, vt alias semper ita vel imprimis in calculoso omni affectu, hócque corporis statu magnoperè vtilem esse constat apud omnes medicos: Prãdere, tamẽ perpetuò paulò liberiùs, parciùs verò cœnare præstiterit. Bis enim tantum in die cibum sumi velim, ídque ex iustis interuallis quæ concoctioni sufficiant. Famem tamen atque cruditatem vitandam censemus: illam tanquam omni ætati senili, & senilis proximæ, nocuam, & ne repentina fiat consuetudinis mutatio qua nihil magis suspectum viris aulicis præsertim: hinc ne calculosæ materiei præbeatur occasio.

Alimenta itaque sint boni succi & facilis coctionis, omnino varios & diuersi generis cibos euitet præsertim in vno eodémque pastu. Quod si cibo delectetur vario, vt delectatur & antehac assuetus fuit, deinceps paulatim remittat: quamuis in ea ipsa varietate aliquam similitudinem, & naturæ ὁμογενίαν obseruare non fuerit difficile neque inutile. Nam dissimilia quæ sunt vel summo illo medicorum Hippocrate teste, seditionẽ mouent, dum ex his alia citiùs, alia tardiùs & mitificantur & in corpus ipsum diuiduntur.

Vitabit in genere omnis generis cibos crudos,

crudos, vaporosos aut flatuosos, viscidos & crassos: Animalium partes extremas: omnis generis acetaria, legumina, lacticinia, sed ante omnia Caseum & quæ à pistoribus in furno parantur nec ritè fermentata sunt: itẽ frixa, pisces omnes quibus tamen si vti velit (in quadragesima diebúsque aliis prohibitis) eligat saxatiles, & id moderatè rariúsque.

Vtatur quinetiam tunc temporis astacis seu cancris fluuialibus, ouis sorbilibus, atque etiam butyro: Butyrum enim prohibet generationem calculi, si manè præsertim sumatur ante omnes alios cibos: rationem exposuimus alibi.

Aquas fugiat crassas atque limosas arenosásque tam in cibis quàm in potu. Præterea vina dulcia, crassa, nigra turbida & plurimis fœcibus tartareis referta. Talia quippè præ cæteris materiam suppeditant calculorum generationi: Quare eligat potius rubellum aut album oligophoron, benè maturatum, non fumosum, mediocriter aqua limpidissima temperatum. Panis sit benè coctus & fermentatus. Hæc sit Diætæ seu viuendi cõsuetudinis summa, quam sequetur qua poterit cura atque diligentia.

Secundùm instrumentum prophylacticũ est Pharmacia ex qua depromuntur remedia cùm interna tum externa, ad præparationem, vacuationem, deriuationémque

causæ materialis vel antecedentis, & ad roborationem partium quæ id postulant. Et talia remedia certis temporibus atque locis ex arte parari atque conuenienter administrari debent.

Suadeo itaque vt amplissimus D. singulo vere atque autumno purgetur præmissis prius præparantibus. Tempore igitur dieq; conuenienti electo, curationis initium ordietur à clystere anodyno & emollienti ad euacuationem intestinorum, quem caput sub vesperam paulò ante cœnam. Sequenti matutino accipiet bolum pro minoratiuo, talem.

Acc. Cassiæ rec. extractę ℥ j. rhab. ʒ j. pulu. diatrag. frigid. ℈ j. Misce: fiat bolus quem deglutiat cũ syrup. violato. Quod si adsit plethora, & ea vel leuis tantùm, postera die secetur vena hepatica cubiti dextri ad quantitatem sanguinis conuenientem. Sequentibus diebus vtatur sequenti apozemate.

Acc. polypod. quern. ℥ j. ß. rad. gram. asparagi. feniculi, eryngij, raphani ana ℥ j. passul. mũdatarum à vinaceis liquirit. ana ʒ vj. iuiubarũ sebest. ana p. iiij. cichorij, fumar. beton. lupul. pimpinell. capillarium omnium ana m. j. sem. alth. saxifrag. bardanæ ana ℥ ß. sem. anisi, fœniculi, citrij & corticis eiusdem ana ʒ iij. florum genistæ, viol. borrag. bugloss. ana p. j. fiat decoctio in hydromel. in ℔ j.

in ℔ j. In colatura clarific. diſſolue ſyrupi de limonib. ℥ iiij. miſce ℞ 4. doſib. aromatiſatis: ʒ j. cinnamomi. Si addideris guttulas, aliquot vel ſpirit⁹ vitrioli, vel aciditatis ſulphuris multò præſtantius fiet iſtud remedium.

Sic itaq; ritè præparato corpore, deinceps purgabitur, ſequenti medicamento.

Acc. polypod. q. ſemin. carthami ana ℥ ß. aniſi, epithymi & ſem. maluæ ana ʒ ij. trium florum cordialium ana p. j. fiat decoctio in ſuff. quantitate colaturæ clarificatæ. macera ad ignem lentum: & tãdem decoque folliculorum oriẽtalium ℥ ß. in expreſſo adde, rhabarbari, ſeorſim in æquis partibus vini albi, aquæ endiuiæ & roſarum macerati & expreſſi ʒ ij. ſyrupi roſ. ſol. cum agarico ℥ j. miſce fiat potio, quam ſumat, finitis apozematis cum cuſtod. & regimine.

Vel ſi velis, in eodemmet apozemate, addes ſufficientem quantitatem prædictorum purgantium, vt vna & ſemel humores præparentur, atque deturbentur, ídque per epicraſim.

His aut ſimilibus præparationis atq; purgationis formulis vti poterit omni vere atque Autumno.

Reliquis verò temporibus ſuadeo, vt purgetur aliquo grato ac miti medicamento, vt bolo ex caſsia præſcripto, elect. lenitiuo, diaſebeſt, alióue ſimili. Aut cum ſyrupo ali-

quo magistrali, parato ex decoctione prædicti apozematis: addito succo rosarum optimè depurato, quibus admisceri poterunt senna rhabarb. agaricum, cum suis correctiuis, & saccarum in sufficienti quãtitate. Hoc blando remedij genere vti poterit singulis lunę declinationibus aut decrescẽtiis. Quod si his non delectetur propter ingratum saporem, vtatur nostro diatartaro solutiuo quod descripsimus in nostra Pharmacop. restituta, cuius hæc est formula.

Diatartarum solut. Quercet.

Acc. foliculorum sennæ tenuissimè puluerat. ʒ vj. cristallorum tartari optimè præparatorum ℥ j. fœniculi dulcis anisi ana ʒ j. cinnamomi ʒ ß. saccari rosati ℥ j. ß. misce, fiat puluis. Præparationem cristallorum tartari docuimus in prædicta nostra Pharmacop. dosis huius remedij est choclear argenteum, nullum ingratum habet saporem: Adustos, retorridos melancholiscósque succos sufficiẽter & blandè tamẽ purgat, tartaream & muscilaginosam materiam in ventriculo atque in ipsismet vasis conceptam & soluit & deturbat eóque nomine tartareis omnibus affectibus confert calculosis præsertim.

His aut similibus ritè & benignè purgatus, quatuor matutinis sequentibus sequens capiet iusculum.

Acc. rad. graminis, asparagi, fænicul. petrosel, eringij quantum lubet, acetosæ cum toto

toto pimpinell. summitatũ maluæ violar. seminum cucurbitæ melonum bismaluæ itidẽ pro lubito: fructuum alkekengi numer. vj. florum genistæ p. j. limonij medij segmenta cũ suo cortice, cum pullo farcto vuis corinthiacis, atque capparibus iuscula fient pro quatuor matutinis. Quod si fuerit quadrasesima, parabuntur cum butyro recenti: & salis communis vel marini vice, condientur sale extracto ex cineribus restæ bouis, eo modo quo dicetur: cum constet nobis tales præparationes in omnibus officinis nõ fieri. In eodemmet iusculo addes si velis vel ℨ j. prædictorum cristall. tartari: vel guttulas aliquot aciditatis sulphuris, quò palatui suauius & efficacius iusculum reddatur. Hæc, inquam, singulis nouiluniis sunt faciẽda. Reliquis verò temporibus ad purgãdum stomachum à mucositatibus & viscida seu materia tartarea, eũdémque vna eadémque opera roborandum, suadeo vt semel in septimana etiã in hyeme capiat duas aut tres pilulas mastichinas aut de hiera cum rhab. idque paulo ante prandium aut cœnam.

Pilulæ Aloës nostræ descriptionis (cuius essentiam extrahimus cum aqua endiuiæ in Bal. mariæ) separãdo terrestrem atque inutilem eius fœcem, additis succis depuratis rosarum pallidarum, rosarum moschatarum, florum quinetiam cichorij & bugloss. & es- Pilul. de aloë Quercet.

sentiis, seu extractis rhab. sennæ cum paucis guttis olei anisi pulueribus item masticheS, myrrhæ & croci, vt omnia in pilularũ massam redigantur) longè præstantiores sunt ad hunc scopum quàm omnia prædicta. Nam benignè admodum purgant, & balsami alicuius loco sunt stomacho atque hepati: Dosis exigua pilulæ, magnitudine pisi, quæ mira præstat pro euacuatione, & roboratione prædictarum partium. Hæ pilulæ descriptæ sunt fusius in nostra pharmac. Ad roborationem verò particularem ventriculi, plurimum confert puluis digestiuus sumendus post pastus, ad quantitatem vnius parui cochlearis, studio ad id parati.

Acc. anisi fœniculi dulcis ana ʒ iij. Coriandr. præpar. cum succo cidoniorum ℥ vj. saluiæ exsiccatæ & in tenuissimũ puluerem redactæ ℈ ij. coralli præp. margarit. præparatar. ana ʒ ij. conseruæ è rosis siccis ℥ j. cinnamomi ℈ iiij. mastiches ℈ ij. ß. saccari rosf. tab. ad duplum omnium. Misce: fiat puluis quo vtatur vt dictum est.

Aut loco iusculorum quorum supra mẽtionem fecimus singulis mensibus sumendorum, post leuem aliquam purgationem, quę semper pręcedere debet, capiet paruum cochleare de puluere sequenti specifico cõtra generationem calculi, hic puluis quinetiã ad vrinæ tarditatem & dysuriam cõfert.

Acc.

Acc. nucleorum mespilorum, milij solis seni bardanæ, saxif. alth. anisi. fœniculi dulcis ana ʒ iij. cristallorũ, tartari ʒ vj. lapillorum qui in astacis reperiuntur (qui vulgò oculi cancri vocantur) ℥ ß. salis restæ bouis ʒ j. cinnamomi ʒ j. ß. saccari violati ℥ ij. ß. Misce: fiat puluis. Quo sumpto superbibat parum vini iuniperati, vel aquæ nephrocatharticę pręseruatiuę, cuius descriptio sequitur. Puluis antinephriticus Quercet.

Acc. rad. eringij, restæ bouis, & quĩq;. rad. aperit. an. ℥ j. corticis limonũ ℥ j. ß. iiij. sem. frigid. maior. sem. maluæ, alth. ana ℥ iij. sem. saxifrag. milij solis, raphani maioris, bardanæ & granorum iuniperi maturorum ac recentium ana ʒ vj. fructuum alkekeng. num. xx. iuiubarũ paria vj. diptami, florũ genistæ, hyperici, beton. & maluæ arborescentis ana p. ij. liquiritiæ ℥ ij. ß. casiæ ligneæ ℥ j. cõtundenda cõtundantur & puluerisanda puluerisentur & macerentur in aquę argentinæ senelorum parietar. ana ℔ j. ß. vini albi generosi ℔ ij. idq; per quadriduum in B. Mar. calido, dein fortiter exprimantur: expressioni adde specier. diatrag. frigidi: & throchiscorũ alkekẽg. sine opio ana ℥ j. denuo digerãtur ad ignem Bal. mar. per vnum diem vel alterũ, & destillentur per alembicũ vitreum vt artis est. Hæc aqua etiam per se sumpta crassas materias incidit & attenuat: leniendo Aqua ad præseruationẽ calculi.

detergit, renes, vreteres ipſámq; veſicam ab infarctu vel arenularum vel craſſorum humorum liberat, itemque præſeruationi vt & curationi nephriticorum mirum in modum conducit: exhibentur huius aquæ ℥ ij. pro doſi per ſe, aut cum ſyrupo aliquo conuenieñti: vel ex iiſdémmet commemoratis ſimplicibus, parabuntur vina hydromellita, oxymellitáque antinephritica, qualia deſcripſimus in pharmac. noſtra. Vti poterit hiſce remediis duobus tribúſve matutinis continuis (poſt prædictas euacuationes) iuſculorũ loco. Atque hæc curæ prophylacticæ inſeruiant ſiue præcautioni.

Quod verò attinet ad therapenticam: ea vtemur tum cùm morbus & dolor nephriticus eminentiſsimum virum infeſtabunt.

In quo negocio clyſteres plurimum poſſunt & promptè proficiũt: clyſteres, inquã, conuenientes & ex arte idoneo tempore adminiſtrati.

Primus itaque anodynus eſto talis.

Acc. ſũmitatũ alth. malua. violar. parietar. mercur. brãchę vrſ. berulę, ſemi. lini fœnugr. alth. florum camomillæ meliloti ſambuci & ſũmitatũ anethi q. ſuff. coque in iure capitis arietini, in ℔ j. colaturæ diſſolue diaſebeſt. hiene mellitæ ana ℥ vj. mellis anthoſati ℥ j. ß. olei rutar. & liliorum ana ℥ j. croci ℈ j. vitellum oui vnius miſce, fiat clyſter.

Dolore

Dolore vrgente, vtendum frequenter iteratis clysteribus, additis decoctioni seminibus carminatiuis (si flatus adsint, sicut vt plurimum accidit) & baccis lauri atque iuniperi, dissolutáq; ℥ j. bened. laxatiuæ elect. de baccis lauri: vltimis clysterib. addes therebinth. ℥ ß. cum vitello oui dissolutæ, atque tandem olei scorpionum compositi ℥. j.

Si dolor infestet foueatur locus decocto clysterum, postea sequenti linimento inungatur.

℞ mucaginis f. altheæ lini ana ℥ ij. axungię cuniculi ℥ ij. ß olei scorpionum & amygdal. amararũ ana ℥ j. croci ʒ ß. spermatis ceti & ceræ q. suff. ad fingendum linimentum.

Quód si fortè dolores non remittãt post iniectiones trium aut quatuor clysterum: antequam ad alia remedia quæ morbos radicitus euacuant deueniamus, repurgãdum erit vel cum bolo ex casia, vel syrupo magistrali, vt supra à nobis descripto, vel alio aliquo benigno medicamento. Nec dubitarim etiam cùm dolor immanis perseuerans excruciat, aliquot sanguinis vncias extrahere primùm ex basilica vel mediana brachij dolentis, postea ex vena malleoli, aut saphena pedis eiusdemmet lateris: idque ad reuulsionem, deriuationem, inflammationísque prohib itionem.

His remediis generalibus pręmissis, ipsóque morbo etiamnum perseuerante, ęgrum collocabimus in semicupium paratum ex decocto simplicium prædictorum clysterum. Sed antequam in eo constituatur clyster iniiciendus erit, & in eo per quadrantem horæ constituto exhibebis sequentem potiunculam.

℞ olei amygdalarum dulcium rec. extracti ℥ ij. ß vel tres vini albi & aquæ nephrocatharticæ præscriptæ, vel betonicæ aut argentinæ ana ℥ j. succi limonum ℥ ß. misce fiat potio.

Quod si morbus adeo rebellis & contumax perseueret, & prædictis non cedat remediis, nihilominus sæpè iterandus continuandúsque vsus præcedentium clysterum. Præterea imperabis denuò balneum vel semicupium: túmque ad ea deueniendum quę calculum in vreteribus retentum dissoluant ac rumpant, vnde intolerabilis ille cruciatus. In quam rem prisci varia remedia præscripserunt cùm simplicia, tum composita ad lapidis attritionem expulsionémque.

Inter simplicia sunt lapis lyncis, Iudaicus, lapis spongiarum, vitrum combustum, sanguis hircinus pręparatus secundùm Ætiũ aliáque plurima.

Inter composita primum locum tenent elect. lithontrib. nephrocatharticũ, & iustiũ Nico-

Nicolai, elect. de cineribus Clementis, de cicadis Manlij, de lepore combusto Montani, compositiones nouem Myrepsij calculum conterentes, aliáque similia prisco & nostro æuo comprobata etiam à doctissimis, expertissimis & celeberrimis medicorum. At nos ad suppressiones vrinarum & comminutiones contractionésque calculi vtimur non cineribus, sed salibus benè purificatis extractis ex cineribus conuenientibus vt restæ bouis & ex radice Buphtalmi, betonica, milio solis, cortice fabarum, & similibus quæ singularem effectum producunt in hoc casu: quibus adnumerandum sal extractum ex ouorum corticibus, ex osse sepiæ, itémque sal tartari dulcoratum cum spiritu vitrioli, vel liquore acido sulphuris, aliísque similibus ad quantitatem mediæ drachmæ exhibitis cum aqua raphani, cepæ, aut allij, vel cum aqua antinephritica curatiua nostræ descriptionis, vt sequitur.

Acc. succi raphani limonum ana ℔ j. ß. aquarum beton. argentariæ, saxifragiæ, verbenę ana ℔ j. hydromellitis, maluatici ℔ ij. in his liquoribus simul mixtis macera per quatuor aut quinque dies ad ignem lentum Bal. M. granorũ iuniperi maturorũ & recẽtiũ contusor. ℥ iij. milij solis, sem. bardanæ, raphani maioris, saxifrag. vrticæ, cepę, anisi, fęniculi ana ℥ j. ß. quatuor sem. frigid. Aqua antinephritica Quercet.

maiorum mundati seminis alth. ana ʒ vj. speci. lithontr. electuarij Ducis & Iustini Nicolai ana ℥ ß calcis testium ouorum, cinnamomi ana ʒ iij. camphoræ ʒ ij. dein fortiter exprimantur & destillentur per cineres de hac aqua exhibe vt supra: quæ sola exhibita ad ℥ ij. mira præstat in suppressione vrinæ, contritione & expulsione calculi. Cui aquæ si sal proprium ex arte paratum & conuenienti quantitate addas, longè præstantius euadet remedium: vel si ipse addideris ℈ j. extracti betonicæ. At vera & genuina ad attritionem & expulsionem calculi specifica sunt, essētia seu cristalli liquor: & oleum camphoræ cum proprio menstruo paratum, & ad ℈ ß. exhibitum cum vino albo aut vna ex aquis prædictis aliisve conuenientibus. Hęc, inquam, extrema sunt remedia, extremis his morbis adhibenda, aliisque omnibus præferenda.

DE

DE LVE VENEREA.

CONSILIVM TERTIVM.

Ad celeberrimos viros D. Michaëlem Marescot, Guill. de Ballou, Ioannes, Martin, Hautin, Riolan, Duret: Simonem Pietre, Petrum Seguin. Iacob. d'Ambyse, Anton. Quiquebœuf, Petrum Ponson. professores & medicos Academiæ medicæ Parisiensis, mihi vel mutuis consultationibus vel familiari consuetudine cognitos & amicos: viros vtique omni doctrina & eruditione clarissimos.

HOc meum de lue venerea consilium nobili cuidam amico efflagitanti impertitũ, cùm in lucem edere constituissem: Cui potiùs quàm vobis, viri celeberrimi, & omni scientiarum genere instructissimi consecrarem occurrit nemo. Qui si occurrisset nec vobis præferendus videatur, ex quibus in idem argumentum, graues vtique sentẽtias sæpè audiui, & auditas recolui. Ergò & quod meminisse ex vobis iuuit, & inter consultandum, quæ grauiter acutè & sapienter à vobis de hoc eodem subiecto disputata sunt mecum, compulerunt, vt huius mei opusculi patronos vos vnicos deligerem: fre-

tus si consilium hoc meum lectione digne-mini, vos & vestigia quædam eorum quæ doctè & iudiciosè aliquando pronuntiastis aspersa, agnituros: & me si quid de meo appositè & ad rem attulero, pro candore & beneuolentia vestra recepturos & examinaturos: Mea enim talibus & tam eruditis lubens pensitanda submitto.

Syndrome caussarum &c.

Syndrome caussarum, atque symptomatum: ad hæc signa diagnostica atque antecedentia, cuiusmodi sunt vlcera virulenta, atque cancrosa exorta in virga non multo post coitũ cũ fœmina impura: itémq; vlcera in palato & faucibus, quæ iam penè totam vuulam exederunt, adeóque ad ipsum quoque os spongiosum nasi penetrarunt: præterea œconomia facultatum corporis, sed naturalium potissimùm, quas plurimùm deprauatas in hoc corpore, de quo nobis hoc loco habenda est consultatio, cernimus, satis manifestè produnt hunc ægrum laborare lue venerea. Signa enim prædicta, tam pathognomica, quam epigenomena, euidenter nobis ostendunt naturam, & qualitatem mali, adeóque inter eius morbi differentias, seu gradus, summum iam attigisse. Quæ sanè lues affectus est contagiosus, tuberculis, vlceribus, maculis, cruciatibus & doloribus sæuiens, concubitu, aut alio impuro contactu su-

Luis venereæ differentia.

ctu suscitatus. Quem morbum, atq; symptomata omnia, licet iam multis remediis atque diætis vulgò dictis pro omnimoda eradicatione multi sanare aggressi sunt (vt guaiaci decocto, frictionibus argenti viui, seu mercurij) iam à biennio, ex quo æger primum tactus, atque infectus fuerat, nihilominus tamen ita semper, atque etiamnum denuò repullulat, vt altiùs ac firmiùs eum radices egisse certum sit, quàm vt leui nunc & ordinaria illa regiminis ratione, extirpari possit. Quapropter luem hanc in quarto gradu cōstitutam, seu quartam, postremā atque perniciosissimam dicimus differentiam. Cōstat enim & in confesso est apud medicos doctiores, quatuor esse huius inquinamenti venerei differentias: quarum prima omniū leuissima est atque mitissima, in qua solùm capitis, & barbæ pili decidunt, & signū, seu ratio potiùs est, quòd huius vis maligna in tenui aliquo vapore consistit, cuius vehiculo ad summa corporis, ac pilorum vsque radices diffunditur. Hæc frequens est in Italia. Secunda species deterior existit, qua vniuersa cutis maculis pluribus lentiginum instar est referta, quæ maculæ modò rubræ, modò flauæ non extuberantes apparent: quam speciem comitatur interdum gonorrhœa ipsa virulenta. Hæc in tenuissimo sanguine venenatam qualitatem habet, neque grauiora

Differentia.

I.

II.

III. vlla sequuntur symptomata. Tertia species grauior est ac vera lues, in qua pustulæ rubræ, ac flauæ, eæque siccæ apparent per vniuersum corpus, maximè verò in fronte, temporibus, ac propè aures: nunc vlcera maligna, & circa pudenda & in ore ipsísque faucibus, vt in hoc subiecto efflorescunt. Huius vis maligna iecur ipsum occupat, ac proinde sanguinis humorúmque massa inquinata est, à quibus mox partes molles, at-
IIII. quæ carnosæ inficiuntur. Quarta species omnium perniciosissima, funestissimáque est, nempè cum solidæ partes, vt ossa, vincula, membranæ & nerui infestantur: vnde tophi, nodi, dolores & cruciatus, nocturni præsertim, infestissimi. Nam signum est mali semina iam altiùs subiisse, ac adeò firmas iam radices egisse, vt pulchros eiusmodi fructus ad perfectam maturitatem produxerit, qui misero huic patienti tam sæua pariunt symptomata. Ex quibus profectò satis apparet, contagiosorum morborum causas, (atque adeò huius, de quo modo nobis est sermo) potiùs esse tenues, subtiles, atque spirituosas, quàm crassas, materiales, & pituitosas, vt nuperi quidam statuere non sunt veriti, licèt præter rationem. Nam cùm in spiritu essentiam suam collocauerint, adeóque spirituales sint, spiritibus quoque facillimè communicantur insinuantúrque. Id quod

etiam-

etiamnum apertiùs patebit, si caussas eius externas, internásque attentiùs perpenderimus, ac æstimauerimus: in quibus maior rectè sentientium, sapientúmque medicorum pars consentit. Quippe externa huius mali caussa, ex eorum opinione & sententia, quæ à me comprobatur, est impurus concubitus, aut aliqua alia contagio ex sudoribus, habitu, sputis venenum morbi in aliud corpus inferens. Hæc externa causa ex spiritu maligno, aut quadam aura venenata suborta, cū spiritus nostros, seu potius nostrum ἔμφυτον, & σύμφυτον, innatúmque calorem, mannam nostram cœlestem, viuificam illam balsami humani radicem, inficere, & afficere videmus, non solùm huiúsce contagiosi morbi radices patefecit, sed & ipsa transplantationis documenta ponit: cum ex impuro illo contactu, ab vno subiecto infecto, in aliud venenum transfundatur. At internæ caussæ, quas censent omnes esse spiritus, atque humoris quendam tabum malignum, qui nobiles dein partes eo veneno inquinet, quæ maligna illa qualitate imbutæ, istud virus in corpoream molem inferentes, satis supérq; satis quinetiam declarant, ex spirituali eadémque impura, & tabifica impressione, seu tinctura, aut aliqua alia maligna, & venenata qualitate balsamum illud radicale, vitale illud principium, & semen viuificum infectū

Causæ externæ.

esse: vnde fructus illi venenati, commemorata nempe symptomata efflorescunt. Quod vitale semen alioqui nobis (vt & rebus omnibus) essentiam viuendíque facultatem præbet: quíque mobilem, & momentaneam indiuiduorum naturam stabili, & firma specierum conseruatione ab interitu præseruat. Hic vniuersam œconomiam corporis humani regit, moderatur atque gubernat; qui rector & gubernator Archeus nonnullis dicitur ab Hipp. φύσις ἀνθρώπων, faciens alimentorum attractiones, expulsiones, mixtiones, separationes, concoctiones: qui dat, qui accipit, minora minoribus, maiora maioribus adaptat, homogenea homogeneis, heterogeneis heterogenea, quantùm in se est arcet, euincit, abigit, tū maximè, cùm purum, & ab omni labe mundum est viuificum id vitæ nostræ principium. Interdum tamen adeo perniciosè inficitur vitale illud semen, vt propagatione in tertiam, & quartam generationem, conseruentur illarum impuritatum impresſiones. Sic morbi contagiosi in hæreditarios degenerare possunt: qui morbi certa illa, atque continua propagationum constantia, præsentem seminis sui, hoc est, maligni vigorem ostendunt. Quod si dixerim hunc morbum, vt & plures alios, & radices, & semina habere, loquar cum summo nostro dictatore Hippocrate, qui in libro de

flatibus

flatibus scripsit in hunc modum: morborum omnium modus vnus est, nempe is, qui ex seminibus, & radicibus proficiscitur. Sed ista omnia nobis plus satis repræsentātur in hoc morbo, de quo nunc est quæstio: cuius origo nobis sufficienter ostendit impuritatem, malignitatémque sui seminis. Deinde progressus, dum totam corporis œconomiam penetrando, ipsa etiam præcipua, denique & solidissima membra occuparit, atque infecerit, ita, vt nullis nec artibus, neque remediis, etiam propriis atque legitimis quibus toto ferè anteacto biennio vsus est hic noster æger, hactenus euinci, & extirpari potuerit. Hæ sunt illæ radices, quæ tam firmiter inhærētes germina isthæc, atque stolones sibi similes, hoc est, malignos atque venenatos proferunt, atque expullulant: cuiusmodi sunt vlcera fauciū, cæteráque antedicta symptomata. Latissimum hercle hîc ingressi sumus campum, in quo de morbis contagiosis, & speciatim de venereo contagio, de quo sermo nunc est, discurrere licet. vt de qualitate eius veneni: cur infectæ meretrices hos maiori, atque infestiori, alios minori, leuiorique virulentia inficiant: cur item alij nulla ratione infecti prorsus impunè euadant: aut si vel aliqua ex parte aliquo contagio inquinentur, id tamen adeo fit leue, vt facillima curatione promptè extirpe-

Quæstiones per difficiles.

tur. Tales,& aliæ multæ elegantes atque vtiles quæstiones circa hũc affectum suboriri possũt,q̃ vel curiosiorẽ indagationẽ mereãtur:sed consultãdũ mihi hoc loco esse video, non docendum : & postulat consultationis ratio contemplationis succinctam,atque expromptam breuitatem , administrandorum verò, exhibendorúmque medicamentorum rationem fidam,apertam, sufficientem, hoc est indicationibus omnibus , quod satis sit, respondentem. Quapropter prædictas dubitationes, nunc sicco pede transimus; vberiùs de iis,aliísque multis, alio loco & occasione , publico scripto , si Deus vitam concesserit,acturi. Dicam tamen,& tribus tantum verbis,magnam prælibatarum difficul-

Solutio. tatum solutionem referẽdam esse ad insignẽ vigorem exactámque nectaris vitæ nostræ, vel balsami radicalis puritatem. Hæc illa est interna, atque congenita antidotus, hic oppugnator est contagiosi illius tabi , ne primigenia sua sedes , atque fundamentum radicale inquinetur,occupetúrque. Balsamus, inquam , vitæ , Hercules ille est, qui vel in principio statim,primáque inuasione arcet, oppugnat,eiicit.Hoc eximiè patet in expulsibus illis venereis, quos , si cum Græcis loqui libeat,κρίσεις κατὰ μετάστασιν haud ineptè dixeris.Bubonibus,dico,venereis, quos natura, & insitus ille vigor protrudit, artíque viã osten-

oſtendit, ac modum, quo velit iuuari, ac liberari. vt medico ſagaci nunc facilè ſit diiudicare attractionem, vel potiùs extractionem illius contagij venenati moliendam eſſe, ventoſis atque emplaſtris attractiuis conuenientibus. Deinde ad maturitatem redactum bubonem, diu adapertum eſſe tenẽdum, vt longo tempore omnis maligna lues exhalet, atque exſtillet: non neglectis interim euacuationibus vniuerſalibus antidotíſque propriis & ſpecificis. Sed videmur hîc extra cancellos, atque limites digreſsi de curatione agentes nondum abundè ſatis omnibus explicatis cauſis, aliíſque, quę curationi præmittere in conſilio conuenit. Quare vt ad priora redeamus, iſtud volumus, ſtatuimus, & pro rato indubitatóque habemus, ſubiectum, locum & quaſi portitorem luis venereæ, eſſe ſpiritum naturalem, potiſſimum qui in ſanguinea maſſa conſiſtit. Hic quippè contactu illo impuro qui per copiã fit veneream, primum atque primario contaminatus, paulatim ſanguinem cui inhæret inficit, inquinat, quo cum in corpus diffuſus, vt alimenti vices ſubeat, pro nutrimento, quod natura appetit, tam pulchra fercula, vlcera, tophos, nodos, atque cruciatus immanes apponit. Atque eò vſque tãdem progreditur, vt pòſt ſanguinem, hepar primùm, dein partes carnoſas, tum neruoſas, mem-

branosas, tandem etiam vincula, partésque solidas inuadat, occupétque: vti iam dictum. Et quî posit aliter? nimirum alimento suo inhians natura, cum eo, quod iam inquinatum est contagio, massa, inquam, sanguinea contaminata, prædictos sibi asciscit fructus.

Opportunè hîc adducere mihi videbor pulchram illam sententiam nostri Hippocratis: *Iisdem nutrimur, quibus constamus*: cuius explicatio ex iis, quæ modò dixi, haud intempestiuè desumi potest. Elegans etiam hoc loco institui posset disquisitio, si perquireremus, cur aliqua venena citiùs atque potiùs hos spiritus quàm illos inficiant: canis rabidi morsu iniectus liuor, quacunque tandem id fuerit parte, cerebri spiritus animales: viperarum & scorpionum vitales cordis: lepus marinus pectus atq; pulmones: cantharides vesicam: luis denique venereæ labes naturales spiritus, ac potissimùm hepar cõtaminet. Sed & ista in alium locum atque tempus reseruamus. Sufficiat nunc in rem præsentem, de qua hîc agimus, morbi venerei venenũ, in spiritu naturali, & speciatim in tota massa sãguinis residere, cui primũ & prĩcipaliter cõtagiũ impertiat, qđ omnino exactè sciri atque intelligi à nobis oportet, vt eò fœliciùs ad curam, ad quam nunc accingimur, perueniamus. Omittentes etiam hoc loco præter ordinem & mo-

Prognost.

rem

rem nostrum, ipsum prognosticum, quod non potest esse, nisi dubium & iudicij suspecti. Etenim morbus inueteratus, magnitudo, & in iteratis etiam curationibus contumax magis atque ferocior redditus, nihil aliud quàm sinistram coniecturam promittunt. Adferamus sanè licèt omnes scopos, indicationésque curatiuas ad emendationem purificationémque sanguinis, ad corroborationem & restaurationem facultatis naturalis, cuius œconomiam in hoc nostro ęgro planè peruersam nouimus, sed vereor, & vereor herclè, ne id frustra, conandum tamen aliquid, ne arte & artifice, aut etiam remediis hic noster destitutus videatur.

Non temerè vulgò nostri dicunt, sudare luem aut pustulas venereas (*suer les verolles*) Est enim sudor haud sec⁎, ac vrina, serosior pars massæ sanguineæ: quamuis sudoris substantia multò sit tenuior, quàm vrinæ. Cùm itaque naturam videamus in plurimis morbis, ac febribus potissimùm continuis, & putridis, quæ ex corrupto sanguine excitantur, magna ex parte moliri crises salutares, malíque solutionem per sudores: hinc ars, vel potiùs sagaces artifices naturam imitantes, etiam vi, sudores prouocarunt, vt sanguis veneni luis venereæ labe infectus purificetur, malíque immanitas atque ferocia dometur. Remedia quibus illud præstant hydrotica, diaphoretica, & sudorifica Transitus ad curā.

vocarunt. Horum plurima extant genera diuersis malis accommodata: at communissima sunt, salsa parilla, chinæ radix, sassafras, quod à paucis annis innotuit, & luis venereæ specificum, lignum guaiaci, aliàs Indicum, quod ex India primùm attulerunt Hispani. Atque vtinam non mercem hanc indicam, detestandam, inquam, hanc luem, nunc (proh dolor) toti ferè Europæ familiarem, nobis pro perlis orientalibus importassent. Nostra etiam Gallia à profectione Regis CAROLI octaui Neapolim facta, cuius milites ibi cum Hispanis impuris conuersati sunt, in eorum reditu hoc contagio conspersa fuit: nimirum vt florentissimum hoc regnum nullo careret malo, quo non vltimis istis temporibus affligeretur. Sed ad propositum. Ab Indis itaque primùm contagij venerei remedium atque antidotum nostris Europæis innotuit. Estque Indis guaiacum semper proprium certúmque remedium: vel quod lues hæc (quã malè ab origine quidam Indicam dixerunt) non tanto, & tam firmas radices agente cõtagio infestet, vt apud nos fit: vel quòd iam assueti ab eo minus patiantur: vel denique quod natura atque temperamento, quam Europæi nostri sint fortiori. Nam, vt liberè fatear, quod res est, à nobis solum illud remedium insufficiens est deprehensum, for-
tè

tè quòd istud venenum transplantione plus malignitatis atque contagij contraxerit. Quapropter ad sufficientem tanti veneni expulsionem, iam dictis sudorificis opus fuit addi multas præparationes, euacuationes, atque aliorum alexipharmacorum purgationes: ad hæc, tam strictam atque exactam viuendi regulam, vt huius mali cura, diætæ nomen generale, sibi tanquam proprium, apud vulgus asciuerit.

Porrò in remediorum atque regiminis administratione, ne voto suo frustrentur ægri, & remedia sine vllo profectu notabili, (sicut plurimum euenire videmus) adhibeantur, multa sunt consideranda. Primùm itaque huius mali differentia, species, atque veneni qualitas perpendenda, num modò incipiat pullulare, an iam altiùs radices infixerit: tum temperamentum atque natura ægri: deinde tempus, atque ordo, seu methodus, quam sequi debeat in remediorum vsu. Nam vt rem paulò specialiùs attingamus: si ægrum infestet vel sola aliqua inueterata vel incurabilis gonorrhœa, quam comitetur ardor vrinæ, sitque verè venerea, hoc est, contagiosa, omnino tum ad specificum est deueniendum. *Curatio, & quid in ea considerãdum sit.*

In quo sanè casu diætæ atque hydroticorum vsus suspectus est, quod & sanguinem calefaciat, & vrinas reddat acriores, ideó-

que luem iam præſentem nobis oſtendat. Tum igitur ad ſpecificum deueniēdum eſt, Nam hydroticῶν vſus cum diæta conſueta, ſanguinem, vt dictum, ardentiùs inflammant, ac proinde ſeroſitatem quę eſt in materia vrinæ, reddunt ardentiorem: ideóque malum augent potiùs quàm ſanãt: ac proinde non ſunt admittenda. ac tanto etiam minùs, quod appareat eiuſmodi gonorrhœam inueteratam iam altiùs radices fixiſſe, quàm vt prædictis hydroticis tanto, & tam valenti hoſti, imparibus expugnari poſsint. Hæc ſecundo loco ſunt cõſideranda. Tertio ſi fortè æger hepate ſit impensè calido, ac ſicco, ipſúmque corpus extenuatum, vt non rarò obſeruare ſolemus, in his profectò prouocatio ſudoris non eſt tuta, & vtilis, ſed potius noxia, ideóque reiicienda, quod plus obſit, quàm proſit.

Quòd ſi verò lues hæc recens ſit admodum, & veneni vis conſiſtat tantùm in vaporibus, & materie halituoſa, ſeu ſpirituali, tum ſanè ſudorificis faciliùs diſſolui, atque exturbari poteſt, quod nondum hepar occuparit, aut firmius contagij baſim collocarit in partibus membranoſis, atque ſolidis: quódque nondum humori craſſo permixta, euaporationem, tranſſudationémque ſubeat faciliùs.

At verò, ſi æger, εὔσαρκος, hoc eſt bene carnoſus,

nosus, pinguis sit, aut complexione molli, humida atque crassa, tũ guaiaco vt sufficienti remedio malum euinci, totáque curatio ad votum absolui potest. Sed tempus præterea considerandum: ordo item ac methodus, qua sit vtendum, aut incedendum, sicut iam dictum est supra. Nullatenus enim probare possum⁹ illas diætulas, quas in duodecim aut viginti tantùm dies præscribunt: quibus ægris, aut ipsi etiam morbo adulantes, humores commouendo, ac lacessendo, luem potius exasperant, ac irritant, quàm superent, aut extirpent. Quin potius quinquaginta, aut etiam sexaginta, vel si ita factu videatur opus, plurium dierum spacium, veris & legitimis diætis dicandum iudicarim. Iam quod ordinem spectat, vel methodum, qua plerósque vti comperior in administratione dicti hydrotici, quam leui quadam præparatione, hoc est purgatione, missionéque sanguinis, si opus sit, auspicantur: mox sudorifico propinato extraordinariè, & importunis stragulis ægrum cooperiunt, inuoluunt, & lateribus calefactis variis corporis partibus applicatis magna vi sudores proliciunt: talem, inquam, sudores prouocãdi rationem prorsus improbamus, quippè quæ & naturam violet: & ante debitas, atq; legitimas præparationes peractas, res crudas, atque indigestas expellere, contendunt, Ordo siue methodus curationis.

contra Hippocratis præscriptum. Vnde fit, vt attenuati: & ad extremam debilitatem redacti ægri, in media cura deficientes, eandem negligant, planéque desistant, quod se plus læsos, quàm adiutos intelligant. His itaque aliísque incommodis præuisis, nostrum est in ordinem, debitámque administrationis formam redigere vsum prædicti remedij, vt & huic ægro, (de quo modo agimus,) & cuiuis alteri indigenti, cum maiori honore medici, sanitatis commodo, possit administrari, quàm fortè antehac præstitum fuit. Hócque faciemus nullo præsumptionis aut vanæ gloriolæ captandi studio; sed vt faciamus, quod pium circumspectúmque deceat medicum, proximíque amantem. Quapropter dona, quæ Deus singulari sua gratia nobis liberaliter in peruestigandis naturæ secretis variísque cum doctissimis expertissimísque artis vtriúsque Atlãtibus Europæis, iam per triginta annos à nobis comprobata tandem proferamus, atque demus in publicum. Atque hoc non vt legem præscribamus aliis, sed vt censuræ atque iudicio vestro atque celeberrimorum artificum Asclepiadæorum, quod candidè facimus, nos subiiciamus.

Ergò minoratiui alicuius, vt cassiæ cum rhabarbaro, alteriúsve similis loco, quæ ad expurgandam primam corporis regionem,

itémque misſionis ſanguinis loco, quæ die ſequenti, minoratiui, ſi plethora adſit, & venæ turgeant, inſtitui ſolet: præterea vulgarium illarum præparationum vice, quæ apozematis perficitur, paratis ex decocto polipodij, ſeminis carthami radicum tormentillæ, acetoſæ, oxilapathi, barbæ hyrci, graminis, aſparagi, herbarum cichorearum, Bugloſsi, ſcabioſæ, agrimoniæ, lupuli, betonicæ, chamædrios, camæpythios, & herbarum capillarium: ſeminum cardui benedicti, aniſi, citrij & corticis eiuſdem: florum geniſtæ, calendulæ, roriſmarini, ſtœchados, violarũ, boraginis, bugloſsi, roſarum rubrarum: in quo decocto diſſoluunt ſyrupos conſeruationis citrij, de limonibus, de ſucco acetoſæ, de pomis redolentibus hiſque ſimilibus, ad præparationem, digeſtionem alterationémque humoris maligni atque peccantis accõmodari ſolitis in ſex, ſeptem, octo, pluréſve dies. Item loco purgationis, quæ fit ex infuſionibus rhabarbari, ſennæ, agarici, adiectis etiam cõfectionibus, hamech, tripheræ perſicæ, electuarij indi maioris, vel minoris, aliíſque id genus medicamentis craſsis atque viſcoſis, torridis atque malignis humoribus euacuandis deſtinatis: Horum, inquam, omnium plurimorum aliorum præparantium, atq; purgantiũ loco (quæ in communi ſunt vſu, quæque non alia de cauſa improbamus,

quàm quod à plerísque mirum in modum fastidiantur)nos vna & simplici decoctione specifica ex eodem guaiaco parata, erimus contenti, quæ ægritudinem talem contagiosam, vti diximus, plus satis oppugnabit, & humores malignos eadem opera præparabit,atque purgabit: ídque paulatim, nullâ vi, nulla violenta commotione, sed benignè,sed lentè, & multo tempore, sicut omnino opus esse iudico, in morbo adeò contumaci,atque diuturno, & veneno, seu contagio iam materiæ crassæ, ac retorridæ impresso. Nec fatigabitur eo remedij genere, nec vllam manifestam debilitatem incurret: sed firmior potius reddetur de die in diem, partibus à maligna illa colluuie liberatis, medicamentique benigna facultate roboratis.Sic itaque parandum censeo.

Decoctũ. ℞ rasuræ cordis ligni indici, & rasuræ cort.eiusdem ana ℥ iiij. sem. cardui bened. ℥ j.ß.vlmariæ m.j. florum hyperici p.ij. florũ rorismar. p. iij. santali citrini ℥ ß. aquarum fumariæ lupuli ana ℔ iiij. macerētur per 24. horas ad ignem lentum: dein coquantur ad vnius tertiæ consumptionem. In colatura clarificata adde foliorum sennæ mundatorũ. ℥ iij. macerentur denuò ad ignem lentissimum per duos integros dies, tandem transcolentur per manicam Hippocratis,dulcorentur, & aromatizentur cũ sufficienti quã-

titate

titate saccari, & cinnamomi. Capiat de hoc decocto ℥ iij. vel ℥ iiij. manè tribus horis ante prandium. Cõtinuet hui' decocti vsum per quindecim vel viginti dies ad minimũ. Primis quoq; dieb', si aliquot exhibere voles cochlearia, vt ℥ j. aut alteram de eadem decoctione, hora quarta vespertina, nõ fuerit inconsultum: præsertim tũ quando aluus fortè non satis sit lubrica, atq; aperta. Quod si tamen natura sufficienter purgetur, sufficiat consueta potiuncula matutina. Eadem temporis progressu paulatim de die in diem potest imminui.

Hoc remedium continuatum eo, quo dictum est, tempore, optatum effectum producit, nec vllam molestiam ægro creat. Nec intermittet iccircò negociis suis domesticis incumbere, aliisque, vt propterea in lecto, stupha, vel conclaui, ipsum detineri minimè necesse sit. Cum igitur prædicto decocto, quod præparationis simul, & purgationis vicem præbet per viginti dies fuerit vsus, sine dubio magna humorum delinquentium pars euacuabitur. Tum reliqua pars etiam, quæ restare potest, digesta atque attenuata, vt faciliùs, & commodiùs consumi, atque per exhalationem sudorificam extirpari possit: tum vtique hydrotici specifici tẽpestiuus erit vsus ergo.

♃ rasuræ ligni indici ℥ vj. salsæ parillæ Hydroticum.

℔ ß.sassaphras ℥ iiij.rad.petasites,filicis.ana ℥ ij.cinnamomi cariophyll.ana ℥ ß.macerẽtur per 24. horas in ℔ xij. hydromellitis simplic.Dein coquantur ad medietatis consumptionem. De colatura moderatè calida capiat ℥ vj. vel vij. manè hora quarta vel quinta matutina,atque mox superdormiat,si posit,tectus plus solito,sudet,tergatur: caueat à frigore & vento,prandeat nona: cœnet verò sexta.Antequam autem prædictam capiat potionem, priùs deglutiat auellanæ maioris magnitudine de opiata sequenti.

Opiatæ. ℞ conseruæ florum, cichor.buglossi ana ℥ j.conser. florum rorismarin. ℥ ß. theriacæ Alexandrinæ ʒ j.ß.confect. alkermes, & de hyacintho ana ʒ ij. ß. diacorallij diatriasant. diambræ, & diamosci dulcis ana ʒ j. lapidis bezoardici ℈ j. cornu cerui præpar. margar. præpar.ana ℈ iiij.cum syrupo cõs.citrij, Fiat opiata qua vtatur vt dictum est. Quod si sub finem prædictæ decoctionis nodulum lineum cum ℥ ß. mercurij ex cinnabari extracti, atque calcinati, & rursus in puluerem redacti per odorem spiritus sulphuris immerseris,mirabiliter eius vires intẽdes, atq; augebis. Erítque specificum hydroticum ad extirpandam sanandámq; luem veneream.

Diæta. Quandiu verò prædicto hydrotico vtetur, necesse est, vt diætam, seu viuendi consuetudinem exactisimam, strictisimámque obser-

obſeruet: comedet igitur bis coctum tãtùm panem. decoctum, pro potu ordinario parabitur, ex ſalſa parilla, china, & ligno roſarũ, coctis in prædicta quantitate aquæ, quod dulcorari, & ſuauius reddi poteſt ſaccaro & cinnamomo, vt palato ſapiat magis: quo vti poteſt, & intra paſtum, & extra, omni hora. Non comedat niſi vnicum genus cibi, vt pullos, vel pipiones, aſſatos potius, quàm elixatos. Pro menſa ſecunda contentus erit vuis damaſcenis, aut corinthiacis.

Quod ſi fortè accidat, vt tempore vſus prædicti hydrotici aluus ſit ſicca, aut aſtricta, remollienda erit clyſteribus emollientibus ſæpè reiteratis, ſexto quoque die repurgandus erit cum leue aliquo pharmaco intermittendo ea die vſum hydrotici.

Hanc diætam, atque viuendi rationem ſtudioſè obſeruabit per 25. aut 30. dies ad minus. Quam vt eò faciliùs, immò abſque vlla vrgenti moleſtia ferre poſsit, nolim ipſum ad ſudores tanto rigore compelli, ſed via media tenenda, vt id quaſi impellente natura fiat. Tales enim ſudores longè eſſe vtiliores, quàm qui arte fiunt cogente, notius eſt, quàm vt à me demonſtrari conueniat. Adhæc ſcopus, & præcipua curationis indicatio nequaquam ad illud tendere debet, vt naturam vi aut violentia compellamus per vehementes euacuationes, vt à multis fieri

aduerto. Neutiquam verò. Tales, quippe morbi causam habent potius qualitate contagiosâ ac venenata, quàm copia peccātem: quapropter, nec tanto, aut tam effero vacuādi opus est modo, ceu quadam quasi Tyrannide. Quin potiùs correctioni hîc esto locus & malignitatem emendāti, seu, vt vno verbo dicam, antidoto specificæ, quòd directè collimet ad malignæ qualitatis emendationem, expulsionémque. Haud secus námque ac vaccam, aut bouem, & in vniuersum iumenta, œstro, asylo, vel horrisono quodam tabano percita, extemplo post ictum aculei intumescere videas, in quo veneni illati latitet tabus, quem haud facilè extirpes feliciùs, quàm si acculeum tollas infixum, vel manuali industria, aut apposita quadam antidoto specifica parti, in qua veneni vim delitescere intelligas: ita quoque planè in hoc contagio accidit: nec multis intro sumptis sudorificis aut purgantibus, pellitur, vi, sed prudentia, sed industria, & ritè ad naturæ, & morbi conuenientiam administratis remediis. Nam omnino ea est nostra sententia, vt naturæ motus, ac impetus diligenter obseruemus: perspectos, atque cognitos sequamur, atq; iuuemus: nequaquam verò eamus audentiores contra. Hydrotica sunt quidem diaphoretica, & sudores mouent. Nihilominus tamen interdum fiunt diuretica, & naturam,

turam,per vrinas malignos humores exturbare conantem, adiuuant: quam omni studio imitari debemus, cum, vt iam antea dictum,putrida colluuies sanguinis per vrinas euacuari non raro soleat,atque meliùs,& felicius interdum quàm per sudores, quod diuersitati naturæ personarum tribuendum censeo. Atqui hoc præcipuum est medici munus, vt naturam imitetur, sequatur, & quantum ad eius conseruationem, roborationémque conferre posse intelliget, iuuet etiam. Quod nisi fecerit,ineptè sanè naturæ magistrum, (sic solent nuperi quidam) & frustra ministrum eiusdem se profitebitur.

Ecce,quæ in genere pro luis venereæ curatione nobis dicenda videbantur,in quantum guaiaco præcipua medelæ dignitas sit tribuenda: ex quibus tempestiuus ac legitimus eius vsus, à quouis sagaci ac circunspecto medico facilè intelligi potest. Iam verò non latet nos, magnos aliquos artis nostræ Athlantes, ac perdoctum potissimùm illum nostrum Fernelium,huic guaiacino ligno omnem & solam vim alexipharmacam luis venereæ statuere,aliísque omnibus preferre: Nec extollere tantùm præ aliis,sed aliorum, ac in primis hydrargyri vsum tanquam perniciosissimum, ac noxium valdè damnare,atque repudiare. Non desunt tamen alij viri doctissimi,atque expertissimi, De hydrargiro.

qui contrarium sentiunt, ac statuunt argentum viuum verum esse huius mali alexipharmacum. Hinc maior medicorum atque chirurgorum in Galliis aliisque regionibus, post vsum hydroticorum (quæ tam leuiter admodum, & superficiarie administrant sicut iam dictum) ad hydrargyrum tanquam asylum atque extremum refugium quoddã recurrunt. Et fiunt sanè præclara experimẽta. Antequam autem de diuersis administrãdi mercurij formulis, rationibúsque eorum, qui eius vsum probant, & verum ac genuinũ huius contagij antidotum faciunt, differamus: necessarium quodammodo esse videretur diuersarum opinionum rationes adducere de qualitate mercurij: sunt enim qui calidissimum, alij qui frigidissimum dicant. Verum cum locus & tempus atque occasio pluribus de hac re discurrere non permittat: dicam tantùm obiter vtrique parti non deesse rationes probabiles, quibus suam sententiam tueatur. Nam qui frigidissimum putant, respiciunt ad symptomata, quæ adfert: cuiusmodi sunt tremor, paralysis, neruorum refrigerium, aliique similes, quos à calore produci posse pernegant: sed eorum authorem faciunt summam frigiditatẽ: magis verò etiam vrget sensus, qui ad tactum frigidissimus sentitur.

E contra alij, qui calidissimum statuunt, pro

pro ratione adducunt citam eius mobilitatem, continuúmque ferè motum, virtutémque impensè dissoluentem. Horum sanè rationes mihi longè manifestiores, certioréſque esse videntur, quàm priorum. Et cõfirmari posset posterior sententia infinitis ac prorsus mirabilibus effectis, quæ in subtili, ac penetrantissimo hoc mineralium depræhenduntur ab artificibus, & sagacioribus eius vestigatoribus. Mercurius námque ceu spiritus quidam subtilis, aëreus, & vaporosus cuncta peruadit, ac penetrat, etiámque corpora solidissima metallorum, vt auri argenti &c. Qui anatomiam eius internam peruestigarunt, sub albedine illa, atque superficiaria, insignem rubedinem deprehenderũt cum aliquo liquore dulci, atque flagrante, cuius operationes sunt mirabiles ad dissolutiones omnium corporum metallicorum. Imò efficacius illud præstat, quàm quæuis aqua fortis, quæ vulgo circumfertur. Hi, inquam, qui eo modo, ac ratione eius naturam examinarunt de ipsius qualitatibus verè, ac solidè differere possunt: non illi qui viderũt tantum, ac vix fortè ac ne vix quidem tetigerũt. Hi, inquam, ignem mercurij internũ cognouerunt: cuius rei exactiorem de hac re disputationem in opus nostrum de recõdita rerum natura, artisque mysteriis coniicimus. Sed vt ad virtutem mercurij reuerta-

Vera argenti vini qualitas.

mur, quam habet ad extirpandam luem venereum, etiámque inueteratissimam, vt experientia multiiuga comprobatum est, tempus, & ratio nunc postulat, vt de variis eius mixtionibus, præparandíque modis deinceps disseramus. Idque ea lege ac omine, vt quæ peiores sunt, nulliúsque momenti, reiiciamus, meliores, tutiores, probatioréſque admittamus, atque celebremus. Subinde quod nostræ, aliorúmve amicorum maximæ famę est experientiæ disquisitione multa comparatæ inseramus.

Ac primò quidem, non inuenio mercurium chymicis, hydrargiron Græcis, argentum viuum Latinis dictum, maximè cognitum fuisse priscis in medicina vel interiùs, vel exteriùs: sed magna eorum pars, quod faciunt adhuc hodie plerique pro perniciosissimo veneno habuerunt. Dioscorides enim de mercurio hæc scripsit: *Lethale potum argentum viuum est pondere suo interanea disrumpens.* Doctissimus Galenus in opere suo *De Simplicibus*, liberè, nulláque vsus circuitione fatetur nescire se, quid intus sit, vel quid extra. At Ægineta meminit alicuius argenti viui calcinati, quo interius se vsum profitetur. Temporis progressu aptissimus atque efficacissimus deprehensus est ad dissolutionem nodositatum, & curandis vlceribus cauernosis, & phagœdenicis. Nec multò pòst

Dioscor. l.5.ca.64.

tò pòst substantia hæc metallica obseruata est esse summam antidotum vermibus omnísq; putrilaginis: quemadmodum inter vegetabilia simplicia hypericum, quo etiam cauetur, ne vel in caséo vllus extet aut generetur vermiculus, si eo inuoluatur, vt quilibet experientia facilè discere potest.

His & aliis pluribus argenti viui effectibus atque proprietatibus commoti posterioris seculi artifices (postquam aduerterent contagium hoc tam horrificis atque contumacissimis symptomatibus, cauis vlceribus, malignis ac sordidis, & similibus, vt his correpti, haud secus diuersis corporum partibus, impuritatibus istis conflictarentur, quàm leprosorum corpora) argenti viui vires, quas prius haud dissimilibus ferè symptomatis efficacissimas erant experti, ad huius luis extirpationem experiri non sunt veriti. Et primum quidem diuersimodè præparatum adhibuerunt: in vnguentis, quibus admiscebant calida, vt axungias, olea & gummi. Deinde in emplastra cõcinnatum, & in emplastro de ranis à Ioanne de Vigo descriptum. Postea vlteriùs progressum, ad suffimigia cum cinabari deuẽtum est. Tandem eò vsque experiundi audacia processit, vt etiam interius exhiberetur. vnde effectæ sunt pillulæ Barbarossæ dictæ. Postmodum præcipitati præparatio in aqua forti eius-

Argẽti viui mixtio.

Præcipitatum mercurij.

démque vſus inuentus eſt. quod præcipitatum à nobis omnino improbatur, quamuis diuerſis aquis ablutum ad eliciendam omnẽ aquæ fortis acredinem ad x. aut xii. grana à nonnullis exhibeatur cum theriaca mixtum. Et factum eſt interdum, vt adeò perfectè dulcoratum, & ab omni acrimonia aquæ fortis ſeparatum, vt nullum vomitum prouocarit, ſed ſudores tantùm, & ſedes aliquot horis præſertim pomeridianis. Quo ſanè remedij genere plures etiam contumaciſſima atque inueteratiſſima lue illa laborantes, fœliciſſimis auſpiciis ſanatos fuiſſe compertum eſt.

Alij poſtmodum leui tantùm quadam hydrargyri purgatione contenti eo per corium tranſacto, ſeu mobilitate eius coercita, atque (vt vocant) mortificata. Hi multum ſe profeciſſe exiſtimantes cum ſucco limonum admixta pauca therebenthina extinxerunt, ſicque diu multúmque agitato, aliquid ambræ, moſci, theriacę & pulueris cordialis admiſcuerunt, atque ita in pillulas cõcinnarunt: quas doſi conuenienti atque legitima certo temporis ſpacio exhibentes, ſolo hoc, nec vllo alio remedij genere fœliciſſimè perſanarunt gonorrhæas fœtidas, virulentas, ac inueteratas, adeóque ipſam iam factam & cõfirmatam luem veneream. Hæc & ſimilia Empyricorum ſunt ſecreta,

quæ

quæ buccinatorum instar, pro maximis mysteriis promulgant, cùm eorum pars maxima, quid aut cur exhibeat nullam rationem reddere possit. Et tanta nihilominùs confidentia sæuissimum hunc morbum curandum suscipiunt, vt id sibi solis negōtij putent esse datum miserrimis vt subuenirent, quæ fecerunt secreta: & curant profectò, immò verò sanant: nec sine magno medicorum dedecore, etiam eos, quos illi longa & pertinaci illa diæta cōtinuatóque guaiaci decocto non modò non resistere poterunt. sed haud raro multùm etiam exasperarunt. Vlteriùs progressa ingenia, (quæ tempore ac necessitate compulsa, nihil non moliūtur) nō sine artificioso inuēto didicerūt mercuriū redigere in liquorē seu oleū, quo luem hanc sanant sola palmarum & plantarum pedum inunctione. Quo remedij genere, nec vlla alia arte, nulláque vi ægris oris fluxum illum saliuarem mouent, (quem magna Medicorum & Chirurgorū pars existimat esse solam perfectam crisin tanti mali) & magno successu plurimos restituunt. Neque tantis & tam importunis vnctionum, frixionum, emplastrorum, sudationúmque molestiis miseros cruciant, nec reformidant, qui norunt ac intelligunt prædicti liquoris gustu dulcissimi atq; gratissimi præparationem. Eundem etiam per

Oleum mercurij.

os exhibere, ad duas aut tres guttas, cum aqua aliqua conuenienti; mira præstitisse constat, atque præclaros præbet effectus non tantùm per sudores, sed etiam per vrinas atque deiectiones. Fiunt námque diuersæ hæ vacuationes ab eo liquore absque violentia & sine magna molestia, sed non sine ingenti solatio miserè conflictatorum, qui, inquam, sine vlla vi, atque pertinaci conatu, de die in diem leuamina præsentissima sentiunt, & tandem absque omni alio extrinsecus adhibito medicamēto, dolorib. immanissimis, gonorrhœis acerbissimis, pustulis fœdis, vlceribus obscænis, atque cācrosis, turpissimis nodositatibus singulari fœlicitate liberantur. Ecce quàm diuersimodè transformetur, præparetúrque Mercurius & quomodo ex summo veneno fiat summa medicina ad huius mali extirpationem. Et sanè, quomodocúnque tandem administretur, benè aut malè præparatus aut correctus, motus tamen veritate fateri cogor, hydrargirum, mercurium, seu argētum viuum, esse solum (quod hodiè quidem extet) & specificum luis inueteratæ, atque deploratæ remedium. Nec moror hic, quod doctissimus Fernelius scripsit in contrariū, tantóque minùs quod videam hodie magnam Galliæ nostræ medicorum atque chirurgorum, adeóque etiam doctissimorum famo-

ſamoſiſsimorum claſſem eómet vti remedio etiam nulla arte præparato ad frictiones & ſudatoria tanquam tutiori, & quò res citiùs expediatur. Neque verentur etiam ditiſsimos, delicatiſsimos, magnæque exiſtimationis homines hac lue infectos, cum prædicto remedij genere tractare.

Laudo itaque eorum opinionem, atque conatus, & ſententiæ illorum calculum addens, primas in hoc morbo tribuo mercurio; ſtatuóque huius luis preſertim inueteratæ, & vnicum, & verum, & ſolum alexipharmacum eſſe mercurium. At verò non conuenit mihi cum ipſis, quantum pertinet ad electionem, præparationem, compoſitionem, quantitatem, mixtionem & applicationem.

Mercurius verum eſt luis venereæ alexipharmacum.

Tempus itaque nunc eſt, vt deinceps doceamus, quantò tutiùs atque vtiliùs poſsit adminiſtrari mercurius, quàm hactenus factitatum. Et docebo etiam ſuo modo illos non ritè ac ſufficienti cautela ſeu artificio vſos. Rogo autem omnes veritatis & boni publici amantes, vt ingenio moderato nec ambitione turgido, rationes meas cum ratione potiùs, quàm cum paſsione atque liuore verba mea æſtiment, atque interpretentur. Quod ad primum itaque ſpectat, nempè ad electionem, aduerto omnis generis argentum viuum abſque vllo diſcrimi-

Vt mercurius sophisticetur.

ne ab iis ad hanc curam vsurpari, non aduertentes plurimum sophisticari cum plumbo, quod beneficio bismuti (vt vocant Germani) tam benè aptéque miscetur, atque cum mercurio dissoluitur, vt ipsa non possit melius aqua cum aqua. Et miscentur, inquam, si vel æquis partibus plumbum cum hydrargyro sumatur, modo & ratione prædicta. Nec miscetur tantùm, sed transit etiam plũbum cum eo, per lintea æquè mobile ac fluidum, ac si nihil esset aliud, quàm solus, purus, putus mercurius, vt non sit talem fraudem discernere aut detegere visu. Sed viderint interim qui tali vtuntur inunctionibus aut aliis, quid agant. Nam noxius est admodum, & prorsus malignus vt quiuis facilè secum perpendere potest, nec attinet ea de re plura à nobis dici, cùm ex natura ipsa plumbi frigidissima, atque terrestri, (quæ tamen mercurij vehiculo internas etiam subire solet partes, ipsásque adeò membranas, & ligaturas) satis manifestè appareat, quid boni inde consequi possit. Et quod peius, nec exhalari aut dissipari potest æquè facilè, ac mercurius, quem constat naturæ esse aëreæ, ac prorsus spiritualis: & per consequens exhalationi oportunæ. Nec sophisticari tãtùm artificio potest & solet mercurius, vti iam dictum, & à nullo hactenus obseruatum est: sed in propriis etiam mineris allicere sibiq; con-

consociare potest mercurius varias corporũ terrestrium, & prorsus heterogeneas qualitates, vt ex mineris plumbi, antimonij, aliisque substantiis metallicis, quæ proximè assident, aut adhærent mineris argenti viui: vnde ei imprimi possunt variæ vires, propria verò eius virtus perturbari, atq; infici. Quare diligens adhibenda est cautio in electione mercurij, nisi velimus frustrari voto, aut aliquid sinistri in eius vsu euenire; vt nimis sæpe accidere solet. Cum itaque tam nobili subiecto, & tam optato fini mercurij vsus accommodari debeat, operæpretium faciemus, si cautè & circũspectè à fidelibus mercatoribus, non ab impostoribus importari curauerimus. Probatur præ aliis Hispanicus: quem si non consequi aut habere possis, quemuis oblatum hac arte probabis cochleari argenteo exceptum tantillum mercurij, supra candelam, aut carbonem ignitũ exhalari permittito: in fumum enim abit mox. Qui si argentum aureo tinxerit, certus esto esse purum & laudatum mercurium. Sin nigro quodam, aut liuido vel fusco inficiat, certum est impurum esse, & maligna aut etiam venenata qualitate præditum. Atque hic certissimus, tutissimúsque est probandi mercurij, & puri, & laudati ab impuro atque illaudato diiudicandi modus. Hæc de eius electione. Probatio mercurij.

Mercurij præparatio. Iam in præparatione plures sudasse nullũ adhuc inter tot doctissimorũ Galenicorũ medicorũ, de lue venerea conscriptos libellos, ad rhombũ, & legitimã eius præparationem appulisse cognoui. Ac tanto magis illud mirari subit, quod cum approbent eius vsum in curatione luis venereæ: de eius præparatione, ne verbum quidem addant: sed eo, qui passim in officinis prostat, & vẽditur nec cognito probè, nec probato, improuidè nimis vtuntur in suis vnctionibus, atque emplastris: quæ totius fundi huius curationis est calamitas. Quid? integrúmne viro bono, ac medico probato non cognitis vti, & tamen veneni suspicione taxatis, nec ritè præparatis, aut castigatis? & tamen castigari posset, & ab immensa illa nigredine qualitatéque frigida cruda & maligna, quam continet, vindicari, si crasso tantùm modo præparetur, nempè decoquatur & cum sale nitri & aceto sæpe transfactus per linteamina subtilia, aut per pellem caprinam. Sic manifestè, & ad oculum inquinamenta illa, atque impuritates detegerentur, quæ ei sunt admixtæ.

Obiectio. At inquiet fortè aliquis: si tanta est mercurio hispanico puritas, qui argentum apud ignem tingat aureo, quid igitur opus multa præparatione? cui ita obsistendum. Subiecti, Solutio. in cuius vtilitatem ac conseruationem mercurij

curij vſus adhibetur, hominis,inquam,atque ſanitatis tanta eſt nobilitas, atque dignitas, vt nihil hic nimis,nihil æquo curioſius, atq; prudentius præparari adminiſtraríque poſſit. Accedit quod mercurius, licet purus vtcúmque, ſemper tamen poſſit reddi purior: ex cuius puritate inæſtimabilis reſultat vtilitas, nempe perfecta curatio morbi incurabilis ferè. atque ita nullas poſt ſe relinquit reliquias odioſas, nullam noxam, nulla deniq; ſymptomata, ab intempeſtiuo impurioris mercurij vſu relinqui ſolita.

Norunt plus ſatis philoſophi Hermetici, quid proficiat, quantámque habeat vtilitatẽ exactè repurgatus & præparatus mercurius: vt non ceſſent hunc ſuis ſublimationibus, & reuiuificationibus crebris,toties ac ſine omni tædio iteratis purificare, donec tandem perfectè purus, aut certè perfectiſſimo proximus euadat. Nam lõga, & diutina illa præparationis ſerie tandem colorem azureum, atque cœleſtem acquirit, diſſipata atque cõſumpta aquoſitate frigiditatéque illa ſuperficiaria, corpori noſtro in primis noxia: eiúſque calore ac ſpiritu igneo quaſi excitato vt iam ex frigido fiat calidus etiam ad tactum, ex deleterio viuificus, ex plebeio nobilis, & philoſophicus, ex crudo coctus, atque ita digeſtus, vt coniunctione inſeparabili, amica, atque perfecta vniatur cum auro, quem ante

præparationem destruebat, propterea quod cum eo in symbolo nondum concordabat, ipso crudo, calido autem, ac insigniter digesto, atque perfectè existente auro. Huic itaq, insidias struere, & non nocere non possunt medici, qui mercurium crudum, mobilem adhuc, atque fluxilem vnguentis suis, atque emplastris admiscent: subliment opus est, adeóque exuant sulphure suo arsenicali, eximant oportet, atque consumant superfluam illam humiditatem aqueam: denique ex veneno, & deleterio reddant alexiterium, & benignum naturæ medicamentum, vt fiat primus, præcipuus & tutissimus luis venereę expulsor. Quod si fecerint, mirabiles effectus talis mercurij cernent non tantùm in hoc morbo, de quo hîc loquimur, sed in omnibus aliis pestilentibus, atque contagiosis, quomodocúmque tandem administratus. Nec vllus inde metus consecutionis diuersorum symptomatum, quorum causa ferè suspectus esse solet communis ille, nec ritè præparatus. Attamen, vt etiam ij, qui mordicus semper sua, hoc est ampla, & communissima illa via incedere volunt etiam aliquid vtilitatis ex nostro hoc capiant discursu. Age doceamus præparationem mercurij saltem tolerabiliorem, ne perfectionis difficultate, & ad quam exactissimè parandam multa cura multóque opus est tempore, ab

eius vsu, quem in hoc affectu supra alia remedia omnia probamus, penitus absterreātur. Idque publici boni causa, & propter eos maximè, quos vel occasio, vel loci opportunitas, vel etiam sumptus magna ex parte deficiunt. Et vt magis constet de nostra erga quoscúnque beneuolentia, & prompta liberalitate, docebimus etiam eos, qui ista alioqui fastidiosè spernunt: aut quod in operationibus chymicis non sint exercitati, aut exerceri, hoc est, quod nesciunt, scire nolint: hos, inquam, modò non maliciosè contemnant, boni publici causa sicut dixi, docebimus argenti viui elegantissimum, atque optimum præparandi modum, per quem ex libra vna vnciæ quatuordecim largiter extrahuntur, si rectè fiat, & perficiatur; eritque ille mercurius maximarum virium in vnctionibus, vt dicetur postea, cum de compositione, ac mixtione tradetur.

Accipiatur ergo argenti viui loco, cinabrium cōmune, (quod nihil est aliud, quàm mercurius sublimatus, & per consequens perfectè purificatus, quippe, à quo omnis heterogenea humiditas sulphuris admistione fit exsiccata, atque cōsumpta) cui puluerisato adde calcis viuę itidem optimè puluerisatæ partes æquales, omnibus coniectis in retortam, atque adhibito recipiente, admoue ignem secundùm artem, & attrahes Mercurij præparatio non vulgaris.

ex libra vna tredecim vel quatuordecim vncias mercurij, mobilis quidem, & fluidi, sed perfectè purificati. Idem mercurius elici potest cum sola crusta panis assati vel cum tartaro ad nigredinem calcinato & aliis plurimis modis, veris chymicis, atque spagyricis notis. Quæ tamẽ res si à medico ignoretur, non nisi in maximam ignominiam redundare potest, cum hæc res planè ex professione eius dependeat, eique cognitu in primis sit necessaria Atque huc vsque de electione, & præparatione mercurij. Electo itaque mercurio bono, eóque dicta ratione præparato, non minoris adhuc restat studij, & cõsiderationis, qua ratione componi debeat, atque commisceri: siue id fiat cum vnguentis, siue cum emplastris, item de quantitate, & ratione administrandi.

Vt vulgo mercurius permisceatur.

Vulgo consuetum esse video emplastrum de vigo, cui etiam geminam aut triplam dosim adiiciunt, & ita applicant humeris, aliisque iuncturis: mox ægros magna vi ad sudores compellunt, vt adapertis poris, mercurij vis facilius penetrare, & ad corporis intima peruadere suásque operationes complere posit. Sic illi iudicant. Atqui iam superius à nobis ostensum est, quanta cum virium iactura coacti isti sudores plus obsint, quàm prosint. Præterea magnus quoque committitur error in compositione, quando mer-

do mercurius miſcetur cum emplaſticis, que penetrationem eius inhibent,atque impediunt,ipſámque adeò actioné, quam moliri ſe putāt:ibi præſertim,vbi interiùs mercurium vires ſuas exercere conſultū eſt. Exteriùs tamen dicto modo adminiſtratus nihil officit,ſed ad nodoſitates & tophos articulorum reſoluendos vtile eſſe poteſt maximè ſi emplaſtro admiſceantur penetrantia, & reſoluentia. At quos luis huius malignitas altius ſubiit & interiora contagio infecit cōtumaci atque inueterato, cum dictis emplaſtris nunquam ad perfectam curationem,ſed potiùs ad palliatiuā quandā,quæq; cum tempore acriùs ſit repullulatura,peruenies. Quocirca magis mihi probatur vſus mercurij exterior in vnguentis, quod penetrent magis ad interiora, vbi veneni vis reſidet: nihilominus tamen probare non poſſum in iiſdem vnguentis admiſceri plurima impensè penetrātia, calefaciétia, immo etiā venenata,atque tam putida, vt ægri halitum & ſpiritus,ipſóſque adeò aſsiſtentes fœtidiſſimo vapore inficiant. Sed,inquiunt,ſit hoc vt emendetur frigiditas,quæ mercurio ineſſe creditur. Sed,inquam,peſsimè cognoſcūt mercurij naturam, (vt iam ſuprà attigimus, & copioſiùs ea de re, aliiſq; vtiliſſimis rebus differemus alibi)internámque eius qualitaté ab externa ſeparare, diiudicaréque neſciunt.

Quòd si adiiciunt vt magis & faciliùs penetret, iam non satis perspectum habent, constare eum ex partib. homogeneis, nec quicquam heterogenei posſidere, si vti diximus rectè sit præparatus. Nam totus spiritus est singula penetrans, singula peruadens, etiam ferri & cupri solidiſsima corpora: quare nõ opus est tali ianitore. Ideóque nõ sine ratione nobis improbantur multa olea calidiſsima gummi, vt euphorbium illud igneum, Styrax liquida, & alia eiusmodi, quæ cõmunibus huius vnguentis nullo iudicio adiiciũtur. Et mirum quod inter tot doctos, qui de ea lue scripserunt, paucos extitisse, qui correctiuum, aut alexipharmacum malignę eius qualitatis, quam mercurius ille crudus, & nõ præparatus, quo illi vtũtur, habet, admiscuerit. Mirum etiam, ferè neminem eo animum intendisse, vt gratum potiùs quendam odorem aromatibus, aut aliis odoriferis, ad corroborandos spiritus præ putidis istis oleis atque gummatis, adiecerit, quæ haud parùm sæpè ægrotantem in lipothymiam, ne quid grauius dicam, præ suo fœtore præcipitant.

Vera mercurij mixtio.

Suadeo itaque, atque omnino consulo, vt si vngendi illam rationem in curando tenere velint, vt mercurium primùm cum succo limonum extinctum & debita quantitate permisceant cum sola axungia porcina cum aqua cariophillorum aut alia odorifera multoties

toties abluta in quo vnguento addent si velint ad mercurij correctionem vt & ad odorem, guttas aliquot balsami extracti ex cariophillis, nuce moscata, ligno aloës, santalo rubro, benioino, styrace, floribus lauendulæ, saluiæ, rosmarini, betonicæ, croci, cum therebenthina, & aqua vitæ debita & sufficienti quantitate omnibus digestis in Bal. mar. Postea expressis, de quo balsamo vt dictum parum cõmiscent cum prædicto vnguento quod quidem ægro gratum, atque aptissimum erit. Et quæ sanè vnctio longè nobiliores pariet effectus, quàm ea, quę vulgato modo instituitur. Notandum præterea quoque mercurium illum in longè minori quantitate esse adiiciendum, quam solent vulgò, & tali ratione parati vnguenti vncia plus præstabit, quàm libra vulgati. Denique loco inũctionis humerorum, adeoque totius ferè corporis, qua miserè patientes hãc luẽ, vexant, sufficiet tantùm inũxisse plantas pedum & volas manuum atque carpos, aut saltem ipsos artus. Quo facto non est, vt tanta vi sudoribus prouocandis incumbat æger: sed in loco calidiore constitutus, expectet tectus plus solito donec quasi suapte natura prorũpant absque vlla violenta aut extraordinaria calefactione. Qui curare norunt, & solent omnis generis scabies etiam vniuersalissimas cum solo vnguento parato ex sul- Vnguentũ ad scabiē.

phure, cineribus ſarmentorum, vitellis ouorum, cum pauco oleo therebenthinæ, quod carpis tantum ad carbones accenſos illinũt, & applicant calidè: hi, inquam, perfectiùs iudicare potuerunt, quantum poſsit vel ea ſola frictio facta in prædictis locis, in quibus magna ſunt vaſa, quæ remedij ſalubris, aut noxij vires abundè cordi, & totius corporis ſpiritibus communicare poſſunt. Quod ſi quis hanc curandi rationem ſectari velit, ſuaſerim, vt ante inunctionem acciperet aliquid noſtræ prædictæ antidoti, cum hauſtu hydrotico atque ſpecifico, cuius antea mentio facta. Sic meliùs purificabitur maſſa ſanguinea tam per ſudores, quàm per vrinas, per quas ordinariè repurgari ſolet: ſic omni medio tentabunt, vt veneni malignitatem doment atque euincant.

Neque enim arbitror ſaliuarem illum oris fluxum, huius morbi eſſe ſolam criſim, ſed & ſudores & vrinas copioſas factas, diligenti diæta continuata, ita tamen, vt nulla accedat violẽtia, ne magis à remediis, quàm à natura ipſa cauſſati ſudores illi videantur. Ad quam rem certè prudentia præſentis medici aut chirurgi opus eſt, vt benè deligere norint tempus dictarum criſium & ſolutionis morbi, cùm, vt iam priùs monui, ad vires ægrotantis, quas omni ſtudio conſeruare debemus, ſit proſpiciendum. Atque

hæc

hæc tantummodò dicta sunto pro reformatione curationum vulgarium, quę lui venereæ adhiberi solent: in quibus non omittenda sectio venæ post aliquot antegressas purgationes, si corpus fuerit plethoricum. Venæ sectio.

Sed iam vlteriùs progredientes, deueniamus tandem ad vera remedia luis venereæ: hoc est, ad legitimam præparationem Guaiaci atque mercurij; (hæc enim, vt dictum, pro veris specificis habemus in hoc morbo) sed eruenda est illorum præparatio ex vera Chymia, atque doctrina Hermetis: cui, vt eloquar, quod res est, acceptum ferre debet pharmacia, quicquid habet pulchri, atque artificij nobilioris. Sed ab homine intelligente atque exercitato tractanda est: à vero philosopho, inquam, & medico, qui ingenij sagacitate, operísque dexteritate altiùs penetrarit in anatomia vitali corporũ naturæ mixtorum. Hic enim demum is est, qui scit eorum vera principia, virtutes, proprietatésque distinctas: hic solus nouit facere separationes puri ab impuro, vtilis ab eo, quod est noxium: denique idem solus intelligit, qua ratione adaptanda, exhibenda, atque ad vsum transferenda sint ad restitutionem sanitatis, ac conseruationem corporis humani. In quo sanè consistit scopus præcipuus veri medici: hoc est, qui re ipsa talis sit, non toga, vel titulo tenus. Quæ omnia,

vt ritè atque perfectè pręstet: necesse est insuper, vt habeat perfectam quoque cognitionem anatomiæ non tantùm externæ atque superficiariæ, sed internæ atque vitalis, corporis humani, partiúmque eius vsum, sine quibus Chymia non ars, sed impudentissima est deceptrix, pestis execrãda, quam omnis bonus Princeps, & Respublica prudens extra ciuitates propellet atque exterminabit. Nec sanè minùs atque agyrtas, impostores, qui philosophorum titulum insigni impudentia sibi asciscentes atque vsurpantes, deceptores fiũt populi, qui noctuarum instar assident crumenis, quas emungant, vt sibi habeant priùs id, quod pari cõfidentia atque impudentia polliceri audent aliis. Hi, inquam, tanquam scorta publicã, quæ voluptatis turpissimo prætextu corrumpunt, è ciuium tectis, & patriis sedibus sunt eiiciendi. Nunquid vides, vt audacissima isthæc notha, seu spuria temporum (dicam veriùs hominum iudicantium & ad Reipubl. clauum sedentium) incuria, arma sibi sũpserit legitimæ Chymiæ? Nec dignitate sua interim exuta atque orbata est vera hæres atque filia illa Magni Hermetis Trismegisti: Chymia, inquam, quam quotquot fuerunt & sunt vltimi huius seculi sublimioris genij atque ingenij philosophi, ac medici, eam vel intrò sectantur, amplectuntur, ornant.

ornant. Hanc ſanè inter Europæ regna, & fortè orbis vniuerſi, Germania præ aliis vnicè veneratur: digniſſima profectò, quæ tot præclarorum ingeniorum, & ſolidæ doctrinæ ferax eſt, quam & ſcientiarum nobiliſſima, ornet ditétque. Et, vt ætate nihil manet incorruptum, quàm fœdè, quæſo, atque ſupinè ea Chymiæ pars (quam Pharmaciam vocant) hodie eſt contaminata? Notum eſt illud, & in deſpectu ob id habetur à prioris notæ medicis, vt amplius à me nunc perſtringi nihil attineat.

Conſuluimus in medium: videant modò illi, an habeant quoque reſipiendi animum. Ad quam rem ſi reſtituta noſtra pharmaceutica aliquid poſſit, felicem non me, (cuius opera atque induſtria prodiit in mediũ) ſed eos ter quatérque fortunatos dixero, qui cordati eam arripuerint, & ad vtilitatẽ publicam tranſtulerint.

Sed redeamus eò vnde ſumus digreſſi: & doceamus in negocio præſenti, pulchras aliquot præparationes ex vera Chymia depromptas: nempe ligni Guaiaci & mercurij, quę duo vera Alexipharmaca diximus luis venereæ, quorum pulchros præparationis modos, etiam ſecundùm modum vulgatum, ſed maiori, ni fallor, iudicio atque artificio factas iã propoſuimus. Sed res loquitur ipſa: nec multa eget cõmendatione.

Vera Guaiaci vulgaris præparatio.

Incipiamus à Guaiaco, quod minutè cõcisũ atq; raſpatũ, vti vocãt, cũ cortice vulgò medici & pharmacopœi decoquunt in vaſe duplici, ac optimè clauſo. At cur id faciunt? nimirũ metuentes ne quid ſpirituũ vaporoſorũ exhalet. Neceſſe eſt igitur eidẽ aliquam tribuãt vĩ, quã ne perdãt, tãtoperè metuũt. Rectè: nã ita re vera ſe res habet. Eſt, n. ei vis maxima. Attamẽ decoquũt alij ad duas, tertias, ſi efficaciùs velint, alij ad medias: & ad minus ad cõſumptionem tertiæ partis. Nec vident interim hanc tertiæ partis aut medietatis conſumptionem fieri non poſſe, quin ſpiritus exhalent, aut quomodocunque conſumantur â calore per inſenſilem tranſpirationem. Atqui certum eſt hos ſpiritus, qui aqua relicta, longè ſunt tenuiores, ſubtilioréſq; primò omnium euaporari: ſed præcipuè guaiaci acetoſus ſpiritus, qui reperitur in omnibus etiam rebus, in mineralibus primò, hoc eſt in ſulphure vitriolo, & omni ſale: deinde in omnibus vegetabilibus, quæ ab eo ſuſtentantur, atque vegetantur, vt docuimus alibi. Denique in omnibus animalibus, quæ à vegetabilibus nutriuntur: Aciditas enim illa eſt rerũ omnium fermẽtum. Nam ſicut videmus tantillum fermenti acidi fermentare, hoc eſt attenuare, & eleuare vniuerſam paſtam, vt fiat panis leuiſſimus: qui alioqui fit grauis, niſi probè fuerit

rit fermentatus. Eadem fermẽtationis quoque vis est in ſpiritu acido atque vitriolato guaiaci, quem ſcit elicere vel mediocriter peritus chymicus ex eius ligno, (queadmodum & ex iuniperino, quercino & quouis alio) qui non minùs, ac ſpiritus vitrioli, corallos, atq; perlas diſſoluere poteſt. In hac, inquam, aciditate conſiſtit vera fermentatio, eleuatio, atque attenuatio humorum: & per conſequens huius beneficio quoque facilior fit eorundem expulſio, (quippe quod ab illa, humores attenuati faciliùs, ac promptiùs exhalent, per ſudores) quæ tenuiorum humorũ tantùm eſſe ſolet. Hinc videmus omnia acida eſſe ſudorifica, atque id, paucos ante me vel ſcriptis prodidiſſe, vel obſeruaſſe noui, tantò minus rationem reddidiſſe cur id fiat: quæ tamen (vt pulchra & ſcitu digna ſic & conſiderationem diligentiorem merentur. Quapropter eiuſmodi ſpiritus acidos elicere ſoleo ex guaiaco, iunipero, vitriolo, ſulphure, atque ex omnibus hydroticis ſpecificis ad diuerſi generis morbos, & ſanè hos ſpiritus longè conducibiliores eſſe ad ſanitatem corporum deprehendi, quàm decocta multa, quæ vulgò parari ſolent, à quibus (pro humorum conſumptione, quæ ſperatur,) magna ex parte catarrhi mouẽtur prioribus infeſtiores, quòd ſanguinem eiuſdémque officinam, calefaciendo ſublimationi

Omnia acida ſunt ſudorifica.

reddant aptiorem. Vnde fit, vt, aërea microcosmi regio (cerebrum, inquam,) vaporibus refertum, pluuiosum fiat, & catarrhosum. Præter iam dictam aciditatem, quæ vis est mercurialis, pars quoque sulphurea tenuior, maximéq; sudorifica guaiaci exhalatur, per communes illas decoctiones: hoc norũt vel obiter versati in arte destillatoria, qui vt oleum spirituale ex guaiaco extrahant, primũ illud minutissimè & in puluerulenta segmẽta torni beneficio comminuunt. Tum pro libra eiusdem scobis, affundunt sex vel octo libras aquæ, mox destillant per alembicum aut retortam, sic cum aqua, effluit pariter, substãtia sulphurea, aut oleaginosa, quæ maximè est spiritualis, & aquæ extillatæ innatat. Hi itaque duo liquores spirituales, nempe mercurialis acidus, (qui semper primus exit) & substantia illa oleaginosa itidem spiritualis, & per consequens eius virtus quæ maximè est sudorifica exhalantur, & necessario euanescunt in decoctionibus illis, quæ à vulgaribus pharmacopœis parantur. Hoc ne eueniat ars chymica festiuissimè cauere docet, modúmq; tradit prædictas duas substantias, quæ in guaiaco sunt, atque reperiũtur, separandi: simul ac conseruandi rationem insinuat.

Oleũ guaiaci.

Vera guaiaci præparatio.

Ergò scobs guaiacina indita in retortam atque affusa aqua quod sufficiat, aptandus est reci-

recipiens amplus, hermeticè obsignandus, ne quid exhalet. Tum admoto igne vel cinerum, vel solius tantùm balnei mar. vaporosi, destillabitur aqua, & cum ea extillabit pariter, & acetositas mercurialis spiritualis, adeóque etiam spirituosior portio sulphurea, seu oleaginea, eiusdem guaiaci. Sic nec quicquam amittitur, aut deperditur. Et erit hæc demũ vera, & artificiosa Guaiaci decoctio: & haustu gratißima: de qua ℥ ij. vel ℥ iij. plus efficiet, quàm vel libra integra decocti vulgi modo parati, quale & nauseam facilè ciere compertum est. Poterit destillari tantum ad medias & cum decocto quod remansit, prius tanscolato, permisceri: supra residentiam denuò maiorem aquę copiam affusam, atque per duodecim horas digestam, denuò destillabis vt prius: & effluet liquor potui inter pastus gratißimus: quem aromate aliquo, vt cinnamomo, atque saccaro ad maiorem gratiam condire licet: omni ita aqua destillata, humiditatéque mercuriali separata, si admoueas ignem validũ, exibit oleum rubicundum, sed fœtidum; cui tamen fœtor facilè adimi posit, vt fiat excellens remediũ ad gummata, cancros, vlcera sordida, cãcrosa, & phagædemica luis venereę. Ex fœcibus residuis redactis in cinerem secundùm artẽ, cum aqua vltimæ decoctionis destillatæ, elicies sal, quod mixtum cum prima destilla-

tione, eam magis efficiet sudorificam, & quę preterea bis, vel ter aluum ciere possit, & soleat. Hac demum præparatione guaiaci extraordinaria, (quam nemo candidus, & in rebus naturæ æstimandis versatus non probabit) demum lues venerea, etiam cõfirmatior perfectè persanabitur, si ritè omnia fuerint præparata, & ex artis præscripto administrata.

Veræ mercurij præparationes.

Transeamus quoque ad præparationem argẽti viui, seu mercurij dicti, cuius aliquot præparationis modos elegantiores quam vulgi, quamuis ab eiusdem methodo non multum alienos, iam suprà docui, quos tamen, si cãdidè quod res est fateri velim, approbare haud possum, quamuis præclaros sæpissimè producere soleant effectus, si debitè ac ritè, pro vt docuimus administrẽtur. At mercurius præcipitatus vel cum oleis, solis & lunæ: vel cum solis auri foliis, sine vlla alia additione: vel calcinatus, mediante agitatione quæ fit beneficio silicum alborũ fluuiatilium, cum quibus cõmiscetur in matratio colli oblongi: vel cum simplici aqua stygia dissolutus, philosophicè coagulatus & in salis naturam conuersus: vel cum eademmet aqua forti, communi modo, præcipitatus, reuerberatus, dulcoratus & cum aceto distillato essensificatus, atque ab acetosis illis spiritibus optimè spoliatus, vel in puluerem

album

album redactus solo spiritu vitrioli, aut sulphuris, qui denuò separatur, ablutionibúsq; iteratis dulcoratur, atque fixus redditur, cum sale nitro: horum, inquam, mercuriorum ita præparatorum, vel paucula grana cum rebus conuenientibus commixta, nunc sudores, nunc aluum, atque vrinas mouent, & luis venereæ venenum, adhæc pestis quoque & febrium putridarum malignitates exterminant. Súntque hæc, si ritè præparata fuerint, vera & specifica remedia purificationis sanguinis, quem per commemoratas euacuationes purgant prout natura patientis ad expulsionem fuerit disposita: ídque minori longè perturbatione, quàm si vel ipsa māna fuisset exhibita. Quas mercurij præparationes verè anoëlicas appellare possumus, cum multi celebres medici (ac inter illos Nicolaus Massa in suo de morbo Gall. L.) mercurium vulgo præcipitatum puluerem angelicum appellent. Alium eiusdem mercurij excellentem præparandi modum docui iam ante 25. annos in mea pharmacopœa spagyrica, & turpetum minerale vocaui, vbi & vtilitatem eius exposui. Non dubito me à veris philosophis vbíque intelligi: quamuis & aliis, tum hic, tum deinceps me accommodare statuerim, ne habeant, quod de nostra obscuritate conquerantur ij,

quibus ſpagyrica vel exoſa ſunt, vel incognita: vt ingrati profectò ſint futuri, qui non aliqua ſaltem gratia dignos nos exiſtimabũt. Fit & mercurius vitæ, quem vocant: Qui nõ ex mercurio vulgari, ſed ex pręcipuis metallis extrahitur, verùm, artificum hæc opera ſunt nouitiis & ab arte alienis prorſus incognita. Et ne quid omittamus, quod ad diuerſam mercurij præparationem faciat, ex eodẽ diuerſimodè, diuerſi liquores parantur, atq; olea, & certè pari cum ſaccaro dulcedine, quæ & intus exhiberi, & extrinſecus applicari poſſunt. Solet & ab artis peritis aliter pręparari mercurius cum oleo ſalis armoniaci fixi, quod ſubitò mercurium reſoluit in ſpiritum (quem ſpiritum mercurij vocant) ſeu liquorem, quauis aqua fontana clariorem: ad hæc fragrantem & odoratum valdè inſtar moſchi alicuius. Huius vſus eſt, & intra corpus, & exterius nodis atque partibus dolentibus impoſitus: nam mira præſtat, gummi námque & tartareas nodoſitates, luem veneream pręſertim ſtipare ſolitas diſſoluere ſolet. Et certè negari non poteſt mirabiles effectus præſtitiſſe mercurium vel ſuperiùs conſignatis modis præparatum, idque in ſcrophulis & in lue etiam inueterata, & infinitis deploratíſque ſymptomatis ſtipata. Teſtes ſunt clariſsimi viri Dominus Seguinus profeſſor regius D. du Ionus medicus regius,

Spiritus Mercurij.

regius, atque dominus Guillemeau chirurgus itidem regius, viri inter Parisienses medicos & chirurgos celebratißimi, aliíque plurimi. Neque hæc eo dico, vt aliorum encomia mihi velim esse ceu hædera suspensa: neutiquam verò: abhorret enim animus meus, vt φιλαυτίας nescius, ab eiusmodi adulatoriis, ostentationísq; titillationibus, quod norunt qui Quercetanum liberi candoris alumnum esse sciunt. Talia quippe, & his etiã minora, interim tamen & maiora domi parare soleo mihi atque amicis non auaritiæ causa sed amicorum egentium, & vt artis dignitatem, etiam apud exteros, ac primæ notæ homines, tuear, atque, quantum in me tali quali artifice situm est, promoueam: mereantur sanè ista quæ & omnes veros asclepiadas instruant, atq; ad inuestigãda his etiã maiora commoueantur. Sic demum fiet, ne vix ac ne vix quidem hac lue vexati & iam propè exanimati, è medicorum alioqui clarißimorum excidentes, in empiricorũ manus incidant, à quibus tamen præter omniũ expectationem (ac vtinam non & artis dedecore) curantur. Sed iusto iudicio id fit. Ignorant quippe illi, imò & ignorare volunt, quæ supra vulgus sunt: digni profectò, qui & à vulgo derideantur, quod ab infimæ etiam notæ empiricis (qui nihil ferè aliud norunt, quàm quasdam receptas hinc inde ex libris

ſcriptis, aut medicorum familiarium ore, neſcio quo iudicio, hauſtas) ſuperentur. Interim habete viri Aſclepiadei, quæ lubens, & ex candido pectore vobis offero veſtróque examini ſubiicio his etiam poſthac maiora, ſi Duus vitam largitus fuerit atque vires propediem daturus.

CONSILIVM QVARTVM.

Pro Nobili quadam virgine, morbo in immenſum complicato fatigata quippè grauißimis & ſæuißimis ſymptomatis, vertigine, cephalalgia, tinnitu aurium, catharro in varias partes, palpitatione cordis, ſyncope dyſpnæa tumore hypochondriorum atque pedum œdematoſo cachexia denique malorum lernæ ſtipante.

Ad celeberrimos viros Ioannem Hucherum ſcholæ medicorũ Monſpelienſiũ Cancellarium, Ioann. Saportani Ioann. Varandæum & Iacob. Pradilleum in eadem ſchola regios profeſſores ordinarios.

VÆDAM nobiliſsima & honeſtiſs. virgo tot malorũ συνδρομαῖς quæ ſupra enarrata ſunt vndequaque & aſsiduè impetita: quum ſeſe conſilio meo ſubieciſſet & in manus meas curandam tradidiſſet: quod ſummo Dei beneficio

neficio ex votis illi fœlicissimè successit: qua industria tandem, quibúsve rationibus, sanitatem sit consequuta visum est paucis explicare: vobísque viri eminentissimi, qui in Academia totius orbis celeberrima & medicinā sapientissimè docetis, & eam simul quàm fœlicissimè facitis: vobis, inquam, medicorū coryphæis consilium hoc meum consecrare: vt testimonium meæ ergo vos obseruantiæ exhiberem: & simul si vobis probatum esse intellexero ad maiora compellar. Interim hunc meum tantulum laborem quem vobis exanimo voueo, æquis animis & candida fronte accipite legite, atque examinate.

IN omni morbo tria cuiuis medico exploranda, animóque cōplectenda esse ex Galeno dogmaticorum illo coryphæo, & reliquis omnibus, est in cōfesso: nempe διάγνωσιν, πρόγνωσιν, & θεράπειαν: dignotionem vocant, prognosticationem, & sanationem. Quippe nullus affectus deleri, aut curari potest, nisi probè prius cognito morbo, vt tātò magis in eiusdem dignotionem vestigādam nobis sit incumbēdum. At ipsa διάγνωσις non tam morbi naturam, quàm partem affectam, affectionísque causas demonstrat & patefacit.

Tria sunt in omni morbo exploranda.

Hæc tria cognoscuntur tribus διαγνωστικῶν signorū generibus: quæ pathognomonica,

epigenomena, & epiphenomena à Græca ſchola dicũtur. Illa, quæ ſunt propria, & ἀχώριςα, morbi ſpeciem ſemper detegunt: hæc ſuperuenientia, & ſuperapparentia dicta, tũ magnitudinem indicant, tum morbi motũ: breuitatem nempe, aut longitudinem detegunt. Nec ſanè ſecus, ac effectum ipſum, vti dictum, & partem affectam dignoſci par eſt. Harum ſiquidem ratione diuerſa, nec rarò multum euarians inſtituitur curatio, vt ex Gal. de locis affectis in ſcholis docetur. Meritò ſanè: poſtulat enim illud partis natura, temperies, ſitus, ſenſus & præſtantia ſeu dignitas. Pars affecta ſpeciatim quinque ſignis quaſi notis, & propriis caracteribus (τεκμήρια Græci vocant logici) dignoſcitur actione læſa, ſitu doloris, proprietate, excretis, & accidentibus propriis: ita vt non parum in re medica profecerit, qui & affectũ, & partem affectam optimè dignouerit.

Nec tamen ſalis ſit medico morbũ, morbique ſubiectum, hoc eſt, partem affectam dignouiſſe, ſed vlterius progredi, & ad cauſarum tam externarum, quàm internarum, (ſub quibus antecedentes, & coniũnctas cõprehẽdo) perueſtigationem penetrare eum deceat, ſi ſapiat. Nam vt antecedenti cauſæ debetur præcautio: ſic & coniunctæ curatio. Sed & etiamnum progrediendum vlterius in perueſtigatione qualitatis ipſius cauſæ,

sítne simplex,& nuda intẽperies(vt vocant) vel materialis, humoralis, terrestris, vel spiritualis,nempe flatuosa,halituosa, vaporosa, aut eiusmodi. Et licèt,secundùm Galenum, omne tulerit punctum,qui affectum,affectã partem, affectúsque causam præclarè nouerit, non negligenda tamen, aut sicco pede transeunda signa prognostica ex tribus fontibus hausta:nempè à corporis habitu, aut à charactere,figura,& colore eiusdem: potissimum verò faciei:ab actionibus naturalib. vitalibus,& animalibus:ab excrementis tam vniuersalibus, hoc est ab vniuerso corpore deriuatis,quàm particularibus.Horũ námq; signorum prognosticῶν ope,tẽpestates præuidemus,& naufragia, quæ ægrotãtibus imminent,aut superuenire queunt. Nec videmus tandem, sed confidenter prædicimus, atque prognosticamus de boni, & sinistri iudicij euentibus: ad hæc calumnias declinamus maledicentium: nostræ sic consulentes reputationi:ægri,assidentiúmque confidentiam interim erga nos magis, ac magis obfirmantes, remediorum denique dignitatẽ, qua par est ratione tuemur, néve nostra incuria, vel oscitantia ab imperitis, rerúmque ignaris profanetur. Nam,vt multis possunt esse præsidio,sic desperatis medicinam facere vetat, medicorum prudentissimus Hippocrates.

Ergo tam præclaram methodum referamus ad vſum rei præſentis, & nobis propoſitæ.

Antequam igitur deueniamus ad curationis ſcopos primùm particulatim, qua decet ſerie, ac ordine, ſymptomata ſunt recenſenda: tum partes affectæ, omniúmque cauſæ, & hoc per ſigna diagnoſtica ſuperiùs prælibata: non ſubticentes interim, ſi quid iudicij ferat modulus, quid de prognoſtico euentus decernendum videatur.

Morbi hiſtoria. Nobilis itaque, egregia, atque honeſta virgo, annum nũc agens circiter decimumoctauum, optima corporis & partium figuræ ſymmetria, ad hæc, genio, intellectu, & ſenſu integro atque perſpicaciſſimo prædita, à parentibus vtriuſque proſapiæ vegetæ naturæ, ac integræ conſtitutionis oriunda, poſtquam primam ſuam ætatẽ omni morbo vacuam tranſegiſſet, ante quatuor vel quinque annos, ætatis nimirum duodecimo deſubitò, & ex inſperato ſyncope fuit correpta, & tali quidem, quę vſque adeò vires & mentem percuſſit, vt ſine loquela immota ibi, aut certè immotæ ſimillima, ac veluti demortua iaceret. Durauit interdum paroxiſmus ad quartæ horæ ſpatium. Syncopem hanc comitabatur inſignis atque enormis palpitatio cordis, ita vt neceſſe fuerit præcordia palmæ appreſſa magna vi cõtine-

tinere, atque, ne quid violentius eueniret, momētanea illa quaſi ope præpedire. Redibant hi inſultus per certa interualla. Nauſea quædam his præibat inſultibus, quæ inſtantium quaſi pręcurſor per vices ſeſe oſtentabat. Mali ęſtus cõmotior, & quędã quaſi indomita prehēſio per duodecī integros dies fatigabat atque exæſtuabat. Ab his deinceps remiſſiores ſyncopes, & quædam velut lipothymiæ tãtùm per octodecim ferè menſes exercuerunt: itidem per interualla, quæ cum tempore etiam vehementiora reddita, miſellam miſerè defatigarunt.

Ab eo non multò pòſt tempore febri fuit correpta, de genere epidemiarum, quas peſtilentiales nuncupant. Puſtulæ ſiquidem & maculę rubrę, ex ſuperficie corporis, aliquot dierum interuallo, effloreſcebant. Hanc inſequutus eſt vomitus, excitatus à materia quadã atrabilaria, nigra, & picis ferè in modum adhærente. Vomitu peracto non exiguum leuamē ſenſit, ita atq; vtcumque ſalubriter aliquot tranſegit annos: vtcunque, inquam: etſi enim nullis ſymptomatum grauiorum inſultibus conflictaretur, in integrū tamen nondum erat reſtituta, mali contumacia: quòd profundiùs radices fixerat, ſubinde obhærente, corpúſque quaſi neutrum à perfecta ſanitate etiamnum arcente.

Seſquianno vero pòſt febre cõtinua cor-

repta, septima die euanuit, absq; manifesta, aut certè effatu digna crisi. Hæc febris post se reliquit totius corporis, sed potissimùm faciei pallorem non sine liuiditate. Tensio, atque inflatio vtriusque hypocondrij, sed maximè sinistri, oriebatur: crurum tumor œdematosus: lassitudo ingens, sitis assidua, cibi fastidium, & ἀσιτία, dypsnœa, palpitatio cordis, per vices in immensum adaucta, subinde remissior: dolor capitis continuus ferè, tinnitus aurium, vertigines frequentes, quamuis moderatiores oboriebãtur. Hæc sunt symptomata, &, vt veriùs dicam, hæc est illa κακῶν ὀδυσσεία: hic malorum cumulus, quo nobilissima hæc adolescentula conflictata, atque ad extremum ferè fuit exercitata: ita vt, & partes animales & vitales, & naturales, harúmque œconomias & κράσεις primigenias, si non fractas, at certè oblæsas, & miris modis deprauatas esse certum sit.

Morbiqui caput obsident. Nã vt de capite, parte eminentiori, principaliorique, adeóque Palladis illa arce, primùm verba faciamus. Dolor ille, qui cerebrum perpetuò ferè molestat, vertigine, auriúmque susurro stipatus, quem nec rarò, nec ita breues fluxiones supra maxillas primùm, atque dentes consequuntur: quæ vlteriùs pergentes scapulas, humerósque, & brachia, denique totum ferè corpus occupant,

pant,& dolorifico sensu affligunt.

Quæ sanè singula symptomata procedere possunt à proprio idiopathico, & protopathico cerebri vitio, nempe intemperie plus æquo frigida, & humida, atque ob id imbecilliori, quàm quòd particularem, sibique propriam alimenti digestionem perficere possit. Hinc excrementorum in eo redundans copia: quibus obsecundant, & quasi fomitem subministrant exhalationes atque vapores continuò subleuati à partibus infernis: qui nec in alimentum conueniens subacti, nec dissipati, aut per loca conueniētia reiecti ob eiusdem cerebri intemperiem imbecillitatémque, & catharri materiam ingeminant, & cerebri œconomiam peruertunt: vnde postmodùm tot symptomatum incursus, & tanti mali fructus: conatur siquidem calor natiuus, ac facultas concoctrix & expultrix, cerebri humores excrementitios, exhalationes & vapores omnes, vel in eodémmet cerebro generatos, vel aliunde transmissos diffundere & dissoluere. Sed quia languet, tenuare ac dissipare ipsos, seu per purgatoria sua, seu per insensibilia foramina excernere cùm non possit, tantóque minus subigere: nūc sonis & tinnitibus implentur aures, propter halituosos, aut flatulentos spiritus, qui egressum haud reperire possunt: nunc vertigo suboritur, dum su-

Causæ

liginosa euaporatio in cerebri cauitates insiliens, ac inæqualiter in iisdem circumacta, in plexu choroide humores variè impellit, spiritúsque animales agitat, vnde motus ille ac opinatio, ac si totum corpus in gyrũ conuertatur: nunc fit cephalalgia illa, aut capitis dolor, in anteriore præsertim capitis parte, dum halitus lẽtus, & difficulter dissipabilis, aut certè mordax, ac subinde succrescens, & non in syncipitis meatibus inclusus, coercitus, coactus, & velut impactus: aut denique pericranium, meuinges, partes exquisitissimi sensus acrimonia sua ferit, aut copia distendit. Hinc denique odontalgia, seu dentium, & maxillarum dolor, & variæ tum in os, tum in scapulas & brachia dolorificæ fluxiones promanant ex vaporibus frigiditate cerebri condensatis, & in aquam resolutis, qui tandem in subiectas illas corporis partes destillant. Perinde ac terrarum expirationes in nubes concrescentes mox dissoluuntur in imbrem: haud secus ac vaporarij, aut alembici halitus in sublime eleuatus, densatur in aquam. His itaque symptomatis, atq; his de causis affligitur caput.

Morbi thoracis. Nec suis caret malis thorax, seu pectus, partésque respirationi dicatæ, tantóque ipso etiam cerebro præstantiores, quippe ad vitę vsum magis necessariæ. Respirationis enim fructu & opera, ne ad punctum quidem temporis

poris carere posse animal, quis nescit? Respiratio námque fouendo, ac reficiendo, refocillandóq; vitali spiritui, qui in sinistro cordis ventriculo generatur, eidémque temperando à natura est instituta: vt nihil respiratione optabilius, nihil viuificum sit magis. Huic itaque debetur laus prima vitæ, quandiu enim spirat animal, tandiu viuit. Hæc est illa vitæ officina, quam tam sæuissimis insultibus oppugnatã videmus, nempe dyspnœa difficillimam reddens respirationem, quam & febris lenta comitatur, & insignis palpitatio cordis. Hæc pectoris symptomata sunt, quorum causas antedictæ methodi nostræ memores, nunc paulò diligentiùs diducamus.

Dyspnœa, δύσπνοια Græcis, nomẽ est generale, quod si etymologiam spectes, quemuis etiam affectum, cum difficili respiratione complicatum, larga, ampláque vocis vsurpatione, denotat. Eiusmodi sunt Asthma, & orthopnœa, secundùm Celsum nostrum. De qua multa passim Galenus, cuius plures constituit gradus, speciésque diuersas. Quarũ etsi (de qua hic sermo nobis est) dyspnœa minoris periculi esse videatur, quippe quæ segniùs nocendo, tardiùs suffocet: neutiquã tamen flocci facienda est, sed vel imprimis curam, diligentiámque nostram, etiámque singularem desiderat. Extat enim solemne Causæ internæ.

illud dictum Hippocr. omni medico, si sapiat, eximiē considerandum: liberam, & facilem respirationem, in omni morbo, acuto præsertim, maximum habere ad salutē momentum. Hæc dyspnœa symptoma est in genere motus imminuti tantùm, & debilitati: vt Asthma & orthopnœa symptomata sunt respirationis deprauatæ, & ἄπνοια deperditæ. Symptoma istud morbum sequitur organicum, obstructionem nempe pulmonum, seu per ἰδιοπάθειαν, nempè proprio pulmonum affectu, vt ab obstructione fiat, siue per συμπάθειαν aliarum partium id accidat, à quibus tum diaphragma, tum ipsi pulmones, & grauari, & opprimi possunt. Cuius dyspnœæ internæ causæ sunt, virium imbecillitas, vehemens in corde & pulmone calor, & viarum spiritus angustia seu obstructio, vt prudenter dogmaticorum ille coryphæus Gal. annotauit. Spiritus siquidem calórque tutissimus, fidissimúsque vitæ ianitor, interclusus via, obseptus humorum farctu, præpeditus transpirationis expirationísque libera, vitæque illa tantopere expetita facultate, agitat, commouet, sed coactus, & quodam quasi pondere oppressus, ecquin possit aliter? quàm impetu faciundo, si non vehementi, at qualiquali possit, cerebro suffracto, titubat, motitat, & non sine patientis angore, istud quicquid est, respirationis labascentis

bascentis molitur? Enimuerò sanè, fat sit in hoc nostro subiecto caloris immoderatioris imbecillitatem, hoc est impeditam exercendæ, obeundęque actionis ordinariæ facultatem, pro caussa dyspnϾæ adduxisse. Nec opus sit nunc, pluribus in re tam manifesta doctissimis vestris auribus obstrepere. At verò quod ad obstructionem spectet, istud iudicij mei esto; causari potiùs à crasso vapore, vel exhalatione quadam fuliginosa halituosáve illa, sed spissa, seu turbida potiùs, quàm ab humore quodam crasso, glutinoso adhærente, vel pulmonum bronchiis, aut fistulis impacto. Et ratio est in promptu: nulla nec tussis, nec purulenta expuitio, vel anhelatio rauca hanc nostram infestat. Noti sunt sagacioribus eiusmodi fumigantium, exhalationum malignarum effectus: qui nō debilem tantùm præbent respirationis motum, sed quasi penitus abolitum, vt abundè apparet in syncopes, & suffocationis matricis accessibus. Ecquid quæso mirum? cor siquidem viscus nobilissimum, impuram illā tabificámque auram nec trahit, nec verò trahere quit: quid fit? dura illa, & legis, & conditionis nescia necessitas, interea vrgens attrahere cogit inuitum, & vel reluctans. Hinc frequens, crebra, adeóque vitæ ardua illa respiratio. Sic venis plerúmque impuris succis, sanguinéque corrupto turgentibus,

videmus carnes contabescere: quia citiùs partes vitali suo balsamo, emphyto calore, & nectare illo cœlesti fraudari, vrgens cogit tantisper benè viuendi necessitas, quàm impurum sanguinem, aut pestilentem spiritum trahendo sub tanti antagonistæ tyrannide miserè vitam transigere. Et cogitur tamen misera hoc, & iam ab aliquot annis querula occlamitante nobilissima nostra adolescentula.

Causæ externæ. Internarum causarum hæc esto ratio. Sed quid de externis dicemus, quæ eandem dyspnœam creare possunt? Talis est vapor crassus, vti dictum ísque metallicus prorsus, potissimùm argenti viui, quem penetrantissimum esse, & cuncta (vt liberè, quod sentio loquar) peruadentem, notiùs est exercitatoribus, quàm id longa egeat demonstrationum serie.

Nec vanè rationes subministrat res, atq; discursum. Quippè edocti sumus, nobilissimam nostram cùm nondum decimum tertium annum superasset, temerario, ideóque detestando, & pernicioso cuiusdam vetulæ consilio, laminam plumbeam argento viuo, seu mercurio abundè refertam, pectori appressam supra vnius integræ diei spatium retinuisse. Ecquid non audet temeraria ignorantia? quid non subit spei plena (licet vana) benè viuendi necessitas? Nempè sic fit medicina,

dicina vt agnoscatur, scilicet, si videatur experimenta fecisse, per temeritates, per plagas, addam &, si lubet cum Plinio, per mortes. Mirum verò: vnicuiq; medicinam profitenti statim credi, etiámque vetulę, ac alteri fortè proserpinæ, cum in nullo mendacio periculũ sit maius. Misella hæc nostra vberrimum huius peperit exemplum. Nam nescio quo fato, ingeniosa alioqui, detestandũ consilium grauissimis illis, & vel dictu grauioribus fuit tacta. Symptomatis, omnísque eius dispositio, & valendi consuetudo, quæ prius bona, nunc abiit certè in deplorãdam, si non deploratam. Opportunè huc quadrat, quod Gal. alicubi refert de quodam, qui in cupreis laborans fornacib. in insula Cipri ab exhalationibus suffocatus fuit. Idem alibi meminit cuiusdam dyspnϾæ à refrigerantibus nimium præcordiis imposito medicamento obortæ: vt non ampliùs restet nobis dubitandi occasio, cur hoc idem acciderit in hac nostra, cùm illud & occasio, & causa sufficiens, & rerum demõstrator effectus abũdè declaret. Nam licèt externa tantùm videatur, valida tamen est, ac certè eiusmodi, vt & difficilem respirationem, & syncopen, atque cordis palpitationẽ, reliquáque symptomata superiùs enarrata produxerit, & quasi post se traxerit, ex causarum pręter naturalium serie quadam, se mutuò consequẽ-

tium. Primùm ſiquidem Mercurij ille vapor craſſus (qua tamen eſt mobili penetratione præditus) intrò ſubiens, pulmonum ductus offarciebat: præterea maligna ſua qualitate in ſyncopen miſellam præcipitauit, adeóque priùs vegetã & ſanam, nunc reddidit ægrã, nec vllam ferè facultatem probatam, & ſalubrem edentem. Non temerè itaque Arabes, imprimis Rhaſis, & Auicennas inter alias difficilis reſpirationis cauſas reſiccationem numerant, à qua conſidentes, & grauiores facti pulmones thoraci officiunt, moleſtiámque mouent, non morem gerunt: quæ reſiccatio vt plurimum contingit ab aura fumóque metallorum craſſo, & venenato, à quo & pulmones tabeſcere, & cerebri, vel potiùs, vt cũ Ariſtotele loquar, cordis vis motrix reſolui, atque imminui poteſt.

Cauſa febris lentę.

Quod ſi cauſam rogites febris lentæ, palpitationíſque cordis: ecce illam in promptu: nam difficilem reſpirationem communiter lenta quædam, & quaſi occulta, intúſque deliteſcens febris comitari ſolet. Quippe à cauſis quæ ſyncopen pariunt, oppreſsis præcordiis, calor, qui intus agit, quod ſufficiat, cùm euentilari nequeat, intus coërcitus excandeſcit, quare & ſpiritus: vnde eiuſmodi febris.

Palpitatio quid ſit.

Palpitationem quod attinet, quam Græci vocant καρδίας πάλμον, quæ creber, velox, vehe-

vehemén∫que quædam e∫t cordis συστολὴ, καὶ διαστολὴ, ea non e∫t operatio ∫ecundùm naturam, & à Galeno affectio dicitur πάθος, ∫eu πάθημα. Ip∫um enim cor dum liberè di∫tendi, & con∫tringi non pote∫t, tremere, palpitaréque ∫entitur. Siquidem ad vtrúmq; motum fe∫tinat, & neutrum benè peragit. Talis palpitatio in no∫tra hac virgine perpetua ferè, quamuis interpolata quodammodò appareat, & periodica dici po∫∫it, quod accre∫cat, & certis temporum interuallis multum intendatur: Remittit itaque palpitatio, non intermittit: nam per periodos qua∫dam exacerbatur, vti dictum: quod antequam eueniat, o∫citationes quædam, pandiculationé∫que, ceu præcur∫ores quidam ∫e∫e o∫tentant: vires mox fathi∫cũt & nõ mediocriter pro∫ternuntur: caput quoq; debilitatur, & corporis pro∫ternationẽ minitatur: nec tamen cadit in ∫yncopen totalem: nec vllus vnquã motus inordinatus, præter iam dictos, in ea ob∫eruatus.

Periodicam hanc, inquam, palpitationem debilitatémque à fuligino∫is, malignis, & quodãmodò venenatis vaporibus oriri ∫tatuimus, qui certis temporibus magis, quàm aliis, ex partibus inferioribus nutritioni dicatis ∫ubleuantur: nẽpè ex liene magna terre∫trium impuritatum colluuie farcto, vt dicetur po∫tea: aut ex inte∫tinis, & aluo per- Palpitatiõnis cau∫æ.

petuò ferè in ea adstricta: aut ex mensium retentione, quas nec ordine debito, nec copia legitima fluere in nostra hac nobis constat. Hinc itaque ex diuersis locis, & quasi corporis cloacis maligni vapores sublimati, cor tentant, ipsúmque adeò cerebrum inuadentes, vertigines, & motus quosdam attonitos, mox totius corporis debilitatem adducunt. Cor verò fons, & origo spirituum vitalium, & vas illud preciosum nectaris vitæ nostræ, tetros istos halitus, & cũ eo quasi ex diametro pugnantes, discutere, atque repudiare tentans collectis viribus intentiùs mouetur in se, vt expellat, quod noxium est. Vnde palpitatio illa, aliàs vehementior, aliàs debilior, atque remissior: modò longior, modò breuior: nunc maiore virium iactura, nunc minus vehementi prostratione stipata, pro qualitatis vaporũ perniciè funestiori, & tolerabiliori, & pro eiusdem quantitatis magis minúsve excedentis ratione. Nam quẽadmodum vaporcs, & substãtiæ ab odorabilibus corporibus fluentes, variè nos afficiunt: (suaues enim adeò familiares homini existunt, vt spiritus restaurẽt, & in nutrimentum conuertantur: fœtidi è contrario, è rebus putrefactis exhalantes, spiritus inficiunt, atque nauseam excitant) ita assidua halituum in nobis generatio diuersimodè quoque nos afficit. quippe è sanguine

guine optimo, laudato, nullóque superfluo humore inquinato, placidi, & vtiles halitus cor ipsum spiritúsque nostros reficientes & fouentes procreantur. Itémque ex halitibus suauibus (quos de nutrimento calor excitat) in cerebrũ sublatis, placidus, & quietus cõciliatur somnus.

At ex vaporibus fuliginosis perustis, ac retorridis fiunt è contrario somnia turbulenta, capitis dolores, vertigines, tinnitúsque aurium, & similia iam à vobis commemorata symptomata: vt & à corruptis, & virulentis vaporibus suscitatis (seu ab aliqua materia impura in ventriculo, liene, vtero, & aliis præcordiis congesta, seu à putri vermium materie suborta) & per arterias ad cor transmissis, in ipso corde illæ venenatæ prædictæ exhalationes, & lipothymias, & dyspnœas, & palpitationes cordis cõmemoratas producunt. Et solent herclè eiusmodi symptomata sequi aut comitari mensium, hæmorrhoidúm ve suppresiones: quemadmodum & melãcholias hypocõdriacas dictas & præ istis omnibus vel maximè etiam cachexias, id quod plerísque ferè filiabus pica laborantibus seu pallidis colorib. euenire videmus. Vt non mirum sit, si eadem ipsa, huic nostræ nobilissimæ iuuenculæ acciderint, quæ eius ætatis, & constitutionis adolescentulis, vt plurimum euenire consueuerunt.

Affectiones partiũ nutritioni dicatarũ variæ quæ ægrã torquebant.

Restat, vt de affectionibus partium nutritioni dicatarum aliquid etiam dicamus. Eę sunt, imbecillitas, & dolor oris, ventriculi, quem καρδιαλγίαν Græci nuncupant (vel à consensu, quem stomachi orificium habet cum corde, vel sanè, quòd ipsiúsmet cordis dolorem interdum mentiatur) Item obstructio hepatis & lienis, mẽstrua ex parte suppressa, inappetentia, cibíque fastidium, crura per vices œdematosa, pallor, & quædã quasi liuida faciei inflatio (*tout bouffi* nostri Galli vocant) hæc, inquam, sanè omnia signa sunt pathognomica, cachexiam, prauámque corporis habitudinem demõstrantia: Pallidum colorem (*des palles couleurs*) nostri nuncupant. Affectus adolescentulis fœmineis apprimè familiaris, vt dictum est antea. Huius causæ esse possunt & externæ, & internæ. Ad externas refero vsum, vel potius abusum fructuum crudorum, acetariorum, holeraceorúmque: intempestiuum frigidæ potum, & similis eiusmodi inordinata viuẽdi ratio.

Causæ externæ.

Internas dico, crassos tartareos, viscidos atque terrestres humores, qui hepatis, splenis, atque mesenterij vasa, & ductus farcientes omnium naturalis œconomiæ bonitatẽ deprauant, ordinem peruertunt, functiones, facultatésque alteratricem, concoctricem, ipsámque adeo expultricem prosternunt, aut certè abundè vitiant. Hinc ex consequẽti, san-

Causæ internæ.

ti,sanguificatio deprauata, denique cachexia prędictis symptomatis quasi satellitibus stipata procedit. Cuius cachexiæ causas speciatim alibi ex professo perquiremus. Hæc de affectuum & partium affectarum causis causarúmque diagnosi abundè proposita mihi videntur. Transeamus ad prognosticum, vt quid boni sperari, quid mali posit metui, ea de re nostrum constet iudicium.

Dicam in genere: Symptomatum, & eorum quidem grauissimorum, ad hæc partium offensarum nobilitas morbum hunc complicatum reddunt, difficillimæque curationis: eóque id magis dico, quod plurium doctissimorum expertissimorúmque medicorum consilio (absque tamen successu aut effectu effatu digno) sit vsa. Ad hæc ventriculus eius tot medicamentorum importunitatibus fatigatus est atque prostratus, vt vel dictu tantùm medicamina fastidiat abhorreátque. Nihilominus tamen, quia vel secundùm Celsum spes licèt dubia in medico semper laudabilior vtiliórq;, quàm desperatio certa: nobísque res sit cum ægra florentis ætatis, & quæ sana suadentibus, nec nimis fastidienda medicamenta, morigeram atque obtemperantem se sit præbitura, auxilio diuino confidentes, pristinæ sanitati perfectæ restitui posse indubiè affirmare ausim. Quam vt consequatur, nul- Prognostic.

lis non precibus ad Deum factis, nec laboribus, aut industria, quam idem impertiat, fatigati, fidelem operam, omnésque ingenij conatus pollicemur, & re ipsa præstabimus.

Curatio. Ergo vt πρὸς τὸ δέον, ad id quod est opus hoc est, θεραπείαν tandem accedamus, organa quibus nobilissimæ nostræ ægræ subueniendum, ex triplici fonte desumi possunt: ex diæta, seu viuendi lege: ex chirurgia, seu manuali operatione: denique ex pharmacia, seu legitima medicinarum administratione.

Diæta. Diæta seu vitæ consuetudo legitima versatur in sex rebus, quas medici non naturales appellãt, ritè administratis. Quoniã verò ęgra nostra in viuẽdi cõsuetudine, & in plerisq; suis actionib. moderatissimã pbere cõsueuerit, cũq; de viuẽdi ratione iã pl' satis à nobis sit edocta, magísq; etiã porrò, si ita videatur, quæ vitare, quæ itẽ amplecti debeat, & sequi, sim' docturi, iccirco minutiùs nũc singula pẽsitare, nobis nõ videtur consultũ.

Chirurgia Similiter silentio præterimus remedia è chirurgico fonte deprompta cum apud nos stet sententia, ad eradicandam cachexiam, qua cùm nobis erit propugnandum, plus conferre purgationes, quàm sanguinis missiones. Ad hæc, nec cucurbitis, aut ventosis maximoperè fuerit opus, cùm nulla defluxio impetuosior in nobiliores partes decumbat: tantóque etiam minus ruptoriis ad reuul-

reuulsiones deriuationésque opus esse putamus. Si quod tamen instrumẽtorum chirurgicorum vtilitatem aliquã adferre posse nobis videbitur, nos illud ἐν καιρῷ quod aiũt, & debita occasione ac modo ad vsum transferre haud intermittemus. Hoc fortè, vt velut obiter, & velut per transennam addam, venæ malleoli sectione pro mensibus in legitimum ordinem redigendis præstari poterit. Quod si quid fortè (vt est nulla calamitas diu sola) nouo mali genere aliquo fuerit cõflictata: & tum quid facto sit opus, consilio non destituemur.

Nihil itaque superest amplius, quàm tertium curationis organum, nempe Pharmacia, quæ consistit in debita conuenientíque medicamentorum tam internorum, quàm externorum administratione atque applicatione. Iam verò in tanto malorum concursu symptomatúmque diuersitate, quis tenendus modus, quæ ratio, quæ via ineunda, vt ad scopum, ad quem intendimus, sanitatem fœlicibus auspiciis collimemus? Nimirum ita procedendum. Diuersæ indicationes curatiuæ nobis sunt proponendæ: sed ea lege atque omine, vt tendant omnes ad causarum tãtorum symptomatum euulsionem: sed qualem? Talem, inquam, quæ nec violenta, nec naturam iam plus iusto fatigatam omninò destruere sit potis. Atta-

Pharmacia.

men sufficiant ad earũdem quæ firmiùs infixa sunt, & quasi radices iam egerunt, eradicationem festiuissimè moliendam.

Prima indicatio. Primùm ergo quæ cruda sunt indigestáque, digerenda discutiendáque: viscida & crassa attenuanda: compacta, & quasi coagulata, liquefacienda atque dissoluenda: heretia atque impacta, incidenda, segreganda, extirpanda. Haud secus, ac tartarum vinorum cadis siue doliis firmiùs adhærescẽs, ita in hoc subiecto fœces humorales affixæ radicitus exturbandæ. Sed continuato opus est vsu, nec intermissioni hic locus, vt ritè sufficienterque materia digeratur, atque ad expulsionem faciliorem præparetur. Crassa namque difficulter mouentur, ex omnium rectè sentientium medicorum dogmate. Concocta quinetiam medicari & mouere, non cruda, scripsit summus medicinę dictator Hippocrates.

Secunda. Secundò per interualla mitè, & absque vlla commotione purgandam suaserim: humores quippe debitè præparati medicamẽto etiam familiariori cedent faciliùs, quin vel solius naturę beneficio, aut certè leui artis adminiculo, hostiles, si qui restabunt, morborum, symptomatúmque insultus superabimus.

Tertia. Tertiò ac vltimò partes omnes animales, vitales, naturalésque sunt corroborandæ;

dæ, firmandǽque, eæ potissimùm quarum œconomiam vitiatam esse diximus: cuiusmodi sunt, cor, ventriculus, lien, hepar, & de quo primò fuit sermo, ipsum quoque cerebrum. Interim non omittenda propria & specifica antidota, quæ fuliginosorum malignorúmque vaporum, & qualitatum tabum refrænare, obtundere, atque emendare, vel etiam supprimere possint. Haud secus námque, ac fermenti exigua quantitas totam pastæ molem in suam naturam conuertit, ita causarum malignarum vis, & qualitas symptomatum proteruiam conseruare, & in insultibus obfirmare potest.

Has omnes indicationes, intentionésque curatiuas, qua fieri poterit cura, atque prudentia, benignis, conuenientibus interim, specificísque remediis expediemus. Ea denique tam interna, quàm externa ita accommodabimus, atque dirigemus, vt causas euellere, & morbos emendare, & symptomatum incursum arcere pari efficacia, felicitatéque possint. Subinde verò temperamenti, & nobilissimæ adolescentulæ complexioni studentes, tempore, loco, occasione, arte denique, ac methodo singula ita aptabimus, vt & delicatæ eius naturæ, (siue temperamentũ spectes, siue ætatem) &, quod in primis statuendum, stomacho iam prostrato, & medicamentorum vsum prorsus fastidienti con-

ſulamus. Ita enim comparata eſſe videtur, vt ſi pluribus remediis, maximè, quæ in communi ſunt vſu, magis exerceatur, metuendū ſit, ne vna & ægram, & ægritudines tollamus: &, quod prouerbio dici ſolet, *Oleum perdamus, & operam.* Huic incommodo ita præueniemus, ſi alterius formæ, & qualitatis medicamenta, quæ tamen ad eundem ſcopū colliment proponamus, quæque præparatione ſola, guſtu ſint gratiora, virtute efficaciora, & in minima doſi exhiberi poſsint. Nunc itaque ſerie quadam de ſingulis acturus, quid in principio, quid poſtea, quid denique in fine agendum, declaremus: Curationis initium lubenter à clyſtere ordiremur, niſi certo nobis conſtaret, hos illam mirificè abhorrere. Quapropter minoratiui, & longarum præparationum loco, quæ attenuando, digerendo, incidendo, tergendo, ac viciſsim roborando iulepis, apozematis, compoſitis ex radicib. herbis, ſeminibus, fructib. & florib. ſimpliciū, perfici ſolent. Itē vacuationū, quæ vel ſimplici aliqua infuſione, vel decoctione ſyrupiſve, & his vel ſimplicib. vel lōgis & magiſtralibus dictis, aliiſque ex rhabarbaro, foliis ſennæ, agarico, & his ſimilib. vulgaribus præſtari poſſent: nos illa omnia prætermittentes ad gratiora ſelectioráq; recurremus. Et ſi verò iā dicta medicamēta præ cæteris ferè tutiora benignioráque

Quomodo in præſenti cura ſit procedendum.

ráq; habeantur, ita tamen virgo hæc nostra ex diutino illorũ vsu abhorret, vt vel mortē oppetere vltro malit, quàm iis, aut talibus potionibus, alteriúsve vulgatæ formæ medicamētis vlteriùs molestari, aut obrui. Igitur par est, inquam, vt nobilissimæ patient nostræ & morem geram, & nihilominus interim nostris remediis illā neutiquā destitutam esse reipsa, hoc est, arte atque industria nostra comprobemus. Hoc fiet si dulcissima, benignissima, gratissimáq; nec vel odore vel gustu nauseā mouentia délegerimus. Purgationi sufficere arbitror, eā ipsā medicinā, qua iā ter satis fœliciter est vsa, qua tamen, & iucundè, & sufficienter fuit purgata. Istud remediũ purgationis communis loco accōmodari potest, ita vt omnib: intētionibus requisitis abūdè sufficiat. Paratur autem ex essentia Aloës per balneũ mar. calens, extracta cũ aqua endiuiæ, in quā illa tincturam rubini instar trāsfundit, fœcésq; in fundo vt inutiles subsidēt, Sic purũ ab impuro separatũ, aquā seu liquorē tinctũ in patella argentea, aut alēbico exhalare permittimus: vnde residet aloës extractũ cōsistētia mellea, colore rutilo instar rubini, atque perfectissimè dilutũ, purificatúmque. Hæc Aloës essentia basis est dictæ nostræ medicinæ purgantis, quam sic paramus.

℞ essentiæ aloës eo modo, quo iam di-

Pilulæ catholicæ Quercetani.

ctũ, paratæ ℥ iiij. adde ſucci florũ violarum, ſucci florũ perſicorũ, atque roſarũ pallidarũ. itémq; ſucci florũ cichorij, bugloſsi, calēdulæ, primulę veris (omnium debito tēpore, ac modo, hoc eſt longa digeſtione à terreſtri ſubſtantia, ſeu fœcali, artificioſa ſeparatione depuratorũ, vt velut in ſyrupũ ferè abeant, qui abſque ſaccaro, abſque melle diutiùs cæteris vulgarib. ſyrupis cōſeruari poſſunt: adhæc viribus longè ſuperiores) ſingulorum ℥ iiij. extracti Rhabarbari, extracti ſennæ ana ℥ ij. ß. eſſentiæ croci ℈ j. ß. olei myrrhæ ℈ j. olei cariophillor. & cinnamomi ana guttas viij. cremoris tartari in tenuiſſimũ, atque adeo impalpabilem puluerē redacti quantũ ſufficit ad prædictarũ omniũ eſſentiarũ reliquorũmq; inter ſe miſtorũ proportionē, vt ex arte fiat maſſa pillularum. præſtās eſt hæc medicina, & verũ catholicũ: iucũdè admodum purgat, nullas perturbationes mouet, ſtomachũq; firmat ac roborat, ita vt tutò etiã delicatiſsimæ naturæ, ac debiliſsimi ventriculi tũ hominibus tũ mulierib. cuiúſq; ſexus, ac ętatis exhiberi poſsit. Datur pilula vnica, & ſola, quã cũ ſpiritu vitrioli genuino omniũ purgãtiũ correctiuo malaxamus, aut ab ipſo ſtatim principio, dum paratur maſſa. Nolui eximiã harũ pilularũ præparationem particulariùs deſcribere, cum & in promptũ nobis ſint ſemper in noſtrum, & amicorum

vſum,

vsum,& cùm tẽpus nũc nõ sit eas preparandi,& deniq; quod modus parandi eas, addiscatur potiùs αὐτοψίᾳ, & ꝓpria inspectione, quàm ex simplici & nuda descriptione,& si vel curiosior ea sit. Non leue quippe artificiũ est in depurgandis ritè succis per digestiones,decoctiones,separationésq;,id quod solis tantùm artificib.& re nõ nominẽ talib. notũ est,& manifestum. Cæteri qui hæc aut nesciunt,aut nõ curant,ideóque nescire malunt,digni profectò sunt, qui nesciant atque ob id tales laudes in curationibus(veriùs dixerim ægrorũ tractationibus)reportẽt,quales plerósq; superciliosorũ istorũ reportare, notiùs est,quã vt à me hoc loco ironico lusu prædicetur. Nõ vident nimirum,aut videre nolunt,in illa nobis proposita præparatione artẽ imitari naturã ; quæ & ipsa in omnibus, quę sub cœlo sunt,quod crassum fœculentũ, ingratũ,atq; inutile est propria,consuetáque digestione separat.Sic vinũ depuratum sapidius, sic panẽ fermẽtatũ suauiorẽ, sic cætera omnia ritè digesta gratiora suauioráque esse vulgus nouit:& nos,qui medici esse, aut haberi volumus ista ignoremus, aut scientes negligamus?

Porrò præparationis loco, iuleporum, ac apozematum vice,suadeo, vt singulo mane iusculum hauriat ex gallinarum, pullorum, cæterorúmve volatilium, aut etiam arietina Iusculum.

aut vitelina carne elicitum, quæ omnia farciri possunt capparibus, passulis Corinthiacis: in quo incoxerint radices dentis canis, asparagi: Item herbæ acetosæ, pimpinellæ, boraginis, buglossi cũ tãtillo hyssopi, & thymi: satis deniq; magna copia florum calẽdulę, qui omni ferè tẽpore habẽtur recẽtes. Fugiãtur brassicæ, aut his similia herbarum genera. Præterea amaræ, & nauseosum gustum creantes. Iusculo benè cocto, & carne cæterísque ritè cõsumptis, colatísq, addẽdus noster cremor seu crystallus tartari, cuius descriptionem trademus in nostra pharmacopœa dogmaticorũ restituta. Hunc cristallũ elicim⁹ ex tartaro vini optimi per solã ebullitionẽ, qui, quod cristalli cãdorẽ, & luciditatẽ sortiatur, tali à nobis appellatur nomine. Gustu quidẽ est insipido, sed si drachmæ semis põdere iusculo permisceatur, succum ei cõciliat acidũ, atq; gratissimũ. Excellens remediũ ad purificandum vẽtriculũ, ad expurgãdum hepar, lienem, mesenterium à crassis, terrestribus. & mucilaginosis: vel, vt veriùs loquar & exactiùs, à fœcibus tartareis, quæ ductibus obhærentes, viscera prædicta obstruunt, atq; offerciunt, adeóq; seminaria infinitorum propemodum morborum ingenerant. Idem crystallum nostrum insigne diureticum est: nam vrinas festiuissimè prouocat, & dosi prædicta sumptum, vnã aut alteram

Christallũ tartari.

rā sedem, præter consuetam, benignè admodum excitat.

Eiusdem crystalli vice interdum prædicto iusculo ad maiorē detersionem addi possunt salia absynthij, artemisiæ, melissæ cetherach cum aquis propriis extracta. His salibus ritè paratis, communis salis loco condiri possunt iuscula. Ex quorum vsu continuato, bonus & salutaris effectus digestionis & roborationis viscerum prædictorum, ipsiúsque adeò nutricationis indubiè consequetur. Sal itē extractum è ciner ib. corticum arantiorum, aut citriorum cum aquis suis ꝓpriis ad eosdē vsus, eodéq; modo administratum mirificè confert. Nā & cachexias potēter diluit, & pica laborātes virgines in integrum restituit. Sed ac mēsibus ciēdis nobilissimæ huic virgini plurimū ꝑstabūt: maximè si eò, quo fluere, (licet imperfectè) solent tempore, aut paulò antè aliquot guttulæ essētiæ croci adiiciātur: poterunt quinetiā in eosdē met vsus hydromellitatū præparātia tū purgantia ex reb. cōueniētib. præparari, Hoc de præparātib. & purgātibus nostrū iudiciū esto. Deinceps ad roborātia specifica trāseūdū. Scimus in vsu cōmuni, nec sine profectu, esse tabellas, cōdita, opiatas, singula peculiari alicui visceri destinata: atq; ex puluerib. cordialibus, corallis, margaritis præparatis, rasura eboris & similib. itēq; ex cōfectionib, de hyacintho Roborātia.

alkermes,trociscis dialacca,de eupatorio,de Alchekē. de rhabarb. ac reliquis eius generis,quib. vti dictū,nō infœlici successu ad infarct. prædictorū viscerū liberādos, eadēq; roborāda artificiosè cōcinnatis formulis vulgò medici vtūtur. At cū cōstet nobis ægram hanc talia & eiusmodi planè abhorrere, alia deinceps ineūda est via,& ex gratissimis aliquid cōficiēdum, quod ei & morē gerat, & operā nostrā non ludat,sed multùm etiā adiuuet. Quare sequentiū tabellarū,nullo nauseoso gustu præditarum vsum suadeo.

Tabellæ. ♃ essentiæ coralli, & margarit. ana ℥ j. ambræ grisiæ ℈ j. limaturæ chalibis ritè paratæ ℥ iij. spodij ℥ j. ß. flor. sulphuris itidē legitimè,& ex arte paratorū ℥ ß. salis baccarū iuniperi, absynthi & saluiæ ana ℈ j. conf. alkermes ℥ ij. saccari ros. dissol. in aqua cinnam. q. s. vt fiat electuariū per tabellas pond. ℥ j. extra ignem illinantur cū oleo anisi. Aut si istud aduersetur, alio quodam liquore, vel oleo ipsi grato, vt cinnamomi, fœniculi, aut aliqua simili. Capiet tabellā vnā singulo mane, quando aliis remediis ea die nō vtitur.

Tabellarum prædictarū loco sequēti aqua theriacali interdū vtetur: est.n. pstās specificū ad omnia supra posita symptomata: Roborat partes nobiles, cor præcipuè, quod cum assidua ferè palpitatione fatigetur, imprimis tali eget auxilio.

♃ rad.

℞ rad. angel. pœoniæ, cariophillatæ, barbæ hirci, tormentillæ, petasites, visci querni an. ℥ ij. sãtali citr. ligni aloës an. ℥ ß. seminis cardui benedicti, acetos. citri, & cort. eiusdẽ an. ℥ j. bacca. iunip. ℥ j. ß. epithim. flor. calẽd. anthos an. p. j. flor. viol. nympheæ borrag. bugl. cichor. ros. rub. ana p. j. ß. vlmariæ m. j. macerẽtur in lib. iiij. hydromel. vel vini albi generosi per iiij. dies ad ignẽ bal. mar. calid. dein exprimantur fortiter. Huic expressioni adde theriac. Alex. ℥ iiij. croci ʒ j. cinnamomi cariophill. an. ʒ ij. spec. lætif. Gal. vel Gabriel. specier. diamarg. frigidi & diacorall. ana ʒ ij. s. macerentur denuò per duos tresve dies ad ignẽ bal. dein destillẽtur per cineres ad siccitatẽ. fiat aqua theriacalis. Vt pstãtior, & efficacior. fiat hęc nostra aqua theriacalis, extrahẽdus est sal ex fœcib. residẽtib. ea qua decet arte, atq; cũ aqua pdicta cõmiscẽdus. Dosis est cochleare argẽteum, media tãtum parte repletum. Eximia sic euadit hæc aqua, & mirifica ad omnia plibata symptomata, & ad omnes morbos, in quib. malignæ alicuius putrilaginis, aut venenatæ qualitatis vis, vel suspicio emicat, & quãuis ad omnes ferè alios affect⁹ similes vsurpari possit: imprimis tamẽ cor respicit, & partes respirationi dicatas queẽadmodum & caput atq; cerebrũ. His itaque roboratio vniuersalis perfici potest. Aqua theriacalis.

Nũc speciatim partib. ad nutritionẽ faciẽ-

tib.prospiciẽdum.vinum nostrum chalibeatum istud egregiè p̃stabit. Tale etiã aduerto neotericos etiã quosdã maximopere cõmẽdare ad obstructiones & cachexias, fœlicissimísq; auspiciis,& nos quoq; vtimur ad cachecticas,& pallidulas iuuẽculas restituẽdas. Sed debita opus est p̃paratione atq; dispẽsatione.Nã temerè adeóq; nimis cõfidẽter video ferri limaturã simplicẽ iniici,q̃ profectò crassa, dicã liberè,nõ medica, sed fabrilis est eius p̃paratio,quæq́; nõ possit,nõ multũ offendere vẽtriculum.Nihilominus tamẽ non desunt,qui & in tabellas cõcinnãt, & opiatis immiscẽt & exhibẽt,ídq; aliquãdo cum fœlici successu. Lõgè nobilior est crocus noster martis debitè parat⁹: aut quod plus etiã in hoc negocio põt,sal extract⁹ ex ferro.Tutiùs, conuenientiùs,feliciúsque & in minori quãtitate talia exhibẽtur istis malis oppressis.Descriptio vini nostri chalibeati hæc est.

Vinũ chalibeatum Quercet.

℞ limaturæ chalibis cum sulphure p̃paratæ ℔ ß.rad.ering. filicis, valerianæ,serpent. maior. & corticis cappar. an. ℥j. rad. acori santal.citr.an.℥ ß.coral.rub.rasur. ebor. ana ʒ vj.ceterach,chamæd. chamæpyt. ana m.j. flor.genist.anthos,epith.an.p.ij.cinnamomi macis carioph. an. ʒ iij. vini albi vel hydromelitis. ℔ vj. macerentur per octiduum ad minimum extra ignẽ. Dein trãscolẽtur per manicã Hippocr. & dulcorentur saccaro, vt

fiat

fiat vinum gustui gratum. Dosis ℥ j. aut altera singulo matutino.

Mira istud vinum præstat in omnib. cachexiis, opilationibus hepatis, splenis, aliatúmque œconomiæ nutritiuæ partium: cit vrinas, & menstrua, prædictáque membra mirificè roborat.

Præter vniuersalia p̃dicta roborãtia, recurrẽdum etiã ad particularia, & topica remedia, cuiusmodi sunt cucuphæ, sacculi, scuta, epithemata, frontalia, cerebro & cordi robořãdo adhiberi solita. Horum omnium loco vnica fomẽtatione vẽtris inferioris, & vtriúsque hypocõdrij, regionísque splenis, hepatis ac mesẽterij, ad infarct⁹ dissoluẽdos, liberãdósq;, mucilaginosas impuritates eradicandas, q̃ ferè sunt reliquorum symptomatum seminaria. Vsus potissimum esse potest horis matutinis.

℞ cort. med. frax. & rad. ebuli ana ℥ iij. corticis cappar. thamarisci ana ℥ j. ß. santali citrini, rad. cyperi, filicis, polip. querni, eringij ana ℥ ij. rad. brion. alth. ana ℥ j. eupat. ceter. chamæd. chamæpyt. meliss. menth. absinth. pont. ana m. j. abrotani, prassij albi, sãbuci ana m. ß. sem. carth. contusi, baccar. iunip. ana ℥ ij. ß. coriandr. ʒ vj. semin. alth. lini, cardui benedicti ana ℥ j. ß. epith. spicæ nard. rosar. rub. flor. genistæ. sambuc. chamæmel. ana p. ij. fiat omnium decoctio in aquæ chalibeatę q. s. adde sub finẽ vini albi odori ℔ ij. Fomentatio.

aceti rof. ℔. ß. cum filtris infufis & expreſs. foueantur prædictæ partes manè.

Fomentatione peracta eadẽ ipſa hora exhiberi pōt modò iuſculũ cũ cremore noſtro tartari & ſale abſynthij modò vinũ chalibeatũ paulò antè deſcriptũ. At ſexto quoque die ſuprà citatæ noſtræ pilulæ erunt exhibendæ, vel puluis diaſennę noſtrę deſcriptionis. His ꝑparationib. purgationib. & roborationib. cùm internis, tũ externis ſatis longo tẽpore ꝓcedẽdum eſſe ſuadeo. Sed cõtinuato opus fuerit vſu, vt mali cõtumacia induſtrię, ac artis natura adiuta, efficaciùs, atq; radicitus extirpetur. Interim perpetuò quoq; laudabili illa ſibi cõſueta vict⁹ ratione vtetur. Hęc ſũt remedia ex vegetabilium familia deprõpta: quib. nobiliſsima noſtra ægra, quod maximopere ſuadem⁹, vti pōt ac debet, modo & ratione dicta in ſuũ bonũ, hoc eſt, ad ſanitatẽ, & corporis vigorẽ recuperãdũ, quod vnicè optamus, atq; vouemus. Quod ſi fortè mali tãta ſit cõtumacia, (quod neutiquã futurum ſperamus) vt his artib. atq; remediis domari, atque euinci nequaquã poſsit: nõ ideò ꝓtinus ad thermas aut aquas metallicas Niuernẽſes, Leodicẽſes, aut alias ſimiles vitriolatas, alteriúſve qualitatis ablegandã noſtrã ægrã cẽſuerim: (licet haud nos fugit hoc fieri ſolitũ in morborũ deploratiſſimorum declinationibus, vel curationib. imperfectis, &

qui

qui nullis mediis perfectè emendari potuerũt)sed potiùs ad eorundẽ metallorum artificiosam, atq; debitã p̃parationẽ recurrendum existimarim. In iis.n.vis,& δύναμις est specifica ad p̃fligãdos tales hostes, exturbãdáq; antè dicta symptomata: atq; omnib:& singulis intẽtionib.curatiuis appropriari,accõmodaríq; possunt. hæc genuina est veræ & legitimæ medicinæ τέκμαρσις:hic ille Herculeus tãtis mõstris superãdis sufficiẽs,denique, vt vno dicã verbo, hoc opus hic labor totius negocij. Quapropter inter purgãtia specifica metallica,aliáq; quæ à summis artis magistris adinuẽta,multáq; experiẽtia comprobata sunt, magni facimus terrã sanctam, aquã aureã,& Panaceã, de quib. tum expertus ille medicus Martinus Rullãdus tum p̃stãtes alij medici mirifica p̃dicãt in suis scriptis. Quæ remedia cùm nobis nota esse credamus,illustris genij,atq; ingenij nostrę patiẽtis gratia lubẽs ipsemet p̃parabo,aut fidelis ammanuensis ope parari curabo. Horum tamẽ remediorum descriptiones trademus in nostra Pharmacopæa spagyrica.

Nec minus tamen probantur nobis pilulæ nostræ benedictæ,sic appellatę propter periucundam,& perbenignam, interim efficacissimã purgandi rationẽ:quarũ basis est Mercurius ex purioribus metallis elicitus, & in essentiam redactus: vel arcanũ tartari, & magisteriũ vitrioli simul iuncta atq; vni- **Pilulæ benedictæ Quercetani.**

ta:eximias enim virtutes,& pari iucunditate atque efficacia purgantes obtinent:maximè ad extirpandas cachexias mitissimæ, si quæ alia vacuationis genera, & per ventrem, & per vrinas naturā expurgātia, haud secus ac ab aliquib. aquis metallicis euenire videm᷑. Vt non temerè à doctis atq; expertis medicis, diuturnis morbis fracti ad eas ablegentur. His,inquā,nostris præparationibus,præ istis tamē facilè primas cōcesserim, artificio nempe in iis, si in qua re alia naturam superante. Tantóque magis quòd eas & nobiscum domi habere possimus, & omni tempore atque occasione ad vsum transferre.

Specifica roborātia. Roborans specificum ad prædicta cordis symptomata efficax est essentia auri, extracta cum oleo iuniperino: ad cerebri, robur oleū argēti cū oleo saluiæ elicitū:lac sulphuris ꝓ pulmonibus:aqua vitæ,essentia & tinctura corallorū,itémq; essentia,oleū & magisteriū perlarum: arcanū tartari,pro hepatis & partium naturalium corroboratione: denique ad dolores sedādos,spiritúsque reficiendos nostrum laudanū, quod ab insigni virtute Nepenthes appellamus.Hæc,inquā, sola summa,vera atque specifica sunt remedia, ad quæ nostrum erit refugiū, si antedictis votis atque intentioni nostrę superiora non satisfacient. Ad hæc dico, tanquam ad sacram ancoram,extremúmq; refugiū, quæ extrema dicimus,non violentia, aut agendi

importunitate, (cũ his nihil ſit,cordi atque adeò vitæ benignius atque familiarius) ſed excellentia & potiendi facultate.

Et quoniã de Nepenthe ſeu laudano noſtro mentio incidit(quod à laudabili effectu verè laudanum dico. Nepenthes verò à ſimilitudine, quam habet cum Nepẽthe Helenæ,qua omnes langores tollebat, vt eſt apud Homerũ)medicinarũ quotquot hactenus nouimus ſumma,& incomparabili:non pœnitebit,ſpero(quæ noſtra eſt iuuãdæ poſteritatis voluntas) eius deſcriptionem hoc loco ſubieciſſe. Et ſi verò iam ante viginti quinq; annos de eo aliquid dixerimus in libello noſtro *In Aubertum* : volo tamen,vt ſpecialius id nunc extet,ne fruſtrà mirentur (quod faciũt multi)à tam exigua,& tã nullæ quãtitatis vnius grani piperis doſi, tam admirandos effectus, cuiuſmodi ſunt : omnes dolores atque lãgores mirificè , ac velut incantamento ſedare citò,tutò, iucũdè cõpeſcere hæmorragias , atque fluxiones nimias cuiuſcũque generis: vegetare atq; roborare ſpiritus,inordinatè vagantes cõpeſcere,idq; ſicut dictum, pari prõptitudine atque fœlicitate. Et boni iſti opij virib⁹ tribuũt,quod laudani noſtri præcipuũ ingrediens eſſe ſibi imaginãtur.Sed imaginentur quantũ volẽt, modò ſciãt nunc,aut diſcant,nullũ in eo eſſe nec opiũ,nec opij vim,quãuis opium debitè præparatum(vt ſoli noſtri fideles nõrunt di-

Laudanũ ſeu Nepẽthes Quercetani.

ſcipuli) nõ omninò repudiemus: vt ideò temerè à multis habeatur ſuſpectũ, tãtóq; incõſiderãtius, quod cõſtet vel medico ſemeſtri, illud haud infimũ eſſe ingrediẽs theriacæ, ſummã philonij baſim, & aliorũ plurimorũ, nunc paſſim in officinis primas tenẽtiũ. Quin has potius naſutuli reprehendunt cõpoſitiones, ꝙ eas opium nulla arte, nulla præparatione caſtigatũ ingrediatur. Sed ſapiunt quantum poſſunt, nõ quãtum volunt. Nos verò & his modò dictis, ſed aliter & magis ad ꝓpoſitũ præparatis vti nouimus.

Præcipua vis Nepẽthes in quo conſiſtat.

Pro certo tamen affirmamus, præcipuam vim narcoticã, quã Nepenthes noſtra poſſidet, deprõptã eſſe ex vitrioli ſulphure dulci, ex ſulphure argẽti, tinctura coralli, eſſentiis croci & camphoræ. Nec deſunt, ſcio, qui rideant, quod ſulphur quoddã dicã narcoticũ, cũ hãc vim ſtupefactiuã immẽſæ frigiditati tribuãt omnes. Sulphur è cõtrà, quod rẽ putant oleaginosã, nihil minùs, quàm talẽ virtutẽ obtinere poſſe. At nõ vidẽt tales, cùm ſint luſci, pręter odorẽ ingratũ, etiã maximã partẽ oleaginoſam eſſe ſeminum papaueris, hioſciami & cicutę, imò nihil ferè eſſe aliud, quàm oleũ. Hic illorũ certè odor, vel abſq; ſubſtantiæ inſpectione rẽpſentat nobis ſubſtãtiã quãdã oleaginoſã, atq; ſulphureã. Hãc feſtiuiſſimè, & manifeſtiſsimè inuenire docet ars deſtillatoria. Hæc & alia multa certis

& in-

& infallibilib. demōſtrationib. publico ſcripto patefaciemus: vbi cōſtabit vim narcoticā, ſeu ſtupefactiuā, longè alteri & contrariæ quoque qualitati, quā nudæ & ſoli frigiditati exceſſiuæ eſſe tribuēdam: cùm nihil ſit aqua ſimplici & elemētali frigidius, quæ tamē nō ſtupefacit: nā ſulphurea & vaporoſa illa qualitate careat, cerebrū haud facilè occupet, & narcoſi ſepeliat. Ecquid hoc manifeſtiùs docet vino? quid promptiùs vapore croci? quid efficacius fumo carbonū, aliorúmque plurimorum ſulphurea & vaporoſa qualitate ſcatētium? vtiq; ergo vim narcoticam calidā æquè ſtatuēdā, ac impēsè frigidā (vt illi aiunt) putarim. Hæc quippe ſola, atq; potiſſimum tales effectus ꝑducere poſsūt, & ſolēt, quos narcoticis omnis ſchola medicorum tribuit. Sed vt redeamus tādem ad id, vnde digreſſi ſumus, Nepenthes noſtra, cuius ſpē fecimus ex ſequētib. paratur. Nēpe: ex extracto radicū angelicæ, tormētillę, Zedoarię, cariophillatæ, peoniæ, viſci quercini, parato cum aqua cinnamomi. Ex ſalib. cranij hominis, & cornu cerui, extractis cū aqua deſtillationis tenellorum cornuum ceruorum: Itē ex extractis omnium aromatum, vulgari modo cōfectis: ex eſſentiis, cōfectionis de hyacinthio, Alchermes factis cum aqua theriacali: ex extractis myrrhę & mumię cum aqua vitę cōmuni ex ſulphure dulci vitrioli, oleo auri, oleo argenti, oleo croci, oleo camphuræ: ex

Nepēthes Quercetani deſcriptio.

tinctura coral. omnibus cum proprio menstruo exprompitis, quæ vera & genuina sunt narcotica magni huius magisterij. Ex oleis ambrę flauę aut succini, nucis musc. Caryophyll. cinnamomi, anisi, corticum citri, cõmuni ratione extractis. His omnibus ritè & artificiosè, sicut decet, mixtis, addimus essentiás perlarum, corallorũ. Cum vero bezoardico in puluerem redacto, ea dosi ac proportione, vt iustam pilularum consistẽtiam acquirat: cui ab igne semotæ affundo essentiam ambræ gryseæ atque musci. Ac parte quadam seorsim seruata, eam moschi essentiam non inficio, vt Nepenthes nostrę vsus mulierculis à matrice suffocatis, possit esse tutus ac laudabilis. Dosis tantæ nostræ medicinæ quàm exigua est, nec granum piperis magnitudine excedit, interim effectus reddens admirãdos, vt notum est tum huic nostræ nobilissimæ virgini multoties, tum infinitis aliis, qui viderunt, vel ipsimet experti sunt, quorum tot sunt in hodiernam vsque diem salubriter adhuc viuentes, vt in re nota gloriam aliquam quærere, aut pompam aucupari pigeat.

Varias laudani opiatici præparationes, eásque non vulgares docebimus in nostra Pharmacopœa dogmaticorum restituta.

FINIS.